

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА імені ФЕДОРА ПОТУШНЯКА»
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

КАЛЕНДАР КРАЄЗНАВЧИХ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗАКАРПАТТЯ НА 2021 РІК

Рекомендаційний
бібліографічний посібник

Ужгород • РІК-У • 2020

УДК 015(059)(477.87)«2021»
К 17

Укладачі:

О. О. Шелак, М. Б. Бадида

за участі:

Є. Й. Слуцька, І. Р. Фофлак, І. М. Горват

Відповідальна за випуск **О. А. Канюка**

Випусковий редактор **Н. М. Бондаренко**

В оформленні обкладинки використано репродукцію картини

Павла Балли «Стояла я і слухала весну...» (1980 р.)

із серії «Життя і творчість Лесі Українки»

Календар краєзнавчих пам'ятних дат Закарпаття на 2021

К 17 **рік** : рек. бібліогр. посіб. / Департамент культури Закарпат. облдержадмін. ; КЗ «Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка» Закарпат. облради ; уклад. : О. О. Шелак, М. Б. Бадида ; вип. ред. Н. М. Бондаренко ; бібліогр. ред. Л. О. Падяк ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2020. – 296 с.

ISBN 978-617-7868-50-6

Календар-щорічник є орієнтиром для громадськості краю у перебігу подій, ювілеїв та пам'ятних дат у 2021 році. Основу календаря складають ґрунтовні наукові розвідки про визначних діячів краю, підготовлені провідними карпатознавцями. Окремим розділом подано календар знаменних дат, які відзначатиме в 2021 році громадськість світу та України.

Окрім цього, 25 лютого 2021 року Україна відзначатиме на державному рівні 150-річчя з дня народження видатної письменниці, громадської діячки та однієї з центральних постатей національної культури Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач). Враховуючи її неоціненний внесок у розвиток української літератури, культурного, освітнього та суспільно-політичного життя України, до календаря-щорічника вміщено статті закарпатських авторів про Лесю Українку.

Представлені матеріали можуть бути використані не лише в бібліотеках краю, але й у регіональній пресі, культосвітніх установах, навчальних закладах тощо.

УДК 015(059)(477.87)«2021»

ISBN 978-617-7868-50-6

© Закарпатська ОУНБ
ім. Ф. Потушняка, 2020
© ТОВ «РІК-У», 2020

ВІД УКЛАДАЧІВ

Календар краєзнавчих пам'ятних дат видається Закарпатською обласною універсальною науковою бібліотекою імені Ф. Потушняка з 1977 року, в розширеному варіанті – з біографічними матеріалами – з 2003 року.

Видання покликане надати бібліотекарям та читачам довідковий матеріал про важливі події з історії області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, які життям і діяльністю пов'язані із Закарпаттям.

Цьогорічне видання відкривається переліком основних краєзнавчих знаменних та пам'ятних дат 2021 року. (Можливі неточності пояснюються тим, що друковані джерела, якими укладачі користувались при підготовці видання, не завжди розрізняють старий і новий стилі). Якщо у минулорічних випусках вже містилась довідка щодо цьогорічного ювіляра чи знаменної події, то у переліку вміщено відповідне посилення («Текстова довідка...»). Ювілейні статті вміщені в другій частині покажчика. Відбір літератури та документів закінчено в основному в серпні 2020 р.

У підготовці рекомендаційного бібліографічного посібника брали участь:

Базель Ярослав, доктор хімічних наук, професор ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Вакула Наталія, краєзнавець;

Власик Ірина, головний методист Ужгородської ЦБС;

Гаврош Олександр, журналіст, письменник, драматург, переможець конкурсу «Коронація слова», лауреат Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» та премії у галузі літератури ім. Ф. Потушняка;

Гаджега Василь, спортивний журналіст, голова обласного осередку асоціації спортивних журналістів України;

Гомоннай Олександр, кандидат фізико-математичних наук, старший науковий співробітник ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Горват Василь, письменник і журналіст;

Густі Василь, письменник, член Національної спілки письменників України, заслужений працівник культури України, лауреат премії у галузі літератури ім. Ф. Потушняка та Всеукраїнської премії ім. Зореслава;

- Данко Дана**, доцент, кандидат педагогічних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;
- Кушнір Юрій**, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;
- Ленарт Людмила**, директор Ужгородської міської централізованої бібліотечної системи;
- Лендел Василь**, доктор хімічних наук, доцент, академік Української технологічної академії, заслужений працівник освіти України, декан хімічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;
- Маслюк Володимир**, завідувач відділу фотоядерних процесів ІЕФ НАН України, доктор фізико-математичних наук;
- Олашин Микола**, кандидат історичних наук, доктор філософії (Ph.D.), доцент кафедри античності, середньовіччя та історії України до-модерної доби ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Член Національних спілок журналістів та краєзнавців України. Лауреат премії імені Августина Волошина;
- Повх Лідія**, письменниця, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та психології Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти. Член Національної спілки письменників України з 1997 року;
- Росул Тетяна**, кандидат мистецтвознавства, член Національної спілки композиторів України;
- Сенько Іван**, кандидат філологічних наук, доцент ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;
- Товтин Наталія**, голова Закарпатської обласної профспілкової організації працівників культури;
- Федака Павло**, доктор історичних наук, почесний голова ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта»;
- Федака Сергій**, доктор історичних наук, професор кафедри історії України ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; член Національної спілки письменників України, лауреат премії у галузі літератури ім. Ф. Потушняка та Всеукраїнської премії ім. Зореслава;
- Хланта Іван**, академік Академії наук вищої освіти України, заслужений діяч мистецтв України;
- Шершун Василь**, актор, режисер-постановник, драматург, сценарист, заслужений артист України.

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЗАКАРПАТТЯ 2021 РОКУ

Січень

- 1 – 125-річчя від дня народження Івана Парканія, головного радника чотирьох президентів Чехословаччини Т. Масарика, Е. Бенеша, Е. Гахи та К. Готвальда. Народився у с. Тарасівка Тячівського р-ну (1896–1997)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 1 – 60-річчя від дня народження Андора Антоновича Бірова, кандидата історичних наук. Народився в с. Чорнотисово Виноградівського р-ну (1961)
- 3 – 85-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Керчі, науковця, заслуженого діяча науки і техніки України, члена-кореспондента НАН України, академіка Української технологічної академії, лауреата премії ім. Л. В. Писаржевського та премії ім. А. І. Кіпріанова НАН України. Ю. Ю. Керча – відомий вчений-хімік у галузі високомолекулярних сполук. Він є автором та співавтором близько 400 наукових праць та 20 винаходів. Народився в с. Страбичово Мукачівського р-ну (1936–2015)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2016 рік»

- 3 – 60-річчя від дня народження Маргарити Дмитрівни Вовканич, кандидата психологічних наук, доцента кафедри соціальної роботи юридичного факультету УжНУ. Народилася в с. Нижні Ворота Воловецького р-ну (1961)
- 5 – 60-річчя від дня народження Івана Михайловича Ребрика, поета, журналіста, директора видавництва «Гржда». Народився в с. Боржавське Виноградівського р-ну (1961)
- 6 – 85-річчя від дня народження Степана Павловича Бунди, скрипаля-методиста, педагога, ансамбліста, оркестранта і музично-громадського діяча (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 6** – 85-річчя від дня народження Василя Петровича Марка, літературознавця, критика, доктора філологічних наук, професора, лауреата літературної премії ім. Є. Маланюка. Народився в с. Руське Поле Тячівського р-ну (1936–2015)
- 7** – 100-річчя від дня народження Зірки Василівни Гренджі-Донської, журналіста, громадського діяча, почесного члена товариства «Просвіта». Народилася в м. Ужгород в родині відомого закарпатського письменника Василя Гренджі-Донського. Після смерті батька (1974) зайнялася впорядкуванням і каталогуванням його творів. Видала 12 томів його творів. Є автором численних критичних статей, нарисів, які з 1970-х рр. публікувалися в україномовних виданнях Америки (1921–2017)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 7** – 70-річчя від дня народження Василя Юрійовича Лоя, кандидата технічних наук, старшого наукового співробітника Інституту електронної фізики НАН України. Народився в с. Зняцьово Мукачівського району (1951)
- 9** – 80-річчя від дня народження Тетяни Анатоліївни Красницької, кандидата хімічних наук, доцента УжНУ. Автор понад 70 наукових публікацій. З 1947 р. проживає на Закарпатті. Народилася в м. Вітебськ (Білорусь) (1941)
- 11** – 120-річчя від дня народження Олекси Олексійовича Борканюка, політичного діяча, одного з керівників Закарпатської крайової організації комуністичної партії, Героя Радянського Союзу (по смертно). Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1901–1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 12** – 105 років від дня народження Золтана Степановича Баконія, лауреата премії ім. К. Ушинського, заслуженого вчителя України. Народився в с. Невицьке Ужгородського р-ну (1916–1989)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 13** – 160-річчя від дня народження Ласло Дьєндеші, письменника, літературознавця, викладача Берегівської гімназії. Народився в с. Бараня Унгського комітату (1861–1925)
- 14** – 60-річчя від дня народження Василя Юрійовича Керецмана, доктора наук з державного управління, доцента, педагога вищої школи. Народився в с. Мирча Великоберезнянського р-ну (1961–2006)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 15** – 100 років тому відбулося святкове відкриття Руського театру товариства «Просвіта» в м. Ужгород (1921)
- 15** – 80-річчя від дня народження Олександра Івановича Тарабана, кандидата історичних наук, доцента УжНУ. Народився в м. Павлоград (нині Дніпропетровська обл.) (1941–1997)
- 16** – 205-річчя від дня народження Яноша Літераті, реформатського священника, теолога, письменника, пастора Мукачівської в'язниці. Народився в с. Марокпап (Угорщина) (1816–1887)
- 16** – 85-річчя від дня народження Йосифа Шрамла, кандидата філологічних наук, мовознавця-діалектолога. Заклав наукові засади дослідження німецьких говірок (етнічний німець). Народився в с. Німецька Кучава Мукачівського р-ну (1936–1989)
- 17** – 60-річчя від дня народження Юлії Василівни Юсип-Якимович, кандидата філологічних наук, доцента кафедри словацької філології УжНУ. Народилася в с. Руське Поле Тячівського р-ну (1961)
- 18** – 85-річчя від дня народження Степана Ілліча Жупанина, доктора педагогічних наук, професора, поета, заслуженого працівника народної освіти України, лауреата премії ім. Л. Українки. Народився в м. Іршава (1936–2005)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 19** – 90-річчя від дня народження Івана Івановича Губаля, прозаїка, літературознавця. Народився в с. Липча Хустського р-ну (1931–2004)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 19** – 70-річчя від дня народження Василя Васильовича Сочки, художника декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Ужгород (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 19** – 65-річчя від дня народження Наталії Андріївни Тесовської, художниці-керамістки. Народилася в с. Петрівка Ужгородського р-ну (1956)
- 20** – 85-річчя від дня народження Василя Степановича Габорця, заслуженого працівника культури України. Народився в с. Липча Хустського р-ну (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 21** – 85-річчя від дня народження Марти Павлівни Кузьми, учителя-методиста, відмінника народної освіти, соросівського вчителя. Народилася в м. Тячів (1936)
- 21** – 80-річчя від дня народження Марії Георгіївни Бочко, фольклориста, літературознавця. Народилася в с. Тур'ї-Ремети Перечинського р-ну (1941)
- 22** – 80-річчя від дня народження Йосипа Васильовича Зупка, заслуженого тренера України, відомого наставника жіночих гандбольних команд. Народився в м. Берегове (1941–2006)
- 22** – 75-річчя від дня утворення Закарпатської області у складі України (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 23** – 80-річчя від дня народження Наталії Петрівни Маньо-Хрипак, науковця УжНУ. Вона є спеціалістом у галузі органічної хімії, автор близько 40 наукових праць, співавтор двох винаходів, навчального посібника «Органічна хімія». Народилася в с. Тур'ї-Ремети Перечинського р-ну (1941)
- 24** – 130-річчя від дня народження Михайла Рощахівського, вчителя, керівника і засновника музично-драматичного товариства «Кобзар» в м. Ужгород. У 1946 р. заснував і став першим директором Виноградівської дитячої музичної школи (1891–1952)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 26** – 230-річчя від дня народження Івана Чурговича, видатного педагога і організатора шкільної справи та підготовки вчителів для народних шкіл. Народився в с. Новоселиця Перечинського р-ну (1791–1862)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 26** – 80 років тому відбулися установчі збори «Подкарпатського общества наук» (1941)
- 27** – 280-річчя від дня народження Івана Пастелія, історика, церковного діяча. Народився в с. Мала Пастіль (нині с. Пастілки) Перечинського р-ну (1741–1799)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 27** – 105-річчя від дня смерті Михайла Фінцицького, юриста, громадського діяча, фольклориста та перекладача. Народився

у с. Чепеї (нині передмістя с. Великі Капушани, Словаччина) (1842–1916)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

- 27** – 95-річчя від дня народження Павла Юрійовича Бедзіра, графіка. Народився в с. Калини Тячівського р-ну (1926–2002)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 28** – 60-річчя від дня народження Віри Василівни Мадяр-Новак, фольклориста-етномузиколога, музикознавця, педагога, лауреата обласної премії ім. Д. Задора. Працює в Ужгородському музичному училищі. Народилася в м. Станіслав (нині м. Івано-Франківськ) (1961)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 29** – 145-річчя від дня народження Сіона Сільвая, художника, драматурга, композитора, збирача народних пісень. Народився в с. Сусково Свалявського р-ну (1876–1932)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 29** – 70-річчя від дня народження Андрія Васильовича Пастеляка, лікаря-отоларинголога, головного лікаря Перечинської центральної районної лікарні. Народився в м. Перечин (1951)

у січні відзначається:

20 років тому на базі спорткомплексу «Драгобрат», що в смт Ясіня Рахівського р-ну, вперше в Україні проведено Всеукраїнські змагання з гірськолижних видів спорту (дорістайл та могул) в рамках I Всеукраїнських зимових спортивних ігор (2001)

Лютий

- 1** – 110-річчя від дня народження Василя Юрійовича Куруца, одного з організаторів Підкарпатського Союзу Молодих (ПСМ), борця антифашистського Руху Опору. Народився в с. Кольчино Мукачівського р-ну (1911–1976)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 1 – 95-річчя від дня народження Василя Юлійовича Іванча, священника, засновника Карпатського Союзу в Австралії. Народився в с. Веряця поблизу смт Королево Виноградівського р-ну (1926)
- 1 – 90-річчя від дня народження Антона Михайловича Копинця, поета, прозаїка. Народився в с. Імстичово Іршавського р-ну (1931–1980)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 1 – 90-річчя від дня народження Володимира Васильовича Микити, живописця, народного художника України, академіка АМ України, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка. Народився в с. Ракошино Мукачівського р-ну (1931)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 2 – 70-річчя від дня народження Івана Михайловича Рогача, доктора медичних наук, професора УжНУ, заслуженого лікаря України, організатора та очільника кафедри громадського здоров'я на факультеті післядипломної освіти УжНУ. Народився у с. Кибляри Ужгородського р-ну (1951)
- 4 – 105-річчя від дня народження Олександра Блистіва, громадсько-політичного діяча (1916–1939)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 4 – 100-річчя від дня народження єпископа Івана Антоновича Маргітича, який брав активну участь у відродженні греко-католицьких громад і парафій Мукачівської єпархії. Народився в с. Велика Чингава (нині с. Боржавське) Виноградівського р-ну (1921–2003)
- 6 – 200-річчя від дня смерті Василя Григоровича Кукольника, вченого, фізика-природознавця, педагога, юриста. Народився в околицях м. Мукачево (1765–1821)
- 6 – 85-річчя від дня народження Івана Йосифовича Жупана, лікаря-отоларинголога Мукачівської центральної районної лікарні, раціоналізатора, винахідника. Він є автором 7 наукових праць, 2 посвідчень на винаходи, 50 рацпропозицій. Активно займається громадською роботою, ініціатор створення в м. Мукачево «Зеленого руху». Народився в м. Мукачево (1936)
- 7 – 85-річчя від дня народження Михайла Петровича Тиводара, вченого науковця-етнолога, доктора історичних наук, професора. Народився в с. Бедевля Тячівського р-ну (1936–2017)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 7** – 75-річчя від дня народження Михайла Федоровича Потушняка, українського вченого-археолога. Народився в м. Ужгород (1946–2009)
- 8** – 125-річчя від дня народження Всеволода Коломацького (архімандрита Андрія), архітектора, православного церковного діяча в Підкарпатській Русі. Народився в с. Саражинці на Київщині (1896–1980)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 10** – 110-річчя від дня народження Григорія Васильовича Марченка, кандидата історичних наук, професора УжНУ. Народився в с. Лозовата (нині Ульяновського р-ну Кіровоградської обл.) (1911–1985)
- 11** – 70-річчя від дня народження Надії Михайлівни Ващиліної, юриста, судді. Указом Президента України їй присвоєно почесне звання «Заслужений юрист України» (1992 р.). Народилася в м. Ужгород (1951)
- 12** – 80-річчя від дня народження Семена Васильовича Фізера, самодіяльного композитора. Народився в м. Сваляві. Майже все, що написано протягом років С. Фізером, у свій час отримало схвалення Д. Задора, С. Мартона, О. Кобулея. І майже все увійшло до репертуару художніх хорових колективів, якими він у цей час керував (1941)
- 14** – 115-річчя від дня народження Дмитра Петровича Поповича, громадсько-політичного та культурного діяча. Народився в с. Бороняво Хустського р-ну (1906–1989)
- 14** – 80-річчя від дня народження Ореста Дмитровича Климпуша, науковця, академіка Транспортної академії України, громадського і політичного діяча. Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1941)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 17** – 100-річчя від дня народження Йосипа Олексійовича Дзендзелівського, доктора філологічних наук, професора, педагога, мовознавця. Народився у селі Мазурове (тепер Кривоозерського району Миколаївської області) (1921–2008)
- 17** – 65-річчя від дня народження Людмили Олександрівни Бандуриної, кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника Інституту електронної фізики НАН України (1956)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 19** – 75-річчя від дня відкриття Закарпатської обласної філармонії (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 20** – 110-річчя від дня народження Катерини Іллівни Шелепець, педагога, художниці. Народилася в смт Великий Березний (1911–1988)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 20** – 100-річчя від дня народження Одоті Пацкан (Євдокії Панасівни Коробець), поетеси, художниці. З 1945 р. жила на Закарпатті. Керувала дитячими студіями при Виноградівському районному Будинку піонерів: літературним об'єднанням «Росточок» та образотворчим – «Чарівний пензлик». Народилася в с. Торговиця Кіровоградської обл. (1921–2002)

- 20** – 85-річчя від дня народження Миколи Мушинки, фольклориста, українознавця, мистецтвознавця, літературознавця, бібліографа, доктора філологічних наук, етнографа, журналіста і культурного діяча. Він є іноземним академіком Національної Академії наук України. Його діяльність тісно пов'язана із Закарпаттям. Народився у с. Курів Бардіївського округу (Словачина) (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 20** – 75-річчя від дня народження Івана Михайловича Стойки, науковця УжНУ, спеціаліста у галузі напівпровідникового матеріалознавства. Він є автором та співавтором понад 60 наукових праць, п'яти винаходів. Народився в с. Кричово Тячівського р-ну (1946)

- 20** – 75-річчя від дня народження Івана Ілліча Погойди, науковця УжНУ, кандидата фізико-математичних наук. У 1986 р. був призначений старшим науковим співробітником Ужгородського відділення Інституту ядерних досліджень АН України. Є автором 53 наукових праць, шести винаходів. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1946)

- 21** – 160-річчя від дня народження Лайоша Готтієра, фармацевта та письменника, головного редактора газети «Munkacs es Videke» (з вересня 1892 р.), редактора газети «Munkacs» (1893–1896). Народився в м. Мукачево (1861–1918)

- 21** – 125-річчя від дня народження Дюли Шайтоша, журналіста, співробітника газети «Karpati Hirado» та літературного редактора газети «Karpati Igaz Szo» (1945–1953), лектора угорського відділу Національної спілки письменників України. Народився в м. Мако (Угорщина) (1896–1967)
- 21** – 100-річчя від дня народження Юрія Івановича Ковача, кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри диференціальних рівнянь та математичної фізики УжНУ. Народився в с. Вовчий Свалявського р-ну (1921–1989)
- 23** – 75-річчя від дня народження Лариси Олександрівни Качали, кандидатки медичних наук, доцентки кафедри соціальної медицини та гігієни УжНУ. Народилася в м. Луцьк Волинської обл. (1946)
- 24** – 130-річчя від дня виступу Марії Ясої, видатної постаті угорського театрального мистецтва (1891). Як актриса вона тричі виступала в м. Ужгород. Народилася в с. Асар (Угорщина) (1850–1926)
- 24** – 100-річчя від дня народження Антона Михайловича Кашшая, живописця, народного художника України. Народився в с. Дубриничі Перечинського р-ну (1921–1992)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 24** – 75-річчя від дня відкриття Закарпатського інституту методики навчання і виховання, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 25** – 65-річчя від дня народження Маргарити Олександрівни Гайсак (дівооче прізвище – Ксаверій), кандидатки медичних наук. Авторка 157 наукових публікацій, у т. ч. є співавторкою 5 монографій, 15 методично-інформаційних видань, 90 раціоналізаторських пропозицій, 2 винаходів. Народилася в м. Ужгород (1956)
- 25** – 75-річчя від дня народження Петра Володимировича Слюсарчука, кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри теорії ймовірності і математичного аналізу математичного факультету УжНУ. Народився у с. Клепачі Хмельницької обл. (1946)
- 26** – 80-річчя від дня народження Івана Михайловича Вашкеби, заслуженого журналіста України, почесного громадянина

Будапешта. 16 років працював на дипломатичній роботі в посольстві СРСР в Угорській Республіці першим секретарем та радником посольства. Народився в м. Виноградів (1941)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 27** – 90-річчя від дня народження Юрія Дмитровича Герца, народного художника України, лауреата Національної премії ім. Т. Г. Шевченка. Народився в с. Лохово Мукачівського р-ну (1931–2012)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 27** – 65-річчя від дня народження Наталії Павлівни Заславської (дівоче прізвище Готько), кандидата хімічних наук, доцента кафедри обліку і аудиту ЗақДУ. Співавторка 5 авторських свідоцтв на винаходи. Народилася в м. Берегове (1956)

- 27** – 60-річчя від дня народження Владислава Васильовича Габди, живописця, заслуженого художника України. Народився в м. Ужгород (1961)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 28** – 115 років тому на засіданні міської управи було поставлено питання будівництва театру на Новій площі у м. Ужгород. В результаті голосування (42 голоси проти 27) перемогли ті, які виступали за спорудження (1906)

- 28** – 100-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Боролича, прозаїка. Народився в смт Великий Березний (1921–1973)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

Березень

- 1** – 120 років від дня народження Петра Михайловича Світлика, композитора, педагога, збирача народної творчості. Народився в с. Імстичово Іршавського р-ну (1901–1973)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 2** – 95-річчя від дня народження Василя Івановича Комендара, доктора біологічних наук, професора, соросівського про-

фесора, академіка АНВМ, заслуженого діяча науки і техніки України, прозаїка. Народився в смт Буштино Тячівського р-ну (1926–2015)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 4** – 125-річчя від дня народження Павла Кукурузи, видавця, державного бібліотекаря та директора архіву Карпатської України, редактора журналу «Пчолка». Народився в містечку Нова Ушиця Кам'янець-Подільської губернії (1896–1978)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 4** – 80-річчя від дня народження Василя Юлійовича Скакандія, народного художника України. Народився в смт Середнє Ужгородського р-ну (1941–2020)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 4** – 70-річчя від дня народження Магдаліни Іванівни Белень-Пуглик, художниці, керамістки, членкині Національної спілки художників України. Народилася в с. Невицьке Ужгородського р-ну (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 5** – 95-річчя від дня народження Степана Васильовича Сігетія, художника, заслуженого працівника культури України. Народився в с. Олешник Виноградівського р-ну (1926)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 5** – 85-річчя від дня народження Юрія Івановича Попа, доктора історичних наук, професора. Народився в с. Страбичово Мукачівського р-ну (1936–2014)

- 6** – 75-річчя від дня народження Володимира Федоровича Дуди, оператора, кінематографіста ОДТРК «Тиса». Народився в м. Ужгород (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 7** – 80-річчя від дня народження Йосифа Йосифовича Лечиги, доцента кафедри фінансів і кредиту УжНУ, завідувача кафедри фінансів і банківської справи, заслуженого економіста України. Ним опубліковано понад 50 наукових праць у різних виданнях України, один навчальний посібник та близько 20

навчально-методичних розробок, вказівок, порад тощо. Народився в смт Великий Березний (1941)

- 8** – 55-річчя від дня народження Вікторії Семенівни Сухан, кандидата медичних наук, лікаря-пульмонолога Науково-практичного медичного центру «Реабілітація». Вона є автором монографії, 37 наукових праць, 6 патентів на винаходи. Народилася в м. Ужгород (1966)
- 9** – 140-річчя від дня народження Івана Івановича Муранія, письменника, перекладача, драматурга. Народився в с. Тур'ї-Ремети Перечинського р-ну (1881–1945)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 9** – 115-річчя від дня народження Вартоломея Гаджеги, педагога, краєзнавця, громадсько-культурного діяча. Збирав і публікував фольклорний матеріал на сторінках журналу «Пчолка», газети «Свобода». Написав «Очерки истории сел Вышние й Нижние Реметы», склав «Этнографические записи. Село Вышние Реметы». Частина його рукописних робіт передана до музею Мукачівського замку «Паланок» (1906–1998)
- 9** – 80-річчя від дня народження Катерини Олександрівни Вайнраух, письменниці, бібліотекаря. Народилася в м. Берегове (1941)
- 10** – 85-річчя від дня народження Івана Федоровича Буркала, кандидата історичних наук, доцента. Народився у селі Черне (тепер Виноградівського району Закарпатської області) (1936)
- 11** – 70-річчя від дня народження Івана Івановича Опачка, доктора фізико-математичних наук, професора, завідувача кафедри електронних систем інженерно-технічного факультету УжНУ, відмінника освіти України. Народився в м. Берегове (1951)
- 12** – 140-річчя від дня народження Володимира Івановича Бірчака, прозаїка, публіциста, учасника подій часів Карпатської України. Народився в с. Любинці Стрийського повіту на Галичині (1881–1952)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 12** – 125-річчя від дня народження Петра Івановича Угриня, православного церковного діяча на Закарпатті. Народився в с. Невицьке на Ужгородщині (1896–1975)

- 12** – 90-річчя від дня народження Василя Васильовича Сабова, кандидата історичних наук. Народився в с. Фогораш (нині с. Зубівка) Мукачівського р-ну (1936–2001)
- 13** – 280-річчя від дня народження Йосипа II Габсбурга, австрійського імператора, співправителя своєї матері Марії-Терезії, імператора Священної Римської імперії з 1765 р. Неодноразово відвідував Ужгород і Мукачево, а в м. Мукачево побував у замку та в Мукачівському монастирі на Чернечій горі (1741–1790)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 15** – 95-річчя від дня народження Миколи Миколайовича Крилова, лікаря, відомого організатора охорони здоров'я Мукачівщини. У 1970–1986 рр. був головним лікарем Мукачівської ЦРЛ. Народився в с. Жденієво Воловецького району (1926)
- 15** – 82-річчя Союму Карпатської України в м. Хуст. Прийняття Конституційного закону про незалежність Карпатоукраїнської держави (1939)
- 15** – 70-річчя від дня народження Фабіана Ласла Варі, поета, вчителя. Народився в с. Вілок Виноградівського р-ну (1951)
- 16** – 100-річчя від дня народження Йосипа Йосиповича Гарані, графіка. Народився в с. Вузлове (нині смт Батьово) Берегівського р-ну (1921–2009)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 16** – 55-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Перести, доктора медичних наук, професора УжНУ, заслуженого лікаря України, у 2007–2013 рр. декана стоматологічного факультету УжНУ, у 2013 р. проректора з науково-педагогічної роботи УжНУ. Він – член Зовнішньої Ради Угорської Національної академії наук, член Вченої Ради факультету охорони здоров'я Пряшівського університету, професор Пряшівського університету, засновник благодійного фонду «Хірургічна стоматологія». Нагороджений Орденом Честі Європейської Академії природознавства (Ганновер, Німеччина). Народився в м. Ужгород (1966)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 17** – 85-річчя від дня народження Олени Іванівни Почекутової, заслуженого працівника культури України, директора найбільшої в краї книгозбірні – Наукової бібліотеки УжНУ. Під її керівництвом бібліотеку переведено до вищої категорії подібних закладів. Народилася в с. Липча Хустського р-ну (1936–2012)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 18** – 135-річчя від дня народження Ерне Сайдлера – одного із піонерів революційного руху на Закарпатті. Народився в м. Ужгород (1886–1940)
- 18** – 85-річчя від дня народження Ізабели Іллівни Єршової, науковця УжНУ. Вона є спеціалістом в галузі гетероциклічних сполук методом електрофільного приєднання галогенів до ненасичених поліфункціональних сполук з внутрішньомолекулярною циклізацією. І. І. Єршова є автором 35 наукових праць. Народилася в м. Іваново (Росія) (1936)
- 20** – 100-річчя від дня народження Івана Ілліча Бубряка, вченого, доктора сільськогосподарських наук. Народився в Росвигові, передмісті м. Мукачево (1921–1997)
- 20** – 100-річчя від дня народження Андрія Глуханича, почесного члена товариства «Просвіта», голови Карпатського Союзу в Мельбурні (Австралія). Народився в с. Мирча Великоберезнянського району (1921–2016)
- 20** – 95-річчя від дня народження Дежева Ченгері, письменника, вчителя, перекладача, автора підручників. Народився в с. Палло (Павлово) на Ужгородщині (1926–1982)
- 21** – 70-річчя від дня народження Василя Петровича Густі, письменника, літературознавця, лауреата обласної премії ім. Д. Вакарова, обласної літературної премії ім. Ф. Потушняка, літературної премії ім. Зореслава. Народився в смт Королево Виноградівського р-ну (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 22** – 90-річчя від дня народження Миколи Васильовича Рішка, письменника-публіциста, журналіста. Народився в с. Драгово Хустського р-ну (1931–2009)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 23** – 85-річчя від дня народження Василя Івановича Бідзілі, українського вченого-археолога, кандидата історичних наук. Народився у с. Сасово на Виноградівщині (1936–1999)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 25** – 235-річчя від дня народження Івана Фогорашія (Бережанина), мовознавця, історика і громадського діяча. Народився в с. Великі Ком'яти Виноградівського р-ну (1786–1834)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік»

- 25** – 150-річчя від дня народження Ігоря Еммануїловича Грабаря, народного художника СРСР, академіка АН і АМ СРСР, сина вихідців з нашого краю. Народився в м. Будапешт (Угорщина) (1871–1960)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 25** – 140-річчя від дня народження Бейли Бартока, композитора, етнографа і музикознавця. Окремі періоди життя та мотиви творчості композитора тісно пов'язані з Закарпаттям. Народився в с. Нодьсентміклош у Трансільванії (1881–1945)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 25** – 65-річчя від дня народження Маргарити Вільмошівни Березької, художника декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України. Народилася в м. Ужгород (1956)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 25** – 60-річчя від дня народження Василя Ласловича Раца, футболіста, чемпіона СРСР, срібного призера чемпіонату Європи. Народився у с. Фанчиково Виноградівського р-ну (1961)

- 26** – 50-річчя від дня народження Олександра Дюловича Гавроша, відомого українського журналіста, письменника та драматурга (1971)

- 26** – 170-річчя від дня народження Йозефа Мігалковича, адвоката, кореспондента, редактора тижневика «Ung» (1868–1885) і журналу «Ungvá» (1880–1885). Народився в м. Ужгород (1851–?)

- 27** – 345-річчя від дня народження Ференца II Ракоці, сина Ференца Ракоці та Ілони Зріні, князя. Оголосив визвольну війну угорського народу проти Габсбургської монархії 1703–

1711 рр. З 1704 р. резиденцією Ференца II Ракоці стає Мукачівський замок. Саме ним були проведені великі роботи по реконструкції і зміцненню замку, а біля його підніжжя був заснований монетний двір (1676–1735)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 27** – 110-річчя від дня народження Олекси Петровича Бокшая, відомого закарпатського футболіста. 16-річним юнаком став у ворота футбольної команди ужгородських вчителів СК «Русь» (1927–1937), був її головною опорою, з ним команда виграла першість Підкарпатської Русі. Він – почесний громадянин м. Ужгород. Народився в с. Великі Лази Ужгородського р-ну (1911–2007)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 27** – 95-річчя від дня народження Олександра Івановича Бабинця, (архієпископ Савва), православний церковний діяч на Закарпатті. Народився у с. Підвиноградово на Виноградівщині (1926–1992)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 27** – 70-річчя від дня народження Степана Васильовича Віднянського, професора, доктора історичних наук, завідувача відділу історії міжнародних відносин Інституту історії України НАН України, заслуженого діяча науки і техніки, відмінника освіти. Він є автором багатьох наукових робіт та монографій. Народився в м. Ужгород (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 28** – 90-річчя від дня народження Василя Васильовича Шепи, доктора економічних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Національної академії аграрних наук. Народився в с. Бовтрадь Берегівського р-ну (1931–2011)

- 28** – 70-річчя від дня народження Федора Дмитровича Гамора, професора, доктора біологічних наук, заслуженого природоохоронця України. Автор близько 350 наукових та науково-популярних публікацій в галузі агрофітоценології, заповідної справи та проблем сталого розвитку Карпатського регіону. Народився в с. Верхнє Водяне Рахівського р-ну (1951)

- 29** – 140-річчя від дня народження Марійки Підгірянки (Марії Омелянівни Домбровської (Ленерт), письменниці і педагога.

У 1919–1929 рр. жила і вчителювала на Перечинщині. Народилася в с. Білі Ослави Надвірнянського р-ну Івано-Франківської обл. (1881–1963)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 29** – 20 років тому відбулося організоване крайовим товариством «Просвіта» перепоховання перевезених в Ужгород з Чехії останків видатної української піаністки Софії Дністрянської (2001)

у березні відзначається:

75-річчя відкриття Ужгородського художньо-промислового училища. З часом назву закладу було замінено на Ужгородське училище прикладного мистецтва, з 1995 р. – Коледж мистецтв ім. А. Ерделі Закарпатського художнього інституту (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

30 років від дня заснування в м. Ужгород Товариства музичної культури ім. Д. Задора (1991)

Квітень

- 1** – 160-річчя від дня народження Іринія Йосиповича Леґези, прозаїка і публіциста. Народився в с. Тур'я Бистра Перечинського р-ну (1861–1922)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 2** – 60-річчя від дня народження Володимира Івановича Смоланки, нейрохірурга, доктора медичних наук, професора, ректора УжНУ, члена Європейської Асоціації нейрохірургічних товариств, члена Всесвітньої Асоціації нейрохірургів. Нагороджений орденом «За заслуги III ступеня», удостоєний Національної медичної премії в номінації «Практикуючі лікарі». Автор більше 100 наукових робіт, 8 методичних рекомендацій, 2 патентів. Народився в м. Ужгород (1961)

- 4** – 115-річчя від дня народження Миколи Бобака, педагога, церковного діяча, першого директора Греко-католицької руської

гімназії у Пряшеві (1936–1944). Народився у с. Вісло (Угорщина)(1906–1986)

- 4** – 100-річчя від дня народження Кирила Йосиповича Галаса, вченого-мовознавця, педагога, поета. Народився в с. Іза Хустського р-ну (1921–1995)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 5** – 105-річчя від дня народження Юрія Друляка, просвітянина, пластуна, члена Карпатської Січі. Народився в с. Луг Рахівського р-ну (1916–1997)

- 5** – 85-річчя від дня народження Бориса Михайловича Єршова, кандидата хімічних наук, доцента кафедри фізичної та колоїдної хімії хімічного факультету УжНУ. Він є відомим спеціалістом у галузі каталізу. Автор 85 наукових праць, 5 винаходів, 2 підручників з фізичної та колоїдної хімії для студентів біологічних і медичних факультетів. Народився в м. Кінешма Іванівської обл. (Росія) (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 5** – 70-річчя від дня народження Надії Степанівни Пономаренко, графіка, живописця, заслуженого художника України. Народилася в м. Ужгород (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 7** – 145-річчя від дня народження Іларіона Семеновича Свенціцького, вченого, дослідника історії Закарпаття. Народився в м. Буськ нині Львівської обл. (1876–1956)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 7** – 150-річчя від дня народження Гейзи Поладі Деака, художника, письменника, етнографа. Народився в с. Паладь (1871–1931)

- 9** – 60-річчя від дня народження Мирослави Петрівни Фабіан, доктора філологічних наук, професора УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1961)

- 11** – 100-річчя від дня народження Петра Петровича Поповича, громадсько-політичного діяча, доцента кафедри економіки і планування УжНУ, науковця. П. П. Попович став безпосереднім свідком і творцем величї й трагедії Карпатської України. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1921–2004)

- 12** – 90-річчя від дня народження Василя Васильовича Фегира, відмінника народної освіти України, нагороджений багатьма грамотами. Народився в с. Арданово Іршавського р-ну (1931)
- 12** – 75-річчя від дня народження Петра Михайловича Гудивока, доктора фізико-математичних наук, професора кафедри алгебри математичного факультету УжНУ, академіка АН ВШ України. Народився в с. Лавки Мукачівського р-ну (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 14** – 110-річчя від дня народження Теодора Ромжі, єпископа Мукачівської греко-католицької церкви. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1911–1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 15** – 60-річчя від дня народження Василини Василівни Свистак, кандидата медичних наук, доцента кафедри факультетської терапії медичного факультету УжНУ. Народилася в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1961)
- 16** – 65-річчя від дня народження Ольги Іванівни Лемко (дівоче прізвище – Гранчак), доктора медичних наук, професора кафедри факультетської терапії медичного факультету УжНУ. Вона є автором 177 наукових праць, співавтором 3 монографій, 3 навчальних посібників, 8 методично-інформаційних документів, 7 патентів. Народилася в м. Ужгород (1956)
- 16** – 80-річчя від дня народження Дмитра Івановича Попа, краєзнавця, славіста. Народився в с. Страбичово на Мукачівщині (1941)
- 17** – 60-річчя від дня народження Марії Романівни Баяновської, кандидата педагогічних наук, доктора філософії, доцента, відмінника народної освіти України, завідувачки кафедри методики викладання суспільно-гуманітарних дисциплін ЗІППО. Народилася в м. Ужгород (1961)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 18** – 125-річчя від дня народження Анди Яківни Остапчук, вокалістки. З 1914 р. її життя тісно пов'язане із Закарпаттям. Проводила велику роботу як популяризатор української народної пісні. Народилася в с. Тарасівка на Тернопільщині (1896–1949)
- 19** – 90-річчя від дня народження Адольфа Ісідоровича Едельмана, науковця УжНУ. Основні напрями його наукових дослід-

джені пов'язані з історією, культурою та Голокостом євреїв на Закарпатті. Народився в м. Кошице (Словачина) (1931)

19 – 75-річчя від дня народження Олександра Каміловича Шуаїбова, доктора фізико-математичних наук, професора кафедри квантової електроніки фізичного факультету УжНУ. Автор понад 200 наукових праць, 14 патентів на винаходи. Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1951)

20 – 85-річчя від дня народження Григорія Васильовича Павленка, вченого-германіста, доктора історичних наук, професора. Народився в с. Новий Мир Поліського р-ну Київської обл. (1936–2001)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

20 – 80-річчя від дня народження Марії Василівни Басараб, художниці. Народилася в с. Нове Давидково Мукачівського р-ну (1941)

20 – 80-річчя від дня народження Івана Васильовича Хланти, літературознавця, фольклориста, заслуженого діяча мистецтв України. Народився в с. Копашново Хустського р-ну (1941)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

20 – 75-річчя від дня народження Надії Станіславівни Ференц, літературознавця, кандидата філологічних наук, доцента кафедри української літератури філологічного факультету УжНУ. Народилася в м. Рогатин на Івано-Франківщині (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

21 – 145-річчя від дня народження Марцелла Відора, поета, письменника, журналіста. Народився в м. Ужгород (1876–1945)

21 – 75-річчя від дня народження Марії-Ірини Іллівни Суховії, кандидатки біологічних наук. У колі наукових досліджень – проблема впливу основних фізичних факторів довкілля та радіації на організм людини. Авторка понад 100 наукових публікацій. Народилася в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1946)

22 – 85-річчя від дня народження Георгія Ілліча Калитича, академіка Української академії наук, професора Київського університету ім. Т. Шевченка. Народився в с. Біласовиця (Воловецький р-н) (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

23 – 85-річчя від дня народження Йосипа Федоровича Яновича, кандидата історичних наук, доцента УжНУ. За своє порівняно коротке життя він підготував і видав близько 30-ти наукових праць. Основним об'єктом його досліджень була історія профспілкового руху на Закарпатті. Народився в с. Плав'я Свалявського р-ну (1936–1990)

23 – 70-річчя від дня народження Олександра Андялоші, заслуженого архітектора України, графіка, живописця. Народився у с. Вилочок Виноградівського р-ну (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

23 – 65-річчя від дня народження Василя Васильовича Кухти, прозаїка, публіциста, журналіста. Народився у м. Рахів (1956)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

24 – 375 років тому у стінах церкви святого Юрія була укладена Ужгородська церковна унія (1646)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

24 – 100-річчя від дня народження Василя Васильовича Вальо, генерал-майора армії Чеської республіки, першого заступника міністра оборони Чехословаччини. Народився у с. Приборжавське на Іршавщині (1921–1979)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

25 – 85-річчя від дня народження Юрія Васильовича Бадзьо, політолога-публіциста, літературознавця, радянського дисидента-політв'язня. Народився у с. Копинівці на Мукачівщині (1936–2018)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

25 – 75-річчя від дня народження Василя Васильовича Станковича, п'ятикратного чемпіона світу, дворазового срібного призера Олімпійських ігор, багаторазового чемпіона Європи та колишнього Радянського Союзу, капітана збірної рапіристів СРСР, заслуженого майстра спорту СРСР. Народився у с. Доробратово Іршавського р-ну (1946)

25 – 60-річчя від дня народження Лідії Петрівни Повх (у заміжжі Ходанич), поетеси, науковця, члена Національної спілки письменників України. Народилася в с. Кушниця Іршавського р-ну (1961)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 27** – 120-річчя від дня народження Юрія Івановича Скунзяка (ієромонах Гермоген), православного церковного діяча на Закарпатті, засновника монастиря в Приборжавському. Народився в с. Заднє (нині с. Приборжавське) на Іршавщині (1901–1968)
- 27** – 95-річчя від дня народження Юрія Степановича Палоша, геолога, Героя соціалістичної праці. Народився у с. Ільниця на Іршавщині (1929–?)
- 28** – 75-річчя від дня народження Золтана Золтановича Торича, вченого, секретаря Інституту електронної фізики НАН України, кандидата фізико-математичних наук. Регулярно бере участь у роботі наукових форумів: «Фізика нейтронів» (Київ, 1984), «Гардрони – 90» (Судак, Крим), «Гардрони – 93» (Новий Світ, Крим), «Х-промені та процеси у внутрішніх оболонках атомів» (Дебрецен, 1993). Народився в м. Тячів (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 30** – 125-річчя від дня народження Юліанії Іванівни Прокоп (схиігуменя Параскева), православної церковної діячки на Закарпатті, засновниці Липчанського монастиря. Народилася в с. Іза на Хустщині (1896–1967)
- 30** – 70-річчя від дня народження Василя Юрійовича Тегзи, доктора медичних наук, професора Військово-медичної академії ім. С. М. Кірова, академіка Академії військових наук Росії, голови Української національно-культурної автономії Санкт-Петербурга та Ленінградської області. Народився у с. Березово Хустського р-ну (1951)

у квітні відзначається:

75-річчя заснування Ужгородського музичного училища ім. Д. Задора (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

Травень

- 1** – 110-річчя від дня народження Миколи Івановича Муранія, богослова, вікарія Мукачівської греко-католицької церкви в м. Ужгород. Народився в с. Березово Хустського р-ну (1911–1919)

- 1** – 85-річчя від дня народження Мар'яна Івановича Долішнього, доктора економічних наук, професора УжНУ, академіка НАН України, заслуженого діяча науки і техніки України. Автор більше 500 наукових праць. Народився в м. Львів (1936–2006)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 2** – 85-річчя від дня народження Василя Михайловича Бори, кандидата медичних наук, доцента, заслуженого лікаря України, завідувача кафедри дитячих хвороб у 1997–2002 рр., декана медичного факультету УжДУ у 1992–1999 рр. Народився в с. Велика Копаня Виноградівського р-ну (1936–2002)
- 4** – 90-річчя від дня народження Григорія Семеновича Чекрія, науковця УжНУ, заслуженого працівника народної освіти України. Проводив системні дослідження з проблем хімії гетероциклічних сполук. Він опублікував близько 30 наукових праць. Народився в с. Тарноруда Волочиського р-ну Хмельницької обл. (1931)
- 4** – 70-річчя від дня народження Євгена Юрійовича Ремети, доктора фізико-математичних наук, завідувача відділу плазмової та квантової електроніки Інституту електронної фізики НАН України, лауреата Премії НАН України імені Івана Пулюя. Народився у м. Хабаровськ (Росія) (1951)
- 4** – 85-річчя від дня народження Олександра Васильовича Пацкана, лікаря-отоларинголога Хустської ЦРЛ, директора Хустського медичного училища у 1970–1996 рр. Народився в м. Хуст (1936–2001)
- 4** – 55-річчя від дня народження Єви Бернатівни Кіш, вченого-гунгаролога, доктора історичних наук, старшого наукового співробітника. Народилася у м. Ужгород (1966)
- 5** – 50-річчя від дня народження Ласло Ласловича Зубанича, кандидата історичних наук, викладача вищої школи. Народився у селі Гараздівка Берегівського району Закарпатської області (1971)
- 7** – 110-річчя від дня народження Гізели Дравої, викладачки, перекладачки, авторки підручників з угорської мови та літератури. Народилася в с. Квасово Берегівського р-ну (1911–1981)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 8** – 195-річчя від дня народження Іоанна Пастелія (Яноша Ковача Пастельї), єпископа мукачівського у 1875–1891 рр. Старо-

слов'янську літургію переклав на угорську мову. В м. Ужгород першим проводив проповіді угорською мовою (1826–1891)

- 9** – 150-річчя від дня народження Володимира Михайловича Гнатюка, визначного українського етнографа, літературознавця, фольклориста, дослідника народної культури Закарпаття. Народився у с. Велеснів, нині Монастирського р-ну на Тернопільщині (1871–1926)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 9** – 65-річчя від дня народження Володимира Войтеховича Росохи, історика і економіста. Народився у місті Ужгород (1956)
- 11** – 65-річчя від дня народження Людмили Андріївни Корж-Радько, художника-монументаліста, заслуженого художника України, лауреата обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі в жанрі образотворчого мистецтва за 1998 р. (номінація – графіка). Народилася в м. Печенга Мурманської обл. (Росія) (1956)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 12** – 80-річчя від дня народження Івана Олексійовича Моланича, священника, викладача. Отець Іоанн є настоятелем Преображенського храму в м. Ужгород. Народився в с. Підвиноградovo Виноградівського р-ну (1941)
- 13** – 70-річчя від дня народження Людмили Павлівни Бородіної, кандидата філологічних наук, доцента кафедри російської літератури філологічного факультету УжНУ. Народилася в м. Хмельницький (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 13** – 55-річчя від дня народження Степана Михайловича Чобєя, хірурга, доктора медичних наук, професора кафедри хірургічних хвороб УжНУ. Народився в м. Ужгород (1966)
- 14** – 85-річчя від дня народження Катерини Євгенівни Маркуш, учителя-методиста, заслуженого вчителя України, відмінника народної освіти, соросівського вчителя. Народилася в м. Ужгород (1936–2010)
- 16** – 90-річчя від дня народження Віталія Борисовича Звенигородського, живописця. Народився в с. Денисівка Долинського р-ну Кіровоградської обл. (1931–2007)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 17** – 20 років тому відкрито пам'ятну дошку президентові Карпатської України А. Волошину в м. Ужгород (2001)
- 19** – 100-річчя від дня народження Михайла Шпонтака, який очолював Карпатський Союз земляків-закарпатців у Нью-Йорку (1921–2003)
- 19** – 85-річчя від дня народження Івана Івановича Голяни, хірурга-травматолога, завідувача травматологічного відділення у 1984–2010 рр. Ужгородської міської лікарні, заслуженого лікаря України. Народився в с. Арданово Іршавського р-ну (1936–2010)
- 19** – 80-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Туниці, доктора економічних наук, професора, президента Лісівничої академії наук, заслуженого діяча науки і техніки України. Народився в с. Онок Виноградівського р-ну (1941)
- 19** – 70-річчя Михайла Олексійовича Беленя, скульптора, члена Національної спілки художників України. Автор багатьох пам'ятників та меморіальних дошок на честь визначних закарпатських діячів історії та культури, зокрема Ф. Корятовича, О. Духновича, А. Волошина, Т. Ромжі, Й. Бокшая, Ф. Манайла та інших. Народився в с. Лісковець Міжгірського р-ну (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 20** – 90-річчя від дня народження Михайла Михайловича Ганича, акушера-гінеколога, доктора медичних наук, професор УжНУ, організатора та завідувача кафедри охорони материнства і дитинства факультету післядипломної освіти УжНУ у 2001–2005 рр., академіка Української академії наук. Народився в смт Малий Березний Великоберезнянського р-ну (1931)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 21** – 135-річчя від дня народження Франтішека Тішого, відомого чеського філолога, літературознавця. Народився в Хіняві поблизу Бєроуна (Чехія) (1886–1968)
- 22** – 645 років тому королева Угорщини та Польщі Ержибет (Єлизавета) подарувала м. Мукачево грамоту на право користуватися власною печаткою (1376)
- 23** – 110-річчя від дня народження Андрія Андрійовича Коцки, живописця, народного художника України. Народився в м. Ужгород (1911–1987)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 23** – 95-річчя від дня народження Олександра Максимовича Кишка, доктора медичних наук, професора. Він є автором понад 120 наукових праць, довідника інфекційних хвороб, рацпропозицій, підручників, методичних розробок, навчальних задач з епідеміології. Народився в м. Ужгород (1926–1986)
- 25** – 130-річчя від дня народження Адальберта Михайловича Ерделі, фундатора закарпатської школи живопису. Народився в с. Загаття Іршавського р-ну (1891–1955)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 25** – 120-річчя від дня народження Івана Івановича Туряниці, першого голови Народної Ради Закарпаття. Народився в с. Ряпідь (нині с. Бистриця) Мукачівського р-ну (1901–1955)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 26** – 120-річчя від дня народження Юлія Марини (псевд. Юлій Мадарас), священника, педагога, політичного діяча. Висвячений у священники (1926), викладав історію церкви і канонічне право в Ужгородській духовній семінарії, був заступником її директора. Народився в с. Луг на Рахівщині (1901–1983)
- 26** – 125-річчя від дня народження Івана Івановича Ільтя, казкаря. Народився в с. Доробратово Іршавського р-ну (1896–1972)
- 30** – 100-річчя від дня народження Івана Олексика, громадсько-політичного діяча, члена Братства «Карпатська Січ» в м. Рочестері (США). Народився в с. Залужжя Мукачівського р-ну (1921)
- 30** – 75-річчя від дня народження Івана Петровича Мегели, доктора філологічних наук, професора Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Він – член правління Міжнародного товариства з угорської філології, автор понад 200 наукових публікацій. Нагороджений медаллю «Pro Cultura Hungarica». Народився в с. Малий Березний Великоберезнянського р-ну (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 31** – 70-річчя від дня народження Івана Михайловича Дідика, художника-живописця, члена Національної спілки художників України, заслуженого художника України. Народився в с. Кострино Великоберезнянського р-ну (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

у травні відзначається:

75-річчя від дня створення обласної організації Національної спілки письменників України (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

20 років тому в м. Ужгород відбулося засідання міжнародного трейд-клубу «Карпатський Євроміст», де Закарпаття презентувало нові інвестиційні можливості для зарубіжних партнерів з огляду розбудови в краї спеціальної економічної зони (СЕЗ) (2001)

Червень

- 1** – 80-річчя від дня народження Петра Петровича Добри, кандидата медичних наук, доцента, завідувача кафедри курортології, медичної реабілітації та фізіотерапії факультету післядипломної освіти УжНУ, голови Закарпатського осередку Всеукраїнської Асоціації фізіотерапевтів та курортологів. Він є автором понад 80 наукових праць, 3 монографій. Народився в с. Імстичово Іршавського р-ну (1941)
- 2** – 105-річчя від дня народження Елемира Ортутая, греко-католицького священника, викладача, доктора теології. Народився в м. Ужгород (1916–1997)
- 4** – 290-річчя дарчої грамоти, виданої Карлом XVI Германським графу Шенборну на володіння Мукачівсько-Чинадієвською домінією. Дарча грамота знаходиться у фондах краєзнавчого музею (1731)
- 4** – 85-річчя від дня народження Петра Петровича Сокача, музиканта і диригента, заслуженого працівника культури України. Народився в м. Мукачево (1936–2012)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 4** – 85-річчя від дня народження Віри Іванівни Добош, кандидата фізико-математичних наук, доцента УжНУ. Народилася в с. Сент-Міклош (нині смт Чинадійово) Мукачівського р-ну (1936)
- 4** – 65-річчя від дня народження Надії Михайлівни Гораль-Пономаренко, заслуженої артистки України. З 1978 р. – артистка Закарпатського заслуженого народного хору. Народилася в с. Завишень Сокальського р-ну Львівської обл. (1956)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 5** – 85-річчя від дня народження Катерини Юріївни Секереш-Кеслер, науковця УжНУ, кандидата хімічних наук. Вона є спеціалістом у галузі фізичної та колоїдної хімії, хімічної кінетики і каталізу. К. Ю. Секереш є автором понад 110 наукових праць, 8 винаходів. Народилася в с. Нижній Коропець Мукачівського р-ну (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 6** – 65-річчя від дня народження Василя Васильовича Рішка, хірурга, доктора медичних наук, професора УжНУ, заслуженого лікаря України. Народився в м. Ужгород (1956–2006)
- 6** – 55-річчя від дня народження Мар'яни Іванівни Нейметі, журналістки, поетеси. Народилася у м. Свалява (1966)
- 7** – 85-річчя від дня народження Хоми Михайловича Олексика, юриста, історика, професора, заслуженого працівника освіти України. Народився у с. Доробратово на Іршавщині (1936–2018)
- 8** – 65-річчя від дня народження Вадима Віталійовича Крижевського, лікаря-хірурга, доктора медичних наук, головного лікаря Київської міської клінічної лікарні № 6. Народився в м. Тячів (1956)
- 9** – 155-річчя від дня падіння найбільшого в Європі Княгинського метеориту на Великоберезнянщині (1866)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 10** – 135-річчя від дня народження Павла Яцка, голови Ужгородської міської «Просвіти» (1930), організатора, публіциста і педагога. Народився у с. Перечин (1886–1938)
- 10** – 70-річчя від дня народження Ярослава Васильовича Свиди, кандидата у майстри спорту СРСР з легкої атлетики (стрибки у висоту), почесного працівника фізичного виховання і спорту України. Народився в м. Ужгород (1951–2020)
- 11** – 85-річчя від дня народження Олексія Михайловича Корсуна, історика, дослідника та ініціатора реабілітації громадян області, репресованих радянською владою. Народився в с. Олександрівка Валківського р-ну Харківської обл. (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 14** – 80-річчя від дня народження Івана Івановича Поповича, карпатського археолога. Народився у с. Перечин (1941–2003)

- 14** – 70-річчя від дня народження Марії Няхай, науковця, української поетеси Словаччини. Народилася в м. Кошице (1951)
Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»
- 14** – 60-річчя від дня народження Станіслава Михайловича Аржевітіна, громадсько-політичного діяча, заслуженого економіста України. Народився в с. Колочава Міжгірського р-ну (1961)
Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»
- 17** – 90-річчя від дня народження Івана Івановича Дудича, колишнього начальника Закарпатського відділення державного науково-дослідного інституту метрології вимірювальних і управляючих систем, кандидата технічних наук. Він був членом ради Західного центру АН України. З 1974 р. – головним редактором науково-технічного збірника «Метрологічне забезпечення виробництв і практика наукового експерименту», членом редколегії видавництва «Техніка» (Київ, з 1978). У 1972 р. йому присвоєно звання «Заслужений раціоналізатор України». Опублікував понад 150 праць, у т. ч. 14 книг і брошур. Народився в с. Страбичово Мукачівського р-ну (1931–2009)
- 17** – 75-річчя від дня першого виступу Закарпатського ансамблю пісні і танцю (нині – Заслужений академічний Закарпатський народний хор) в м. Ужгород (1946)
Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»
- 18** – 90-річчя від дня народження Інни Володимирівни Лєснік, скрипаль, оркестранта, ансамбліста і педагога (1931)
Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»
- 18** – 90-річчя від дня народження Івана Васильовича Іваня, літературознавця, філософа. Народився в с. Дунковиця Іршавського р-ну (1931–1982)
Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»
- 18** – 55-річчя від дня народження Вадима Харабарука, художника та педагога. Народився у м. Надвірна Івано-Франківської обл. (1966)
- 20** – 110-річчя від дня народження Олексія Олексійовича Фаринича, прозаїка, поета. Народився в с. Бехеров Бардіївського округу (Словаччина) (1911–1991)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 20** – 85-річчя від дня народження Зої Платонівни Жилінської, кандидата фізико-математичних наук, науковця УжНУ. Народилася у с. Борзя Борзинського р-ну Східносибірського краю (Росія) (1936–2014)
- 21** – 65-річчя від дня народження Михайла Івановича Турянчика, лікаря-хірурга, заслуженого лікаря України. Народився в с. Чинадійово Мукачівського р-ну (1956–2008)
- 23** – 125-річчя від дня народження Петра Петровича Милославського, фольклориста і музикознавця, засновника професійного хорового мистецтва на Підкарпатській Русі (1896–1954)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 24** – 95-річчя від дня народження Барбари Салаї (Баран Варвари Миколаївни), поетеси, перекладачки. Народилася в м. Ужгород (1926–2011)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 26** – 100-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Керекеша, письменника, перекладача. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1921–2007)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 27** – 110-річчя від дня народження Володимира Івановича Неточаєва, кандидата історичних наук, бібліографа. Певний час працював у Закарпатській ОУНБ. Народився в м. Київ (1911–1968)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 28** – 90-річчя від дня народження Володимира Олексійовича Соколова, поета. Закінчив філологічний факультет УжНУ, працював учителем. Писав російською мовою. Друкував вірші у збірниках творчості молодих «Новоліття» (1974), «Дзвінке джерело» (1983). Посмертно вийшла збірка «На свете жить» (1987). Народився в с. Опарино Кіровоградської обл. (1931–1978)

- 28** – 70-річчя від дня народження Петра Михайловича Ходанича, письменника, вченого-педагога, кандидата педагогічних наук, лауреата обласної літературної премії ім. Ф. Потушняка, міжнародної літературної премії «Карпатська корона», Всеукраїнської премії ім. Ірини Вільде, літературної премії ім. Зореслава. Народився в с. Раково Перечинського р-ну (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 30** – 150-річчя від дня народження Оскара Мендлика, художника-мариніста, засновника фонду ім. Оскара Мендлика в Амстердамі. Народився в м. Ужгород (1871–1963)
- 30** – 95-річчя від дня народження Всеволода Леонтійовича Майданного, заслуженого працівника культури України, режисера. За роки творчої діяльності народний театр у м. Хуст, де режисером був В. Майданний, підготував і поставив 55 вистав за п'єсами української класичної, сучасної вітчизняної і зарубіжної драматургії. Народився в с. Ляшківка Дніпропетровської обл. (1926–1999)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

Липень

- 1** – 70-річчя від дня народження Віталія Івановича Ніколайчука, доктора біологічних наук, професора, завідувача кафедри генетики, фізіології рослин та мікробіології біологічного факультету УжНУ. Народився в с. Веселівка Красилівського р-ну Хмельницької обл. (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 2** – 105 років тому генералу Олександру фон Лінзінгену присвоєно звання «Почесний громадянин Мукачеве» за оборону міста у роки Першої світової війни (1916)
- 3** – 65-річчя від дня народження Віри Іллівни Томашевської, художника декоративно-прикладного мистецтва. Народилася в с. Нересниця Тячівського р-ну (1956)
- 4** – 75-річчя від дня народження Івана Васильовича Іванча, економіста, голови Закарпатської обласної ради (1998-2002), заслуженого економіста України (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 5** – 75-річчя від дня народження Павла Павловича Пуги, професора, доктора фізико-математичних наук. Працює на посаді завідувача відділу оптичних матеріалів квантової електроніки Інституту електронної фізики НАН України. Автор 166 друкованих праць, 8 патентів на винаходи. Народився в с. Нова Бовтрадь Берегівського р-ну (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 6** – 100-річчя від дня народження Ласла Сенеша (Кроо), письменника, журналіста, редактора, вчителя. Народився в м. Гуменне (Словаччина) (1921–?)
- 6** – 85-річчя від дня народження Володимира Івановича Шелепця, ученого, художника, просвітянина, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився в с. Ставне Великоберезнянського р-ну (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 7** – 70-річчя від дня народження Федора Елемировича Гече, доктора технічних наук, завідувач кафедри кібернетики і прикладної математики УжНУ. Народився у с. Шаланки Виноградівського р-ну (1951)
- 7** – 105-річчя від дня народження Василя Вереша, генерального секретаря Карпатського дослідного центру ім. Ю. Ревтя, заступника голови Братства Карпатських січовиків, співorganizатора Всепросвітянського з'їзду в м. Ужгород у 1939 р. (1916–1993)
- 8** – 65-річчя від дня народження Володимира Ілліча Волонтира, диригента, композитора, заслуженого діяча мистецтв України, засновника Мукачівського хору хлопчиків і юнаків, Хорової школи, камерного хору «Гармонія». Народився у с. Кузьмино Мукачівського р-ну (1956)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 8** – 65-річчя від дня народження Тетяни Михайлівни Сопільняк, художниці. Народилася у м. Поті (Грузія) (1956)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 10** – 85-річчя від дня завершення будівництва Будинку Земського уряду (нині приміщення обласної адміністрації і облради). Автор проекту – чеський інженер-архітектор Франтішек Крупка (1936)
- 10** – 70-річчя від дня народження Людвіга Пала, диригента, музичного редактора, фольклориста, заслуженого працівника культури України (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 11** – 130-річчя від дня народження Дьєрдя Річеї, піаніста, органіста, композитора, диригента. Народився в м. Берегове (1891–1950)

- 11** – 75-річчя від дня народження Ельдара Бахрам-огли Ефендієва, художника. Народився у м. Баку (Азейбарджан) (1946–2016)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 13** – 170-річчя від дня народження Едуарда (Едмунда) Еґана, громадського діяча Угорщини. Його діяльність тісно пов'язана з нашим краєм (1851–1901)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 14** – 165-річчя від дня народження Корнелія Фенцика, одного з перших професійних художників краю, іконописця. Народився у м. Мукачево (1856–1897)

- 15** – 100-річчя від дня народження Петра Михайловича Баєра, активіста Братства «Карпатська Січ». Він є членом багатьох українських організацій Канади, зокрема таких, як КУК, УНО, Пласт та інших. Народився в с. Нижні Ремети Берегівського р-ну (1921)

- 16** – 75-річчя від дня народження Каталін Кадаш, художниці. Народилася в м. Берегове (1946)

- 17** – 150-річчя від дня народження Філарета Михайловича Колеси, дослідника музичного фольклору, в тому числі народного мелосу Закарпаття. Народився в с. Татарське Стрийського повіту на Львівщині (1871–1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 18** – 110-річчя від дня народження Юліана Химинця, відомого громадсько-політичного діяча, автора трьох книг та багатьох статей з історії Закарпаття. Найважливіші праці: «Мої спостереження із Закарпаття», «Закарпаття – земля української держави: Нотатки з історії Закарпаття», «Тернистий шлях до України». Народився в с. Підгоряни, нині передмістя м. Мукачево (1911–1994)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 20** – 200-річчя від дня народження Кароя Мейсароша, історика, журналіста й публіциста, адвоката. Працював у різних районах Закарпаття, а потім в м. Ужгород. Виходець із угорського середовища, визнавав пріоритет слов'ян у Карпатському регіоні. Народився в м. Гайдудорог, Соболч-Сотмар (Австрійська монархія) (1821–1890)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 21** – 165-річчя від дня народження Жигмонда Паппа, угорського нотаріуса і редактора видання «Ugocsa». Публікував вірші й статті у газетах «Bereg», «Ugocsa», «Fővárosi Lapok». Народився в с. Пийтерфолво (нині с. Петрово) Виноградівського р-ну (1856–1899)
- 21** – 75-річчя від дня народження Івана Івановича Желтвая, науковця. Він є спеціалістом у галузі аналітичної, неорганічної та координаційної хімії; автор понад 140 наукових праць, 5 винаходів. Останнім часом працює доцентом кафедри фармацевтичної хімії Одеського національного університету ім. І. І. Мечнікова. Народився в м. Ужгород (1946)
- 21** – 70-річчя від дня народження Валентина Миколайовича Гвоздяка, кандидата філософських наук, доцента, завідувача кафедри філософії УжНУ. Народився в м. Мукачево (1951)
- 22** – 90-річчя від дня народження Івана Івановича Долгоша, письменника. Народився в с. Доманинці Ужгородського р-ну (1931–1992)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 26** – 100-річчя від дня народження Мойсея Йосиповича Шпіцера, поета. Народився в с. Іза Хустського р-ну (1921–1944)
- 28** – 95-річчя від дня народження Бориса Олександровича Гвардіонова, заслуженого працівника культури України, журналіста і видавця. Плідними у його житті були роки, коли очолював видавництво «Карпати». За цей період воно здобуло не лише республіканське, всесоюзне, але і міжнародне визнання, працювало високорентабельно і щорічно давало в бюджет держави, за нинішніми цінами, понад мільйон доларів США. Народився в м. Дніпропетровськ (1926)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 28** – 85-річчя від дня народження Іллі Сергійовича Алексахіна, доктора фізико-математичних наук, професора УжНУ, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився у с. Робське Комаринського р-ну Брянської обл. (Росія) (1936–2003)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

у липні відзначається:

100-річчя створення Землеробської Автономної партії Підкарпатської Русі (голова – селянин із с. Ракошино Іван Мочкой). Вона діяла в селах Мукачівського округу (1921)

75 років тому в м. Ужгород створено угорську редакцію видавництва «Радянська школа» (нині «Освіта»), яка забезпечує вихід підручників для угорських шкіл Закарпаття (1946)

Серпень

- 3** – 190-річчя від дня народження Германа-Ігнатія Бідермана, визначного австрійського вченого, професора Віденського і Пештського університетів, автора двотомної праці німецькою мовою «Угорські русини, їх поселення, духовні устремління та історія» (1831–1892)
- 3** – 100-річчя від дня народження Іллі Гавриловича Шульги, доктора історичних наук, професора, прозаїка. Жив і працював в м. Ужгород з 1958 по 1972 рік. Народився в с. Верещаки Лисянського р-ну Черкаської обл. (1921–1993)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 4** – 125-річчя від дня народження Івана Георгійовича Рибара (ієромонах Іларіон), православного церковного діяча на Закарпатті, засновника монастиря в Дубовому. Народився в с. Дубове, нині смт Дубове на Тячівщині (1896–1969)
- 5** – 90-річчя від дня народження Нінель Петрівни Міщенко (Луценко), кандидата історичних наук, доцента УжНУ. Народилася в м. Ташкент (нині Республіка Узбекистан) (1931)
- 7** – 80-річчя від дня народження Бейли Кечкеша, поета. Народився в с. Берегшом на Берегівщині (1941)
- 8** – 95-річчя від дня народження Лілі Орсаг, художниці. Народилася в м. Ужгород (1926–1978)
- 9** – 75 років тому відповідно до постанови директивних органів № 1287 від 24 липня 1946 р. та наказу Комітету у справах культосвітніх установ при Раді Міністрів України від 9 серпня 1946 р. за № 943 в Закарпатській обл. відкрито технікум підготовки культосвітніх працівників з базою в м. Хуст (через відсутність необхідних приміщень навчальний процес розпочався лише 5 квітня) (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

- 12** – 70-річчя від дня народження Галини Малик, поетеси, прозаїка, лауреата премії ім. Л. Українки. Народилася в м. Бердянськ Запорізької обл., живе на Закарпатті з 1964 р. (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 13** – 60-річчя від дня народження Світлани Нуціївни Стегней, заслуженого працівника культури України, відмінника освіти, директора Ужгородського музичного училища ім. Д. Задора. Народилася в с. Червеньово Мукачівського р-ну (1961)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 14** – 85-річчя від дня народження Степана Васильовича Мишанича, вченого-філолога, фольклориста і педагога. Народився в с. Лісковець Міжгірського р-ну (1936–2013)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 15** – 85-річчя від дня народження Антона Миколайовича Залеського, мовознавця, славіста. Найбільшу увагу вчений присвятив дослідженням у галузі діалектології та історичної фонетики української мови. Плідно працював і в галузі лінгвогеографії. Уклав хрестоматію «Говори української мови: Збірник текстів». Тексти, які увійшли до хрестоматії, записані ним особисто в Закарпатській обл. Народився в с. Доброволи, нині Збаразького р-ну Тернопільської обл. (1936–1989)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 16** – 75-річчя від дня створення обласної організації Національної спілки художників України (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 18** – 75-річчя від дня народження Ярослава Антоновича Мелеця, заслуженого артиста України (1946)

- 19** – 90-річчя від дня народження Павла Павловича Кіша, науковця УжНУ. Він був відомим спеціалістом у галузі аналітичної хімії. Ним опубліковано понад 250 наукових праць, новизна і актуальність його наукових результатів захищена 30 авторськими свідоцтвами. Народився в м. Виноградів (1931–1992)

- 21** – 80-річчя від дня народження Анатолія Миколайовича Завілопуло, доктора фізико-математичних наук. З 1992 р. працює в Інституті електронної фізики НАН України (м. Ужгород), а в 1993 р. призначений заступником директора з наукової роботи. Народився в м. Красний Сулін Ростовської обл. (Росія) (1941)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 21** – 70-річчя від дня народження Наталії Дмитрівни Висіч, музикантки, заслуженої артистки України. Народилася в м. Мукачево (1951–2013)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 21** – 25-річчя відкриття Мукачівського технологічного інституту (1996)
- 22** – 185-річчя від дня народження Юлія Фірцака, мукачівського єпископа. Народився в с. Худльово Ужгородського р-ну (1836–1912)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 23** – 140-річчя від дня народження Миколи Аркаса (II), творця знаменитої опери на тексти Шевченкової «Катерини» та автора «Історії України-Русі», режисера і композитора, активного діяча українських театрів на Закарпатті (1881–1938)
- 23** – 85-річчя від дня народження Василя Васильовича Сухана, доктора хімічних наук, професора, лауреата премії ім. Л. В. Писаржевського. Він є відомим в Україні та поза її межами вченим у галузі аналітичної хімії. Автор близько 300 наукових публікацій, 37 винаходів. Йому належать монографії, підручники. Народився в смт Чинадійово Мукачівського р-ну (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 23** – 65-річчя від дня народження Михайла Олексійовича Сачка, хореографа, заслуженого працівника культури України (1956)
- 23** – 60-річчя від дня народження Ірини Юліївни Остапець, кандидата філософських наук, науковця УжНУ. Народилась у м. Кам'янець-Подільський Хмельницької області (1961)
- 24** – 110-річчя від дня народження Івана Івановича Неболи, громадського та політичного діяча, команданта відділу Карпатської Січі. Народився в смт Тересва Тячівського р-ну (1911–1952)
- 24** – 70-річчя від дня народження Стефана-Арпада Мадяра, художника, вченого-фольклориста, члена Всесвітньої асоціації кольорознавців, члена Національної спілки художників України. Народився у м. Чоп (1951)
- 25** – 75-річчя від дня народження Антона Антоновича Добоша, науковця УжНУ. Він є спеціалістом у галузі органічної хімії, має понад 50 наукових праць, 20 винаходів. Народився в смт Чинадійово Мукачівського р-ну (1946)

- 26** – 70-річчя від дня народження Міклоша Демйєна, поета. Народився в с. Есень Ужгородського р-ну (1951)
- 27** – 75-річчя від дня народження Василя Васильовича Ляха, лікаря-терапевта, організатора охорони здоров'я Закарпаття, заступника головного лікаря з експертизи тимчасової непрацездатності ЗОКЛ ім. А. Новака (2006–2015), заслуженого лікаря України. Народився в м. Ужгород (1946–2015)
- 28** – 95-річчя від дня народження Анатолія Степановича Сабініна, кандидата історичних наук, доцента УжНУ. Народився в м. Нарофомінськ (нині Московської обл. Російської Федерації) (1926)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 28** – 70-річчя від дня народження Ярослава Васильовича Чонки, лікаря-терапевта, кандидата медичних наук, організатора охорони здоров'я, головного лікаря Української алергологічної лікарні у 1994–2014 рр. Він обирався віцепрезидентом Постійної комісії по спелеотерапії при ЮНЕСКО; автор понад 60 наукових праць. Народився в с. Криве Тячівського р-ну (1951–2014)
- 29** – 120-річчя від дня народження Івана Михайловича Іваняса (ігумен Іоанн), православного церковного діяча на Закарпатті. Репресований у часи Угорщини. Народився у с. Кошельово Хустського району (1901–1964)
- 30** – 90-річчя від дня відкриття у м. Мукачево I з'їзду Спілки трудового селянства (1931)

у серпні відзначається:

100 років тому «Руський театр» очолив корифей української сцени М. Садовський, який у співдружності з художником М. Кричевським, диригентом О. Приходьком та хормейстером А. Рошахівським поновив виставу «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці» (1921)

100 років тому у Паланку (м. Мукачево) було створено Товариство німецької культури на зборах представників сільських общин з німецьким населенням (1921)

75 років тому Берегівське медучилище було засновано як акушерська школа. У 1947 р. до неї було приєднано Ужгородську фельдшерсько-акушерську школу. У 1956 р. школа була реорганізована в медучилище з фельдшерським, акушерським та медсестринським відділенням (1946)

30-річчя створення в м. Мукачево державної хорової школи хлопчиків та юнаків. Згодом цей колектив став лауреатом і дипломантом міжнародних фестивалів і конкурсів, що проходили упродовж багатьох років у Бельгії, Австрії, Іспанії, Польщі, Португалії, Словенії, Угорщині, Чехії (1991)

Вересень

- 1** – 375 років від переведення Ужгородської гімназії з Гуменного до Ужгорода (1646)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 1** – 165-річчя від дня народження Івана Порфіровича Філевича, російського історика. Науковець здійснив три подорожі до Австро-Угорщини (1884, 1892, 1895), результатом чого було дослідження з історіографії карпаторусинів («Угорская Русь и связанные съ нею вопросы и задачи русской исторической науки», 1894) та детальний опис фізичної та економічної географії Карпатської Русі («Очеркъ карпатской территории и населения», 1895). Народився у Люблінській губернії Російської імперії (тепер – Польща) (1856–1913)
- 1** – 30 років тому у Великому Березному відбувся урочистий мітинг з нагоди річниці відкриття тут першого в Закарпатті пам'ятника генієві українського народу Т. Г. Шевченкові, що споруджений з ініціативи громадськості, за підтримки районної ради і є своєрідною візитівкою цього райцентру Закарпаття (1991)
- 1** – 25-річчя відкриття Яношівського (с. Іванівка Берегівського р-ну) ліцею сільськогосподарського профілю з угорською мовою навчання, що готує спеціалістів сільського господарства середньої ланки (1996)
- 2** – 85-річчя від дня народження Андрія Івановича Моци, кандидата фізико-математичних наук, доцента, завідувача кафедри теорії ймовірностей і математичного аналізу математичного факультету УжНУ, відмінника освіти України. Народився у с. Шом Берегівського р-ну (1936)
- 4** – 90-річчя від дня народження Івана Івановича Маркуша, доктора фізико-математичних наук, професора УжНУ. Народився в с. Бедевля Тячівського р-ну (1931–2002)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 4** – 75-річчя від дня народження Володимира Борисовича Сурніна, кандидата історичних наук, доцента УжНУ. Народився в м. Коломия Івано-Франківської обл. (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 5** – 115-річчя від дня народження Юрія Івановича Станиця, прозаїка, депутата Союму Карпатської України. Народився в с. Нижній Шард (нині с. Нижнє Болотне) Іршавського р-ну (1906–1994)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 6** – 180-річчя від дня народження Михайла Петровича Драгоманова, публіциста, історика, філософа і громадського діяча. Він зустрічався з А. Крालицьким та іншими культурно-освітніми діячами Закарпаття. На Закарпатті вперше побував у 1875 р., відвідав м. Мукачево, ознайомився з Мукачівським монастирем та його бібліотекою. В м. Ужгород зустрічався з редактором газети «Карпати» Миколою Гомічковим (1841–1895)

- 6** – 105-річчя від дня народження Михайла Левдара, почесного члена крайового товариства «Просвіта». Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1916–2004)

- 6** – 75-річчя від дня народження Івана Юрійовича Романа, науковця. Його наукові інтереси сягають розробки технології одержання нелінійних, акустооптичних та сцинтиляційних матеріалів, дослідження їх фізико-хімічних властивостей. Він є автором понад 50 наукових праць, 4 винаходів. 7 його наукових розробок впроваджені у виробництво. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 8** – 110-річчя від дня народження архімандрита Василя (Проніна), богослова, науковця, історика. Служив о. Василій на різних парафіях Закарпаття. Народився в м. Київ (1911–1997)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 11** – 110-річчя від дня народження Івана Васильовича Колоса (справжнє прізвище – Кошан), поета. Народився в с. Шандро-во (нині с. Олександрівка) Хустського р-ну (1911–1999)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 12** – 225-річчя від дня народження Василя Поповича, єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії у 1837–1864 рр. Перебуваючи під впливом О. Духновича, багато зробив для зміцнення руських шкіл і училищ на Закарпатті. Помер в м. Ужгород й похований у кафедральній гробниці. Народився в с. Великі Ком'яти Виноградівського р-ну (1796–1864)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 13** – 145-річчя від дня народження Генріка Рейсмана, адвоката. Під псевдонімом Henry публікував у будапештських та ужгородських газетах вірші, оповідання, статті. Редактор ужгородського видання «Ungvari Közlöny». Народився в м. Ужгород (1876–?)
- 15** – 110-річчя від дня народження Василя Васильовича Федаки, спортсмена, спортивного журналіста, автора книги «Закарпаття у спортивному вимірі», що вийшла друком у 1994 р. (1911–1991)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 16** – 125-річчя від дня народження Едуарда Вінтера, видатного вченого-славіста, автора ряду праць з історії Закарпаття, зокрема книги «Німці в Словаччині та на Підкарпатській Русі» (Мюнхен, 1926). Вона була написана на основі вражень від поїздки по Закарпаттю (1896–1982)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 17** – 90-річчя від дня народження Григорія Степановича Ємця, доктора економічних наук, професора, автора ряду програм соціально-економічного розвитку області. Він опублікував понад 100 наукових праць. Народився в с. Біївці Вінницької обл. (1931–1996)
- 18** – 120-річчя від дня народження Василя Олексійовича Ороса (схиархімандрит Вікентій), православного церковного діяча на Закарпатті, засновника Углянського та Драгівського монастирів. Репресований у часи СРСР. Народився у с. Іза Хустського району (1901–1982)
- 18** – 90-річчя від дня народження Степана Степановича Жудера, вчителя-методиста, відмінника народної освіти, орденоносця. Народився в м. Свалява (1931)
- 19** – 250 років тому Папа римський Климент XIV видав буллу про заснування Мукачівської греко-католицької єпархії (1771)

- 19** – 80-річчя від дня народження Дмитра Дмитровича Данилюка, вченого-карпатознавця, доктора історичних наук, професора, визначного фахівця з проблем української історіографії XIX–XX ст., відомого дослідника становлення і розвитку історичної науки в Закарпатті. Народився в смт Тересва Тячівського р-ну (1941–2020)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 20** – 65-річчя від дня народження Олександра Валентиновича Снігурського, доктора фізико-математичних наук, завідувача відділу електронних процесів Інституту електронної фізики НАН України (1956)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 21** – 70-річчя від дня народження Василя Росула, педагога, професора, заслуженого працівника освіти України. Народився у с. Клячаново Мукачівського р-ну (1951)

- 23** – 120-річчя від дня народження Георгія Міравчика, видавця та власника друкарні, що спеціалізувалася на виданнях кирилицею на Підкарпатській Русі. Народився у с. Худльово на Ужгородщині (1901–1973)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 24** – 115-річчя від дня народження Андрія Васильовича Карабелеша, поета. Народився в с. Тибава Свалявського р-ну (1906–1964)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 24** – 95-річчя від дня народження Омеляна Івановича Росула, громадсько-політичного і культурного діяча, доволітнього в'язня сталінських таборів, просвітянина. Народився в с. Невицьке Ужгородського р-ну (1926–2004)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 24** – 90-річчя від дня народження Едуарда Альбертовича Балагурі, доктора історичних наук, професора, відомого українського археолога. Народився в м. Хуст (1931–2004)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 30** – 125-річчя від дня народження Ярослава Барнича, диригента, режисера, педагога. У 1924 р. прибув до м. Ужгород і став диригентом «Руського театру» товариства «Просвіта» (1896–1967)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 30** – 115-річчя від дня народження Яромира Томечека, відомого чеського письменника, одного із найвизначніших представників сучасної чеської анімалістичної прози. Життя і діяльність його були тісно пов'язані із Закарпаттям. Він автор майже 50 книжкових видань (1906–1997)

Жовтень

Перша неділя жовтня – святкування Дня м. Ужгород

- 1** – 165-річчя від дня народження Ласла Чопея, педагога, перекладача, лінгвіста. Народився в с. Ромочевиця Мукачівського р-ну (1856–1934)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 1** – 155-річчя від дня заснування товариства св. Василя Великого в м. Ужгород (1866–1902)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 2** – 130-річчя від дня народження Йосипа Йосиповича Бокшая, відомого українського живописця і монументаліста, народного художника України, одного з фундаторів закарпатської школи живопису. Народився в смт Кобилецька Поляна Рахівського р-ну (1891–1975)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 2** – 130-річчя від дня народження Миколи Івановича Сидоряка, одного із керівників робітничого руху на Закарпатті. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1891–1934)

- 2** – 75-річчя від дня народження Елеміра Йосиповича Герго, кандидата технічних наук, науковця УжНУ. Народився у с. Зміївка Берегівського р-ну (1946–2004)

- 2** – 75-річчя від дня народження Ганни Василівни Бобонич, факхівця бібліотечної справи. Народилася в с. Лохово Мукачівського р-ну (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 4 – 80-річчя від дня народження Балажа Балого, історика, поета, журналіста. Народився в с. Берегшом на Берегівщині (1941)
- 4 – 65-річчя від дня народження Наталії Прокопівни Бедзір (дівоче прізвище – Луценко), доктора філологічних наук, професора, завідувачки кафедри слов'янської філології та світової літератури філологічного факультету УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1956)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 5 – 120-річчя від дня народження Хоми Юхимовича Руденка, науковця, одного з основоположників університету, засновника біологічного факультету та кафедри ботаніки УжНУ. Народився в с. Будище Київської обл. Він є автором понад 40 наукових праць (1901–1962)
- 5 – 85-річчя від дня народження Василя Івановича Опіярі, кандидата економічних наук, доцента УжНУ, відмінника освіти України. Народився в с. Кушниця Іршавського р-ну (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 6 – 135-річчя від дня народження Георгія Юліановича Геровського, мовознавця, літературознавця, культурного діяча Закарпаття та Пряшівщини. Народився в м. Львів (1886–1959)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 6 – 110-річчя від дня народження Івана Федоровича Гашпара (ігумен Іов), православного церковного діяча на Закарпатті. Репресований у часи СРСР. Народився у с. Воловець (1911–1993)
- 7 – 145-річчя від дня народження Франтішека Шпали, чеського педагога, етнографа. Був директором ремісничої школи в Севлюші (1919–1931). Одночасно досліджував народне мистецтво, народну вишивку нашого краю. Зібрав зразки вишивок, систематизував їх і опублікував два альбоми малюнків і фотографій. Народився в м. Жлутице (Чехія) (1876–?)
- 7 – 95-річчя від дня народження Василя Васильовича Скрипки, поета. Народився в с. Росішка Рахівського р-ну (1926–2004)
- 8 – 50-річчя від дня народження Нелі Михайлівни Жулканич, доктора історичних наук, професора. Народилася у місті Ужгород Закарпатської області (1971)
- 9 – 95-річчя від дня народження Михайла Івановича Баника, художника, члена Співки народних майстрів Закарпаття. Наро-

дився в с. Вербовець Севлюшського округу (нині Виноградівщина) (1926–2014)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 10** – 85-річчя від дня народження Івана Юрійовича Козака, поета, драматурга. Народився в с. Туриця Перечинського р-ну (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 11** – 175-річчя від дня народження Феодосія Злоцького, етнографа, фольклориста, поета, журналіста. Народився в с. Осій Іршавського р-ну (1846–1926)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 11** – 125-річчя відкриття гімназії в м. Ужгород (1896)

- 12** – 110-річчя від дня народження Марії Миколаївни Кабальюк-Тисянської, поетеси. Народився в с. Кваси Рахівського р-ну (1911–2000)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 14** – 120-річчя від дня народження Михайла Михайловича Гендери, казкаря. Народився в с. Дротинці Виноградівського р-ну (1901–1972)

- 14** – 70-річчя від дня народження Василя Петровича Свалявчика, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Зняцьове Мукачівського р-ну (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 15** – 85-річчя від дня народження Бейли Йожефовича Желіцкі, вченого-гунгаролога, доктора історичних наук, професора. Народився у с. Малі Геївці на Ужгородщині (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 15** – 75-річчя від дня народження Катерини Іванівни Цірікус, професора, доцента кафедри теорії музики Львівської державної музичної академії ім. М. Лисенка, кандидата мистецтвознавчих наук, педагога. К. І. Цірікус є членом Національної спілки композиторів України. Народилася в м. Ужгород (1946)

- 15** – 50-річчя від дня народження Марії Степанівни Маєрчик, кандидата історичних наук. Народилася у місті Ужгород Закарпатської області (1971)

- 16** – 90-річчя від дня народження Наталії Семенівни Герц, художника декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України. Народилася в с. Кошельово Хустського р-ну (1931)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 17** – 105-річчя від дня народження Федора Васильовича Іванчова, прозаїка. Народився в с. Зубівка Мукачівського р-ну (1916–2007)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 17** – 90-річчя від дня народження Дмитра Іллча Сікори, доктора фізико-математичних наук. Народився в с. Старе Давидково Мукачівського р-ну (1931–2009)

- 18** – 150-річчя від дня народження Дмитра Миколайовича Вергуна, славіста, публіциста і поета. Вивчав історію Підкарпатської Русі. Видав збірник поезій «Карпатские отзвуки» (1920), темою якого була доля Карпатської Русі, також видав дослідження «Карпаторусская литература. Краткий очерк» (Прага, 1925) (1871–1951)

- 18** – 95-річчя від дня народження Ніни Іванівни Корабельщикової, доктора медичних наук, науковця УжНУ. Є автором 2 навчальних посібників, 12 методичних посібників, 150 публікацій, присвячених питанням кардіології. Під її керівництвом організовано кардіореанімаційну і кардіореабілітаційну служби Закарпаття. Народилася в м. Оренбург (Росія) (1926–1996)

- 19** – 85-річчя від дня народження Миколи Івановича Гафіяка, заслуженого працівника культури України. За період роботи в системі туризму виявив себе ініціативним, компетентним і висококваліфікованим працівником. Активно впроваджував прогресивні форми і методи роботи. Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1936)

- 21** – 80-річчя від дня народження Дмитра Васильовича Криванича, лікаря-хірурга, кандидата медичних наук, доцента кафедри факультетської хірургії УжНУ, заслуженого лікаря України. Народився в с. Нижній Студений Міжгірського р-ну (1941)

- 22** – 95-річчя від дня народження Михайла Юрійовича Палфія, лікаря, завідувача Закарпатського облздороввідділу (1965–1976), завідувача кафедри загальної і соціальної гігієни з організацією охорони здоров'я (1976–1981) медичного факультету

тету УЖДУ, заслуженого лікаря УРСР. Народився в с. Королево Виноградівського р-ну (1926–2002)

- 22** – 75-річчя від дня народження Олени Емерихівни Савіної, заслуженого працівника культури України, директора Центру угорської культури і фольклору с. Дрисино. Своєю багатолітньою діяльністю вона сприяла розвитку й збагаченню культури села, за що і має любов та повагу селян. Народилася в с. Дрисино (нині – Дерцен) Мукачівського р-ну (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 23** – 115-річчя від дня народження Аліци Лукс Г. (Грегершенне), скульпторки. Народилася в смт Буштино Тячівського р-ну (1906–1988)
- 23** – 65-річчя від дня народження Анатолія Миколайовича Милімка, головного інженера Інституту електронної фізики НАН України (1956)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 25** – 125-річчя від дня народження Василя Івановича Феєра, казкаря. Народився в с. Верхній Шард (нині с. Широке) Виноградівського р-ну (1896–1977)
- 25** – 95-річчя від дня народження Федора Євдокимовича Маркіна, науковця УжНУ. Він є автором та співавтором понад 40 наукових праць, 10 винаходів. Народився в с. Опихань Брянської обл. (Росія) (1926)
- 26** – 55-річчя від дня народження Юрія Олександровича Остапця, кандидата політичних наук, доцента, декана факультету суспільних наук УжНУ. Народився у м. Яготин Київської області (1966)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 27** – 70-річчя від дня народження Дмитра Михайловича Кешелі, прозаїка, драматурга, журналіста, лауреата обласної літературної премії ім. Ф. Потушняка, літературної премії ім. Зореслава, Всеукраїнської літературної премії ім. Романа Федоріва. Народився в с. Клячаново Мукачівського р-ну (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 30** – 80-річчя від дня народження Дмитра Івановича Петровція (єпископа Мефодія), богослова. Народився в с. Задне (нині с. Приборжавське) Іршавського р-ну (1941)

Листопад

- 1 – 115-річчя від дня народження Олександра Павловича Таушева (архієпископ Аверкій), православного церковного діяча на Закарпатті та в США. Народився у м. Казань (1906–1976)
- 2 – 130-річчя від дня народження Олександра Івановича Маркуша, письменника, публіциста, педагога. Народився в м. Хуст (1891–1971)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 2 – 80-річчя від дня народження Єне Ендрійовича Контроша, кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника Інституту електронної фізики НАН України (1941)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 2 – 75-річчя від дня народження Олександра Олександровича Кікінеші, доктора фізико-математичних наук, науковця УжНУ. У 1993 р. його обрано академіком загальної технічної секції АН ВШ України. Він є членом товариства фізиків України, Америки, Угорщини, міжнародного інженерного товариства (SPIE) і наукового товариства ОССБ УАН та ВСІУА. Був членом редколегії журналу «Успехи научной фотографии». Опублікував понад 150 наукових статей, є автором 15 винаходів. Народився в м. Берегове (1946)
- 2 – 55-річчя від дня народження Віктора Степановича Петрінка, кандидата політичних наук, доцента УжНУ. Народився у м. Ужгород (1966)
- 3 – 100-річчя від дня народження Василя Петровича Місюри, вченого-архівознавця, кандидата історичних наук, доцента УжНУ. Народився у с. Краснянка (тепер Тиврівського р-ну Вінницької обл.) (1921–?)
- 4 – 110-річчя від дня народження Якова Арсеновича Чубукова, науковця УжНУ, доктора історичних наук, професора. Народився у с. Круті (тепер Знаменського району Смоленської області Російської Федерації) (1911–1988)
- 4 – 110-річчя від дня народження Андрія Добоша, художника. Його життя і творчість тісно пов'язані із Закарпаттям. Народився в с. Новосад, окр. Требішов (Словаччина) (1911–1996)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 5** – 80-річчя від дня народження Івана Петровича Горзова, лікаря-стоматолога, доктора медичних наук, професора, завідувача курсу стоматології кафедри факультетської хірургії медичного факультету УжНУ у 1990–2005 рр., головного лікаря Закарпатської обласної стоматологічної поліклініки у 1972–2003 рр. Він – автор 139 наукових робіт, 14 методичних рекомендацій, 3 монографій, 11 авторських свідоцтв на винахід. Народився в с. Імстичово Іршавського р-ну (1941–2005)
- 5** – 65-річчя від дня народження Андрія Ілліча Дурунди, прозаїка, лауреата обласної літературної премії ім. Ф. Потушняка, міжнародної літературної премії ім. Богдана-Нестора Лепкого. Народився у с. Рекіти Міжгірського р-ну (1956)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 5** – 60-річчя заслуженого самодіяльного ансамблю танцю України «Юність Закарпаття» Будинку культури профспілок (1961)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 7** – 120-річчя від дня народження Андрія Михайловича Ворона, прозаїка, перекладача. Народився в с. Чоум Угочанської жупи (із 1946 р. – с. Затисівка Виноградівського р-ну) (1901–1962)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 7** – 95-річчя від дня народження Дмитра Івановича Меденція, перекладача. Перекладав твори угорських авторів Ш. Гергеля, І. Добозі, Б. Іллеша, чеських – І. Ольбрахта, С. К. Неймана, К. Оутрати, Й. Рибака, серболужицьких – П. Фелкела, Ю. Брезана, К. Янака та ін. Народився в с. Іванівці Мукачівського р-ну (1926–2000)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 7** – 75-річчя від дня утворення Закарпатського обласного українського музично-драматичного театру (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 7** – 75-річчя від дня народження Дмитра Івановича Блецкана, науковця, професора кафедри фізики напівпровідників фізичного факультету УжНУ. Він має понад 150 наукових статей, 20 авторських свідоцтв на винаходи СРСР і патенти України. За дослідження в області технології і фізики халькогенідних

склоподібних напівпровідників йому було присуджено в 1989 р. Державну премію України в галузі науки і техніки. Народився в с. Голятин Міжгірського р-ну (1946)

- 8** – 110-річчя від дня народження Миколи Вікторовича Желтвая, священника, просвітянина, громадсько-культурного діяча. Народився в м. Ужгород (1911–1984)
- 8** – 95-річчя від дня народження Івана Івановича Турянина, професора, доктора біологічних наук. І. І. Турянин зібрав і опублікував народні назви тварин Закарпаття, повір'я, легенди, народні прислів'я про природу, її охорону. Народився в м. Свалява (1926–?)
- 9** – 90-річчя від дня народження Ізольди Костянтинівни Бандровської (дівоче прізвище Шпильова), кандидата фізико-математичних наук, науковця УжНУ. Народилася в м. Донецьк (1931–2014)
- 9** – 75-річчя від дня народження Михайла Михайловича Томчанина, архітектора, графіка. Народився в Ужгород (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 10** – 115-річчя створення літературного товариства ім. Дендеші. Серед засновників були такі відомі постаті як Августин Волошин, Іштван Лаудон, Йосип Камінський, Міхай Романець, Арпад Філеп та ін. (1906)
- 10** – 70-річчя від дня народження Павла Павловича Ганинця, головного лікаря санаторію «Квітка полонини», заслуженого лікаря України, співзасновника ТОВ «Сузір'я», ТОВ «Маргіт», науково-виробничої асоціації «Племконцентр», заслуженого лікаря України. Він є автором близько 50 наукових робіт. Народився в с. Чинадійово Мукачівського р-ну (1951)
- 11** – 75-річчя від дня народження Павла Івановича Шманька, науковця УжНУ. Він є фахівцем у галузі хімії комплексних сполук; автор та співавтор понад 70 наукових праць. Народився в с. Копинівці Мукачівського р-ну (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 12** – 60-річчя від дня народження Сергія Івановича Чейпеша, гравця команди майстрів футболу, півзахисника, форварда, депутата Верховної Ради України 2-го скликання. Народився у с. Веряця Виноградівського р-ну (1961)
- 13** – 175-річчя від дня народження Федора Леґези, письменника. Народився у с. Кострино на Великоберезнянщині (1846–?)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 13** – 115-річчя від дня народження Миколи Кушніренка, вченого, громадського діяча. Народився в м. Мельня Полтавської обл. (1906–2000)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 13** – 85-річчя від часу створення прогресивної антифашистської молодіжної організації краю «Підкарпатський Союз Молодих» (ПСМ) (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 14** – 80-річчя від дня народження Михайла Михайловича Шютєва, лікаря-терапевта, кандидата медичних наук, доцента кафедри факультетської терапії УжНУ. Він є автором понад 60 наукових публікацій. Народився в м. Ужгород (1941)

- 18** – 160-річчя від дня народження Андраша Комаромі, історика, архіваріуса, літературознавця, члена Академії Наук Угорщини. Для угорської історіографії найбільш цінними й вагомими є його праці з історії Закарпаття. Заслужують на увагу такі як «Замок Нялабі і його домінія» (1894 р.), «З архіву Угочанського комітату» (1893 р.), «З архіву родини Перені» (1900 р.) та ін. Народився в с. Пийтерфолво на Виноградівщині (1861–1931)

- 18** – 85-річчя від дня народження Вільгельма Ілліча Фущича, доктора математичних наук, професора, члена-кореспондента НАН України, засновника української школи групового аналізу, лауреата Державної премії України в області науки і техніки (нагороджений посмертно). Народився у с. Сільце на Іршавщині (1936–1997)

- 18** – 70-річчя від дня народження Антала Ено Мейнека, єпископа-ординарія Мукачівської римо-католицької дієцезії (1951)

- 19** – 115-річчя від дня народження Павла Митрофановича Стадника, вченого і педагога. З 1947 р. він працював деканом хімічного факультету і завідувачем кафедри фізичної та колоридної хімії УжНУ. Щоб вшанувати пам'ять вченого і педагога, хімічний факультет визначив кращим студентам іменну стипендію ім. П. М. Стадника. Народився в м. Шпола на Черкащині (1906–1971)

- 19** – 55-річчя від дня народження Сергія Юрійовича Біби, художника. Народився у с. Кушниця Іршавського р-ну (1966)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 20** – 200-річчя від дня народження Михайла Лихварчика, педагога, публіциста, громадського діяча (1821–?)
- 20** – 155-річчя від дня народження Михайла Андрійовича Врабеля, фольклориста. Народився в с. Вишава Гуменського округу Земплінської жупи Східно-Словацького краю (1866–1923)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 20** – 100-річчя від дня народження Юрія Івановича Бойчука, фольклориста. Народився в с. Калини Тячівського р-ну (1921–1992)
- 20** – 80-річчя від дня народження Михайла Васильовича Мишанича (молодшого брата Олекси Мишанича), фольклориста-етномузикознавця (збирача і транскриптора народної музики). Народився в с. Барвінок Ужгородського р-ну (1941)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 20** – 60-річчя від дня народження Ігора Євгеновича Барчія, доктора хімічних наук, професора, завідувача кафедри неорганічної хімії хімічного факультету УжНУ. Він є автором понад 90 друкованих праць наукової та навчально-методичної спрямованості. Народився в м. Мукачево (1961)
- 21** – 105-річчя від дня народження Ярослава Томовича Геляса, народного артиста України. Народився в с. Терпилівка на Тернопільщині (1916–1992)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 21** – 100-річчя від дня народження Михайла Прокоповича Вовка, поета. Понад 40 років трудився лікарем-кардіологом санаторію «Карпати». Член Національної спілки письменників України з 1995 р. Автор збірок «Шелест нив», «Не туди путівка», «Золоті пальці» та ін. Народився в с. Війтівці (нині Суворівське) Тульчинського р-ну на Вінничині (1921–1996)
- 21** – 85-річчя від дня народження Андрія Степановича Головацького, професора, доктора медичних наук, завідувач кафедри анатомії людини та гістології медичного факультету УжНУ. За досягнення в науковій та педагогічній роботі в 1996 р. його обрано академіком Української академії наук, а в 2005 р. йому присвоїли почесне звання «Заслужений професор УжНУ». Народився в селищі Брошнів-Осада Рожнятівського р-ну Івано-Франківської обл. (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 22** – 95-річчя від дня народження Михайла Васильовича Машкіна, композитора, заслуженого діяча мистецтв України. Народився в с. Новоолександрівка Синельниківського р-ну на Дніпропетровщині (1926–1971)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 23** – 85-річчя від дня народження Василя Андрійовича Заяця, професора УжНУ, доктора сільськогосподарських наук. Народився в с. Іванівці Мукачівського р-ну (1936–2011)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 23** – 80-річчя від дня народження Івана Васильовича Данканича, заслуженого будівельника України, почесного громадянина м. Мукачево (1941)

- 23** – 60-річчя від дня народження Івана Івановича Вовканича, доктора історичних наук, професора, декана факультету міжнародних відносин ЗакДУ. Народився в м. Іршава Закарпатської обл. (1961)

- 24** – 80-річчя від дня народження Тигоміра Ференці, поета, перекладача. Народився в с. Бодолов на Берегівщині (1941)

- 25** – 85-річчя від дня народження Віри Михайлівни Чекотіло (дівооче прізвище Огієнко), кандидата медичних наук, ст. наукового співробітника лабораторії імунології та біохімії в м. Ужгород. Народилася в смт Буди Харківської обл. (1936)

- 25** – 70-річчя від дня народження Івана Андрійовича Костевича (літ. псевдонім – Іван Карпатський), поета, прозаїка, члена Національної спілки журналістів України. Народився в с. Терново Тячівського р-ну (1951)

- 26** – 115-річчя від дня народження Миколи Васильовича Климпотюка, активного учасника політичного життя Закарпаття 20–30-х рр. ХХ ст. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1906–1971)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 28** – 145-річчя від дня народження Франтішека Главачека, чеського вченого-славіста. Підтримував тісні наукові контакти з І. Франком, В. Гнатюком та діячами науки і культури Закарпаття. У 1896 р. здійснив подорож на Закарпаття. Залишив численні публікації про людей, з якими зустрічався, про краї, в яких побував (1876–1974)

28 – 90-річчя від дня народження Василя Івановича Герзанича, відмінника народної освіти України, педагога, методиста, наставника учительства. Він завжди прагнув до новаторства, до його практичного застосування. Нагороджений орденом Червоного трудового прапора, грамотами Президії Верховної Ради. Народився в смт Великий Березний (1931)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

29 – 85-річчя від дня народження Олександра Івановича Кузки, кандидата фізико-математичних наук, доцента, завідувача кафедри системного аналізу і теорії оптимізації математичного факультету УжНУ. Народився у с. Завадівка Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської області (1956)

29 – 75 років тому була закрита Ужгородська вища духовна семінарія (1946)

30 – 75-річчя від дня народження Миколи Івановича Зимомрі, літературознавця, критика, перекладача, педагога, доктора філологічних наук, професора, академіка АН вищої школи України. Народився в с. Голятин Міжгірського р-ну (1946)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

Грудень

1 – 30 років тому на Всеукраїнському референдумі Акт проголошення незалежної України підтвердили 92,5% закарпатців, що взяли участь у голосуванні (1991)

2 – 155-річчя від дня народження Івана Андрійовича Поливки, культурно-освітнього діяча Закарпаття та Пряшівщини, справжнього одноступенця А. Волошина у здійсненні культурно-освітньої концепції краю на початку ХХ ст. (1866–1930)

2 – 135-річчя від дня народження Григорія Жатковича, губернатора Підкарпатської Русі. Народився в с. Голубине Свалявського р-ну (1886–1967)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

2 – 90-річчя від дня народження Богдана Йосиповича Набиванця, доктора хімічних наук, професора. Він неодноразово обирався до складу експертної ради з хімії Вищої атестаційної ко-

місії України. Він є членом спеціалізованих вчених рад хімічного та географічного факультетів Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Народився в м. Ужгород (1931)

- 2** – 85-річчя від дня народження Атаназа Олександровича Фединця, художника та медика. Народився в м. Ужгород (в останні роки життя проживав в Угорщині) (1936–2012)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 3** – 100-річчя від дня народження Михайла Івановича Галаса, народного майстра кераміки, заслуженого майстра народної творчості України, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Вільхівка Іршавського р-ну (1921–1993)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 3** – 95-річчя від дня народження Софії Михайлівни Малильо, поетеси. Народилася в с. Верхні Ворота Воловецького р-ну (1926–2015)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 4** – 125-річчя від дня народження Андрія Івановича Григи, казкаря. Народився в с. Керецьки Свалявського р-ну (1896–1972)

- 4** – 85-річчя від дня народження Івана Васильовича Симчери, прозаїка. Народився в с. Сільце Іршавського р-ну (1936–1961)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 4** – 60-річчя від дня народження Бейли Тора, поета. Народився в с. Серне Мукачівського р-ну (1961)

- 5** – 120-річчя від дня народження Миколи Різдорфера, лікаря, дослідника, активного громадського діяча 30-х років ХХ ст. на Закарпатті, делегата I-го Союму Карпатської України. Він входив до складу соціально-оздоровельної комісії в уряді А. Волошина. Автор низки праць про лікувальні властивості мінеральних вод Свалявського регіону, якості питної води, екології довкілля, питань соціальної і страхової медицини. У 1939 р. емігрував до Німеччини, а потім до США. Народився в м. Рахів (1901–?)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 6** – 80-річчя від дня народження Миколи Михайловича Ердевді, кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового

співробітника Інституту електронної фізики НАН України. Народився в с. Кальник Мукачівського р-ну (1941)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 6** – 70-річчя від дня народження Миколи Івановича Петровція (архієпископа Марка), богослова, викладача. З 1993 р. став керуючим Патріаршими парафіями в Канаді з титулом єпископа Каширського. Народився в с. Задне (нині с. Приборжавське) Іршавського р-ну (1951)
- 7** – 65-річчя від дня народження Володимира Івановича Гирі, кандидата історичних наук, заступника декана факультету суспільних наук УжНУ. Народився у м. Ужгород (1956)
- 8** – 75-річчя від дня народження Василя Петровича Мікловди, доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри економіки підприємництва економічного факультету УжНУ, заслуженого працівника освіти України, лауреата Державної премії України у галузі науки і техніки. Автор понад 130 наукових публікацій, зокрема 11 монографій. Народився в с. Тур'я-Пасіка Перечинського р-ну (1946)
- 10** – 135-річчя від дня народження Ірини Павлівни Невицької, прозаїка, громадського діяча. Народилася в с. Збудівська Біла на Лабірщині (сучасна Східна Словаччина) (1886–1965)

екстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 10** – 80-річчя від дня народження Івана Івановича Шафраньоша, доктора фізико-математичних наук, професора кафедри квантової електроніки УжНУ. Автор понад 130 наукових праць, 3 авторських свідоцтв на винаходи. Народився в с. Баранинці Ужгородського р-ну (1941)
- 12** – 145-річчя від дня народження Спиридона Феодосійовича Черкасенка, поета, який залишив вагомий слід у літературі та культурі нашого краю. На Закарпатті доля звела його з М. Садовським, який очолював «Руський театр» в м. Ужгород. С. Черкасенко працював театральним референтом. Він є автором низки літературних творів, зокрема, історичних драм «Коли народ мовчить», «Северин Наливайко» (1876–1940)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 12** – 90-річчя від дня народження Олекси Івановича Янчика, поета. Народився в с. Верхній Студений Міжгірського р-ну (1931–1973)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 13** – 165-річчя від дня народження Миколи Карповича Садовського (Тобілевича), актора, режисера, педагога, директора театру «Просвіти» в м. Ужгород у 1921–1923 рр. За цей час він не тільки поновив весь діючий у театрі репертуар, але й сам підготував цілу низку блискучих вистав. У більшості вистав сам виступав у головних ролях. Саме в Ужгороді було відзначено ювілей сорокалітньої діяльності М. Садовського, ювілей, що вилився у всенародне свято (1856–1933)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 13** – 115-річчя від дня народження Миколи Івановича Рішка, поета, педагога, члена Національної спілки письменників України. Народився в с. Драгово Хустського р-ну (1906–1994)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 13** – 100-річчя від дня народження Анатолія Тимофійовича Арсірія, поета, перекладача. Працював на ниві художнього перекладу з угорської, російської та білоруської мов. Поетичні переклади публікувалися в газетах та альманахах «Радянське Закарпаття», «Карпати». Народився в м. Новоукраїнка Кіровоградської обл. (1921–1995)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 14** – 165-річчя від дня народження Івана Кизака, поета, публіциста, музиканта, диригента і педагога. Народився в с. Пакостів на Пряшівщині (Словачина) (1856–1929)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 14** – 70-річчя від дня народження Людмили Михайлівни Мокану, педагога, музикознавця, лауреата обласної премії ім. Д. Задора. Народилася в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 15** – 75-річчя від дня народження Світлани Федорівни Гончарової, кандидата фізико-математичних наук, працювала на кафедрі диференціальних рівнянь та математичної фізики математичного факультету УжНУ. Народилася в м. Хмельницький (1946)

- 17** – 100-річчя від дня народження Варвари Іванівни Хоролець, кандидата біологічних наук, науковця УжНУ. Наукові праці

присвячені, головним чином, вивченню природних вітаміноносіїв Закарпатської області, а також обміну амінокислот і мінеральних речовин при різних патологічних станах людини. Народилася в с. Самара Полтавської обл. (1921)

- 17** – 90-річчя від дня народження Василя Михайловича Цібере, педагога, художника. У 1979 р. створив в м. Мукачево художню школу ім. М. Мункачі. Його зусиллями у школі організовані Музей ім. М. Мункачі та Музей дитячої творчості (1931–2007)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

- 18** – 100-річчя від дня народження Яромира Гожеца, чеського поета, публіциста, громадського і культурного діяча. У своїх виданнях висвітлював проблеми Підкарпатської Русі. Народився в м. Хуст (1921)

- 23** – 105-річчя від дня народження Олександра Васильовича Тканка, командира партизанського з'єднання, кандидата історичних наук, професора, адміністратора вищої школи. Народився у с. Макіївка на Чернігівщині (1916–2006)

- 23** – 85-річчя від дня народження Валентини Миколаївни Плахотнюк, кандидата медичних наук, доцента УжНУ. Народилася в Краснодарському краї (Росія) (1936)

- 24** – 165-річчя від дня народження Арпада Фесті, угорського художника, який влітку 1892 р. разом із Ласлом Медяньським та іншими художниками працював в м. Мукачево. Народився в м. Одялла (Угорщина) (1856–1914)

- 24** – 85-річчя від дня народження Богдана-Миколи Антоновича Булеци, лікаря-невролога, доктора медичних наук, професора, завідувача курсу неврології медичного факультету УжНУ. Основні напрями наукової діяльності: цереброваскулярні захворювання в карпатському регіоні. Ним опубліковано близько 110 наукових праць. Народився в м. Берегове (1936)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 24** – 85-річчя від дня народження Івана Георгійовича Шершуна, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Старе Давидково Мукачівського р-ну (1936 – 2011)

- 25** – 70-річчя від дня народження Терезії Балли, поетеси, вчителя. Народилася в с. Велика Паладь Виноградівського р-ну (1951)

- 26** – 95 років тому відкрита перша в Європі ромська школа при колонії в м. Ужгород (1926)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

- 27** – 90-річчя від дня народження Володимири Степанівни Поляк (дівооче прізвище Волощук), кандидата історичних наук, доцента кафедри загальної історії УжНУ. Народилася в м. Дрогобич Львівської обл. (1931–1999)
- 28** – 85-річчя від дня народження Дмитра Григоровича Семачка, науковця, професора кафедри фізики напівпровідників УжНУ. Автор понад 300 наукових праць, 12 винаходів, співавтор більше 10 монографій і підручників. Народився в с. Лупків Жешувського воєводства (Польща) (1936–2009)

у грудні відзначається:

250-річчя від дня народження Івана Семеновича Орлая, культурно-освітнього діяча, доктора медицини, доктора філософії, автора 2-го видання російської військово-польової фармакології, талановитого педагога, історика, публіциста, редактора першого російського журналу «Всеобщий журнал медицинской науки». Народився в с. Паладь (1771–1829)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

200-річчя від дня народження Андрія Дешка, етнографа, лінгвіста, історика. Народився в с. Дешковиці Іршавського р-ну (1821–1874)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік»

у 2021 році відзначається:

380-річчя від дня народження Іоанна Йосифа Декамеліса, грека за походженням, церковного і освітнього діяча, єпископа Мукачівської єпархії в 1689–1706 рр. Він багато зробив для зміцнення матеріального становища Мукачівської єпархії та Мукачівського монастиря. Вже у 1692 р. йому вдалося повернути єпархії села Бобовище і Лавки з усіма прибутками. Під час війни 1703–1711 рр. під керівництвом Ференца II Ракоці переніс свою резиденцію із Мукачева до Пряшева (1641–1706)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

280-річчя від дня народження Івана Югасевича Склярського, іконописця, поета, збирача прислів'їв і приказок Закарпаття,

майстра рукописної книги (середина VIII–початок XIX ст.). Народився в с. Прикра Шарішського округу (Словаччина). Помер у с. Невицькому на Ужгородщині (1741–1814)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

220-річчя від дня народження Івана Івановича Молнара, лікаря, філософа. Навчався у Львівському та Московському університетах. Був ординатором у лікарні Петропавлівської фортеці (1832–1872). Зібрав багатий матеріал особистих клінічних спостережень та велику бібліотеку медичної літератури. Написав і опублікував біографію і праці свого двоюрідного брата, видатного історика, філолога-славіста Ю. Венеліна-Гуци. Був почесним членом літературного Товариства св. Василя Великого в м. Ужгород (1869) і Московського «Общества истории и древностей российских». Народився в Імшадському повіті Нодьвародського округу (нині – Угорщина) (1801–1872)

ЦЕ ЦІКАВО ЗНАТИ – 2021 РІК

- 20**-річчя відкриття Закарпатського інституту ім. Волошина МАУП (2001)
- 20** років тому на Закарпатті сталася катастрофічна повінь, яка за руйнівною силою, рівнем води і тривалістю перевищила водні стихії усіх попередніх років та призвела до людських жертв. На робочій зустрічі прем'єр-міністрів України та Угорщини було обговорено спільні заходи по боротьбі з паводками у прикордонних районах (2001)
- 20** років тому в м. Берегове освячено новозбудовану римо-католицьку церкву (2001)
- 25**-річчя від дня створення народного літературного пісенного ансамблю «Берегиня» Свалявської центральної бібліотечної системи (1996)
- 25**-річчя створення Закарпатського педагогічного інститут ім. Ференца Ракоці II у м. Берегове (1996)
- 25**-річчя створення культурного центру «Романі Яг» (1996)
- 25** років тому в м. Свалява відкрито Свято-Кириломефодіївський монастир Мукачівської єпархії Української православної церкви (1996)
- 25** років від дня проведення Днів угорської книги на Закарпатті під керівництвом Кароя Балли (1991)
- 30**-річчя заснування Мукачівською греко-католицькою єпархією газети «Благовісник» (1991)
- 30**-річчя заснування письменником Іваном Долгошем громадсько-політичної газети «Карпатський край». Із 1993 р. видавалась як журнал. У 1994 р. визначено тип – історико-краєзнавчий часопис (1991)
- 30**-річчя заснування газети «Новини Закарпаття» (видання Закарпатської державної адміністрації та обласної ради) (1991)
- 30**-річчя перейменування Ужгородського технікуму радянської торгівлі в Ужгородський комерційний технікум (1991)
- 30** років тому в с. Нове Село на Виноградівщині відкрито новозбудоване колгоспом «Іскра» приміщення загальноосвітньої школи на 332 учнівські місця (1991)

- 30** років тому Ужгородська міська влада на позачерговій сесії однією з перших в Українській РСР засудила дії Московського «ГКЧП» і висловилася за проголошення Закарпаття в складі незалежної демократичної, соборної Української держави (1991)
- 35**-річчя створення одного з провідних дитячих колективів «Джерельця Карпат», добре відомого в Україні та за її межами (1986)
- 35**-річчя створення народного ансамблю пісні і танцю «Дружба» під керівництвом Петра Сокача (1986)
- 35**-річчя створення народного ансамблю угорської пісні «Ружа» Центру народної творчості с. Сюрте Ужгородського р-ну (1986)
- 35**-річчя створення народного чоловічого ансамблю «Бетяри» Центру словацької культури с. Сторожниця Ужгородського р-ну (1986)
- 35** років тому створено угорський фольклорний ансамбль Берегівської ДШМ (1986)
- 40** років тому відкрито меморіальний музей Ф. Манайла (1981)
- 40** років тому до складу Ужгорода включено Горяни, Дравці, Доманинці (1981)
- 45** річчя відкриття алергологічної лікарні у смт Солотвино (1976)
- 45** років тому с. Вишково Хустського р-ну віднесено до категорії селищ міського типу (1976)
- 45** років тому вперше в історії закарпатського спорту команда з ігрових видів спорту вийшла до еліти чемпіонату колишнього Радянського Союзу. Це була жіноча гандбольна команда «Колос» (Берегове). Головний тренер команди – заслужений тренер УРСР Й. Зупко. У 1976 р. закарпатки не лише вибороли малі золоті медалі першості колишнього СРСР, але й здобули путівку до Вищої ліги чемпіонату Країни Рад
- 50** років тому с. Вузлове (Батьово) віднесено до категорії селищ міського типу (1971)
- 50** років тому один з найтитулованіших спортсменів із Закарпаття, п'ятикратний чемпіон світу та дворазовий володар срібних медалей Олімпійських ігор, заслужений майстер спорту СРСР Василь Станкович (народився 25 квітня 1946 року у с. Доробратово, що на Іршавщині, а нині проживає у с. Нове Давидково, що на Мукачівщині), у Відні став не лише чемпіоном Планети серед фехтувальників (рапіра), але й бронзовим

- призером (командні змагання) цього всесвітнього спортивного фестивалю (1971)
- 55** років тому Горянська ротонда стала філією краєзнавчого музею (1966)
- 55** років тому через м. Ужгород прокладено газопровід СРСР-ЧССР (1966)
- 60**-річчя відкриття орендного підприємства «Ужгородський коньячний завод» (1961)
- 60** років тому м. Тячів стало містом районного підпорядкування, районним центром (1961)
- 60** років тому ужгородець, почесний майстер спорту СРСР Анатолій Редько вдруге став чемпіоном України з легкої атлетики (біг на 100 метрів) (1961)
- 65**-річчя від дня запуску Теребля-Ріцької гідроелектростанції (1956)
- 65** років тому з ініціативи районного відділу народної освіти м. Мукачево був створений чоловічий хор, який згодом переїс у народну хорову капелу (1956)
- 65** років тому першу золоту медаль Олімпійських ігор з далекої Австралії (ОІ-56, м. Мельбурн) на Срібну Землю привіз заслужений майстер спорту СРСР, почесний громадянин м. Мукачево Йожеф Беца (1956)
- 70**-річчя заснування Закарпатського центру туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді (1951)
- 70**-річчя заснування вченою радою університету газети «Ужгородський університет», тепер – «Погляд». До 1992 р. виходила під назвою «Радянський студент» (1951)
- 70**-річчя створення самодіяльного симфонічного оркестру при районному Будинку культури м. Берегове (1951)
- 75**-річчя від дня виходу газети «Верховина» (сmt Міжгір'я). Почала виходити під назвою «Радянська Верховина». Після розпаду Радянського Союзу й проголошення незалежності України змінила свою назву (1946)
- 75**-річчя від дня виходу газети «Зоря Рахівщини» (1946)
- 75**-річчя введення назви с. Лісковець (Ляховець) Міжгірського р-ну (1946)
- 75**-річчя відкриття взуттєвої фабрики в м. Ужгород (1946)
- 75**-річчя відкриття Палацу піонерів і школярів в м. Ужгород (1946)
- 75**-річчя відкриття зоологічного музею університету в м. Ужгород (1946)
- 75**-річчя відкриття ботанічного саду в м. Ужгород (1946)

- 75-річчя** заснування газети «Дружба» як громадсько-політичного часопису Тячівської райдержадміністрації та районної ради (1946)
- 75-річчя** заснування в м. Перечин газети «Народне слово», далі під іншими назвами – «Перемога» (1962–1965 рр.), «Колгоспне життя» (1965–1990 рр.), «Радянське село» (1991 р.), «Народне слово» (1946–1962 рр.)
- 75-річчя** заснування газети «Карпатська зірка», нині органу Великоберезнянської адміністрації та районної ради (1946)
- 75-річчя** заснування газети «Нове життя», нині органу Іршавської райдержадміністрації та районної ради (1946)
- 75-річчя** здобуття Ужгородським футбольним клубом «Спартак» титулу чемпіона України (1946)
- 75 років** тому м. Мукачево стало містом обласного підпорядкування, районним центром Мукачівського р-ну (1946)
- 75 років** тому с. Батьово перейменовано у Вузлове (1946). (Рішенням II сесії XXII скликання обласної Ради народних депутатів від 6 квітня 1995 р. селище Вузлове знову перейменовано у селище Батьово)
- 75 років** тому м. Виноградів (Севлюш) стало містом районного підпорядкування, районним центром (1946)
- 75 років** тому м. Ужгород став центром Закарпатської області УРСР (1946)
- 75 років** тому відкрито перше в області ремісниче училище (1946)
- 75 років** тому м. Берегове стало містом районного підпорядкування, районним центром (1946). Це єдине місто Закарпаття, де більшість населення угорської національності
- 75 років** тому перейменовано с. Тростник Виноградівського р-ну (називалося Шашвар) (1946)
- 75 років** тому був створений Тячівський район як територіальна одиниця (1946)
- 75 років** тому новостворений ФК «Спартак» (Ужгород) вперше став чемпіоном України з футболу серед аматорів (Команди колективів фізкультури, КФК) (1946)
- 75 років** тому першу медаль (бронза) для Закарпаття на 1-ій повоєнній Спартакіаді (Київ) виборола третьокурсниця Ужгородської жіночої вчительської семінарії Клара Керечанин (народна артистка України Клара Балог), яка на дистанції 100 метрів серед дівчат фінішувала третьою (1946)

- 80** років тому виходив щомісячний часопис для підкарпатської молоді «Руська молодежь», видання Підкарпатського товариства Наук (ПТН) для школярів і молоді краю, редактор Іван Гарайда (Ужгород, 1941–1944)
- 85**-річчя від дня народження Христо Йосиповича Роглева, журналіста, заслуженого працівника сфери послуг України, лауреата міжнародної премії «Дружба», віцепрезидента товариства «Україна-Болгарія», члена Президії Української Ради Миру, члена Міжнародної ради українських підприємців, першого віцепрезидента товариства «Закарпатці в Києві». Народився в м. Мукачево (1936)
- 85**-річчя від дня народження Людвіга Котлара, музиканта, диригента, заслуженого діяча мистецтв Української УРСР. Народився в м. Ужгород (1936–1996)
- 90**-річчя заснування художниками Й. Бокшаєм та А. Ерделі «Товариства діячів образотворчих мистецтв на Підкарпатській Русі» (1931)
- 90**-річчя обрання Костянтина Грабаря першим старостою м. Ужгород на другий термін (1931)
- 90**-річчя опублікування Йосипом Янковичем (директор музею ім. Т. Легоцького в м. Мукачево) однієї з найкращих своїх праць «Підкарпатська Русь в доісторії». Вийшла трьома мовами: чеською, руською та угорською. Як зазначив сам автор, мета цієї книги полягала в популяризації пам'яток історії та культури й зверненні уваги населення на археологічні знахідки. Щедро ілюстрована книга не втратила свого наукового значення й до нині (1931)
- 90**-річчя освячення фундаменту церкви в с. Тітківці Міжгірського р-ну. Церкву збудувала талановита родина Форосів (1931)
- 90** років тому в м. Ужгород збудовано поштамт (1931)
- 95**-річчя завезення чеськими ботаніками до м. Ужгород сакури (1926)
- 95**-річчя спорудження пам'ятника Євгену Фенцику, письменнику і публіцисту (скульптор О. Мондич) (1926)
- 100** років тому на Підкарпатській Русі стартував чемпіонат краю з футболу. Першим чемпіоном області стала команда УМТЕ Ужгорода (1921)

- 100** років тому в м. Ужгород створено Руський народний хор та Руський театр (1921)
- 110** років тому в м. Іршава була прокладена вузькоколіянка довжиною 12 кілометрів (1911)
- 115**-річчя відкриття Мукачівською греко-католицькою єпархією будинку-сиротинця для дівчат і сиріт дяко-вчителів (1906)
- 115** років тому єпископ Юрій Фірцак висунув на соборі оо. ЧСВВ в Маріяпівчі ідею спорудження монастиря в м. Ужгород (1906)
- 120**-річчя від дня народження Георгія Легача (схиархімандрит Гавриїл), православного церковного діяча Закарпаття та Греції. Народився у с. Копашново на Хустщині (1901–1977)
- 120** років тому в м. Ужгород збудовано міський стадіон «Спартак» (1901)
- 130**-річчя від дня народження Василя Климбуша, депутата Союму Карпатської України (1891–1965)
- 135**-річчя від дня народження Віктора Желтвая, священника. Одержав диплом професора для горожанських шкіл, був іменований професором учительської семінарії в м. Ужгород. Брав участь у Всенародному конгресі 1919 р. в м. Хуст, був засновником товариств «Просвіта» та «Учительська громада». Народився в с. Малий Бичків на Рахівщині (1886–1963)
- 135**-річчя від дня народження Балінта Мадяра, поета, священника, редактора газети «*Határszéli Újság*» у 1916-1921 рр., яка видавалась в м. Ужгород (1886)
- 135**-річчя закладення дендропарку екзотичних рослин вчителем І. Лаудоном (нині парк дитячої лікарні) (1886)
- 135**-річчя створення «Ужгородської фабрики гнутих меблів», яка з 1911 р. мала назву «Мундус». Її продукція була відома не лише в місті, але й далеко за його межами: у США, Західній Європі, Азії. Традиції меблярів міста збереглися і в міжвоєнний та повоєнний час (1886)
- 140**-річчя від дня народження Кирила Феделеша, священника, письменника. Працював у Берегівській гімназії разом з Василем Пачовським, Корнилом Заклинським. Був членом культурно-освітньої комісії Союму Карпатської України (1881–1949)
- 140**-річчя прокладення магістральної залізниці Львів-Відень через м. Свалява (1881)
- 140** років тому в м. Севлюш (нині Виноградів) відкрито горожанську школу, а пізніше і промислову (1881)

- 150** років тому викладач Ужгородської гімназії, її майбутній директор Еде Сібер заклав основи історичного музею – першого музейного закладу в м. Ужгород (1871)
- 155**-річчя від дня народження Іштвана Дудинського, директора Ужгородської вчительської семінарії (з 1925 р.), журналіста, засновника газети «Ungvári Közlöny», диригента, завідувача інформаційного відділу Угорсько-Русинського Товариства. Народився в м. Нодьмігаль (нині Велке Міхаловце, Словаччина) (1866-?)
- 155**-річчя першої лікарні в м. Ужгород. Нинішня будівля обласної лікарні побудована завдяки старанням відомого лікаря А. Новака, монумент якому встановлено в центрі лікарняного комплексу (1866)
- 160**-річчя від дня народження Яноша Петридеса, напівзабутого скульптора і кераміста, який працював також у галузі живопису та графіки. У кінці XIX ст. оселився на Закарпатті, де спочатку в м. Мукачево, а згодом і в м. Ужгород, керував ремісничою школою керамістів, а також працював у жанрі побутової скульптури. Помер в м. Ужгород (1861–1920)
- 160**-річчя першої друкованої історії Ужгорода (автор К. Мейсарош) (1861)
- 170** років від публікації першого нотного збірника закарпатських народних пісень «Русский Соловей» Миколи Нодя (1851)
- 215** років тому в м. Ужгород вперше замощено вулицю (1806)
- 225** років тому в м. Ужгород збудовано реформатську церкву; споруджено млин на вісім жорен (1796)
- 235** років тому згідно з австрійською адміністративною реформою м. Ужгород став центром комісаріату, до якого входили комітати Унг, Берег, Угоча, Мараморш і Сату-Маре (1786)
- 240**-річчя побудови кам'яної споруди колишнього пивного заводу, який збудувала казенна домінія (у кількох десятках метрів від альпінарію, недалеко від Жупанатського пагорба). Пивний завод проіснував до 1889 р. (1781)
- 245** років тому до м. Ужгород переведено з м. Мукачево духовну семінарію (1776)
- 270** років від першої згадки про с. Гайдош Ужгородського р-ну, назва якого походить від прізвища Гойда (1751)
- 270** років першої згадки про дерев'яну церкву в с. Невицьке Ужгородського р-ну (1751)

- 275**-річчя перебудови Мукачівського замку Євгеном-Ервіном Шенборном. Мукачівський замок набув того вигляду, який він має нині (1746)
- 310** років тому м. Ужгород зайняли австрійські війська, місто конфісковане від М. Верчені й перейшло у державну власність (1711)
- 310** років тому за Сотмарським мирним договором м. Мукачево перейшло до рук Габсбургів (1711)
- 310** років тому було придушене повстання Ференца II Ракоці (1711)
- 325**-річчя першої писемної згадки про с. Новоселиця (під назвою Нова Кам'яниця) (1696)
- 330**-річчя першої згадки про старовинну дерев'яну церкву с. Неліпино Свалявського р-ну (1691)
- 330** років тому помер останній представник Другетів, у зв'язку з цим в м. Ужгород проведено інвентаризацію, виявлено 221 двір, 156 виноградників, 11 коней, 86 волів, 337 свиней, 30 овець; у місті було 10 вулиць (1691)
- 350**-річчя відкриття початкової школи з рідною (русинською) мовою навчання в м. Мукачево. Подібного типу школи були в селах: Великі Лучки, Ромочевиця (тепер Мукачівський р-н), Чорний Потік (тепер Чорнотисово, Виноградівський р-н), Бедевля (тепер Тячівський р-н) (1671)
- 380**-річчя від дня завершення будівництва дерев'яної церкви у с. Нижнє Селище Хустського р-ну. У 30-ті рр. ХХ ст. вона вивезена і сьогодні знаходиться у м. Блансько (Чеська республіка) (1641)
- 390**-річчя першої письмової згадки про Нове місто (нині площа Шандора Петефі в м. Ужгород та її околиці) (1631)
- 470**-річчя першої згадки про с. Зарічево (Перечинський р-н), яке розташоване за р. Уж (1551)
- 470**-річчя першої згадки про с. Сімер на Перечинщині (1551)
- 555**-річчя заснування с. Страбичово (Мукачівський р-н). Спочатку село було в іншому місці, «на Селешу», де нині – поле (1466)
- 565** років тому Чинадійово (Сент-Міклош) вже згадується в історичних документах як містечко (oppidum) (1456)
- 570**-річчя першої згадки про смт Тур'ї-Ремети Перечинського р-ну (1451)
- 670** років з часу заснування с. Нижнє Болотне. Перша письмова згадка про заснування села знаходиться у праці Дезидерія Чакія (Будапешт, 1890) (1351)

- 680**-річчя першої писемної згадки про м. Іршава (1341)
- 690** років з часу заснування с. Ракошино Мукачівського р-ну (1331)
- 740**-річчя першої документально підтвердженої згадки про поселення Чоп (1281)
- 750**-річчя першої згадки про с. Вишка (Великобerezнянський р-н) (1271)
- 750** років тому м. Берегове стало центром Березької жупи (1271)
- 780** років з часу заснування с. Грушово Тячівського р-ну (1241)
- 780** років з часу першої письмової згадки про замок в м. Хуст, на жаль, від замку залишилися лише руїни, що височать над містом і нагадують про бурхливі події на берегах річок Тиса та Ріка (1241)
- 785** років з часу заснування с. Бедевля Тячівського р-ну (1256)

КРАЄЗНАВЧІ ЮВІЛЕЙНІ ТА ЗНАМЕННІ ДАТИ

Січень: 5

ІВАН МИХАЙЛОВИЧ РЕБРИК

60-річчя від дня народження письменника, журналіста, видавця, засновника видавництва «Гражда» (нар. 1961)

Його й справді можна порівняти з наполегливим першовідкривачем, який здолав немало перепон, але таки зумів відкрити той самий портал, за яким було заховано від наступних поколінь живий світ недозованого повітря. Іванові Ребрику судилося стати саме тим, хто відкрив цей портал з минулого, щоб відновити історичний зв'язок, щоб впустити живе повітря на цей бік часу...

Сьогодні неможливо уявити собі літературний та культурний ландшафт Закарпаття без тієї духовної споруди, яку започаткував і будує відомий письменник, видавець, редактор, громадський діяч, культуролог Іван Михайлович Ребрик. Народився він 5 січня 1961 року в селі Боржавське на Виноградівщині. Після закінчення Оноцької СШ у 1978 році вступив на філологічний факультет (українська мова й література) Ужгородського державного університету. Академкерівником групи, де студент вчився, був видатний учений і педагог Кирило Йосипович Галас, спілкування з яким привело Івана Ребрика до глибокого вивчення історії Закарпаття, літературних і суспільних процесів краю.

По закінченні університету Іван Ребрик працював педагогом і вихователем у Часлівській допоміжній школі-інтернаті, на будівельному підприємстві, у видавництві «Карпати»...

У 1991 році столичне видавництво ЦК ЛКСМУ «Молодь» надрукувало поетичну збірку Івана Ребрика «Дні». На той час він вже активно друкувався як дослідник і літературознавець в українських та зарубіжних часописах. 25 вересня 1993-го року в Ужгороді ним було зареєстровано перше приватне книжкове видавництво «Гражда», яке з часом перетворилося на потуж-

ний інтелектуальний центр, який не лише видавав величезну кількість книг, але й організовував конференції, історичні дослідження, пошукову роботу. Завдяки плідній роботі видавництва в суспільну свідомість Закарпаття повернуто імена видатних постатей, чия діяльність і сьогодні зберігає свою актуальність, оскільки продовжує формувати на Закарпатті український національний контекст. Серед постатей, які завдяки подвижницькій діяльності «Гражда» стали віднайденими або по-новому переосмисленими, є Андрій Бачинський, Василь Довгович, Іван Югасевич, Олександр Духнович, Михайло Лучкай, Августин Волошин, Гядор Стрипський, Вікентій Шандор, Василь Маркусь, Юліан Химинець, Сидір Білак, Ірина Невицька, Юрій Станинець, Зореслав, Іван Рошко-Ірлявський, Іван Кошан-Колос, Олександр Сливка, Федір Моґіш, Василь Гренджа-Донський, Федір Потушняк, Микола Лелекач...

«Гражда» давно вже стала своєрідним містком між творчим Ужгородом і Києвом, Івано-Франківськом, Львовом, Луганськом, Новим Садам, Пряшевом... Учасниками літературних та наукових форумів, організованих «Граждою», були в різні часи академіки Микола Мушинка і Микола Жулинський, видатний культуролог Микола Рябчук, відомі українські письменники.

Важливим проектом у мистецькому й науковому житті Закарпаття став випуск часопису «Екзиль» – тут вперше публікувалися листи, протоколи, щоденникові записи, які відкривали для загалу невідомі грані життя й творчості, скажімо, Івана Ірлявського, Івана Чендея, Петра Скунця, Дмитра Креміня... Ці публікації ставали матеріалом для наукових дисертацій, книжкових видань, навіть театральних вистав, як це було з надрукованим листуванням Юрія Станинця й Миколаї Божук.

Серед тисячі книжок «Гражди» різного формату й різної тематики можна нарахувати добру сотню справді знакових речей. Серед них – унікальна збірка «Моя Карпатська Україно», яка побачила світ ще чверть століття тому, 4 том творів Олександра Духновича, проза Уласа Самчука, дослідження Дмитра Дорошенка, звичайно, «Червона йонатаночка» Юрія Станинця, збірник «Віднайдення Пряшівської Русі», ґрунтовна монографія «Люби своє» Наталії Ребрик...

Важливо підкреслити, що «Гражда» – це проект не лише самого Івана Михайловича, але й результат невтомної роботи його дружини, кандидата філологічних наук, проректора Закарпатської

академії мистецтв імені Ерделі Наталії Йосипівни Ребрик, а з часом в роботу повноцінно включилися син Андрій і дочка Олеся.

Літературна, видавнича і наукова діяльність Івана Ребрика неодноразово відзначалася на рівні Закарпатської ОДА і обласної ради, на урядовому рівні.

Книги, видані «Граждою», ставали переможцями багатьох книжкових форумів. Прізвище Ребрика – у топ-списку 100 найвпливовіших людей Закарпаття за 2019 рік. 2020 року поет став лауреатом премії імені Петра Скунця за збірку «Переднівок», чимало його віршів покладено на музику і виконуються професійними хоровими колективами.

Василь Горват

Джерельні приписи:

1. Ребрик, І. Злам : іл. на тему / І. Ребрик. – Ужгород : Гражда ; Карпати, 1999. – 53 с.

2. Ребрик, І. Переднівок : [зібрані тексти] / І. Ребрик ; передм., післяслово В. М. Кришенника. – Ужгород : Гражда, 2018. – 280 с.

3. Ребрик, І. Перетривання : текст-у-часі / І. Ребрик ; передм. Є. Барана ; післяслово В. Кришенника. – Вид. друге, змінене. – Ужгород : Гражда, 2015. – 224 с.

* * *

4. Ребрик, І. Іван Ребрик: Відкриваю секрети Карпатської твердині : [розмова з дир. ужгород. вид-ва «Гражда» / вів О. Яновський] / І. Ребрик // Укр. літ. газ. – 2012. – 20 квіт. – С. 8-9.

5. Ребрик, І. Йосип Бокшай і український Пласт : [про музей історії Пласту, який діє у Клівленді й належить громад. діячеві, проф. Л. Бачинському ; в. т. ч. про худож. Й. Бокшай] / І. Ребрик // Пластовий шлях. – 2013. – Ч. 1-2. – С. 84-85 : фот. кольор.

6. Ребрик, І. Кола на воді : [рец. на кн. Д. Кешелі «Видіння зрячої води, або Дурний Іван стріляє, а Богонько кулі направляє : роман з народного життя» (Ужгород, Карпати, 2007)] / І. Ребрик // Екзиль. – 2007. – № 8. – С. 32.

7. Ребрик, І. Микола Мушинка : [80-річчя з дня народж. науковця і культур. діяча] / І. Ребрик // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2016 рік. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2015. – С. 96-106.

8. Ребрик, І. Надія Пономаренко : [художниця] / І. Ребрик // Екзиль. – 1998. – № 1. – С. 16 : фот. кольор.

9. Ребрик, І. Перейти цю ріку, або світ без Скунця : [пам'яті поета] / І. Ребрик // Екзиль. – 2007. – № 5. – С. 2 : фот.

10. Ребрик, І. Про «пряшівський феномен» і його наслідки – у розмові з письменником і видавцем Іваном Ребриком : [інтерв'ю / вів В. Горват] / І. Ребрик // Новини Закарпаття. – 2016. – 8 листоп. – С. 6 : фот.

* * *

11. Гнатюк, Володимир Михайлович. Казки Закарпаття / В. М. Гнатюк ; упоряд. І. В. Хланта ; ред. І. Ребрик ; худ. М. Дем'ян. – Ужгород : Карпати, 2001. – 383 с.

12. Гренджа-Донський, Василь Степанович. Ілько Ліпей. Карпатський розбійник : повість / В. С. Гренджа-Донський ; ред. І. Ребрик. – Ужгород : Гражда, 2003. – 182 с. : іл.

13. Закарпаття під Угорщиною 1938–1944 рр. / уклад. В. Маркус, В. Худанич ; ред. І. Ребрик. – [б. м.], 1999. – 232 с.

14. Мідянка, Петро Миколайович. Зелений фирес : поезії / П. М. Мідянка ; ред. І. Ребрик ; худож. оформ. В. Ребрик. – Ужгород : Гражда ; Карпати, 1999. – 140 с.

15. Повх, Лідія Петрівна. Гілка глоду : поезії / Л. П. Повх ; ред. І. Ребрик ; худож. М. Ходанич. – Ужгород : Гражда, 2001. – 57 с. : іл.

16. Потушняк, Федір Михайлович. Хвилини вічності : лірика / Ф. М. Потушняк ; упоряд., передм. Л. Г. Голомб ; ред. І. Ребрик ; худож. оформ. В. Ребрик. – Ужгород : Гражда ; Карпати, 2000. – 184 с.

17. Станинець, Юрій Іванович. Юра Чорний : повість, оповідання / Ю. І. Станинець ; упоряд., вступ. ст., слов. І. М. Ребрика ; худож. Н. С. Пономаренко. – Ужгород : Карпати, 1991. – 264 с.

18. Ходанич, Петро Михайлович. Міст через Тису : оповідання, короткі повісті, п'єси / П. М. Ходанич ; ред. І. Ребрик. – Ужгород : Гражда, 2001. – 212 с.

* * *

19. Грабовський, Віктор. Якісний виток щоденникової прози : нотатки на берегах «тексту-в-часі» І. Ребрика «Перетривання» : [вихід нової кн. І. Ребрика (Ужгород, Гражда)] / В. Грабовський // Новини Закарпаття. – 2015. – 27 січ. – С. 6.

20. Іван Ребрик : поет // Хланта, І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті : бібліогр. покаж. / І. Хланта. – Ужгород : Закарпаття, 1995. – С. 606 : портр.

21. Офіцинський, Роман. Сонце за вікном : [про письменника і видавця І. Ребрика] / Р. Офіцинський // Дзвін. – 2011. – № 1. – С. 133-134.

22. Ребрик Іван Михайлович : письменник і видавець, засновник першого на Закарпатті недержав. вид-ва «Гражда» // Верховина. Волівщина–Міжгірщина. – Ужгород : ТІМΠΑНИ, 2017. – С. 441 : портр.

Січень: 6

ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ МАРКО

85-річчя від дня народження педагога, літературознавця, критика, доктора філологічних наук, професора кафедри української літератури Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка (1936–2015)

Він належить до тих, хто, незважаючи ні на які труднощі й перешкоди, наполегливо й цілеспрямовано закладає підвалини подальшого примноження інтелектуального потенціалу нашого народу, підносить загальнокультурний та освітній рівень людей, допомагає їм ставати вище за все дріб'язкове, скороминуще, прилучитися до загальнонаціональних справ і цінностей. Його серце й задуми завжди спрямовані вперед, у майбутнє, щоб виховати гармонійно розвинену особистість з глибокими знаннями, високою національною свідомістю та відповідальністю.

Марко Василь Петрович народився 6 січня 1936 року в селі Руському Полі на Тячівщині в селянській родині. Після навчання в місцевій семирічці (1942–1950) закінчив Хустське педучилище (1954), філологічний факультет Ужгородського університету (1959). Понад 16 років працював педагогом – спочатку вчителем української мови й літератури і директором Дулівської восьмирічної школи (1959–1966), згодом заступником директора Тячівської районної заочної середньої школи (1966–1975). Навчався у цільовій аспірантурі. Захистив кандидатську дисертацію на тему «Проблема героя в творчості Михайла Стельмаха» (1973). З 1975 року – на кафедрі української літератури Кіровоградського педагогічного інституту (тепер університету імені В. Винниченка). Тут на повну силу розвинувся талант Василя Петровича як науковця. У 1981–1983 роках він працював старшим науковим співробітником. Тема його докторської дисертації «Художня концепція люди-

ни і стиль: закономірності взаємодії (На матеріалі сучасної української прози)». Доктор філологічних наук, професор.

В. П. Марка знаю ще з 1965 року, коли мені довелося працювати вчителем, директором школи, інспектором Тячівського районного відділу народної освіти. Відтоді Василь Петрович завжди був і залишається для мене справжнім педагогом, яскравим зразком на освітянській ниві. Часто доводилося зустрічатися з ним, розмовляти, бути на його змістовних, чітко продуманих уроках, слухати й захоплюватися його пристрасними розповідями про літературу та мистецтво. Коли я тільки розпочинав свою педагогічну роботу, він був уже відомим педагогом у районі, особливо учителям-словесникам, які прислухалися до його думки, намагалися наслідувати його.

Саме на уроках розкривалися всі грані особистості В. П. Марка як педагога: широта ерудиції, глибина фахової підготовки, методична майстерність, творчі, педагогічні і психологічні здібності, мовна грамотність, особиста культура, етика й естетика.

Особливо важливого значення надавав вивченню і глибокому засвоєнню рідної мови. Він глибоко усвідомлював, що рідне слово з уст учителя-філолога має бути еталоном грамотності. Тому ставився до мови як до найціннішого скарбу українського народу. Для нього орієнтир – слова К. Ушинського: «Відберіть у народу все – і він усе може повернути, але відберіть мову, і він більше ніколи не створить її». В. Марка постійно турбувала русифікація, низька культура мовлення не тільки учнів, але і вчителів. Він завжди стежив за культурою мовлення своїх вихованців. На уроках практикував написання словникових, тлумачних, пояснювальних диктантів, перекладів. Така робота сприяла підвищенню мовної грамотності та культури учнів, забезпечувала використання ними мови як засобу спілкування й оволодіння іншими предметами.

Його уроки, розповіді пробуджували гордість за власне минуле, формували національну свідомість та історичну пам'ять, гуманістичні принципи, патріотичну й громадянську спрямованість особистості учня.

Оскільки в педагога В. Марка загальний інтелектуальний рівень високий, то на уроках літератури для нього була характерна вільна й легка імпровізація, яка часто залежить від ситуації в класі, зацікавленості предметом, учнівського запитання чи неточного або двозначного міркування. Це й зрозуміло. Адже він як учитель за покликанням постійно самовдосконалювався і вчився. Тому

вільний творчий лет його думки захоплював учнів у своє духовне магнітне поле та вів цікавими шляхами, сповненими цінних відкриттів. Буваючи на його уроках, учителі відчували, що у Василя Петровича свій професійний почерк, свої прийоми, що відповідають характерові педагога, його світоглядній позиції.

Професійна майстерність Василя Марка як педагога природно поєднувалася з інтелігентністю, впевненістю, розкутістю, самоповагою, невимушеністю, елегантністю, врівноваженістю і навдивовиж приязним ставленням до учнів, учителів і взагалі до людей. Саме такі педагоги спроможні зробити те, чого не здатні зробити ніякі реформи. Він турбувався про розвиток особистості, цінував тих учнів і вчителів, які мали свої думки, переконання. Педагог навчав дітей шляхетно почувати і чесно мислити, розумно працювати і любити рідний край, шануватися і створювати навколо себе культурне оточення.

Василь Марко приділяв належну увагу професійній підготовці вчителя, який повинен добре знати свій предмет, володіти методикою його викладання, що передбачає хороші навички його роботи з діючими підручниками, творчий пошук і здатність до новаторських рішень, ґрунтовні психолого-педагогічні знання, педагогічний такт. Він був переповнений неперебутніми ідеями вселюдського добра, тягнувся до майбутнього, всім духом і пристрастю готуючи нинішню атмосферу громадянського оновлення і духовного відродження національної культури. Саме сьогодні й потрібні нашій добі такі високо освічені, духовно багаті, з високою громадянською відповідальністю вчителі.

Працюючи у заочній середній школі, В. Марко віддає багато часу, енергії і таланту, аби найповніше і на всю силу пробудити в молоді життєствердну й жагучу любов до художньої літератури. Він був переконаний, що її лірична влада, вчинки героїв мають над людиною магічну силу: енергія вислову – дивовижно пробуджуюча. Як учитель-словесник Василь Петрович працював над питанням, як виробити в учнів постійну потребу читати художню літературу, як навчити їх співпереживати з героями улюблених книжок, проймаючись їхніми настроями й прагненнями, як виховати вдумливого, зацікавленого читача.

Чимало уваги приділяє В. Марко науковій роботі. З критичними статтями почав виступати ще в студентські роки. Публікується в обласних та республіканських газетах «Літературна газета», «Літературна Україна», «Радянська освіта», журналах «Жовтень»,

«Дзвін», «Українська мова і література в школі», «Людина і світ», «Прапор», «Вечерняя середня школа», «Радянське літературознавство», «Дніпро», «Вітчизна», «Радуга», «Народна творчість та етнографія», «Початкова школа», в альманасі «Карпати», збірниках «Українське літературознавство» та ін.

Невтримна творча енергія, невтомна праця, віра в свої сили і здібності допомогли подолати труднощі і досягти високих успіхів у науці. Читачі по праву пишаються виданнями, які стали вагомим і дуже своєчасним внеском в утвердження національної самосвідомості й гідності. У цьому легко перекоонатися, ознайомившись з випущеними книжками. Це «Художній світ Михайла Стельмаха» (1982), «У вимірах стилю» (1984), «Окрилені ідеалом» (1985), «Основа творчих шукань» (1987), «Анатолій Мороз. Нарис творчості» (1988), «...І вічна таїна слова. Аналіз великого епічного твору» (1990 – у співавторстві. Посібник для вчителів), «Українська література ХХ–ХХІ століть» (2004), «Стежки до таїни слова» (2007), методичні посібники «Основи аналізу літературного твору» (1999, 2003), «Дружні бесіди: Радіопубліцистика» (Вип. 1, 2, 2002, 2004. – Вид. друге, допрацьоване й доповнене. – Кіровоград, 2008. Спів-автор усіх видань : І. Добрянський).

В. Марка постійно приваблює літературний процес в Україні, зокрема історична доля прози. Успішно послуговуючись порівняльно-історичним методом, досліджує типологічну близькість творів письменників і відмінності між ними, що помітно у статтях «Новели М. Коцюбинського «Невідомий» і М. Хвильового «Я (Романтика)». Заслужують на увагу стаття «Проблема поступку і кари в українській драматургії: перегук часів», у якій порівнює трагедію І. Карпенка-Карого «Сава Чалий» з п'єсами В. Винниченка «Гріх» і М. Куліша «Патетична соната».

У полі зору В. Марка як аналітика-науковця знаходяться письменники Т. Шевченко, І. Франко, Панас Мирний, І. Нечуй-Левицький, М. Коцюбинський, В. Стефаник, М. Хвильовий, Є. Маланюк, М. Куліш, О. Довженко, Ю. Яновський, М. Стельмах, О. Гончар, Гр. Тютюнник та ін.

Відгукується на книжки закарпатських авторів А. Патруса-Карпатського, С. Панька, В. Поліщука, П. Скунця, В. Вародія. В. Басараба, О. Фельбаби-Косач, О. Грицан, торкається окремих проблем творчості Ф. Потушняка, О. Маркуша, Д. Кешелі, В. Кохана, П. Угляренка, Ю. Мейгеша, ґрунтовні розвідки написав про І. Чендея, М. Томчання, Ю. Керекеша, В. Вовчка, С. Жупанина та ін.

Кожна книга чи стаття В. Марка свідчать про змістовне, сповнене великої мети життя людини, яка пам'ятає, що вийшла з народу і творить для нього. Він, як той оратай, щодня ходить за плугом й оре свій лан уже понад 50 років. Це фанатична, без крихти корисливості людина, яка творить задля майбутнього. Дивовижний запальний ентузіазм, невтомна, копітка й подвижницька праця В. Марка гідні поваги й подиву. Його життєвий і творчий шлях стануть дороговказом для тих, хто відчуває себе представником української нації, патріотом Батьківщини.

Людську повагу він здобув самовідданою працею, постійною готовністю і вмінням приходити на допомогу, глибоким сприйманням чужого болю і високим покликанням дарувати іншим радість буття і свято у будень. Його покликання і життєве призначення – робити добро – розчиняється в сотнях студентів, що стали і стануть гордістю України, і тих, кому не зовсім затишно в цьому світі, хто не зумів знайти і утвердити своє еґо.

Про гідний внесок В. Марка у вітчизняне літературознавство написано чимало ґрунтовних праць відомими науковцями, як М. Зимомря, В. Качкан, Н. Ференц та ін. Найповніше життєвий і творчий шлях кіровоградського закарпатця відображено у книзі М. І. Зимомрі, В. І. Рекіти «Бібліографічний покажчик публікацій професора Василя Марка» (Ужгород: Гражда, 2006. – 72 с.). На пошану і з нагоди 45-річчя науково-педагогічної праці та 70-річчя від дня народження доктора філологічних наук, професора Василя Петровича Марка вийшли у світ «Наукові записки» (Вип. 64. Ч. I.. Ч. II. – Кіровоград, 2006).

Приїхавши з м. Кіровограда під час літньої відпуски до рідної домівки села Руське Поле на Тячівщині, В. П. Марко 11 серпня 2008 р. відвідав музей у с. Копашнево і залишив такий запис: «Зі святістю переступав поріг школи, де, я знав, є літературний музей. Але пройшовши музей – цей простір (інакше не скажеш), я проїнявся таким захопленням, яке лише доступне людині! Про багатьох письменників я чимало знав, половина виставлених книжок є в моїй бібліотеці, але побачене – диво. Спасибі ентузіасту, докторові Іванові Хланті, спасибі дирекції школи, всім, причетним до організації й функціонування музею. Боже помагай!»

Протягом багатьох років працює заради того, аби читачі мали можливість прочитати матеріал про діячів культури, літератури, мистецтва, істориків, фольклористів.

За плечима В. Марка велика праця на ниві української літератури і культури з дивовижними результатами. Він плідно проявив-

ся як талановитий літературознавець, публіцист, педагог, натхненний організатор, відданий громадянин і громадський діяч.

Він належить до лицарів світла і краси, поборників і терпців високих моральних ідеалів. Він покликаний здійснювати очищувальну місію в суспільстві, аби воно духовно не здерев'яніло і не виродилося. Його глибокі, гостро аналітичні публікації про українську літературу, її сучасні проблеми, тенденції розвитку завжди здобували громадський резонанс.

Його творчий доробок в останні роки інтенсивно збільшується, все реальніше проявляючись як унікальне явище в українському літературознавстві, публіцистиці, що потребує осмислення й розуміння. Він працює не заради якихось матеріальних чи моральних дивідендів. Його надихає тільки любов. Любов, яка у наші важкі часи економічної кризи та бездуховності справді здатна творити чудеса

Творчість В. Марка давно увійшла до активного контексту високих духовних цінностей України, стала органічною частиною її національного духу.

Він писав про цікаве, малознане, важливе. Бо це – його сутність і покликання. Така лінія життя славного українського науковця, інтелігента.

Іван Хланта

Джерельні приписи:

1. Марко, В. П. Заповітна зоря Івана Хланти : нарис життя і творчості / В. П. Марко ; відп. за вип. : Г. В. Дрогальчук, М. В. Делеган ; Обл. орг.-метод. центр культури, Закарпат. обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України. – Ужгород : Патент, 2018. – 272 с. : фот. кольор.

2. Марко, В. П. Спомин : літ. спроби – публікації 40-х років / В. П. Марко. – Ужгород : Гражда, 1995. – 101 с.

* * *

3. Білоус, Олександр. Бібліографічний покажчик публікацій професора Миколи Зимомрі / О. Білоус, О. М. Юрош ; передм. О. М. Білоус ; післямова : В. П. Марко, І. А. Добрянський ; М-во освіти і науки України, Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 72 с.

4. Офіцинський, Роман Андрійович. Ідеологія повстань : поезія / Р. А. Офіцинський ; післямова В. Марко. – Ужгород : Гражда, 2004. – 72 с. : іл.

* * *

5. Василь Марко : літературознавець, критик // Хланта, І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті : бібліогр. покажч. / І. Хланта. – Ужгород : Закарпаття, 1995. – С. 417-423 : портр.

6. Василь Петрович Марко : [д-р філолог. наук, проф.] // Тячівщина в іменах : бібліогр. покажч. – Тячів, 2011. – С. 24 : портр.

7. Грицан, Тетяна. Портрет із вічності Василя Марка : [згадки про проф., літературознавця, вихідця із Закарпаття] / Т. Грицан // Укр. літ. газ. – 2016. – 26 лют. – С. 15.

8. Зимомря, М. І. Бібліографічний покажчик публікацій професора Василя Марка / М. І. Зимомря, В. І. Рекіта. – Ужгород : Гражда, 2006. – 72 с.

9. Зимомря, М. І. Марко Василь Петрович : [літературознавець, критик, д-р філолог. наук, проф.] / М. І. Зимомря // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 19 : Малиш – Медицина. – К., 2018. – С. 237 : фот.

10. Кіраль, Сидір. Зелена глиця на свіжу могилу Василя Марка : [відійшов у вічність проф., уродженець Закарпаття] / С. Кіраль // Новини Закарпаття. – 2015. – 16 черв. – С. 7.

11. Ключек, Григорій. Прощальне слово про Василя Марка : [проф., літературознавець, вихідець із Закарпаття] / Г. Ключек // Літ. Україна. – 2015. – 18 черв. – С. 13.

12. Копинець, Д. Від низької хати – до великих університетських аудиторій : [про В. П. Марка – уродженця Тячівщини, д-ра філолог. наук, проф. Кіровоград. держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка] / Д. Копинець // Дружба. – 2011. – 6 січ. – С. 5 : фот.

13. Копинець, Дмитро. Марко Василь Петрович : [д-р філолог. наук, проф.] / Д. Копинець // Копинець, Д. Від Буштина до вершин їхньої слави. – Буштина, 2010. – С. 106-135 : портр., фот.

14. Світлий образ у нашій пам'яті : [помер науковець Кіровоград. пед. ун-ту, виходець із Закарпаття В. Марко] // Слово Просвіти. – 2015. – 25 черв.-1 лип. – С. 13.

15. Світлій пам'яті професора Василя Петровича Марка : [некролог ; д-р філолог. наук, літературознавець, наш земляк] // РІО. – 2015. – 20 черв. – С. 12.

16. Ференц, Надія. Життя, окрилене любов'ю до красного письменства : (до 75-річчя від дня народж. В. Марка) / Н. Ференц // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. – Вип. 25. – Ужгород, 2011. – С. 192-193 : фот.

17. Ференц, Надія Станіславівна. Кіровоградський закарпатець Василь Марко допоміг багатьом нашим письменникам увійти до загальноукраїнського простору : [науковець Кіровоград. пед. ун-ту, виходець із Закарпаття] / Н. С. Ференц // Новини Закарпаття. – 2011. – 22 січ. – С. 17.

18. Хланта, Іван. Василь Марко : літературознавець, критик / І. Хланта // Хланта, І. Народний літературно-мистецький музей Копашнівської ЗОШ I-III ступенів Хустського району : путівник. – Ужгород : Патент, 2018. – С. 211-212 : фот.

Січень: 7

ВАСИЛЬ ЮРІЙОВИЧ ЛОЯ

70-річчя від дня народження кандидата технічних наук,
старшого наукового співробітника Інституту електронної фізики
НАН України (нар. 1951)

Лоя Василь Юрійович народився 7 січня 1951 року в селі Зняцево Мукачівського району Закарпатської області. Батьки, Юрій Петрович та Марія Василівна, працювали в колгоспі. У 1958 році розпочав навчання у середній школі с. Зняцево, яку закінчив у 1968 році. Вступив на перший курс фізичного факультету Ужгородського державного університету. Навчання в університеті поєднував з науковою роботою, брав участь в експериментальних дослідженнях в галузі складних напівпровідникових матеріалів у лабораторії фізико-хімічних методів досліджень на кафедрах загальної і неорганічної хімії та хімії твердого тіла і напівпровідників УжДУ.

Після закінчення університету в 1973 році був направлений на роботу на кафедру хімії напівпровідників, де працював інженером, старшим інженером та виконував наукову роботу під керівництвом відомого вченого, доктора хімічних наук, професора, лауреата Державної премії в галузі науки і техніки України Михай-

ла Івановича Головея. Василь Юрійович Лоя брав участь у розробках фізико-хімічних основ і технологій одержання тонких плівок халькогенідних та кисневих сполук як функціональних матеріалів акустооптики і нелінійної оптики, оптоелектроніки, напівпровідникової і лазерної техніки та дозиметрії.

У липні 1976 року Василя Юрійовича Лою було зараховано на посаду старшого наукового співробітника в науково-дослідну лабораторію нелінійних і електрооптичних кристалів ВНДІ «Монокристалів» (м. Харків), яку було відкрито в Ужгороді з ініціативи професора Головея М. І. В цьому ж році у співавторстві з відомими вченими Ужгородського університету професорами Д. В. Чепуром і М. І. Головеєм у журналі «Неорганические материалы» надруковано першу наукову статтю В. Ю. Лої «Получение и основные физические свойства пленок пиритита», яка стала основою подальшої наукової роботи.

У 1986 році науково-дослідна лабораторія нелінійних і електрооптичних кристалів ВНДІ «Монокристалів» увійшла до складу Ужгородського відділення Інституту ядерних досліджень АН УРСР на правах відділу оптичних матеріалів квантової електроніки, в який Василя Юрійовича було обрано за конкурсом на посаду старшого наукового співробітника. Наукові результати ним було узагальнено в кандидатській дисертації «Одержання та властивості оптичних покриттів лазерних елементів КДР, ДКДР», яку успішно захистив у 1991 році в спеціалізованій раді ВНДІ «Монокристалів» (м. Харків) і йому було присвоєно наукову ступінь кандидата технічних наук. У 2006 році за рішенням ВАК України В. Ю. Лої присвоєно вчене звання «старший науковий співробітник» зі спеціальності 01.04.10 – фізика напівпровідників і діелектриків.

Василь Юрійович Лоя є кваліфікованим фахівцем у галузі фізики та технології тонкопліткових халькогенідних матеріалів для функціональної електроніки, який опублікував у співавторстві кілька десятків наукових статей у фахових вітчизняних та міжнародних виданнях, зокрема, в журналах «Materials Research Express», «AIP Advances», «Applied Surface Science», «Phys. Status Solidi B», «Thin Solid Films», «Письма в ЖТФ» та ін. Лоя В. Ю. деякі ідеї та результати наукової роботи разом з колегами оформив у вигляді авторських свідоцтв та патентів (А.с. СССР № 974876, 1980 р.: «Покрытие для оптических элементов из водорастворимых кристаллов, способ его нанесения и устройство для осуществления способа»; Декларацийний патент на корисну модель № 16412,

2006 р.: «Спосіб визначення густини некрystalічних тонких плівок»; Патент України на корисну модель № 24174, 2007 р.: «Спосіб визначення молярної рефракції тонких плівок»).

Наукову роботу Василь Юрійович Лоя поєднував з викладацькою діяльністю на посаді доцента кафедри товарознавства і комерційної діяльності Ужгородського торговельно-економічного інституту за сумісництвом (2003–2017 рр.), де викладав курси «Основи екології», «Охорона праці», «Системи технології», «Товарознавство непродовольчих товарів», керував бакалаврами та магістрами. Під керівництвом В. Ю. Лої студенти Ужгородського національного університету проходили виробничу практику у відділі матеріалів функціональної електроніки Інституту електронної фізики. В. Ю. Лоя є відповідальним за техніку безпеки у підрозділі.

Василь Юрійович та його дружина Людмила Михайлівна, лікар міської поліклініки, виростили чудових доньок Ярославу й Власту. Власта Юріївна Лоя працює науковим співробітником у відділі природної флори Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка Національної академії наук України, є знаним науковцем-ботаніком, захистила кандидатську дисертацію в 2012 році і досліджує біологічні особливості рідкісних видів геофітів флори України з метою їх збереження та відтворення з використанням біотехнологічних методів, веде активну діяльність як член Ради молодих вчених відділення загальної біології Національної академії наук України. Ярослава Юріївна працює економістом, а її чоловік, закарпатський угорець Роберт Товт, є вже відомим художником, який проводить персональні виставки і його полотна можна знайти в музеях та приватних колекціях як в Україні, так і за кордоном.

Олександр Гомоннай

Джерельні приписи:

1. Багатшаруваті фотовольтаїчні структури на основі халькогенідних стекл / В. Т. Маслюк, А. В. Лада, В. Ю. Лоя [та ін.] // Збірник доповідей ювілейної конференції ІЕФ-93 : (75 років Академії Наук України). 29-30 верес. 1993. – Ужгород, 1993. – С. 109-110.
2. Влияние режимов облучения высокоэнергетическими электронами на микротвердость пленок составов $(\text{TeO}_2)_x(\text{PbO})_{1-x}$ /

В. Т. Маслюк, А. В. Лада, В. Ю. Лоя [и др.] // V Украинская конференция по физике и технологии тонких пленок сложных полупроводников : тез. докл. – Ужгород, 1992. – С. 103-105. – Текст рос. мовою.

3. Вплив легування кадмієм на оптичні властивості тонких халькогенідних плівок $As_2(S, Se)_3$ / Я. В. Грицище, В. Ю. Лоя, М. І. Козак [та ін.] // Фізика і хімія твердого тіла. – 2015. – Т. 16. – № 3. – С. 487-490.

4. Електрофізичні властивості модифікованих індієм тонких плівок $As_2(S, Se)_3$ / Я. В. Грицище, В. Ю. Лоя, М. І. Козак [та ін.] // Фізика і хімія твердого тіла. – 2016. – Т. 17. – № 4. – С. 111-116.

5. Одержання та дослідження тонкопліткових структур на основі склоподібного $As_2 S_3$ / В. Ю. Лоя, М. І. Козак, А. М. Соломон [та ін.] // Фізика і хімія твердого тіла. – 2013. – Т. 14. – № 4. – С. 774-777.

6. Получение и основные физические свойства пленок пирагирита / М. И. Головей, В. Ю. Лоя, А. В. Лада [и др.] // Неорганические материалы. – 1976. – № 12. – С. 1011-1017. – Текст рос. мовою.

7. Фотоіндукована зміна мікротвердості тонких плівок $Ge_{32}As_8Se_{60}$ / В. В. Кузьма, В. С. Біланич, В. Ю. Лоя, В. М. Пізак // Вісник Ужгородського національного університету. Серія : Фізика. – Вип. 35. Ужгород, 2014. – С. 51-56.

8. Formation of CdSe nanocrystals in Cd-doped thin arsenic selenide films under laser irradiation / Yu. M. Azhniuk, D. Solonenko, V. Yu. Loya [at al.] // Thin Solid Films. – 2018. – V. 651. – P. 163-169. – Текст англ. мовою.

9. Structural studies of flash evaporated a- Ge_2S_3 thin films nanolayers by high resolution X-Ray- and synchrotron radiation photoelectron spectroscopy / N. Popovych, G. Lovas, V. Loya [at al.] // Uzhhorod University Scientific Herald. Series Physics. – Issue 34. – 2013. – P. 80-85. – Текст англ. мовою.

***

10. Laser annealing-induced formation of CdS nanocrystals in Cd-doped amorphous As_2S_3 thin films / Yu. M. Azhniuk, D. Solonenko, V. Yu. Loya [at al.] // Phys. Status Solidi B. – 2018. – doi.org/10.1002/pssb.201800298. – Текст англ. мовою.

11. Raman evidence for surface oxidation of amorphous As_2S_3 thin films under ultraviolet irradiation / Yu. M. Azhniuk, D. Solonenko, V. Yu. Loya [at al.] // Applied Surface Science. – 2018. – doi.org/10.1016/j.apsusc.2018.10.157. – Текст англ. мовою.

***

12. Покрытия для оптических элементов из водорастворимых кристаллов, способ нанесения и устройство для осуществления : авторское свидетельство СССР № 974876 від 1982. / В. Ю. Лоя, А. В. Лада, С. А. Добрянский [и др.]. – Текст рос. мовою.

13. Способ нанесения покрытий для оптических элементов из водорастворимых кристаллов : авторское свидетельство СССР №190652 від 1985 / В. Ю. Лоя, А. В. Лада, С. А. Добрянский [и др.]. – Текст рос. мовою.

14. Спосіб визначення густини некрystalічних тонких плівок : деклараційний патент на корисну модель від 15.08.2006. Бюл. № 8.

15. Студеняк, І. П., Шпак, І. І., Козак, М. І., Лоя, В. Ю. Спосіб визначення молярної рефракції тонких плівок : патент України на корисну модель № 24174 від 25.07.2007.

Січень: 22

ЙОСИП ВАСИЛЬОВИЧ ЗУПКО

80-річчя від дня народження заслуженого тренера України,
відомого наставника жіночих гандбольних команд
(1941–2006)

Йосип Васильович Зупко народився 22 січня 1941 року в Берегові, де навчався у школі. Його тренерський шлях почався ще у шкільному віці. Уже тоді він намагався вчити елементів гри не тільки своїх ровесників, а й старших школярів. Спочатку дехто до цього «вискочки» ставився з презирством, однак після того як побачили, що в хлопця є хист до тренування, почали залюбки прислухатися, а відтак і виконувати його вказівки-підказки. Це не могли не побачити і вчителі фізичного виховання, котрі й порекомендували батькам Йосипа відправити сина до Львівського інституту фізичної культури.

Після закінчення цього вищого навчального закладу Йосип повернувся в рідне місто й почав працювати у місцевій ДЮСШ. Спочатку тренував юнацькі та чоловічі баскетбольні й волейболь-

ні команди. Однак потім не тільки різко змінив види спорту, а й почав тренувати виключно дівчат.

Чому ж Й. Зупко вирішив займатися суто гандболом і тренувати саме дівчат, а не хлопців? На це запитання він відповів так: «Гандболом захоплювався ще у вищому навчальному закладі. Тому в берегівській ДЮСШ спочатку працював тренером і баскетбольної, і гандбольної команд. Тренував виключно юнаків. Але так сталося, що мої баскетболісти на одних із престижних змагань посіли останнє місце, відтоді я почав займатися гандболом і тренувати лише дівчат. До цього кроку спонукав і той факт, що в районі в той час було 110 гандбольних команд. У цей ігровий вид спорту залюбки грали і дівчата, і хлопці, починаючи з 4-го класу й до 10-го. Побував майже в кожній школі, а найбільш перспективних запрошував до себе». А ще цей вибір Йосип Васильович зробив під впливом свого доброго товариша, заслуженого тренера СРСР, головного тренера національної збірної команди СРСР з гандболу і київського «Спартака» І. Турчина.

Йосип Зупко був людиною з рідкісним обдаруванням наставника. Йому вдалося «зліпити» гандбольну жіночу команду, котра домоглася колосальних успіхів. Як пригадують його товариші, до підлеглих він був прискіпливим, але ніхто ніколи не бачив Йосипа Васильовича злим чи нагніваним. Його вихованцями вважають себе заслужені майстри спорту СРСР, олімпійські чемпіонки та чемпіонки світу Ніна Лобова-Гецько, Наталія Митрюк, майстер спорту міжнародного класу Людмила Задирака, майстри спорту СРСР Ганна Глеба, Раїса Саїтова, Єлизавета Субота, Людмила Зупко, Марія Маргітич, Олена Фанта та багато інших.

Сумлінна й копітка праця, фанатична відданість улюбленій справі, використання сучасного методу тренувань, виняткове чуття у відборі кращих гравців, постійний пошук, самовдосконалення – складові успіху здібного тренера. Та все це прийшло не відразу. Вперше підопічні Й. Зупка заявили про себе на обласних змаганнях у Хусті. Невідома команда з Берегівської ДЮСШ ФСТ «Колос» обіграла спортсменок із Мукачєва, Солотвина і лише одним м'ячем поступилася фаворитам турніру – господаркам.

1972 рік для юних берегівських гандболісток став тріумфальним. Команда вперше здобула право на вихід до першої групи класу «А» чемпіонату СРСР. Дебют підопічних Й. Зупка у першості СРСР завершився теж тріумфально – бронзові нагороди, а через рік – срібні.

Гандбольний сезон першості СРСР 1976 року (Перша група класу «А») був одним із кращих для команди Йосипа Васильовича: берегівська «Бактянка» виборола таку омріяну путівку в елітну лігу чемпіонату СРСР.

Сам Й. Зупко згадував, що «спортивні зали, де проводилися ігри за участі берегівчанок, завжди були переповнені. Уболівальники йшли подивитися на простих сільських дівчат, які у великому спорті почувалися так впевнено, як риба у воді».

У червні цього ж року підопічні Йосипа Васильовича вперше в історії крайового гандболу стали чемпіонками УРСР. А у 1976 році Йосипові Зупку присвоїли звання заслуженого тренера України. Його вихованки якраз здобули медалі: голкіпер Н. Лобова на Олімпіаді в Монреалі, а нападниця Л. Задирака на чемпіонаті світу в Києві. Зупко підготував 40 майстрів спорту, шістьох гравців збірної СРСР.

За підсумками виступів у гандбольному сезоні 1976–1977 рр. республіканська федерація гандболу визначила кращих тренерів та гандболісток України. До трійки кращих наставників, окрім І. Турчина та Л. Ратнера, увійшов і головний тренер берегівської «Бактянки» Й. Зупко.

У 1977 році берегівський «Колос» захищав честь УРСР у фінальних іграх першості країни серед сільських команд, що проходили у Краснодарі. Успішно подолавши всі «бар'єри» на своєму шляху, закарпатки піднялися на найвищу сходинку п'єдесталу.

У 1988 році гандболістки берегівської «Бактянки» вибороли бронзові нагороди Кубка СРСР.

У 1989 році Й. Зупко залишив ужгородську команду «Карпати» і з дружиною Людмилою продовжив тренувати дітей у берегівській ДЮСШ, а відтак переїхав на постійне місце проживання до сусідньої Угорщини (м. Дебрецен). Він там також не розлучався зі своєю улюбленою справою – тренував юних гандболістів.

У 2003 році Йосип Зупко був почесним гостем на традиційному міжнародному гандбольному турнірі, присвяченому його вихованці, олімпійській чемпіонці та чемпіонці світу, заслуженому майстру спорту СРСР Ніні Гецко-Лобовій. На урочистому відкритті змагань Йосипові Васильовичу була вручена нагорода від Закарпатської обласної державної адміністрації «За розвиток регіону».

Йосип Зупко помер на 66-му році життя (10 жовтня 2006 року) після тяжкої та тривалої хвороби. Смерть застала його в передмісті Дебрецена. Йосипа Зупка поховали на кладовищі в рідному Берегові.

Йосип Васильович, на перший погляд, був суворим, але ця суворість переходила більше в іншу рису характеру – вимогливість найперше до себе, а потім і до підлеглих. Бо тільки та людина, яка до своєї справи ставиться відповідально і робить її професійно, може досягти омріяної висоти. Це він робив сам і вимагав від підопічних. Але перш за все, Йосип Зупко був порядною й об'єктивною людиною.

З ініціативи голови обласної федерації гандболу Н. Гецько-Лобової та колишніх вихованок тренера Л. Задираки, М. Маргітич, Г. Греби, Г. Тягур у Берегові відбувся дебютний турнір з гандболу серед школярів Берегівщини пам'яті Йосипа Зупка. Він пройшов на берегівській олімпійській навчально-спортивній базі «Закарпаття» ЦР ФСТ «Колос» і зібрав сім команд. Практично всі команди, що прибули на турнір, тренують колишні вихованки Й. Зупка – Ганна Греба, Марія Маргітич, Наталія Кокерєва, Анжеліка Папп, Ірина Ткаченко та інші. З ініціативи оргкомітету присутні хвилиною мовчання вшанували пам'ять тренера, а капітани команд поклали квіти до пам'ятної дошки, що на будівлі НСБ «Закарпаття».

27–29 жовтня 2010 р. в Ужгороді (СК «Юність») відбувся перший Міжнародний турнір із гандболу, присвячений пам'яті Йосипа Зупка.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Вацеба, О. М. Нариси з історії західноукраїнського спортивного руху / О. М. Вацеба. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1997. – 232 с.
2. Гончарук, А. Ступени гандболу / А. Гончарук, С. Бендас. – Черновці : Прут. – 2009. – 200 с. – Текст рос. мовою.
3. Гаджега, Василь. Це магічне слово «Колос» / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород : Папірус-Ф, 2015. – 228 с.
4. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті (1991–2011 рр.) / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Є., 2011. – 260 с.
5. Федак, В. В. Закарпаття у спортивному вимірі / В. В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 148 с.

***

6. Гаджега, В. М. Зупко Йосип Васильович : [тренер (гандбол)] / В. М. Гаджега. – Енциклопедія Сучасної України. – Т. 11 : Зор – Как. – К., 211. – С. 45 : портр.

7. Гаджега, В. Перший тренер СК ГО «Карпати» Й. Зупко / В. Гаджега // Спорт тайм. – 2009. – 3 лют.

8. Піпаш, М. Помер заслужений тренер України Йосип Зупко / М. Піпаш // Газ. по-українськи. – 2006. – 11 жовт.

9. Рішко, М. Берегівчани виступатимуть у класі «А» / М. Рішко // Червоний прапор. – 1972. – 26 груд.

10. Федак, В. Минуле і сучасне нашого гандболу / В. Федак // Червоний прапор. – 1980. – 2 верес.

Січень: 23

НАТАЛІЯ ПЕТРІВНА МАНЬО-ХРИПАК

90-річчя від дня народження науковця
Ужгородського національного університету,
спеціаліста у галузі органічної хімії (нар. 1941)

Наталія Петрівна народилася 23 січня 1941 року в с. Тур'я Ремети Перечинського району Закарпатської області. З 1947 року навчалась у середній школі № 2 м. Ужгорода. В 1957 році, закінчивши Тур'я-Реметівську середню школу, продовжила навчання на хімічному факультеті Ужгородського державного університету. Диплом про вищу освіту отримала в 1962 році.

Після закінчення вишу працювала вчителем хімії та іноземної мови в середній школі с. Яблунівка Київської області. В 1964-1966 роках Н. П. Хрипак навчалася в аспірантурі при кафедрі органічної хімії Ужгородського університету. Під керівництвом професора І. В. Смоланки виконала дисертаційну роботу «Синтез похідних 2-Аміно-, 2-гідразиноциклоалкану [d] тіазоліну-2 і їх деякі перетворення». Захист кандидатської дисертації відбувся в 1974 році в Чернівецькому державному університеті. В 1974 році отримала вчений ступінь кандидата хімічних наук, а в 1992 році – вчене звання доцента.

25 вересня 1966 року Наталія Петрівна Хрипак зарахована на посаду асистента кафедри органічної хімії Ужгородського державного університету, а 26 вересня 1990 року обирається доцентом цієї кафедри.

Наталія Петрівна займалася вивченням реакцій приєднання електрофільних реагентів до ненасичених структур з електронодонорними групами. Вивчала схеми реакцій приєднання різних електрофільних реагентів залежно від структури ненасичених сполук, нуклеофільності електронодонорних груп, синтезовані гетероциклічні системи різного складу і будови.

Вивчення біологічної активності синтезованих препаратів на мікроорганізми показує їх антибактеріальну дію. Деякі із синтезованих сполук проявили стимулюючу дію на ріст рослин.

Наталією Петрівною Хрипак опубліковано 75 наукових та навчально-методичних робіт. Вона є співавтором двох винаходів, навчального посібника «Органічна хімія».

Василь Лендел

Джерельні приписи:

1. Методические указания и задания лабораторных работ на ПМК по органической химии для студентов биологического факультета / Н. П. Маньо-Хрипак, Е. Г. Делеган, А. А. Добош. – Ужгород : УжГУ, 1987. – Ч. 2. – 39 с. – Текст рос. мовою.

2. Методические указания к лабораторным работам по органической химии для студентов биологического факультета / Н. П. Маньо-Хрипак, Е. Г. Делеган, А. А. Добош. – Ужгород : УжГУ, 1986. – 28 с. – Текст рос. мовою.

3. Методичні вказівки до лабораторно-практичних занять і самостійної роботи з біоорганічної хімії для студентів 1 курсу медичного факультету / Н. П. Маньо-Хрипак, В. Г. Лендел, І. М. Балог. – Ужгород : УжДУ, 1990. – 100 с.

4. Методичні вказівки до теоретичного курсу і лабораторно-практичних занять з біоорганічної хімії для студентів медичного факультету / Н. П. Маньо-Хрипак, В. Г. Лендел, І. М. Балог, В. Г. Різак. – Ужгород : УжДУ, 1997. – 184 с.

5. Методичні вказівки та контрольні завдання з курсу органічної хімії для студентів III курсу загально-технічного факультету / Н. П. Маньо-Хрипак, Е. Г. Делеган. – Ужгород : УжДУ, 1981. – 40 с.

6. Органічна хімія : навч. посіб. для студентів біолог. ф-ту / Н. П. Маньо-Хрипак, Г. С. Чекрій, С. М. Хрипак, Т. А. Красницька. – Ужгород : УжДУ, 1998. – 315 с.

7. Практикум з органічної хімії / Н. П. Маньо-Хрипак, В. Г. Лендел, Г. С. Чекрій, М. І. Балог, А. А. Добош, Г. В. Різак. – Ужгород : УжДУ, 1998. – 96 с.

8. Практичні завдання республіканської хімічної олімпіади школярів України / Н. П. Маньо-Хрипак, О. О. Семрад [та ін.]. – Ужгород : УжДУ, 1989. – 43 с.

9. Программа и лабораторные работы по методам органического синтеза для студентов IV курса химического факультета / Н. П. Маньо-Хрипак, И. В. Смоланка. – Ужгород : УжГУ, 1980. – 26 с. – Текст рос. мовою.

10. Формирование диалектико-материалистического мировоззрения студентов при преподавании химических дисциплин / Н. П. Маньо-Хрипак, З. Л. Буцко [и др.]. – Ужгород : УжГУ, 1987. – 104 с. – Текст рос. мовою.

***

11. Некоторые К-(циклопентенил-3) тиомочевины и их циклизация в 2-амино-замещенные 6-бромциклопента-2,3-тиазолина / Н. П. Маньо-Хрипак, И. В. Смоланка // Укр. хим. журн. – 1970. – Т. 36. – № 6. – С. 589-592. – Текст рос. мовою.

12. Некоторые 4-(циклопентенил-3)-тиосемикарбазомы и их бромциклизация / Н. П. Маньо-Хрипак, И. В. Смоланка // Укр. хим. журн. – 1969. – Т. 35. – № 5. – С. 508-510. – Текст рос. мовою.

13. Одержання 2-амінозаміщених 7-бромгексагідробензтіазолу / Н. П. Маньо-Хрипак, І. В. Смоланка // Тези доповідей наукової конференції молодих вчених. – Ужгород, 1966. – С. 103-107.

14. Одержання 2-амінозаміщених 7-йодгексагідробензтіазолу / Н. П. Маньо-Хрипак, І. В. Смоланка // Математична наукова конференція молодих науковців. – Ужгород, 1969. – С. 160-165.

15. Одержання N, N'-біс (6-бромціклопентано-[2,3-cl]-тіазолініл-2) діамін дигід-робромідів та N, N'-біс (7-бромгексагідробензтіазолін-2) діамін дигідробромідів / Н. П. Маньо-Хрипак, І. В. Смоланка // Укр. хім. журн. – 1971. – Т. 37. – № 1. – С. 179-182.

***

16. Висицька, Таміла. Маньо-Хрипак Наталя Петрівна (н. 23.01.1941) : [канд. хім. наук, доц.] / Т. Висицька // Висицька, Т. Із плеяди науковців Закарпаття : біобібліогр. довід. – Ужгород : Ліра, 2005. – С. 564-567 : портр.

Лютий: 4

ІВАН АНТОНОВИЧ МАРГІТИЧ

100-річчя від дня народження визначного духовного, культурного і громадського діяча, єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії (1921–2003)

До великих постатей історії Закарпаття ХХ ст. належить взірцевий священник, полум'яний український патріот, визначний духовний, культурний і громадський діяч, невтомний будівничий греко-католицької церкви на Закарпатті і поборник єдності усіх християн єпископ Іван Маргітич.

Народився І. Маргітич 4 лютого 1921 р. у сім'ї хліборобів Антона Маргітича і Терези Костак у селі Велика Чингава (нині Боржавське) Виноградівського району. Початкову освіту здобув у рідному селі, вчився у Севлюській горожанській школі, Хустській гімназії. Національну свідомість юнака формували вчителі Микола Медвідь, Дмитро Попович, Ростислава Бірчак та інші. Ще учнем четвертого класу Іван у патріотичному запалі написав на шкільній дошці: «Слава Україні! Ми – український народ!», а у 18 років став свідком величі і трагедії Карпатської України і проніс через усе життя спомини про цей яскравий спалах державницьких устремлень закарпатських українців.

Після закінчення у 1941 р. гімназії вступив до Ужгородської духовної академії. Цей вибір був пов'язаний з бажанням прислужитися своїм країнам у їх духовному і національному розвитку, оскільки, як він згадував, «священники мало старалися не тільки національно, а навіть духовно піднімати своїх вірників, і в мене виникла думка, що треба не на цивільні студії поступати, а на бого-

словські». Після першого року навчання в академії був арештований угорськими жандармами за те, що в Хусті проводив між гімназистами українського спрямування підпільну роботу через журнал «Наступ». Був засуджений на два роки суворого ув'язнення, але на прохання єпископа Олександра Стойки звільнений, продовжив навчання і у 1946 р. закінчив Ужгородську духовну академію.

18 серпня 1946 р. був висвячений на священника преосвященним єпископом Теодором Ромжею; висвячувався неодруженим. Душпастирську працю починав помічним священником у Севлюші. У листопаді 1946 р. Т. Ромжа призначив його парохом у Рахові. У зв'язку з наступом комуністичної влади на греко-католицьку церкву та категоричною відмовою перейти у московське православ'я, о. Іван змушений був тимчасово припинити легальну священичу діяльність і повернувся у рідне село. Але й тут йому не дали спокою – упродовж двох тижнів працівники Виноградівського КДБ щодня «обробляли» непокірного священника, а вранці відпускали додому. Вирішив переховуватися і почав підпільне обслуговування вірників. Одна з облав КДБ 5 березня 1951 р. закінчилася арештом о. Івана Маргітича. 18 вересня 1951 р. судова колегія з кримінальних справ Закарпатського обласного суду засудила його на 25 років позбавлення волі. Покарання відбував у таборах ГУЛАГу біля Омська. Працював у каменоломнях на різних роботах. 6 вересня 1955 р. був звільнений з табору і повернувся додому. У Боржавському працював у виноградарській ланці, водночас проводив серед вірників підпільну душпастирську діяльність. У підпіллі підтримував зв'язки із священниками і єпископами не тільки Закарпатської, а й Львівської та Івано-Франківської областей.

З другої половини 80-х років ХХ ст. о. Іван Маргітич очолює рух за легалізацію і реабілітацію греко-католицької церкви. 10 вересня 1987 р. у Львові єпископ Івано-Франківської єпархії Софрон Дмитерко таємно висвятив о. І. Маргітича у сан єпископа. Після легалізації, наприкінці 1989 р., греко-католицької церкви він бере найактивнішу участь у відродженні греко-католицьких громад і парафій Мукачівської єпархії, першим із священників переходить на богослужіння українською мовою, веде самовіддану боротьбу за створення єдиної Української греко-католицької церкви. У червні 1990 р. владика Іван Маргітич разом з єпископами Іваном Семедієм та Йосипом Головачем брав участь у Синоді УГКЦ у Римі, де відбулася його зустріч з Його святістю Іваном Павлом II. Згодом, у

січні 1991 р., глава Апостольського престолу Папа Іван Павло II своєю буллою призначив Івану Маргітичу титулярну єпископську столицю Скопеленську в Емімонті та іменував єпископом-помічником Преосвященного владика Івана Семедія, єпископа Мукачівського.

З великою радістю зустрів Іван Маргітич прийняття Верховною Радою України Акта про державну незалежність України 24 серпня 1991 р. Збулась мрія усього його життя. Окрилений цієї подією він з новою силою, переборюючи недуги і різні перепони, береться за священничу і культурно-просвітницьку працю. Жодна значна подія в духовному, культурному, громадському і політичному житті Закарпаття упродовж 12 останніх років – до дня смерті не обходилася без активної участі владика Маргітича. Його глибокі, проникнуті безмежною любов'ю до рідного народу, промови слухали учасники наукових і науково-практичних конференцій у Римі, Києві, Львові, Ужгороді, Хусті, містах Німеччини і Польщі, на численних мітингах, зібраннях, маніфестаціях з нагоди пам'ятних державних і національних свят, вечорах пам'яті, освяченні меморіальних дошок і монументів великим синам Срібної Землі й всієї України. У виступах і проповідях єпископ завжди підкреслював, що віра в Бога і патріотизм мають бути нероздільними: «Якщо християнин не є патріотом своєї землі, держави і рідного народу, то він не християнин, бути християнином, це значить бути і патріотом, так само бути патріотом означає бути і християнином».

Понад 12 років подвижницького життя віддав владика Іван Маргітич спорудженню величної духовної і культурної палати – незвичайної церкви Покрови Пресвятої Богородиці у рідному селі Боржавському. Цей величний храм, зведений під його проводом, має не тільки глибоко символічне значення – уособлює єдність християн Сходу і Заходу, він є прикладом талановитості, жертвності, віри, надії, любові і невмирущості народу. Народу, який дав Срібній Землі і всій Україні великого сина – єпископа Івана Маргітича.

І. Маргітич продовжив світлі традиції і діяння єпископів і священників – своїх великих попередників Андрія Бачинського, Олександра Духновича, Августина Волошина, Теодора Ромжі та інших, сповна віддавши усе свідоме життя служінню рідному народові.

За життя активно співпрацював із Закарпатський крайовим культурно-освітнім товариством «Просвіта».

23 грудня 1990 р. владика Іван Маргітич виступив на установчій конференції по відродженню на Закарпатті крайового товариства «Просвіта» з яскравою промовою, у якій сердечно при-

вітав земляків з великою подією в історії краю та наголосив на значенні просвіти у житті народу.

4 лютого 1996 р. у Народному Домі «Просвіти» в Ужгороді крайове товариство «Просвіта» разом з асоціацією «Світ культури» провело величавий вечір з нагоди 75-річчя від дня народження єпископа Івана Марґітича. Ювіляра тепло вітали голова крайового товариства «Просвіта» Павло Федака, голова асоціації «Світ культури» проф. Микола Зимомря, єпископ Йосип Головач, відповідальний секретар облорганізації Всеукраїнського товариства політв'язнів і репресованих Омелян Росул, голова облорганізації Союзу українок Оксана Ганич, голова Християнсько-народної спілки Закарпаття Віктор Бедь, заступник голови крайової «Просвіти» проф. Михайло Сюсько, професор Іван Мешко, голова облорганізації Спілки письменників України Василь Поп, голова правління АТ «Геліос» Федір Вовканич, о. Василь Данилаш, диригент хору ім. А. Волошина Ярослав Кирлик, доцент, заступник голови крайового товариства «Просвіта» Йосип Баглай, художник Антон Ковач, солістка хору «Кантус» Оксана Шолох, хор Ужгородського кафедрального собору та інші.

4 лютого 2001 р. у переповненому Будинку культури села Боржавське громадськість Закарпаття та інших областей України після Служби Божої урочисто відзначили 80-річчя від дня народження єпископа І. Марґітича. Улюбленого в народі духовного отця-владика, почесного члена крайової «Просвіти», крім єпископів, священників, вірників, учених, педагогів, учнів, громадських і культурних діячів сердечно вітала делегація просвітян з Ужгорода.

14 липня 2002 р. у селі Боржавське на Виноградівщині урочисто освячено величаву греко-католицьку церкву Покрови Пресвятої Богородиці за участю багатьох священників і єпископів, кількох тисяч вірників з різних сіл і міст області. Основним творцем надзвичайного у своїй мистецькій і духовній красі храму був саме він, владика Іван Марґітич. Його, а також усіх, хто долучився до зведення церкви, після освячення, а потім вже у сільському клубі, вітали єпископи і священники, вірники, громадські і культурні діячі зі Львова, Івано-Франківська, Тернополя, Ужгорода та інших місцевостей. Від імені чисельної делегації просвітян Закарпаття Преосвященного владика Івана привітали провідники крайового товариства «Просвіта» і подарували церковній громаді в особі єпископа Івана Марґітича гарний вишиваний рушник – на щастя, на долю, на радісний вік!

Завершив свій земний шлях єпископ 7 вересня 2003 року.

Людиною з великої літери залишився єпископ Іван Маргітич у пам'яті вдячних нащадків, усіх, хто його знав, хто мав щастя з ним співпрацювати і спілкуватися.

Павло Федака

Джерельні приписи:

1. Маргітич, І. Християнство і культура Українських Карпат / І. Маргітич. – Ужгород : Гражда, 1994. – 12 с. – (Буклет).

***

2. Гаврош, О. Людина і віра : Івана Маргітича обрано почесним громадянином Ужгорода / О. Гаврош. – Ужгород. – 2001. – 6 жовт. (№ 39). – С. 4.

3. Зимомря, М. Життя, освячене працею : до 80-річчя від дня народж. владики Івана Маргітича / М. Зимомря // Календар «Просвіти» на 2001 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта» ; уклад. П. Федака. – Ужгород, 2001. – С. 39-42.

4. Зимомря, М. Терпіння, праця – підмурівок життя : до 75-річчя від дня народж. Івана Маргітича / М. Зимомря // Календар «Просвіти» на 1996 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта» ; упоряд. : П. Федака, Й. Баглай. – Ужгород, 1997. – С. 36-37.

5. Ладижець, О. Бути християнином – значить бути патріотом : з урочистостей на честь 75-річчя єпископа Івана Маргітича / О. Ладижець // Календар «Просвіти» на 1997 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта» ; упоряд. : П. Федака, Й. Баглай. – Ужгород, 1996. – С. 39-41.

6. Михайлюк, П. Освячення величного храму в селі Боржавське : [у т. ч. про І. Маргітича] / П. Михайлюк // Календар «Просвіти» на 2003 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта» ; уклад. і ред. П. Федака. – Ужгород, 2003. – С. 16-162.

7. Многая літ Владиці : вітання І. Маргітичу з нагоди 80-річчя // Срібна Земля. – 2001. – 3 лют. – С. 2.

8. П. М. Відзначення ювілею єпископа Івана Маргітича / П. М. // Календар «Просвіти» на 2002 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта» ; уклад. і ред. П. Федака. – Ужгород, 2002. – С. 50.

9. Павлович, Ф. З усіх усюд до народного владики / Ф. Павлович // Срібна Земля. – 2001. – № 5. – 10 лют. – С. 12.

10. Пам'яті єпископа Івана Маргітича : [некролог] / Рада Закарпат. крайового т-ва «Просвіта» // Календар «Просвіти» на 2004 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта» ; уклад. і ред. П. Федака. – Ужгород, 2004. – С. 230-231.

11. Пам'яті єпископа Івана Маргітича : [некролог] // Срібна Земля. – 2003. – № 34. – 13 верес. – С. 1.

12. Федака, П. Визначний духовний, культурний і громадський діяч : до 90-річчя від дня народж. єпископа Івана Маргітича / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2011 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 2011. – С. 21-22.

13. Федака, П. Подвижник : до 85-річчя народж. єпископа Івана Маргітича / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2006 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 2006. – С. 29-30.

Лютий: 7

МИХАЙЛО ФЕДОРОВИЧ ПОТУШНЯК

75-річчя від дня народження археолога (1946–2009)

Михайло Потушняк народився в Ужгороді в сім'ї українського письменника і вченого-енциклопедиста Федора Потушняка, серед захоплень якого не останнє місце посідала археологія. Від батька син успадкував цю пристрасть, що стала його долею на ціле життя. Навчаючись на історичному факультеті Ужгородського державного університету, брав активну участь в археологічних експедиціях. 1966 р. опублікував першу працю, присвячену неолітичним старожитностям Закарпаття. По закінченні університету 1969 р. стає науковим співробітником кафедри загальної історії Ужгородського університету. Протягом 1971–1972 рр. керував літньою археологічною практикою студентів. 3 грудня 1972 р. М. Потушняк працював на посаді молодшого наукового співробітника Інституту археології АН УРСР. З 1985 р. – науковий співробітник Ужгородської групи відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР, а з 1993 р. – Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

З 1972 р. почав вивчення старожитностей неоліту-енеоліту, очолюючи загін Закарпатської археологічної експедиції. М. По-

тушняк вперше здійснив охоронні розкопки великими площами в селах Запсонь, Мала Добронь, Дерцен, Серне, Баркасово, Неветленфолу, які значно поповнили джерельну базу, дали можливість відтворити матеріальну і духовну культуру неолітичних племен, суспільний лад, датування. За час роботи М. Потушняк виявив, обстежив та дослідив понад 15 нових пам'яток доби неоліту-енеоліту. Стаціонарні розкопки проведено на поселеннях старчево-крішської культури Запсонь-Мала Гора (1976–1977, 1982) та Серне-Кіш Меже (1977–1978, 1988), багаточисельних поселеннях Дерцен-Мала Гора (1975, 1978, 1983) та Запсонь-Ководомб (1982–1992). Наслідки широкомасштабних польових досліджень дозволили Потушняку виділити нову археологічну культуру доби середнього неоліту – культуру мальованої кераміки та накреслити етнокультурну ситуацію, що склалася за доби неоліту-енеоліту в північно-східному Потиссі.

М. Потушняк – автор та співавтор понад 50 розвідок і статей, опублікованих в академічному виданні «Археологія Української РСР», угорських, словацьких, румунських часописах. Крім того, велика кількість експедиційних звітів М. Потушняка від 1976 по 1990 рр. зберігається в науковому архіві Інституту археології у Києві.

С. Пеняк і П. Пеняк пов'язують з іменем М. Потушняка «новий етап» дослідження енеолітичних і неолітичних пам'яток Закарпаття... Понад чверть століття він присвятив польовим дослідженням енеоліту і неоліту Закарпаття. Цьому сприяли великі земляні роботи, які в краї проводилися в 70 – 80-х роках ХХ століття (меліорація земель, будівництво кількох гілок газопроводу, транскарпатської шосейної дороги тощо). Можна сміливо стверджувати, що М. Потушняк вперше на Закарпатті досліджував пам'ятки енеоліту і неоліту широкими площами. Сьогодні жодна з давніх епох краю не має розкопану таку кількість культурної площі, як доба неоліту і енеоліту.

1972 р. М. Потушняк у складі експедиції дослідив неолітичне поселення с. Неветленфолу (Дяково) на Виноградівщині, де виявив залишки заглибленого житла, розвал шести глинобитних печей та дві господарські ями. Зібрано значну кількість фарбованої кераміки з геометричним орнаментом. Охоронними роботами 1974 р. досліджено неолітичні поселення у с. Холмець і с. Дравці. У наступні роки розкрито великі площі у с. Дерцен (Дрисино), Баркасово, Серне (Рівне), Рафайлово, Запсонь (Заставне), де в сумі виявлено 26 господарсько-житлових споруд. Тільки у Запсо-

ні спершу виявлено понад десять тисяч фрагментів кераміки, 10 шліфованих сокир. А 1983 р. там досліджено вже 74 житлово-господарські споруди, 1985 р. – ще 30 різночасних об'єктів.

До кінця ХХ ст. серед археологів панувала думка про наявність розриву між середнім і пізнім неолітом на Закарпатті – ніби населення у цей час взагалі зникає, не полишивши жодної пам'ятки. І лише масштабні розкопки М. Потушняка на багаточаровому поселенні у Заставному (урочище Ково–Домб), дозволивши виділити кілька часових періодів, представлених 132 житлово-господарськими комплексами, довели, що ніякого розриву у цей час не було і місцева історія мала безперервний характер.

Початок мідного віку на Закарпатті М. Потушняк пов'язував з полгарською, а його продовження – з баденською культурою. Полгарська представлена на Закарпатті 12 поселеннями і 1 могильником (Берегове, Дрисино, Малі Геївці, Запсонь), де М. Потушняк дослідив рештки наземних жител (шириною до 5 і довжиною до 15 м) стовпової конструкції зі стінами, обплетеними лозою і обмазаними глиною, у заглибинах долівки виявлено сліди відкритих вогнищ або печей. Візитівка культури – червоний і чорний розпис посуду на світло-коричневому фоні. Баденська культура на Закарпатті – відома за 10 поселеннями (Мала гора під Мукачевом, Підгорб, Береги, Осій, Малі Геївці) – переважно на відрогах Карпат, але інколи і на низьких берегах річок, на краю болота (Великі Лази). Орнаментація посуду багата, але візерунок складається з простих геометричних фігур – трикутники, ромби, паралельні смуги. Часто зустрічаються нігтьоподібні заглибини, розміщені у 3-4 ряди. З відмуленої глини робили кухонний посуд: горщики, напівсферичні чаші, кухлі з ручкою. Столовий посуд розписний: орнамент наносився бордовою і рожевою фарбами по оранжевому ангобу. Деякою своєрідністю відрізняються і знаряддя, серед яких переважають бойові сокири-молоти, побутовують також вістря стріл із кременю й обсидіану, теслярські кам'яні шліфовані сокири, тесла, долота тощо. Також знаряддя виготовляли з андезиту і базальту. Знайдено багато прясел. У житті баденців важливу чи навіть основну роль починає відігравати скотарство. Людині були вже відомі всі види нинішніх домашніх тварин. Розвивалися також землеробство, мисливство, рибальство. Серед домашніх занять основними були каменеобробне, керамічне і текстильне. Основний обряд поховань – трупопокладення на боці, рідше трупопалення.

С. Пеняк і П. Пеняк підкреслюють, що «базуючись на сучасному етапі вивчення енеоліту Закарпаття, М. Потушняк не лише визначив культурну належність відомих пам'яток, але й встановив хронологічні рамки їх існування. Він вперше піддав аналізу етапи розвитку полгарської і баденської культур, виділив закарпатський локальний варіант та визначив його місце серед енеолітичних культур Карпатської улоговини... М. Потушняк запропонував прийняти тезу про поширення на Закарпатті двох культур енеоліту Карпатської улоговини: полгарської і баденської (культури канельованої кераміки)».

М. Потушняк, окрім власних археологічних студій, також зберігав та опрацьовував чималий науковий і літературний архів свого батька. Завдяки тісній співпраці з сином поета і використанню цих архівних матеріалів Д. Федака зміг видати найповнішу збірку поезій Ф. Потушняка. Як згадував видавець: «Упродовж весни, літа, осені 1989-го раз-двічі в тиждень – у вівторок і п'ятницю я спілкувався з дружиною Ганною Дмитрівною, а часто й сином Михайлом Федоровичем, який на той час уже впорядкував батьків архів. Одиниця за одиницею ми переглядали всі друковані машинописні оригінали, якісь із них я забирав з собою, відбирав і готував для передруку на машинці певні твори, наступного разу забирав у Ганни Дмитрівни передрук, який вона зробила, й залишав інший матеріал для подальшого передруку, при тому Ганна Дмитрівна часто пригадувала ті чи інші життєві епізоди».

Зусиллями М. Потушняка та його родини на школі в с. Осій та на будинку в Ужгороді встановлено меморіальні дошки Ф. Потушняка (а вже по смерті М. Потушняка викрадену ужгородську дошку відновлено зусиллями його родини і меценатів).

Помер археолог 1 березня 2009 р. Через півроку Габріела Потушняк та близький друг і колега померлого Йосип Кобаль здійснили офіційну передачу до Закарпатського краєзнавчого музею археологічних артефактів, які усе життя шукав, класифікував і впорядковував М. Потушняк. Серед знахідок – і найбільш ранні вироби з глини, знайдені на території України, інші десятки тисяч фрагментів кераміки, кам'яних знарядь праці, сотні цілих посудин і десятки предметів мистецтва, відреставровані М. Потушняком. Крім того, в колекції унікальні жіночі глиняні фігурки, які називають неолітичними Венерами. «Наукове значення їх, – заявив тоді Й. Кобаль, – полягає в тому, що це вироби землеробів і скотарів, які прийшли з Малої Азії на європейський континент. Якщо рані-

ше в Європі, в європейській археологічній думці вважали, що на Північ землероби не заходили, бо тут було холодно, не було належних умов для землеробства, то дослідження Потушняка цю загальноприйняту європейську думку спростували».

Сергій Федака

Джерельні приписи:

1. Потушняк, М. Ф. Археологічні дослідження Федора Потушняка / М. Ф. Потушняк. – Ужгород : Карпати ; Гражда, 2000. – 20 с.

2. Potushniak, M. Middle Neolithic settlement at Drisino–Balocza, Transcarpathian Ukraine / M. Potushniak. – Krakow, 2011. – 114 p. – Текст англ. мовою.

***

3. Потушняк, М. Ф. Деякі наслідки дослідження багатощарового поселення Ково–Домб поблизу с. Заставне в Закарпатті / М. Ф. Потушняк // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Вип. 6. – Львів, 1995.

4. Потушняк, М. Ф. Наслідки дослідження середньонеолітичного шару Заставне–Ково–Домб у Закарпатті / М. Ф. Потушняк // Проблеми археології Східних Карпат. – Ужгород, 1995. – С. 51-66.

5. Потушняк, М. Ф. Неолит Закарпаття: культури Криш и расписной керамики. Полгарская и баденская культура Закарпаття / М. Ф. Потушняк // Археология Украинской ССР. – К., 1985. – Т. 1. – С. 139-150; 291-305. – Текст рос. мовою.

6. Потушняк, М. Ф. Неолітичне Поселення Дякове I на Закарпатті / М. Ф. Потушняк // Археологія. – Вип. 30. – 1979. – С. 57-74.

7. Потушняк, М. Ф. Пам'ятки кам'яного віку виявлені та досліджені Ф. Потушняком / М. Ф. Потушняк // Carpatica–Карпати́ка. – Вип. 9. – Ужгород, 2001. – С. 18-38 : іл.

8. Потушняк, М. Ф. Пам'ятки раннього неоліту у верхів'ї р. Тиси (старчево-крішська культура) / М. Ф. Потушняк // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. – Вип. VII. – Ужгород, 2005. – С. 172-207.

9. Потушняк, М. Ф. Питання хронології та культурної належності пам'яток неоліту та енеоліту Закарпаття / М. Ф. Потушняк //

Дослідження стародавньої історії Закарпаття. – Ужгород, 1972. – С. 76-95.

10. Потушняк, М. Ф. Результаты исследования памятников неолита и энеолита в Закарпатье / М. Ф. Потушняк // Археологические исследования Украины 1976–1977 гг. – Ужгород, 1978. – С. 76-77. – Текст рос. мовою.

11. Potushniak, M. Some results of research on the Middle Neolithic layer from a multilevel settlement near the village of Zastavne / M. Potushniak // Jóna András múzeum Évkönyve. – Szeged, 1997. – Vol. 39-39. – P. 35-50. – Текст англ. мовою.

***

12. Пеняк, С. И. Исследования в Ужгородском районе Закарпатской области / С. И. Пеняк, И. И. Попович, М. Ф. Потушняк // Археологические открытия 1974 года. – М. : Наука, 1975. – С. 336-376. – Текст рос. мовою.

13. Пеняк, С. И. Работы Закарпатской новостроечной экспедиции / С. И. Пеняк, И. И. Попович, М. Ф. Потушняк // Археологические открытия 1977 года. – М. : Наука, 1978. – С. 371-372. – Текст рос. мовою.

14. Пеняк, С. И. Работы на новостройках Закарпатья / С. И. Пеняк, И. И. Попович, М. Ф. Потушняк // Археологические открытия 1978 года. – М. : Наука, 1979. – С. 386-387 : ил. – Текст рос. мовою.

15. Пеняк, С. И. Охранные раскопки в Закарпатье / С. И. Пеняк, И. И. Попович, М. Ф. Потушняк // Археологические открытия 1982 года. – М. : Наука, 1984. – С. 314-315. – Текст рос. мовою.

***

16. Потушняк, М. Ф. Потушняки: батько і син : [інтерв'ю / вів О. Гаврош] / М. Ф. Потушняк // Закарпат. правда. – 1997. – 20 груд. – С. 7.

***

17. Кобаль, Й. В. Михайло Потушняк / Й. В. Кобаль // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. – Вип. 9-10. – 2010. – С. 89-94 : іл., портр.

18. Котигорошко, В. Г. Верхне Потисся в давнину / В. Г. Котигорошко. – Ужгород : Карпати, 2008. – 432 с. : іл.

Зі змісту : [про М. Ф. Потушняка]. – С. 34-35, 37, 39-44, 46-47, 51-54, 56, 58.

19. Пеняк, С. І. Археологія Закарпаття: історія дослідження / С. І. Пеняк, П. С. Пеняк. – Ужгород : Краєвиди Карпат, 2013. – 256 с. : іл.
Зі змісту : [про М. Ф. Потушняка]. – С. 39-49, 54-62 : іл.

20. Пеняк, П. Пам'яті Михайла Потушняка / П. Пеняк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 24. – 2010. – С. 275-276 : іл.

21. Федака, Д. Примітки / Д. Федака // Потушняк, Ф. Мій сад. – Ужгород : Закарпаття, 2007. – С. 550-556.

Зі змісту : [про М. Ф. Потушняка]. – С. 550, 554.

Березень: 20

АНДРІЙ ГЛУХАНИЧ

100-річчя від дня народження громадського, культурного і політичного діяча, голови Карпатського Союз Австралії, почесного члена Закарпатського крайового товариства «Просвіта» (1921–2016)

Народився Андрій Глуханіч 20 березня 1921 року в селі Мирча Великоберезнянського району. По закінченні горожанської школи вступив до Торговельної школи в Ужгороді, опісля – до Торговельної Академії в Мукачеві. Постійним директором академії був знаний педагог, громадсько-культурний і політичний діяч Августин Штефан, а з визначних заслужених професорів згадував Олексу Приходька та Івана Трухлого. Це трійка виховників, яка готувала не лишень професіоналів торговельної діяльності, але й національно свідому українську інтелігенцію. Був пластуном, брав участь у діяльності «Просвіти», інших патріотичних громадських організацій краю.

Після зайняття у листопаді 1938 року Мукачева Торговельну Академію перенесено до Сваляви, а відтак, після відомих подій березня 1939 року, вона переїхала аж до Братислави – столиці Словаччини.

Як і чимало інших академістів, Андрій Глуханіч уже в студентських роках був активний у культурно-мистецьких гуртках, молодіжній організації «Пласт» та в юнацтві Організації українських націоналістів. У квітні 1941 року був одним з делегатів Закарпаття на Другому Великому Зборі ОУН у Кракові. За політичну діяльність та за національно-виховну роботу з молоддю був арештований та

ув'язнений на початку 1942 р. в сумнозвісному «Ковнер-каштелі». Йому, одному з небагатьох, вдалося втекти із в'язниці й дістатися за кордон.

Після Другої світової війни перебував у Чехо-Словаччині й Західній Німеччині. Звідти у 1951 році разом з дружиною Мартою емігрував до Австралії, де проживав до останніх днів життя. Відпрацювавши в Австралії два роки на контрактній роботі, разом з дружиною організує торговельні підприємства та інвестиційну компанію. Крім торговельної діяльності, активно включається в громадську й політичну роботу української громади в Австралії. В українській громаді довгі роки виконував функції голови, заступника голови, культурно-освітнього референта й директора центрального Народного дому. Від початків стає членом громадського хору «Чайка» в Мельбурні. Був обраний першим головою поважної установи «Комітет Оборони Людських і Національних Прав», яка займалася насамперед обороною політично переслідуваних активістів в Україні. Від 1970 року був головою Політичної Ради ОУН в Австралії та головою Карпатського Союзу. Карпатський Союз гуртував вихідців із Закарпаття.

До найкращих моментів життя зараховував Андрій Глуханич обставину, що дожився до проголошення самостійності й незалежності України, України Соборної, в якій знайшла своє місце й наша Срібна Земля – зелене Закарпаття. Уже в перших днях після проголошення самостійності – в серпні-вересні 1991 року – відвідує свій рідний край, щоб як делегат від українців Австралії взяти участь у міжнародній науковій конференції «Українські Карпати – етнос, історія, культура».

Під час відвідин рідного краю зустрівся в Ужгороді з радою відродженого (історичного) крайового товариства «Просвіта» і передав «Просвіті» пожертву від Карпатського Союзу Австралії. Це була перша поміч «Просвіті», хай і незначна, від братів і сестер з діаспори і перша тепла зустріч з відомим українським громадсько-культурним і політичним діячем Австралії. Вона надихнула актив «Просвіти» до подальшої жертвовної праці.

Під час тієї пам'ятної зустрічі (а виступав він у той же день на величавому мітингу в Ужгороді з приводу демонтажу пам'ятника ідеологу большевизму Леніну) впало в око бездоганне володіння Андрієм Глуханичем українською мовою. Подумалося: якщо людина стільки років, знаходячись далеко від отчої землі, так плекає рідну мову, то який сором тим нашим співвітчизникам, які живучи

у своїй державі, маючи у паспорті позначку «українець», забули материнську мову і послуговуються чужою...

А потім були наступні пожертви на календар «Просвіти», отримані з ініціативи Андрія Глуханича Карпатським Союзом під час Різдвяних свят... Він долучився також до пересилки для бібліотеки крайового товариства «Просвіта» цінних книг з історії і культури України та інших корисних патріотичних справ.

Сам Андрій Глуханич скромно оцінював свою працю. 11 січня 1993 року у відповідь на лист про прийняття його в почесні члени товариства «Просвіта» він писав: «Нарешті, до найтяжчої справи – про моє почесне членство. Дуже вдячний всім Вам, але вважаю, що я не достойний такої честі. Все-таки, щоб виконати Ваше прохання, пересилаю знімку та дещо про себе. Аж коли приходиться писати про своє життя, побачить людина, як мало зробила, як ще багато хотілось би зробити для свого народу. Та прийшлося жити й працювати в ненормальних, бурхливих роках на чужині. Хвалити Господа, що хоч діждався здійснення мрії – своєї держави. Дай, Боже, дочекатися ще якого-такого унормування життя й скріплення всіх атрибутів дійсно незалежного існування».

Відійшов у вічність 1 травня 2016 року у Мельбурні.

Його ім'я занесено у Книгу пам'яті товариства «Просвіта».

Павло Федака

Джерельні приписи:

1. Глуханич, Андрій Іванович. Наш університет / А. І. Глуханич. – Ужгород : Закарпат. обл. книжк.-газ. вид-во, 1961. – 20 с.

***

2. Андрію Глуханичу – 85! // Календар «Просвіти» на 2006 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 2006. – С. 62.

3. Вітання «Просвіти» Андрію Глуханичу // Календар «Просвіти» на 1996 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 1996. – С. 67.

4. Кальницький, П. Така до болю рідна «Просвіта» : [про візит А. Глуханича на Закарпаття та збори Ради крайового т-ва

«Просвіта»] / П. Кальницький // Карпат. край. – 1991. – 10 верес. – С. 14.

5. Федака, П. Андрій Глуханич / П. Федака // Календар «Просвіти» на 1995 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород : Гражда, 1995. – С. 88-89.

6. Федака, П. Вітання «Просвіти» Андрію Глуханичу з нагоди 80 річчя від дня народження / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2001 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 2001. – С. 84.

7. Худанич, В. І. Глуханич Андрій / В. І. Худанич // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 93-94.

Березень: 25

ВАСИЛЬ КАРЛОВИЧ РАЦ

60-річчя від дня народження
одного з найкращих півзахисників ФК «Динамо» (Київ),
гравця ФК «Ференцварош» (Будапешт),
футбольного тренера (нар. 1961)

Василь Карлович Рац народився 25 березня 1961 року в селі Фанчикуво Виноградівського району.

11-річним юнаком уперше прийшов у свій райцентр, що за 8 кілометрів від рідного села, аби записатися у футбольну секцію місцевої ДЮСШ. Тут, у Виноградіві, першим тренером Василя був П. І. Пребуш, а під час навчання у Львівському спортінтернаті – В. І. Борейко.

У 1979 році перспективного виноградівчанина взяли у молодіжну збірну команду України (гравці до 19 років), яка брала участь у другому популярному турнірі серед юніорів «Переправа» на призи тижневика «Футбол-хокей».

Наступного року 19-річний В. Рац грав за резервістів львівських «Карпат» (головний тренер теж закарпатець, майстер спорту СРСР І. Секеч).

1981 рік. Василь Рац – гравець ФК «Нива» (Вінниця). За цей колектив провів 22 офіційні матчі і став автором трьох голів. Тренером був І. Терлецький. Правда, сезон-81 В. Рац завершував вже у складі київського «Динамо». Дебютний матч за команду Лобановського півзахисник провів у Москві 8 листопада 1981 р. Кияни зустрічалися з одноклубниками й поступилися з рахунком 1:2.

У 1982 році В. Рац за киян провів 11 офіційних поєдинків, але здебільшого він виходив на заміну Веремєєва, Буряка, Хлуса, Думанського та Бойка. Цього ж сезону він забив і свій дебютний гол. Це була домашня гра (27 липня 1982 року) між киянами та лєнінградським «Зенітом». Гості відкрили рахунок у першому таймі. У другому таймі закарпатець вийшов на заміну і на 88-ій хвилині зрівняв результат. Протягом двох наступних сезонів (1983–1984 рр.) закарпатцю так і не вдалося закріпитися в основі команди Лобановського. Та цей період не пройшов марно. Під батьківською опікою земляка, начальника команди та тренера киян Михайла Комана, поруч із О. Кузнєцовим, П. Яковенком та О. Михайличенком не лише здобувалися одна за другою перемоги серед дублерів, а й готувалося нове покоління підкорювачів європейської кубкової вершини.

У складі київського «Динамо» В. Рац став 4-разовим чемпіоном (1981, 1985, 1986 та 1990 рр.) і стільки ж разів володарем Кубка СРСР (1982, 1985, 1987 та 1990 рр.). Крім того, у складі будапештського «Ференцвароша» він був чемпіоном Угорщини (1992 р.) та двократним володарем кубка цієї країни (1991 та 1993 рр.).

Чотири рази прізвище Раца значилося у символічному списку «33 кращі гравці...»: у 1986 р. – під №1, 1985 та 1988 рр. – під №2 і у 1987 р. – під №3.

У чемпіонатах СРСР провів 185 матчів. Входить до списку 100 «гвардійців» українського футболу, які зіграли за команди найбільшу кількість матчів у Вищій лізі й за збірну СРСР. У ворота суперників провів 24 м'ячі. У «Динамо», команді своєї мрії, наш земляк разом із партнерами здобув також європейський Кубок Кубків у 1986 році.

У 1988 році у складі національної збірної СРСР став срібним призером чемпіонату Європи (зіграв 5 матчів і став автором одного м'яча). У сезоні 1988 року у національній збірній перебувало відразу троє закарпатців: згадуваний В. Рац, І. Яремчук з Великого Бичкова та В. Пасулько з Ільниці.

В. Рац закінчив Київський Національний університет фізкультури. Брав участь у двох чемпіонатах світу (1986 та 1990 рр.), які проходили у Мексиці та Італії.

В. Рац – один з кращих півзахисників СРСР у другій половині 80-х років. Працелюбний і урівноважений, суворо дотримувався ігрової дисципліни. Він поєднував уміння блискавично атакувати з надійними діями в обороні, володів добре поставленим ударом, умів зробити з лівої ноги вивірену подачу на будь-яку відстань.

Підсумовуючи ігри В. Раца за київське «Динамо», відомий спортивний журналіст і літописець київського «Динамо» Л. Каневський писав: «Кажуть, що терпіння й труд усе перетруть. Ця істина згадується, коли йдеться про вихованця закарпатського футболу В. Раца. Перспективного юнака запросили до «Динамо» наприкінці сезону-81. Але тільки через три роки він завоював собі право бути в основному складі. Хтось інший на його місці давно махнув би рукою і знайшов би собі якусь іншу команду, тим більше, що пропозиції у Раца були. Але він розумів, що тільки в «Динамо» він гратиме в сучасний футбол. І працюю до сьомого поту наближав цей час. Привертали увагу його надійність, хороша технічна озброєність, вміння пристосуватися до найскладніших ігрових ситуацій на полі. Він палко любив футбол, і гра з роками відповіла йому взаємністю».

В. Рац, як і його одноклубник О. Протасов, у 1988 році зіграв за збірну СРСР 18 матчів, що є одним із кращих показників за всю її історію. А всього в тому сезоні він узяв участь у 52 офіційних зустрічах – найбільше з українських футболістів.

У Василя є чимало й своїх власних національних рекордів. Скажімо, у 1985 році всі календарні ігри (34) за свої команди провели 24 футболісти. Серед них і закарпатець Василь Рац. 4 футболістів, серед яких також В. Рац, зіграли всі календарні поєдинки за свою команду і в 1986 році. І він лише один закарпатець, який брав участь у всіх календарних матчах у складі київського «Динамо» чотири роки поспіль (1985–1988 рр.). Він також є рекордсменом щодо кількості проведених ігор за збірну СРСР серед наших земляків. На його рахунок 47 матчів і 4 голи.

Чимало ігор В. Рац провів і за кордоном, зокрема, за іспанський клуб «Еспаньйола», який запросив Василя. Тоді барселонці боролися «за місце під сонцем» у першому дивізіоні. На жаль, він не зумів їм допомогти.

Опісля завершення футбольної кар'єри В. Рац відправився на постійне проживання в Будапешт, де певний період грав за

провідну команду сусідньої країни «Ференцварош». Потім він був одним із граючих тренерів «Ференцвароша», а відтак «Гонведа». З вересня по грудень 2007 р. обіймав посаду асистента тренера в київському «Динамо». А після відставки головного тренера київської «Оболони» у листопаді 2011 року став в. о. головного тренера команди. 26 листопада В. Рац покинув клуб і взагалі відійшов від великого футболу і зайнявся серйозно бізнесом. Правда, під час проведення фінальної частини Євро-2012 залучався експертом на портал інформаційного агенства «Спорт України» для коментарів щодо проведених ігор за участю збірної України.

У листопаді 2015 року Василь Рац разом з Іваном Яремчуком на ужгородському стадіоні «Авангард» у складі збірної команди зірок Федерації футболу України зіграли товариський матч з футбольним клубом, який був сформований на базі Мукачівського прикордонного загону.

У 2016 році за вагомі особисті заслуги у розвитку і популяризації вітчизняного футболу, піднесення міжнародного спортивного престижу України та з нагоди 30-річчя перемоги у фінальному матчі Кубка володарів кубків УЄФА, здобутої під керівництвом головного тренера футбольного клубу «Динамо» (Київ), Героя України Лобановського Валерія Васильовича був нагороджений ордемом «За заслуги» III ст.

Зараз В. Рац проживає в Будапешті, але його часто можна бачити у рідному Виноградіві та селі Фанчикуво.

Уже 10 років поспіль у Виноградіві проводиться турнір з міні-футболу «Кубок Василя Раца». На ньому, як правило, присутній і сам винаватець.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Альошин, В. Футбол над Латорицею / В. Альошин, В. Католик. – Мукачево : Карпатська вежа, 2015. – 282 с.
2. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород : Папірус-Ф, 2015 р. – 228 с.
3. Крайняниця, П. Історія закарпатського футболу / П. Крайняниця. – Ужгород, 2004. – 268 с.
4. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті (1991–2011 рр.) / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Є., 2011. – 260 с.

5. Федак, В. В. Закарпаття у спортивному вимірі / В. В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 148 с.

***

6. Білейчук, Б. Василь Рац : футбол. автограф / Б. Білейчук. – Україна. – 1990. – № 18.

7. Гаджега, В. М. Рац Василь Ласлович : [закарпат. футболіст] / В. М. Гаджега // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 267-268.

8. Кіш, Й. Триразовий чемпіон із Фанчикова : [про футболіста В. Раца] / Й. Кіш // Закарпат. правда. – 1990. – 25 груд.

9. Рац, В. «За мої труди футбол віддячив мені сторицею» : [розмова з відомим закарпат. футболістом / вів В. Гаджега] / В. Рац // Фест. – 2011. – 31 берез.-6 квіт. – С. 13.

10. Рац, В. «Моя мрія збулася» : [інтерв'ю з футболістом із Закарпаття / вів Ю. Макар] / В. Рац. – Молодь Закарпаття. – 1992. – 4 січ.

Квітень: 2

ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ СМОЛАНКА

60-річчя від дня народження доктора медичних наук,
професора, ректора Ужгородського національного
університету (нар. 1961)

Володимир Іванович – успішний керівник, талановитий науковець, чудовий педагог, знаний у краї та за його межами нейрохірург, який врятував не одне життя...

Володимир Іванович Смоланка народився 2 квітня 1961 року в місті Ужгород. У 1977 році із золотою медаллю закінчив Ужгородську середню школу № 1 ім. Т. Г. Шевченка, того ж року вступив на медичний факультет Ужгородського державного університету, який закінчив із відзнакою у 1983 році.

Трудову діяльність розпочав у 1983 році як клінічний ординатор Київського науково-дослідного інституту нейрохірургії.

З 1985 по 1986 рік – ординатор нейрохірургічного відділення Берегівської центральної районної лікарні, а протягом 1986–1989 рр. – аспірант Київського інституту нейрохірургії зі спеціальності «Нейрохірургія».

Працювати в Ужгородському державному університеті розпочав у 1989 р. як асистент кафедри неврології, психіатрії та гігієни медичного факультету. З 1994 по 2000 рік – доцент тієї ж кафедри. У 2001 р. обраний завідувачем кафедри неврології, нейрохірургії та психіатрії Ужгородського національного університету.

Із 2006 р. по березень 2014 р. – директор Обласного клінічного центру нейрохірургії та неврології за сумісництвом.

19 травня 2014 р. обраний ректором Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

Із 1990 року – кандидат медичних наук, з 2002 року – доктор медичних наук. Вчене звання доцента присвоєно у 1998 році, професора – у 2005 році.

У 2005 році рішенням XIX сесії обласної ради IV скликання від 4 листопада 2005 року за № 607 та внесеними змінами до даного рішення від 17 листопада 2005 року за № 639 на базі нейрохірургічного відділення ОКЛ створюється самостійна структура – Обласний клінічний центр нейрохірургії та неврології (ОКЦНН). Його директором якого стає Володимир Іванович Смоланка. Під його керівництвом у складі ОКЦНН функціонують три відділення, працює 14 лікарів: нейрохірурги, реаніматологи, неврологи, лікар невролог-епілептолог. Діагностика центру забезпечується спіральним комп'ютерним томографом, магнітно-резонансним томографом, апаратом для відеоелектроенцефалографії «Nicolet Biomedical» (США). Щорічно лікарі центру виконують більше 600 операцій різного ступеню важкості на всіх відділах головного та спинного мозку, периферичної нервової системи. Більшість оперативних втручань проводиться із застосуванням операційного мікроскопу «Carl Zeiss» (Німеччина). Хірургічні втручання на хребті проводяться з використанням електронно-оптичного перетворювача «Philips», на магістральних судинах шиї при моніторингу церебральної гемодинаміки – за допомогою транскраніальної доплерографії.

Важливою і знаковою подією для центру став подарунок короля Швеції, який подарував Україні нейрохірургічне устаткування для проведення стереотаксичних операцій на головному мозкові, яке Міністерство охорони здоров'я України передало в ОКЦНН нашої області. Лікарі-нейрохірурги центру пройшли навчання

із проведення стереотаксичних операцій і сьогодні їх успішно проводять. Крок за кроком впроваджуються нові хірургічні доступи. Для видалення пухлини гіпофізу успішно використовується трансназально-трансфеноїдальний доступ. З цього часу в ОКЦНН виконуються операції будь-якого ступеню важкості, тобто увесь перелік нейрохірургічних втручань.

Поряд з цим ОКЦНН став клінічною базою кафедри неврології, нейрохірургії та психіатрії медичного факультету Ужгородського національного університету. Під керівництвом В. І. Смоланки (2001–2015) співробітники кафедри забезпечували високий рівень освітньої та наукової роботи, брали активну участь у міжнародних конференціях, симпозиумах, у численних наукових та навчальних міжнародних проєктах (курси, стажування, тренувальні курси).

Професор В. І. Смоланка автор понад 140 наукових та навчально-методичних робіт, у тому числі в журналах «Stroke», «Neurology», «European Journal of Neurology». Він підготував 12 методичних розробок для лікарів і студентів, отримав два патенти України та авторське свідоцтво на винахід, підготував двох докторів та двох кандидатів медичних наук. В. І. Смоланка – член спеціалізованої вченої ради з нейрохірургії при ДУ «Інститут нейрохірургії ім. А. П. Ромоданова» НАМН України та спеціалізованої вченої ради Дб1.05.09 при ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

З 2006 р. по 2010 р. Володимир Іванович – депутат Закарпатської обласної ради V скликання, з 2010 року – депутат Закарпатської обласної ради VI скликання, голова комісії з охорони здоров'я Закарпатської обласної ради. Він – президент Української асоціації нейрохірургів, віце-президент Всеукраїнської громадської організації «Українська асоціація боротьби з інсультом».

Володіючи декількома іноземними мовами, є постійним викладачем Європейської Асоціації нейрохірургів та Європейської Асоціації неврологів та членом Тренувального комітету Європейської асоціації нейрохірургів. А також він є заступником головного редактора науково-практичного журналу «Судинні захворювання головного мозку», член Редакційної колегії журналів «International Journal of Stroke», «Український нейрохірургічний журнал».

Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, грамотою Верховної Ради України, Почесною грамотою Міністерства охорони здоров'я України.

Володимир Іванович – лауреат першої Національної медичної премії у номінації «Кращий практикуючий лікар» (2012 рік).

Володимир Іванович щасливий батько: має чотирьох синів, двоє з яких також обрали медицину і зараз активно працюють у Центрі нейрохірургії та неврології. Старший син вже захистив кандидатську дисертацію.

Звичайно, професія лікаря, а особливо нейрохірурга, надзвичайно важка та відповідальна, але кожна операція професора Смоленки, за словами колег, – це шедевр, адже мало хто з українських нейрохірургів так бездоганно виконує такий широкий спектр надскладних операцій. Незважаючи на страшенну завантаженість, Володимир Іванович приділяє багато часу навчання молодих спеціалістів, передаючи їм глибокі знання та досвід. Завдяки чудовому викладацькому таланту Володимира Івановича з'явилася Закарпатська школа нейрохірургії і до нас їдуть навчатися лікарі з різних областей України та з-за кордону. Своїм учням Володимир Іванович часто каже: «Ставте перед собою великі цілі, тільки тоді чогось досягнете, навіть якщо і не дійдете до кінцевої мети».

Знаючи робочий режим Володимира Івановича, оточуючі та колеги дивуються як він все встигає. Але, дивлячись на невичерпну енергію Володимира Івановича, розумієш, що він інакше не може. Це стиль його життя. Він приклад великої працьовитості, відданості справі й цілеспрямованості, приклад людяності та доброти.

*Наталія Вакула,
Дана Данко*

Джерельні приписи:

1. Актуальні питання науково-практичної стоматології : матеріали V Міжнар. стомат. конф. студентів та молодих вчених, 26-27 лют. 2016 р. / ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Стомат. ф-т [та ін.] ; [редкол. : В. І. Смоленка та ін.]. – Ужгород, 2016. – 329 с.

2. Актуальні питання сучасної науково-практичної стоматології : матеріали 8 Міжнар. стоматол. конф. студентів та молодих вчених, 1-2 берез. 2019 р. / [редкол. : В. І. Смоленка та ін.] ; ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Стоматол. ф-т [та ін.]. – Ужгород : Сабов А. М., 2019. – 242 с. : іл. + табл.

3. Закарпатські правові читання : матеріали 9 Міжнар. наук.-практ. конф. (20-22 квіт. 2017 р., м. Ужгород), Т. 2 / М-во освіти

і науки України, Ужгород. нац. ун-т [та ін.] ; редкол. : В. І. Смоланка, О. Л. Копиленко, Е. Балог [та ін.]. – Ужгород : РІК-У, 2017. – 496 с. – Назва на обкл. : ІХ Закарпатські правові читання.

4. Карпатська Україна – незалежна держава : матеріали міжнар. конф., присвяч. 80-річчю проголошення Незалежності Карпат. України (м. Ужгород, 14-15 берез. 2019 р.) / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т» [та ін.] ; вступ. сл. В. І. Смоланка ; редкол. : М. М. Вегеш, С. В. Віднянський [та ін.]. – Ужгород : Аутдор-Шарк, 2019. – 404 с. : іл. + табл.

5. Орос, М. М. Постінсультна епілепсія: особливості старт-терапії / М. М. Орос, В. І. Смоланка, Н. В. Софілканич, П. Г. Андрух, В. В. Луц // *Врачебное дело.* – 2016. – № 7-8. – С. 82-86.

6. Основні праці науковців Ужгородського національного університету (1991–2015) : бібліогр. покажч. / М-во освіти і науки України, Держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. нац. ун-т», Наук. б-ка ; уклад. О. В. Бряник [та ін.] ; упоряд. О. В. Хаван ; передм. В. І. Смоланки ; відп. за вип. М. М. Медведь. – Ужгород : Вид-во Олександрії Гаркуші, 2016. – 696 с.

7. Палагута, Г. В. Діагностика поясної складнокурабельної міопатії з використанням методу МРТ : (наук. огляд і особисте спостереження) / Г. В. Палагута, В. І. Смоланка, І. Ю. Дутка // *Міжнар. невролог. журн.* – 2020. – Т. 16. – № 2. – С. 13-17.

8. Смоланка, В. І. Хірургічне лікування гострих ішемічних порушень мозкового кровообігу, спричинених патологією екстракраніальних відділів сонних артерій : дис. д-ра мед. наук : 14.01.05 / В. І. Смоланка ; АМН України, Інститут нейрохірургії ім. А. П. Ромоданова. – К., 2002. – 318 арк. : іл. – арк. 271-3142.

9. Студеняк, Т. О. Перебіг епілептичних нападів у пацієнтів з супратенторіальними менінгіомами головного мозку : (когортне ретроспективне дослідження) / Т. О. Студеняк, В. І. Смоланка, А. В. Смоланка // *ScienceRise. Medical science.* – 2019. – № 4. – С. 24-29.10.

10. Ужгородський національний університет: 70 років на шляху національно-освітнього відродження України / ред. рада : В. І. Смоланка, І. П. Студеняк ; відп. ред. Л. О. Белей. – Ужгород, 2015. – 192 с. : кольор. іл.

11. Цьома, Є. І. Вплив рівня свідомості та неврологічного дефіциту в дебюті субарахноїдального крововиливу на ранній вихід пацієнта / Є. І. Цьома, В. І. Смоланка // *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Медицина.* – Вип. 2. – 2019. – С. 31-36.

12. Володимир Іванович Смоланка // Історія медичного факультету Ужгородського національного університету. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2005. – С. 108, 164-165 : портр.

13. Володимир Смоланка : проф. УжНУ, дир. центру нейрохірургії та неврології // Неділя. Топ – 100. Впливові люди Закарпаття. – [Ужгород], 2011. – С. 34 : фот. кольор.

14. Володимира Смоланку обрали президентом Української асоціації нейрохірургів : [дир. Закарпат. центру нейрохірургії та неврології] // Новини Закарпаття. – 2013. – 2 лип. – С. 1.

15. Ганич, М. М. Смоланка Володимир Іванович : [д-р мед. наук, проф.] / М. М. Ганич // Енциклопедія Закарпаття : визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 306 : портр.

Зі змісту: [про Закарпат. обл. у т. ч. В. Смоланку]. – С. 89-93.

16. Левіна, Ірина. Вчену раду УжНУ вперше провів в. о. ректора Володимир Смоланка / І. Левіна // Карпат. Україна. – 2014. – 29 берез. – С. 3.

17. Смоланка Володимир Іванович // Наукова еліта Закарпаття. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 119-120 : портр.

18. Смоланка, В. Демократичний, сучасний, орієнтований на розвиток : ун-т очима його ректора : [розмова з проф., укр. вченим / вела Н. Толочко] / В. Смоланка // Унікум. – 2019. – № 16. – С. 77-81 : портр.

19. Смоланка, В. І. Колектив УжНУ докладає зусиль, аби його випускники впродовж усього життя з гордістю декларували, що виш у повній мірі розкрив їх таланти : [інтерв'ю з ректором вишу, д-ром мед. наук, проф. / вів В. Ільницький] / В. І. Смоланка // Неділя. – 2016. – 8-14 лип. – С. 16 : фот. кольор. ; РІО. – 2016. – 9 лип. – С. 3 : фот.

20. Смоланка, В. «Перші роки страхової медицини будуть важкими» : [розмова з проф., дир. Закарпат. центру нейрохірургії та неврології / вів П. Поліха] / В. Смоланка // Новини Закарпаття. – 2013. – 13 лип. – С. 7.

21. Смоланка, В. «Щоб не відстати, треба постійно рухатись уперед» : [розмова з проф., д-ром мед. наук, дир. обл. клініч. Центру нейрохірургії і неврології в Ужгороді / вела О. Уманців] / В. Смоланка // Неділя. – 2010. – 23-29 січ. – С. 6а.

22. Українську асоціацію нейрохірургів очолив закарпатець Володимир Смоланка // Мед. вісник. – 2013. – лип. – С. 1.

23. Федорчук, Надія. Нашого земляка нейрохірурга удостоєно Національної медичної премії : [В. Смоланку] / Н. Федорчук // Новини Закарпаття. – 2012. – 24 листоп. – С. 3.

Квітень: 5

БОРИС МИХАЙЛОВИЧ ЄРШОВ

85-річчя від дня народження кандидата
хімічних наук (нар. 1936)

Борис Єршов народився 5 квітня 1936 р. в м. Кінешма Іванівської області (Росія). Середню освіту здобув у 1954 р. у Великобичківській середній школі Рахівського району. У 1954–1959 рр. навчався на хімічному факультеті Ужгородського державного університету.

Трудову діяльність Б. М. Єршов розпочав у вересні 1959 р. на посаді лаборанта кафедри фізичної і колоїдної хімії УжДУ. З часом переводиться на посаду старшого лаборанта, а з вересня 1960 р. займається науково-педагогічною діяльністю на посаді асистента цієї ж кафедри.

У 1962–1965 рр. Борис Михайлович навчався в аспірантурі Ужгородського університету і під керівництвом П. М. Стадника займався дослідженням окиснення метану на різних зразках алюмосилікатних каталізаторів. Після закінчення аспірантури призначений асистентом кафедри фізичної і колоїдної хімії УжДУ, через рік переводиться на посаду старшого викладача, а з 1 січня 1969 р. працює доцентом цієї кафедри. З 15 квітня 1981 р. і до 1 вересня 1986 р. та з 20 березня 1988 р. й до 1 липня 1996 р. він є деканом хімічного факультету Ужгородського університету.

7 січня 1969 р. в Інституті фізичної хімії ім. Л. В. Писаржевського АН УРСР (м. Київ) Б. М. Єршов захищає дисертацію «Вивчення процесу окиснення метану на алюмосилікатному каталізаторі» і здобуває науковий ступінь кандидата хімічних наук. У вченому званні доцента затверджений 28 квітня 1971 року.

Б. М. Єршов є відомим спеціалістом у галузі каталізу. Він дослідив процес окиснення вуглеводнів, зокрема метану, з використан-

ням каталізаторів та носіїв природного походження – клиноптилолітів, морденітів та їх модифікованих форм. А також запропонував замітник пемзи для срібного каталізатора при виробництві формаліну і показав, що каталізатор «срібло» на клиноптилоліті є якіснішим за активністю і міцністю, ніж срібло на пемзі.

Борис Михайлович тривалий час успішно співпрацював з Хустською фетрофільцевою фабрикою над розробкою способів одержання шерсті, волоконного матеріалу для виготовлення головних уборів.

Б. М. Єршов є автором 85 наукових праць, 5 винаходів, 2 підручників з фізичної та колоїдної хімії для студентів біологічних і медичних факультетів.

Автор 4 авторських свідоцтв СРСР на винаходи. Нагороджений дипломом I ступеня ВДНГ УРСР в 1988 р. за успіхи в економічному та соціальному розвитку УРСР.

Василь Лендел

Джерельні приписи:

1. Єршов, Б. М. Изучения процесса окисления метана на алюмосиликатном катализаторе : автореф. дис. ... канд. хим. наук / Б. М. Ершов. – К., 1968. – 12 с. – Текст рос. мовою.

2. Єршов, Б. М. Проведення хімічних олімпіад методом тестування / Б. М. Єршов, В. І. Староста, Д. І. Молнар. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-вид. від. Закарпат. обл. упр. по пресі, 1994. – 70 с.

***

3. Головей, М. И. Гомогенное каталитическое окисления пропан-бутановой смеси / М. И. Головей, Б. М. Ершов // Доклады и сообщения. Серия : Химия. – № 3. – Ужгород, 1960. – С. 23-24. – Текст рос. мовою.

4. Дзямко, В. М. Глибоке окислення вуглеводнів на природному морденіті / В. М. Дзямко, Б. М. Єршов, В. І. Староста, В. О. Бабій, Е. Й. Осійський // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Хімія. – Вип. 6. – Ужгород, 2001. – С. 190-194.

5. Дзямко, В. М. Фізико-хімічні та каталітичні властивості фосфату кремнію в реакціях окиснення пропану / В. М. Дзямко, Б. М. Єршов // Матеріали доповідей 68-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу ДВНЗ «УжНУ», м. Ужгород, 22-23 лют., 2014 р. – Ужгород : Говерла, 2014. – С. 82.

6. Дослідження сорбції феруму (III) на клиноптилоліті та його аналітичний контроль фотометричним методом / И. С. Балог, Б. М. Єршов, В. І. Староста, В. М. Дзямко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Хімія. – Вип. 5. – Ужгород, 2000. – С. 78-80.

7. Єршов, Б. М. Деякі фізико-хімічні властивості цеолітів туфітових порід / Б. М. Єршов, В. М. Дзямко, Г. М. Шпирко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Хімія. – Вип. 4. – Ужгород, 1999. – С. 143-146.

8. Определение углерода в образцах серы различной степени очистки / Б. М. Ершов, В. А. Борко, Т. В. Сопко, И. Д. Олексюк // II Республиканская конференция по аналитической химии : тезисы докл. (г. Ужгород, октяб. 1985 г.). – К. : Наук. думка, 1985. – С. 205-206. – Текст рос. мовою.

9. Підбір каталізаторів для окислення метану в формальдегід / Б. М. Єршов, П. М. Стадник, В. І. Гомонай, К. В. Барч // Тези доповідей до XX наукової конференції Ужгородського державного університету: Серія хім. наук. – Ужгород, 1966. – С. 19-20.

***

10. Гранчак, І. М. Хімічний факультет / І. М. Гранчак, О. Д. Довганич, В. Ю. Сливка // Гранчак, І. М. Осередок освіти, науки, культури: Ужгородському державному університету – 50 років : монографія / І. М. Гранчак, О. Д. Довганич, В. Ю. Сливка. – Ужгород : Патент, 1995. – 194 с. : фот.

Зі змісту : [про Б. М. Єршова]. – С. 52, 58-60.

11. Луговой, А. Борис Михайлович Єршов : [про науковця-хіміка] / А. Луговой // Карпат. євроміст. – 2003. – 15 лют. – С. 6.

12. Хімічний факультет Ужгородського національного університету : 60-річчю хім. факультету присвячується / Ужгород. нац. ун-т ; упоряд. О. О. Семрад ; за заг. ред. В. Г. Лендела. – Ужгород : Патент, 2007. – 144 с : кольор. іл.

Зі змісту : [про Б. М. Єршова]. – С. 13, 22, 33.

Квітень: 20

ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ ХЛАНТА

80-річчя від дня народження фольклориста,
літературознавця, бібліографа, мистецтвознавця,
заслуженого діяча мистецтв України (нар. 1941)

Із книг моєї домашньої бібліотеки при пошуках інформації про красне письменство нашого краю найчастіше з полиці беру 967-сторінковий біобібліографічний покажчик Івана Хланти «Літературне Закарпаття у ХХ столітті» (Ужгород, 1995) з біографічними даними та джерельними приписами про 235 поетів, прозаїків, драматургів, літературознавців, фольклористів Срібної Землі. Книга з дарчим написом, бо ми знаємося від студентських років на філфаці Ужгородського національного університету.

У тому покажчику Іван Васильович подав інформацію й про себе як про фольклориста й літературознавця. Народився 20 квітня 1941 р. в с. Копашново Хустського району в селянській сім'ї. Там здобув семирічну освіту, а в сусідньому Драгові – середню (1958). Він закінчив філологічний факультет Ужгородського державного університету (1964), аспірантуру Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського Академії наук України (1974), захистив кандидатську дисертацію на тему «Українська соціально-побутова казка» (1976). На час укладання покажчика видав 30 книг – і «Народні пісні в записах Панаса Мирного та Івана Білика» (Київ: Музична Україна, 1977), і «Казки Карпат» (Ужгород, 1989) та ще 6 такого роду збірників, й історію Закарпатського народного хору «Пісня над Карпатами» (1994), і добірки своїх фольклорознавчих та літературознавчих розвідок «До джерел» та «Тернистий шлях до храму» (1994), і «Закарпатський вертеп» та «Закарпатські замки у легендах, переказах та літературних творах» (1995), і... Все це зроблено у той час, коли науковець мав єдиний технічний засіб підготовки текстів – портативну друкарську машинку. А так – загальний зошит, ручка чи олівець. То лише подумати, яка це копітка часозатратна справа, адже лише для згадуваного покажчика треба було заповнити 5250 бібліографічних карточок.

Записувати і паспортизувати почуте почав ще учнем Драгівської середньої школи. Запам'ятався той його товстий зошит із

записами коломишок рідного села, який показав нам, однокашникам-філфаківцям, у 1959 році, говорячи про свою зачарованість усною народною творчістю, та видати їх книгою «Заспіваймо коломишку», не тільки тексти, але й мелодії до них, зміг тільки у 1995 році. На цей жанр пісенної творчості горян дивився не тільки під кутом зору побутування, але й почав детально вивчати процеси творення співанок талановитими представниками народу. І в 2017 році прийшов до читачів із книгою «Коломиїкарі Закарпаття», в якій представлено біографії та найкращі співанки 42 талановитих піснетворців Закарпаття ХХ – початку ХХІ століть.

Коломиїкарі, казкарі – неординарні особистості. Іван Васильович, продовжуючи започатковану Петром Лінтуром добру справу вивчення репертуару талановитих носіїв усної творчості народу, видав книгою пісні, записані з голосу Степана Шутка («Коли собі заспіваю», 1993), уклав збірники казок Дмитра Юрика з Вучкового («Добра наука», 1995), Михайла Майора із Вишкова («Золотий птах», 1998), Петра Куртанича з Великого Березного («Усі скарби з лісу йдуть», 1999)...

І все це – почуто, записано (від початку 90-х – на стрічку портативного магнітофона), розшифровано, роздруковано тексти, упорядковано, прокоментовано, домовлено з музикознавцями, щоб здійснили нотацію пісень, знайдено джерело фінансування видань, домовлено з видавцями – зроблено в позаробочий час, бо на хліб насущний заробляв учителюванням у школах Тячівщини (1966–1971) та Ужгорода (1986–2000), викладачем Ужгородського університету (1974–1982) та бібліографом наукової бібліотеки УжДУ (1982–1986), а з 2001 року – завідувачем науково-культурологічного відділу Закарпатського обласного центру народної творчості, нині – провідним методистом цього обласного організаційно-методичного центру культури.

І на кожній із згаданих посад працював із повною віддачею. Про здобутки учнівського літературного гуртка «Яблунька», який створив, працюючи директором Біловарської восьмирічки, схвально писала «Літературна Україна» (1970, 24 лютого), із вдячністю вчителлями-філологами було сприйнято його «Програму з літературного краєзнавства для шкіл Закарпаття», розроблену у 1992 році не на соціально-комуністичних, а на національних засадах. Так сприймав і обов'язки бібліографа – не лише фіксувати нові публікації, але й зробити доступною проскрибовану в радянські часи інформацію про Василя Гренджу-Донського, Августина Воло-

шина, Марка Бараболю, Зореслава... І тільки робота в обласному центрі народної творчості співпала з його покликанням скарбощукача на фольклорознавчій ниві.

Із близько сотні його книжкових видань фольклорознавчі домінують. У двох добре зримих напрямках – казки і пісні.

У казкознавстві Іван Хланта фундаментально вивчив зроблене попередниками. Почав науково-популярними збірниками «Правда і кривда» (1981), «Казки Карпат» (1989), затим були для дітей шкільного віку два випуски «Казкаря» (1996, 2012) з дидактичними зразками із репертуару талановитих оповідачів Карпатського регіону в записах Юліана Яворського, Олександра Маркуша, Петра Лінтура, Луки Дем'яна, Івана Чендея, Степана Пушика, Степана Далавурака, Михайла Івасюка та інших поцінувачів народної мудрості. А ще зробив великий внесок в популяризацію наукових видань народних казок Оскара Кольберга («Казки Покуття», 1991) та Володимира Гнатюка («Казки Закарпаття», 2001). Він зустрічався із казкарями Хустщини, Тячівщини, Виноградівщини, Міжгірщини, Великоберезнянщини, записував і публікував їх репертуар. До вищезгаданих книжкових видань треба додати «Казки та легенди з-під Хустського замку» (2016), записані фольклористом у с. Боронява від Юрія Баняса.

Ще ширша географія його пошуків на пісенній ниві. У вересні – жовтні 1995 р. у складі українських фольклористів він записував фольклор українців Кубані (Росія), у літні місяці 1997 та 1999 рр. вивчав пісенні багатства українців Мараморощини і Банату (Румунія). У червні-липні 2007 р. здійснив наукову експедицію до русинів-українців в Руський Керестур та Нове Орахово (Сербія). Підсумком двох останніх експедицій – два солідні книжкові видання: «Народні пісні українців Банату» (2010) – понад 900 текстів чи не всіх пісенних жанрів з нотним записом, зробленим банатським диригентом, композитором та музикознавцем Іваном Лібером; «Пісня над Дунаєм» (2014) – також понад 900 текстів різних пісенних жанрів, зафіксованих у селах Руський Керестур, Коцур, Вербас, Нове Орахово, Дюрдьов, Кула та в місті Новий Сад, мелодії розшифрував В. В. Кобаль.

В цьому ж часовому вимірі вивчено пісенну творчість села Арданово на Іршавщині («Ой видно село», 2003) й інших сіл цього району («Пісні Іршавщини», 2005) та ще двох сіл Львівщини – Голуботова («Пісня – то моє життя. Українські народні пісні з голосу Анни Опришко», 2013) та Оглядова («Пісенна хвиля Оглядова»,

2015). У всіх цих виданнях Хланта намагається з максимальною повнотою подати жанрово-тематичне розмаїття української пісенної творчості, з нотною фіксацією мелодій, з виділенням табуйованих в радянські підцензурні часи рубрик «колядки християнсько-релігійного змісту», «стрілецькі пісні», «повстанські пісні».

Останнім вписується нова сторінка в фольклорознавство краю, яка має відкриватися характеристикою ще трьох пісенних збірників Івана Хланти – «Богородичні пісні» (2003), «Покаянні та похоронні пісні» (2007), «Співайте Богові нашому, співайте» (2008). У селах Хустщини, Тячівщини, Свалявщини та Ужгорода від старих дяків, які пам'ятали стародавні традиції виконання духовних пісень, він записав збережений ними репертуар (560 релігійних текстів з мелодіями). На цьому матеріалі в приватному Карпатському університеті ім. Августина Волошина захистив мистецтвознавче дослідження «Жанр духовної пісні: історія та поетика» (2007) на докторський ступінь.

В укладеному В. Качканом біобібліографічному покажчику «Іван Хланта» (2008) зафіксовано 74 книжкові видання знаного в Україні фольклориста, літературознавця, бібліографа, культуролога (в покажчику забібліографовано 625 публікацій про нього), а електронним каталогом Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, на полицях якої зберігається понад п'ятдесят книжкових видання І. Хланти, зафіксовано 20 надходжень його книг після 2008 року – «Співанки Закарпатських гір і долин» (2009), збірник пісень, легенд, переказів, бувальщин та літературних творів про Карпатську Україну «Минулося, та не забулось...» (2009), «Легенди та перекази Міжгірщини» (2010), біобібліографічний покажчик «Юрій Бача» (2012)...

У 2012 році І. Хланта видав резонансну серед вірників краю аналітично-інформаційну, духовно-просвітницьку книгу «Рідна мова – дар Божий», в якій, спираючись на Святе Письмо й авторитетні думки Сковороди, Франка, Огієнка, Довженка та інших великих українців, обґрунтував необхідність і законність переходу богослужіння з церковно-словянської мови на українську. Сам діяльно утверджує це на посаді професора кафедри богослов'я, філософії та гуманітарних наук Карпатського університету ім. Августина Волошина та Ужгородської української богословської академії імені святих Кирила і Мефодія, а ще старшим дяком кафедрального храму Андрія Первозваного в м. Ужгороді. За внесок у розвиток православ'я в Україні його нагороджено орденами Преподобного

Нестора Літописця (2007), Святого Рівноапостольного князя Володимира (2009), Великомученика Георгія Переможця (2019), обрано членом-кореспондентом Міжнародної академії богословських наук.

Заслугують на окрему увагу ще чотири його видання. І першим серед них назву «Карпатський діамант» (2015), яким утверджується ще один, до цього не афішований напрямок творчості Івана Васильовича – поетичний. Віршувати почав ще у шкільні роки, та тільки на схилі віку опублікував понад 50 поезій, які створював під впливом народних мелодій або які в процесі підготовки книги до друку поклали на музику М. Попенко, В. Кобаль, В. Стронський. Тематика їх – розмаїта: «До Копашнова, отчого краю», «Рідна мова – дар це Божий», «Ці пісні, що з роду в рід ішли...» «Петро Скунець прикипів до України», «Донеччани наші милі», «Спочатку було в Бога Слово»...

А ще історико-культурологічні нариси про його рідне село («Моє Копашново», 2017) та дві книги про створений ним у 2005 році в приміщенні місцевої середньої школи літературно-мистецький музей з понад трьома тисячами експонатів: «Літературно-мистецьке життя Копашнова» (кн.1, 2014) і путівник «Народний літературно-мистецький музей Копашнівської ЗОШ I-III ступенів Хустського району» (2018). «Напевно, сам Бог, – сказав він при відкритті музею, – указав своїм перстом на цю точку планети, щоб тут якнайповніше були зібрані фольклорні видання й твори письменників Закарпаття, щоб тут збиралися творці слова». Краєзнавство в різних його розгалуженнях – фольклорне, літературно-мистецьке, етнологічне – стало смыслом його життя.

Детальнішу інформацію про наукову, культурологічну і громадянську діяльність Івана Хланти читач знайде в художньо-документальній повісті І. Губалія «Володар мудрості народної» (2004), у ліро-філософській поемі М. Ряшка «Лицар духу» (2004) та в науковому біографічному нарисі В. Марка «Заповітна зоря Івана Хланти» (2018), а також в численних рецензіях майже на кожне із його книжкових видань, більшість із тих публікацій доступні в інтернеті. Там текстуально і відеорядом зафіксовано, що його за заслуги в літературно-мистецькій діяльності нагороджено медаллю «За доблесну працю» (1970), присвоєно почесне звання «Заслужений діяч мистецтв України» (2004), нагороджено нагрудним знаком Закарпатської обласної Ради «За розвиток регіону» (2011), неодноразово його оголошували лауреатом обласних і всеукраїнських літературно-мистецьких премій – ім. Володимира Антоновича

(1997), Івана Франка (2005), Михайла Зубрицького (2006), Дизидерія Задора (2011, 2014), Зореслава (2015), Ірини Калинець (2016), Федора Потушняка (2017, 2019)...

Читаємо, хвалимо і нових книг закарпатського скарбошукача чекаємо.

Іван Сенько

Джерельні приписи:

1. Хланта, І. В. Відлуння літературного Закарпаття : літ. портрети, літ. ст., інтерв'ю та рец. / І. В. Хланта. – Ужгород : Патент, 2017. – 808 с. : портр., іл.

2. Хланта, І. В. Карпатський діамант : пісні / І. В. Хланта ; відп. за вип. Г. В. Дрогальчук. – Ужгород : Патент, 2015. – 218 с. : іл. + ноти.

3. Хланта, І. В. Коломийкарі Закарпаття / І. В. Хланта ; запис текстів, упоряд., вступ. ст. І. В. Хланти. – Ужгород : Патент, 2017. – 712 с. : іл.

4. Хланта, І. В. Літературно-мистецьке життя Копашнова : ст., нариси : у 2 кн. Кн. 1 / І. В. Хланта. – Ужгород : Патент, 2014. – 856 с. : іл.

5. Хланта, І. В. Мелодії душі Василя Гангура : нарис життя і творчості / І. В. Хланта. – Ужгород : Патент, 2017. – 112 с. : іл., фот. кольор.

6. Хланта, І. В. Моє Копашново : іст.-етногр., фольклор. ст. та матеріали / І. В. Хланта. – Ужгород : Патент, 2017. – 816 с. : іл.

7. Хланта, І. В. Мужність і ніжність Софії Малильо : присвяч. 93-річчю з дня народж. поетеси / І. В. Хланта, В. І. Матейко ; упоряд. В. І. Матейко. – Ужгород, 2019. – 28 с.

8. Хланта, І. В. Народний літературно-мистецький музей Копашнівської ЗОШ I-III ступенів Хустського району : путівник / І. В. Хланта. – Ужгород : Патент, 2018. – 444 с. : іл., фот. кольор.

9. Хланта, І. В. Рідна мова – дар Божий / І. В. Хланта. – Ужгород : Патент, 2012. – 194 с. : кол. іл.

10. Хланта, І. В. Юрій Бача : бібліогр. покажч. / І. В. Хланта. – Ужгород : Патент, 2012. – 160 с. : іл.

***

11. Вертій, Олексій. Без нього Закарпаття і Україна були б іншими : [про фольклориста та літературознавця І. Хланту] / О. Вер-

тій // Хланта, І. Коломийкарі Закарпаття / І. Хланта. – Ужгород : Патент, 2017. – С. 681-686 : фот.

12. Густі, Василь. Дороги скарбошукача : [про фольклориста та літературознавця І. Хланту] / В. Густі // Хланта, І. Відлуння літературного Закарпаття / І. Хланта. – Ужгород : Патент, 2017. – С. 5-12.

13. Дочинець, Мирослав. Золота гора Івана Хланта : [про фольклориста та літературознавця] / М. Дочинець // Хланта, І. Коломийкарі Закарпаття / І. Хланта. – Ужгород : Патент, 2017. – С. 687-690 : фот.

14. Іван Хланта : (нар. 1941 р.) : [про творчість відомого закарпат. фольклориста, літературознавця] // Федака, Д. Українське красне письменство Закарпаття / Д. Федака. – Ужгород : ТІМРАНИ, 2017. – С. 414-423 : портр.

15. Хланта Іван Васильович : фольклорист, літературознавець, бібліограф, заслуж. діяч мистецтв України // Верховина. Волівщина–Міжгірщина. – Ужгород : ТІМРАНИ, 2017. – С. 453-454 : портр., фот.

***

16. Габорець, Василь. Патріотизм талановитого мистецтвознавця : [про кн. І. Хланти «Мелодії душі Василя Гангура»] / В. Габорець // Культуролог. джерела. – 2017. – № 2. – С. 73-75 : фот.

17. Гузак, Андріана. Іван Хланта презентував одразу дві книги : [про кн. В. Марка «Заповітна зоря Івана Хланти» та «Народний літературно-мистецький музей Копашнівської ЗОШ І-ІІІ ступенів Хустського району. Путівник»] / А. Гузак // Культуролог. джерела. – 2019. – № 1. – С. 5 : фот.

18. Дурунда, Андрій. Дивосвіт глибинної криниці : [про фольклориста, засл. діяча мистецтв України, д-ра мистецтвознавства, акад. Академії наук вищої освіти України І. Хланту] / А. Дурунда // Культуролог. джерела. – 2019. – № 2. – С. 77-78 : фот.

19. Мулеса, Василь. У серці з думкою про майбутнє : [про письменника І. Хланту] / В. Мулеса // Культуролог. джерела. – 2018. – № 2. – С. 35-37 : фот.

20. Подолей, Наталія. Його книги – потрібні кожному : [про творчу зустріч та презентацію кн. І. Хланти «Моє Копашнево» у сесійній залі Хуст. райдержадмін.] / Н. Подолей // Культуролог. джерела. – 2018. – № 2. – С. 17-18 : фот.

21. Причара, Ніка. Досвід поколінь у його багатстві та розмаїтті : [про кн. укр. фольклориста І. Хланти «Моє Копашново»] / Н. Причара // Культуролог. джерела. – 2018. – № 4. – С. 76-77 : фот.

22. Причара, Ніка. Зоря заповітна : [про кн. І. Хланти «Заповітна зоря Івана Хланти»] / Н. Причара // Культуролог. джерела. – 2019. – № 1. – С. 60-61 : фот.

23. Шкробинець, Христина. Сонячна палітра Василя Гангура – мелодія його вразливої душі : [про кн. І. Хланти «Мелодія душі Василя Гангура»] / Х. Шкробинець // Вісник Хустщини. – 2017. – 9 груд. – С. 3.

Квітень: 25

ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ СТАНКОВИЧ

75-річчя від дня народження 5-кратного чемпіона світу, дворазового срібного призера Олімпійських ігор, багаторазового чемпіона Європи та колишнього Радянського Союзу, капітана збірної рапіристів, заслуженого майстра спорту (нар. 1946)

Василь Васильович Станкович народився 25 квітня 1946 року у селі Доробратово, що на Іршавщині. Невдовзі його батьки-педагоги (батько працював директором школи, а мати – учителькою) переїхали на постійне місце проживання у село Нове Давидково, що на Мукачівщині. Школярем юнак спочатку грав за резервний склад, а згодом і основу місцевого ФК «Колос», який виступав у першостях Закарпаття (1-ша ліга) та обласної ради фізкультурно-спортивного товариства «Колгоспник». Після закінчення десятирічки Василь мав серйозні наміри стати футболістом. Саме пристрасть до цієї гри привела Василя до Львівського державного інституту фізичного виховання.

Помітивши якість красеня-воротаря з блискавичною реакцією, декан факультету фехтування Вадим Андрієвський переконав Василя Станковича спробувати себе в новому амплуа. Спершу уроки мушкетерів видавалися Василеві незрозумілими і нудними. Однак дивовижні перспективи, які малював перед ним наставник, змушували юнака з наполегливістю виконувати монотонні впра-

ви. Закарпатець на все життя запам'ятав слова легенди фехтувальної школи України, майстра спорту та заслуженого тренера СРСР, ексректора Львівського державного інституту фізичної культури, знаного тренера В. О. Андрієвського: «Василію, я тобі обіцяю, що через два-три роки я з тебе зліплю чемпіона України, а потім Європи, а там дивись і світу». І минуло заледве три роки занять цим новим для юнака видом спорту, як Станкович уже потрапив до фіналу першості країни. Але третьокурсник все ще поводив себе як нерозумний хлопчисько – тільки-но десь зачув стугін м'яча, летів туди аби із хлопцями поганяти. Правда, він здебільшого одягав футболку з №1. А ще закарпатець любив постріляти у тирі з малокаліберної гвинтівки. Тож, практично вільного часу студент не мав, але зміна видів спорту, заняття якими не вимагали великої відповідальності, давали добру психологічну розслабленість, таку потрібну для фехтувальника, чий розіграш кожного очка може тривати секунди і потрібна надзвичайна увага і зосередженість.

Тренер та учень запланували працювати так, аби потрапити на Олімпійські ігри 1968 року, які мали проводитися в далекому високогірному Мехіко. Виявилось, це нелегко. Треба було довести усім конкурентам, серед яких чимало знаменитих чемпіонів найпрестижніших світових змагань, що закарпатець уміє перемагати. І Станкович таки став чемпіоном країни в олімпійському році, що й заслужено дало йому місце в збірній і путівку на Олімпіаду. Звідти спортсмен привіз свою першу визначну нагороду – срібло за друге місце у командних змаганнях рапіристів. Усі його партнери були старшими на 5-10 років.

Через рік знову далека подорож аж за океан – в столиці Куби Гавані проходив чемпіонат світу. Тут мукачівець теж здобув срібну медаль, але вже у особистих змаганнях, а відтак прийшло і перше світове золото у складі команди. Суперники пізнали його силу і дуже не любили зустрічатися з ним, особливо у ближньому бою: його дужа рука часто вибивала рапіру суперника. А у 25 років учень Вадима Андріївського став першою рапірою планети і країни – він переміг на чемпіонаті світу 1971 року у Відні, хоча за два місяці до цього зазнав важкої травми на міжнародних змаганнях в Італії, коли уламок зламаної рапіри поранив йому стегно. Василь зумів переконати всіх – у переможця рани загоюються швидше... Коли наступного олімпійського 1972 року він знову здобув срібну медаль, за Станковичем закріпилося прізвисько «Срібна рапіра».

Наш земляк зумів утриматися у високій спортивній формі ще й до наступних Олімпійських ігор 1976 року, де зайняв високе четверте місце. Отже, в особистій професійній скарбничці заслуженого майстра спорту СРСР Василя Станковича дві срібні медалі з Олімпійських ігор у командній першості на рапірах (Мюнхен–68 та Мехіко–72), п'ять золотих медалей з чемпіонату світу (командна рапіра: Відень–69, Анкара–70, Гетеборг–73, Гренобль–74, та індивідуальна рапіра – Відень–71), дві срібних медалі (індивідуальна рапіра – Відень–69 та командна рапіра – Будапешт–75) та одна бронзова (командна рапіра – Відень–71). Чемпіон літньої Універсиади 1973 р. в особистій та командній першості. Двократний чемпіон СРСР (1968 і 1970 рр.) в особистій першості. За збірну команду СРСР виступав з 1968 р. У її складі також вигравав Кубок Європи 1969 та 1970 рр. І цей список можна продовжити. Під час навчання виступав за обласну раду ДСТ «Буревісник» (Львів).

Закарпатець завжди пам'ятає, хто виводив його у чемпіони і щорічно приїздить до Львова на традиційні фехтувальні змагання, присвячені пам'яті свого наставника Вадима Андріївського.

Завершивши спортивну кар'єру Василь Васильович залишився у фехтувальному світі надовго. Він почав виховувати майбутніх чемпіонів в рідному ВНЗ, у школі вищої спортивної майстерності. Також працював головним тренером України та колишнього Радянського Союзу, передав свій досвід у сусідній Угорщині – 12 років. Три роки закарпатець тренував у Кувейті, один – в Індонезії, а найбільше – 14 років у США, де мав свій власний фехтувальний клуб «Maestro Fencing Club», а також працював в інших, як-от: «New Jersey at Lilov Fencing Academy» та «Columbia High School» (США).

Та з часом В. Станковичу набридло працювати у шаленому темпі. Було за щастя, коли доводилося навчати фехтування лише десять годин. А зазвичай це було 12-13 – і так щодня. Тому Василь Васильович заклав свій клуб і сів з дружиною на літак до України. У Штатах залишилась їхня донька Марія, яка вступила до Технологічного інституту Нью-Джерсі на факультет внутрішнього й зовнішнього дизайну, і яка виступає за збірну команду з фехтування свого інституту.

Свій 70-літній ювілей Василь Васильович відзначив у своєму будинку-теремку на березі річки Латориця. Він живе у рідному Новому Давидкові, де жили й працювали його батьки, де він навчався у школі. Де й досі залишилися його хороші друзі. Ось тільки

фехтувального спорядження вдома немає. Коли Василь Васильович вирішив, що настав час заохлити зброю, зібрав усе, що мав, склав у фехтувальну сумку й віддав її хорошому приятелю зі словами: «Бери і назад мені ні в якому разі не віддавай. Навіть якщо проситиму і молитиму».

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Гаджега, В. М. Олімпійське сузір'я Закарпаття / В. Гаджега. – Ужгород, 2010.

2. Федак, В. В. Закарпаття у спортивному вимірі / В. В. Федак. – Ужгород, Карпати. – 148 с.

***

3. Василь Станкович – найтитолованіший фехтувальник Закарпаття // Спорт тайм. – 2008. – 15 квіт. – С. 1.

4. Гаджега, В. Герої спорту Закарпаття : [про фехтувальника В. Станковича] / В. Гаджега // Спорт тайм. – 2017. – 25 квіт. – С. 8 : фот.

5. Станкович Василь : фехтувальник // Дочинець, М. Енциклопедія Мукачєва в іменах / М. Дочинець, В. Пагіря. – Мукачєво : Карпат. вежа, 2006. – С. 296 : портр.

6. Станкович, В. Ілюзіоніст із рапірою, або Дворазовий призер Ігор із Срібної Землі : [розмова із засл. майстром спорту СРСР, капітаном олімп. збірної СРСР рапіристів / вів В. Гаджега] / В. Станкович // Фест. – 2012. – 17-23 серп. – С. 12 : фот.

Травень: 4

ЄВГЕН ЮРІЙОВИЧ РЕМЕТА

70-річчя від дня народження доктора фізико-математичних наук, завідувача відділу плазмової та квантової електроніки Інституту електронної фізики НАН України, лауреата премії НАН України імені Івана Пулюя (нар. 1951)

Євген Ремета народився у м. Хабаровськ (Росія) у 1951 році в родині залізничників-управлінців Далекосхідної залізниці. З вересня 1958 по січень 1961 року вчився у семирічній школі №15 Залізничного району міста. Згодом, у січні 1961 року, після переїзду родини до міста Хуст Закарпатської області навчався у середній школі №2, яку закінчив у 1968 році. Його захоплення фізикою розпочалося ще у старших класах школи. Цьому дуже посприяли вчителі Тібор Шамуїлович Балла та Володимир Олександрович Хоменко. У тому ж 1968 році, набравши 15 балів, як і ще 6 абітурієнтів з майже п'ятисот охочих, вступив на фізичний факультет Ужгородського державного університету на дуже престижну на той час спеціальність – «Радіофізика». Згодом, на другому курсі, за власним бажанням став спеціалізуватися на кафедрі теоретичної фізики (зав. каф. проф. Ломсадзе Ю. М.). З семи студентів фізиків-теоретиків таких було четверо – О. Чонка, Є. Готесман, В. Алечко та Є. Ремета. Керівником курсової роботи студента Є. Ремети з аксіоматичної теорії розсіювання Хаага-Рюеля був Ю. М. Сегеда, а дипломної роботи з теорії зіткнень нуклонів та мезонів – професор В. І. Лендъел.

Після завершення навчання в університеті у 1973 році розпочав свій трудовий шлях вчителем математики та фізики у восьмирічній школі с. Тараси Поліського району Київської області. Згодом, з вересня 1974 року по квітень 1975 року, працював лаборантом електротехнічного кабінету Хустського лісотехнічного технікуму. З квітня 1975 року Є. Ю. Ремета розпочав роботу у науково-дослідницькій групі під керівництвом В. А. Удода в Ужгородському відділі фотоядерних процесів (ВФЯП) Інституту ядерних досліджень (ІЯД) АН України (м. Київ). Перші дві наукові публікації разом зі співавторами – препринт ІЯД АН УРСР та стаття у журналі «Атомная энергия» – було опубліковано саме у ВФЯП. Так розпочався шлях

у велику науку молодого, енергійного і перспективного вченого Євгена Ремети.

У 1976 році Євген Юрійович разом з В. Ю. Лазуром почали вивчати основи лазерної генерації під керівництвом професора В. І. Лендьела. У липні 1977 року він розпочав роботу на кафедрі квантової електроніки Ужгородського державного університету, де під керівництвом професора І. П. Запісочного працював над дослідженнями з оборонної тематики, пов'язаної з космосом. Був відповідальним при виконанні науково-дослідної роботи з комп'ютерного моделювання фізичних процесів у лазерних системах. Паралельно вступив на аспірантуру (заочне відділення) до професора В. І. Лендьела і почав вивчати проблематику електрон-атомних резонансних зіткнень (теорія сильного зв'язку каналів, діагоналізаційний метод) та теоретичні методи розрахунку атомних структур (наближення Хартрі-Фока). Засвоїв відомий метод випадкових фаз з обміном у теорії неоднорідного електронного газу (інакше – наближення великої густини електронів), який широко використовується для теоретичних досліджень у фізиці атомних, молекулярних та твердотільних систем. Широке розповсюдження цей метод набув завдяки його розробнику професору Амусьї М. Я. (ФТІ ім. А. Ф. Іоффе, Ленінград), у групових семінарах якого Є. Ю. Ремета неодноразово брав участь.

З 1981 року Є. Ю. Ремета почав працювати над проблемою з фізики багатофотонної іонізації атомів в інтенсивному лазерному полі (керівник В. В. Суран). Завдяки роботі у цій області досліджень познайомився з такими відомими вченими Радянського Союзу, як М. Я. Амусьє, Н. Б. Делоне, Б. А. Зон, О. В. Фарберович, М. В. Федоров, В. П. Крайнов, І. Берсонс, М. Ю. Кучієв, С. А. Шейнерман та багато інших, що суттєво сприяло розширенню наукових горизонтів його роботи. З грудня 1983 року Є. Ю. Ремета перейшов на роботу до відділу теорії елементарних взаємодій (зав. відділом І. Ю. Кривський) Ужгородського відділення ІЯД АН УРСР (раніше, з 1970 по 1979 рр., – відділ адронів Інституту теоретичної фізики АН України, зав. відділом – професор Ю. М. Ломсадзе). З 1992 року і по теперішній час Є. Ю. Ремета працює в Інституті електронної фізики НАН України.

Разом з колегами О. П. Сабадом та В. І. Келеменом займався теоретичним дослідженням розсіювання електрона атомами у рамках теорії функціонала густини. Ним було запропоновано низку вдосконалень цього методу, що дало можливість узагальнити

традиційний підхід та дозволило суттєво розширити коло мішеней, на яких досліджуються характеристики процесу розсіювання. Так, було проведено розрахунки характеристик розсіювання електрона на атомах Na; Mg, Ca, Sr, Ba, Yb; Ne, Ar, Kr, Xe, Rn; Cu, Ag, Au; Zn, Cd, Hg; Eu; P, Sb, Bi; S; F, Cl, Br, I. Ці результати лягли в основу його кандидатської дисертації «Дослідження атомних, іонних структур і процесу фотоіонізації в рамках теорії функціонала густини», яку він захистив у 1991 році в Ужгородському державному університеті зі спеціальності «01.04.02 – теоретична фізика» (науковий керівник – професор О. В. Фарберови, Воронежський держуніверситет, Росія). У 1999 році рішенням ВАК України Є. Ю. Реметі було присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника зі спеціальності «01.04.02 – теоретична фізика».

Є. Ю. Ремета має багато спільних досліджень з різними науковцями-експериментаторами інституту. Так, з П. П. Ганичем він досліджував процес захоплення електрона (electron capture) ядрами з різних підоболонки; з О. І. Ленделом – проводив розрахунки енергій Оже-електронів; зі О. В. Снігурським, А. М. Завілопуло та О. Б. Шпеником – вивчав роль автоіонізаційних та автовідривних станів атомів у формуванні метастабільних станів атомів благородних газів та разом з В. І. Келеменом зробив опис розсіювання метастабільних атомів гелію атомами натрію методом оптичного потенціалу; з О. О. Боровиком було розглянуто прояв автоіонізаційних та автовідривних станів при збудженні атома калію електронами; з Г. Г. Богачьовим, В. С. Вукстичем, М. М. Ердевді та О. Б. Шпеником – досліджував роль ефекту взаємодії електронів після зіткнення при збудженні атомних рівнів за участі автоіонізаційних та автовідривних станів; з В. А. Кельманом – розробив теоретичний опис лазера, що генерує одночасно на атомних та іонних переходах (у співавторстві зі Є. А. Світличним); з О. І. Гомонаєм – вивчав вплив характеристик зовнішнього, достатньо сильного електромагнітного поля та супутніх процесів на основний процес трифотонної іонізації атомів (на прикладі ряду атомів).

У 2012 році Є. Ю. Ремета став лауреатом премії НАН України імені Івана Пулюя «За видатні роботи у галузі прикладної фізики» як співавтор циклу наукових праць «Кореляційні ефекти в процесах пружного розсіювання, збудження та іонізації атомів і іонів при зіткненнях з електронами» (разом з Г. М. Гомонай та О. О. Боровиком). Його науковий внесок у цей цикл – вивчення ролі процесу взаємодії електронів після зіткнення при збудженні атомів

електронами з енергією вище потенціалу іонізації, коли збуджуються автоіонізаційні стани, та вивчення кутових залежностей диференціальних перерізів і параметру спінової обмінної асиметрії при пружному розсіюванні електрона на багатоелектронному атомі. Цей внесок базується на 13 наукових роботах – 1 монографія, 10 журнальних статей та 2 тези на наукових конференціях.

Вагомим досягненням і гарним завершенням багаторічної роботи фізика-теоретика став для Є. Ю. Ремети захист докторської дисертації на тему «Опис атомних систем і парних зіткнень у теорії функціонала густини», яку він захистив у 2013 році в Ужгородському державному університеті зі спеціальності «01.04.04 – фізична електроніка». Дисертаційну роботу було присвячено розробці та модифікації теоретичних методів, що ґрунтуються на локальному та локальному спіновому наближеннях стаціонарної і нестаціонарної теорії функціоналу густини. Уточнено й одержано дані про структуру багатоелектронних атомних систем та про характеристики процесів парних зіткнень з ними. Отримано цілий ряд фундаментальних констант, які дають важливу інформацію про якісні і кількісні характеристики парних взаємодій. Запропоновано розсіювання електрона і позитрона на атомах з заповненими, незаповненими та напівзаповненими підоболонками та введено спінові потенціали. Описано розсіювання, яке враховує збурення електронної густини мішені електроном, що налітає, та його розгляд у моделі Томаса – Фермі.

У цей час Є. Ю. Ремета разом з молодим науковцем Ш. Ш. Демешом, науковим керівником кандидатської дисертації якого він був, досліджують енергетичні характеристики молекул за допомогою програми GAMESS. Ці дані потрібні для визначення енергій появи різних іонних фрагментів при дисоціативній іонізації молекули електронним ударом. Також разом з В. І. Келеменом широко впроваджує опис потенціального розсіювання електрона молекулою у моделі незалежних атомів, яка базується на розгляді розсіювання електрона атомами молекули за допомогою метода оптичного потенціалу, а наближення сферичних потенціалів вже використовує електронну густину всієї молекули в одноцентровому підході. У майбутньому для такого опису вони планують використання сферичних молекулярних потенціалів. На цьому напрямку вони мають низку наукових публікацій і неодноразово доповідали свої результати на вітчизняних та міжнародних конференціях. Ш. Ш. Демеш отримав два наукові гранти Вишеградського

фонду для молодих дослідників та у січні 2019 року захистив кандидатську дисертацію. З вересня 2019 року він працює у науково-дослідній групі університету м. Гавр (Франція).

Є. Ю. Ремета має понад 210 друкованих праць, які знайшли та знаходять добрий відгук у науковій міжнародній спільноті. Статті опубліковані у провідних наукових фізичних журналах, що віднесені до провідних наукометричних баз даних. Результати досліджень були представлені також на багатьох наукових міжнародних конференціях, зокрема CEPAS, EGAS, ECAMP, ESCAMPIG, ICPEAC.

Олександр Гомоннай

Джерельні приписи:

1. Метастабільні атоми і молекули / А. Завілопуло, Є. Ремета, О. Снігурський, О. Шпенник. – Л. : Євросвіт, 2001. – 440 с.

2. Образование метастабильных атомов и молекул в столкновениях с электронами / А. Н. Завилопуло, А. А. Митюрева, Е. Ю. Ремета, А. В. Снегурский, О. Б. Шпенник. – СПб. : Изд-во СПб. ун-та, 2006. – 347 с. – Текст рос. мовою.

* * *

3. Богачев, Г. Г. Особенности возбуждения линий главной серии атомов подгруппы цинка электронным ударом. II. Цинк / Г. Г. Богачев, Е. Ю. Ремета // Оптика и спектроскопия. – 2020. – Т. 128. – Вып. 1. – С. 1407-1419. – Текст рос. мовою.

4. Богачев, Г. Г. Спектроскопическое исследование возбуждения конфигурации $6s6p^2$ таллия при электрон-атомных столкновениях. II. Функции возбуждения / Г. Г. Богачев, Е. Ю. Ремета // Оптика и спектр. – 2012. – Т. 113. – С. 642-652. – Текст рос. мовою.

5. Келемен, В. И. Упругое рассеяние электронов на атомах европия и иттербия / В. И. Келемен, Е. Ю. Ремета // ЖТФ. – 2013. – Т. 83. – С. 46-56. – Текст рос. мовою.

6. Крячко, Є. С. Теорія функціонала густини в атомній фізиці / Є. С. Крячко, Є. Ю. Ремета // УФЖ. Огляди. – 2014. – Т. 9. – № 1. – С. 38-140.

7. Медведев, С. Ю. Влияние электронной оболочки на граничную энергию распада ядра / С. Ю. Медведев, Е. Ю. Ремета // Ядерная физика. – 1994. – Т. 57. – № 4. – С. 642-650. – Текст рос. мовою.

8. Непружні процеси взаємодії електронів з халькогенами у газовій фазі / О. Шпенник, А. Завілопуло, Є. Ремета, Ш. Демеш, М. Ердевді // УФЖ. Огляди. – 2020. – Т. 65. – № 7. – С. 553-612.

9. Ремета, Е. Ю. Влияние степени ионизации атомов на относительные вероятности захвата атомных электронов ядрами ${}^9\text{Be}$, ${}^{65}\text{Zn}$, ${}^{139}\text{Ce}$, ${}^{158}\text{Tb}$, ${}^{163}\text{Ho}$ / Е. Ю. Ремета, П. П. Ганич // Известия РАН. Серия : Физика. – 1994. – Т. 58. – № 1. – С. 137-142. – Текст рос. мовою.

10. Ремета, Е. Ю. Вычисление энергии KL1L1-линий Оже Mn, Eu, Tm, W при распаде Fe, Gd, Yb, Re / Е. Ю. Ремета, А. И. Лендел // Известия РАН. Серия : Физика. – 1994. – Т. 58. – № 1. – С. 143-146. – Текст рос. мовою.

11. Ремета, Е. Ю. Потенциально-резонансные характеристики процесса упругого рассеяния медленных электронов атомами кальция / Е. Ю. Ремета // ЖТФ. – 2006. – Т. 76. – В. 6. – С. 25-31. – Текст рос. мовою.

12. Ремета, Е. Ю. Упругое рассеяние медленных электронов атомами кальция в интервал углов, зависящий от энергии столкновения / Е. Ю. Ремета, О. Б. Шпенник, Ю. Ю. Билак // ЖТФ. – 2001. – Т. 71. – В. 4. – С. 13-22. – Текст рос. мовою.

13. Шпенник, О. Б. Послестолкновительное взаимодействие при возбуждении уровней $4sns\ {}^1S_0$, ${}^3S_1$ и $4snd\ {}^1D_2$, ${}^3D_1$ атома цинка электронами / О. Б. Шпенник, Н. М. Эрдевди, Е. Ю. Ремета // Оптика и спектр. – 2011. – Т. 110. – С. 385–397. – Текст рос. мовою.

14. Энергии появления фрагментов при диссоциативной ионизации молекулы гексафторида серы электронным ударом / Ш. Ш. Демеш, А. Н.Завилопуло, О. Б. Шпенник, Е. Ю. Ремета // ЖТФ. – 2015. – Т. 85. – С. 44-51. – Текст рос. мовою.

15. Bogachev, G. G. On the role of the 4d10 subshell in the excitation of VUV spectra of CdII and CdIII in collisions of electrons with cadmium atoms / G. G. Bogachev, E. Yu. Remeta // Opt. Spectr. – 1999. – V. 86. – № 5. – P. 647-654. – Текст англ. мовою.

16. Electron-impact excitation of potassium autoionizing levels in the near-threshold region / A. A. Borovik, H. L.Rojas, G. C. King, E. Yu. Remeta // J. Phys. B. – 1999. – V. 32. – P. 4225-4235. – Текст англ. мовою.

17. Kelemen, V. I. Critical minima and spin polarization in the elastic electron scattering by the mercury atoms / V. I. Kelemen, E. Yu. Remeta // J. Phys. B. – 2012. – V. 45. – P. 185202 (11pp). – Текст англ. мовою.

18. On the role of autoionizing and autodetaching states in the excitation of metastable levels in the autoionizing energy region: Helium / A.V. Snegursky, E. Yu. Remeta, A. N. Zavilopulo, O. B. Shpenik // J. Phys. B. – 1994. – V. 27. – P. 1589-1597. – Текст англ. мовою.

19. Remeta, E. Yu. Potential elastic electron scattering by atoms in the spin-polarized approach / E. Yu. Remeta, V. I. Kelemen // J. Phys. B. – 2010. – V. 43. – P. 045202 (10pp). – Текст англ. мовою.

20. Scattering of electrons by Ca, Sr, Ba and Yb atoms in the 0-200 eV energy region in the optical potential model / V. I. Kelemen, E. Yu. Remeta, E. P. Sabad // J. Phys. B. – 1995. – V. 28. – P. 1527-1546. – Текст англ. мовою.

Травень: 19

МИХАЙЛО ШПОНТАК

100-річчя від дня народження визначного
громадсько-політичного і культурного діяча,
голови Карпатського Союзу США, почесного члена
Закарпатського крайового товариства
«Просвіта» (1921–2003)

Михайло Шпонтанк народився 19 травня 1921 року в селі Дубрівка на Ужгородщині. Народну школу закінчив у рідному селі, а горожанську – в Ужгороді. Далі вчився у Мукачівській торговельній академії, яка дала юнакові не тільки фахові знання, але й стала школою патріотизму, національного виховання і державницьких устремлінь. Тут працювали такі визначні педагоги, громадські, культурні і політичні діячі, як Августин Штефан, Іван Трухлий, Олекса Приходько, Валеріан Горбачевський, Василь Чапля та інші, які на все життя заскіпили у серце юнака любов до України, її історії і культури. В академії Михайло був активним у Пласті, Просвіті, а у Сваляві, куди було перенесено академію у листопаді 1938 р., вступив у Карпатську Січ. 12 лютого 1939 р. був уповноваженим по виборах до Союзу Карпатської України у селі Кальник, що на Мукачівщині, яке 99% голосів віддало за владу Карпатської України.

Закінчував торговельну академію у Братиславі, сюди її було переведено у зв'язку з окупацією Карпатської України гортистською Угорщиною; до Словаччини торговельна академія пробибалася 15-16 березня 1939 р., охорону 180 учнів і частини професорів здійснювали 60 хлопців-академістів – членів Карпатської

Січі (у тім числі Михайло), які вступали у збройні сутички з мадярськими окупантами.

По закінченню торговельної академії Михайло Шпонтак працював у Гуменному (Східна Словаччина), у філії Татра Банку. Наприкінці червня 1941 р. переїхав у Галичину з наміром вступити до лав Української визвольної армії. На той час армії створено ще не було і Михайло взяв участь у рухові опорі ОУН-УПА на Стрийщині аж до арешту його і дружини у травні 1944 р. німецьким гестапо. У сумнозвісній львівській тюрмі «на Лонцького» провів він разом з дружиною Вірою шість страхітливих тижнів.

Щоденні молитви до Бога і поміч добрих людей допомогли їм вийти на волю. У Самбір було доставлено однорічну донечку і подружжя вирушило у пошуках долі на захід.

У кінці війни М. Шпонтак разом з сім'єю опинився в м. Інсбрук (Австрія), де три роки студіював науку економіки державного правління в місцевому університеті, а влітку 1949 року родина переселилася до Нью-Йорку в США.

Перші роки емігрантського життя у далекій Америці виявилися важкими. Доводилося напружено працювати аби утримувати сім'ю. У 1953 р. Михайло вступив у Вищу бізнесову школу університету в Нью-Йорку, яку закінчив через чотири роки зі ступенем бакалавра господарської адміністрації за спеціальністю інженер-економіст. В університеті став засновником і провідником Українського студентського клубу, який організовував різноманітні вечори, видавав тижневик, поширював знання і правду про Україну серед студентів і професорів.

Після одержання диплома Михайло Шпонтак три роки працював публічним ревізором-податківцем, а потім двадцять вісім років – податковим ревізором і старшим господарським діловодом-бюджетником в адміністрації міста Нью-Йорка. У вільний від основної роботи час активно включався у громадсько-політичну і культурну діяльність. Самовіддано працював у таких українських громадських об'єднаннях як Організація Оборони Чотирьох Свобод України (ООЧСУ), Прихильники Анти-Більшовицького Блоку Народів Америки (ПАБНА), Український Конгресовий Комітет Америки (УККА), Товариство українських сеньйорів «Самопоміч», Карпатський Союз Америки, Злучений Український Американський Допомоговий Комітет (ЗУАДК) та ін. Разом з професором Левом Добрянським був ініціатором створення і співзасновником Української Національної Інформаційної Служби (УНІС). Вісім ро-

ків очолював ПАБНА у Нью-Йорку, сім років – Комітет об'єднаних Українських Американських Організацій у Нью-Йорку, три роки – секцію «Самопоміч» Товариства українських сеньйорів. Згадані організації проводили вечори пам'яті визначних українських письменників, композиторів, громадсько-політичних і державних діячів, зокрема Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Миколи Лисенка, Кирила Стеценка, Миколи Леонтовича, Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Тараса Чупринки-Шухевича, Степана Бандери та інших, а також святкові академії, українські демонстрації волі, тижні поневолених народів, наукові конференції, імпрези на форумах Конгресу США, асамблей штатів, магістратів міст, надсилали листи щодо українських проблем до американської преси, владних структур, зробивши цим самим значний внесок у справу українських визвольних змагань.

З 1988 р. і до останніх днів життя М. Шпонтак очолював земляцьке братство – Карпатський Союз Америки, який відіграв помітну роль у згуртуванні закарпатців за океаном, поширював правду про історію Закарпаття серед американської громадськості, проводив урочисті відзначення річниць Карпатської України, Президента Карпатської України о. А. Волошина, допомагав братам в Україні на різних ділянках їх національно-культурного і суспільного життя.

Серед добрих справ голови Карпатського Союзу варто згадати збір коштів на спорудження пам'ятника Т. Шевченку в Ужгороді, на незалежну пресу Закарпаття, на діяльність крайового товариства «Просвіта» та інших українських організацій краю, на допомогу потерпілим від листопадової повені 1998 р. закарпатцям та інше. Як люблячий син отчого краю М. Шпонтак щорічно пересилав через «Просвіту» особисті поважні пожертви для дітей-сиріт і півсиріт школи рідної Дубрівки до свята Миколая або Різдва Христового.

Незважаючи на поважний вік, М. Шпонтак останні роки життя проводив надзвичайно плідну громадсько-політичну діяльність, у тому числі публіцистичну. Численні його аналітичні статті та статті-огляди з проблем економічного, політичного і культурного життя України друкувалися в американських українських часописах «Народна воля», «Свобода», «Національна трибуна – Шлях перемоги», «Америка», закарпатських газетах «Срібна Земля», «Карпатська Україна», «Трибуна», «Новини Закарпаття», щорічних календарях-альманахах «Просвіти», журналі «Краянка» та інших.

Щасливий з проголошення у 1991 р. незалежності України М. Шпонтак декілька разів відвідував рідний край. Пам'ятні його

приїзди у серпні-вересні 1993 р., коли взяв участь у міжнародній науковій конференції «Культура Українських Карпат», виступив на пленарному засіданні з доповіддю про діяльність Карпатського Союзу Америки та у травні 1995 р., коли був активним учасником міжнародної наукової конференції, присвяченої 75-річчю крайової «Просвіти», відвідав Красне Поле під Хустом, виступив на відкритті і посвяченні меморіальної таблиці пам'яті просвітян у Народному Домі «Просвіти» в Ужгороді, зустрівся з провідниками українських громадських об'єднань області, просвітянським активом.

20 травня 2001 р. в актовому залі Народного Дому «Просвіти» в Ужгороді було урочисто відзначено 80-річчя від дня народження Михайла Шпонтака. Сам ювіляр через поважні причини не зміг приїхати з далекої Америки, але були присутні рідні сестри, племінниці та інші його родичі.

Про ювіляра з вдячністю згадували і бажали добра, здоров'я і подальшої успішної праці голова «Просвіти» Павло Федака, почесний член товариства «Просвіта» Ганна Божук, землячка з села Дубрівка Ужгородського району Марія Гурзан, племінниця, учителька Ужгородської ЗОШ I-III ступенів № 6 імені В. Гренджі-Донського Христина Мещерякова, її донька Леся. Хор крайового товариства «Просвіта» під керівництвом Маріанни Янчар виконав на честь ювіляра низку українських народних пісень.

Крім обрання почесним членом «Просвіти», Михайло Шпонтак став у 2001 р. лауреатом обласної просвітянської премії імені Президента Карпатської України, Героя України о. Августина Волошина.

До останніх днів життя Михайло Шпонтак цікавився громадсько-культурним і політичним життям України і Закарпаття, діяльністю «Просвіти» та інших громадських організацій і політичних партій, вболівав за невдачі і помилки українського державотворення, у численних листах до крайової «Просвіти» давав мудрі поради і корисні настанови. У 2003 році планував востаннє відвідати рідний край, дорогу Україну. «Хочу, – писав, – ще раз відвідати дорогі серцю місця, погомоніти з друзями у Народному Домі «Просвіти» в Ужгороді, посидіти за учнівською лавкою в школі рідної Дубрівки, зустрітися з рідними і близькими людьми, знову побачити княжий Київ, доторкнутися до могутнього духу Тараса на Чернечій горі – звідти розносилася, розноситься і вічно буде розноситися, я свято вірю у це, українська правда».

Не судилося. Відійшов у вічність 14 лютого 2003 року в Нью-Йорку (США). Невблаганна смерть вирвала з наших рядів справжнього патріота і самовідданого працівника, друга закарпатської «Просвіти», всієї української громади краю.

Павло Федака

Джерельні приписи:

1. Шпонтак, М. В пошану св. п. Д-ра Ю. Химинця / М. Шпонтак // Календар «Просвіти» на 1995 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород : Гражда, 1995. – С. 119-120.

2. Шпонтак, М. Воскресне вільна, славою сповита... : до 58-ої річниці Карпат. України / М. Шпонтак // Календар «Просвіти» на 1997 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 1997. – С. 59-62.

3. Шпонтак, М. Діяльність карпатського Союзу в ЗСА / М. Шпонтак // Календар «Просвіти» на 1995 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород : Гражда, 1995. – С. 98-101.

4. Шпонтак, М. 75-річчя закарпатської «Просвіти» / М. Шпонтак // Календар «Просвіти» на 1996 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 1996. – С. 92-95.

5. Шпонтак, М. Україна не зійде з обраного шляху самостійності : роздуми з нагоди 8-ої річниці незалежності України / М. Шпонтак // Календар «Просвіти» на 2000 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 2000. – С. 124-126.

6. Шпонтак, М. Ураган з півночі / М. Шпонтак // Календар «Просвіти» на 1999 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 1999. – С. 131-133.

7. Шпонтак, М. Формування державної безпеки України / М. Шпонтак // Календар «Просвіти» на 1998 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 1998. – С. 120-121.

***

8. Відзначення 80-річчя від дня народження Михайла Шпонтака // Календар «Просвіти» на 2002 рік – Ужгород : Закарпат. крайове т-во «Просвіта» : [Два кольори], 2002. – С. 111-112.

9. Згадаймо великого друга «Просвіти» Михайла Шпонтака у рік його недожитого ювілею (85-річчя) // Календар «Просвіти»

на 2006 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во «Просвіта», 2006. – С. 87.

10. Михайло Шпонтак : [90-річчя від дня народження] // Календар «Просвіти» на 2011 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во «Просвіта», 2011. – С. 53

11. Не стало Михайла Шпонтака : [некролог] // Карпат. Україна. – 2003. – 20 лют. – № 3. – С. 2.

12. Пам'яті Михайла Шпонтака : [некролог] // Календар «Просвіти» на 2003 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во «Просвіта», 2003. – С. 227-228.

13. Федака, П. Визначний громадсько-політичний діяч і благодійник : до 80-річчя від дня народж. Михайла Шпонтака / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2001 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород : Два кольори, 2001. – С. 119-123.

14. Федака, П. Заслужив велику шану і вічну пам'ять земляків (85-років М. Шпонтака) / П. Федака // Просвіта. – 2006. – Серп. – № 1(9). – С. 7.

15. Федака, П. Михайло Шпонтак / П. Федака // Белень, Михайло. Карпатська Україна у портретах. – Ужгород, 1998. – С. 179-181.

16. Федака, П. Михайло Шпонтак / П. Федака // Календар «Просвіти» на 1995 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород : Гражда, 1995. – С. 95-97.

17. Федака, П. Михайло Шпонтак (1921–2003) / П. Федака // Карпатська Україна. – Т. 2: Документи і матеріали (Хроніка подій, персоналії). – Ужгород : Закарпаття, 2010. – С. 763-765.

18. Федака, П. Невтомний трудівник : до 75-річчя від дня народж. М. Шпонтака / П. Федака // Срібна Земля. – 1996. – 18 трав. – № 18. – С. 12.

19. Федака П. Пам'яті Михайла Шпонтака : [некролог] / П. Федака // Срібна Земля. – 2003. – 22 лют. – С. 14

20. Федака, П. Рік без Михайла Шпонтака / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2004 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 2004. – С. 64-66.

21. Федака, П. Син Срібної Землі : минає 80 років від дня народж. Михайла Шпонтака / П. Федака // Новини Закарпаття. – 2001. – 19 трав. – № 70-71. – С. 14.

Червень: 10

ЯРОСЛАВ ВАСИЛЬОВИЧ СВИДА

70-річчя від дня народження
кандидата у майстри спорту СРСР з легкої атлетики
(стрибки у висоту), почесного працівника
фізичного виховання і спорту України (1951–2020)

Ярослав Васильович Сvida народився 10 червня 1951 року в Ужгороді, навчався в Ужгородській ЗОШ № 5, але отримав атестат про закінчення середньої школи у ЗОШ № 6, де вчився у старших класах. У шкільні роки захоплювався різними видами спорту, зокрема настільним тенісом, а з восьмого класу – легкою атлетикою, що й обумовило вибір професії.

У 1969–1973 рр. він навчався у Львівському інституті фізичної культури на спортивному (нині тренерському) факультеті. Він спеціалізувався у стрибках у висоту та був багаторазовим чемпіоном області з цього виду спорту. Власний рекорд встановив у 1972 році, подолавши планку на висоті 2,05 м. У 1973–1974 роках служив в лавах Збройних сил колишнього Союзу (спортивний батальйон ПрикВО).

У 1974–1976 рр. він був тренером з легкої атлетики в мукачівській ДЮСШ «Локомотив». А у 1976–1979 рр. працював тренером ДЮСШ спортклубу «Буревісник» Ужгородського держуніверситету й паралельно викладачем кафедри фізичного виховання цього вищого навчального закладу. А вже у 1979–1984 рр. був директором ДЮСШ «Буревісник» Ужгородського державного університету.

У 1984 році згідно з рішенням облпрофради ДЮСШ «Буревісник» була реорганізована й передана до спортивного товариства «Авангард», де Ярослав Сvida продовжив свою трудову діяльність. Спочатку працював старшим тренером об'єднаного спортивного товариства (ВДФСТ) профспілок, а відтак – директором обласної комплексної ДЮСШ профспілок, а також завідувачем відділом ДЮСШ спортклубу ВДФСТ профспілок. Опікувався роботою СДЮШОР із гандболу.

У 1993–1999 рр. він був заступником начальника управління з питань фізичної культури, спорту і туризму облдержадміністрації. Згодом, більше року (2000-2001 рр.) – директором Ужгородської ДЮСШ № 1.

З 2001 до вересня 2009 року Ярослав Свида працював заступником начальника управління у справах молоді та спорту Закарпатської облдержадміністрації. А потім (вересень 2009 р. – березень 2011 р.) очолив це управління.

Ярослав Свида був керівником робочих груп, які розробили чотири регіональні програми розвитку фізичної культури і спорту (на період 1994–2011 рр.) та три цільові комплексні програми (1997–2008 рр.), що були прийняті як головні програмні документи розвитку галузі в області.

За його безпосередньої участі в області створено центри фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт», олімпійської підготовки, фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», обласного відділення Національного олімпійського комітету України, 20 обласних федерацій, асоціацій, ряду ДЮСШ, спортивних клубів та запроваджено стипендії для талановитих і перспективних спортсменів області, грошові винагороди переможцям і призерам всеукраїнських та міжнародних змагань тощо.

Ярослав Свида забезпечував організацію та проведення комплексних обласних спортивно-масових заходів, літніх та зимових спортивних ігор, спартакіад, міжнародних змагань, зокрема, гандбольний турнір на призи олімпійської чемпіонки та чемпіонки світу, голови федерації гандболу Закарпаття, заслуженого майстра спорту СРСР Н. Гецько-Лобової та інших. Брав активну участь (робить це і сьогодні) у забезпеченні й підготовці спортсменів області до олімпійських ігор та чемпіонатів світу і Європи.

Він був одним із організаторів відкриття відділення гандболу в обласній школі вищої спортивної майстерності (ШВСМ). А також є членом виконкому обласного відділення Національного олімпійського комітету України та членом виконкому федерації гандболу Закарпаття.

У 2009 році Ярослав Васильович забезпечив видання документальної повісті Василя Габорця під назвою «Гандбольна зірка із Закарпаття» про чемпіонку Олімпійських ігор та світу, голову федерації гандболу Закарпаття, члена виконкому обласного відділення НОК України заслуженого майстра спорту СРСР Ніну Гецько-Лобову.

До 1 березня 2010 року Я. Свида очолював федерацію легкої атлетики у Закарпатській області. Він є віцепрезидентом міжнародної ради «Віжи-3000». У 2011 році він став лауреатом обласної премії в галузі спорту імені Василя Федака та нагороджений відзна-

кою міжнародної інтелектуально-економічно-творчої ради «Віжи-3000» – «Карпатський ведмідь». Того ж року йому присвоєно звання «Почесний працівник фізичного виховання і спорту України». У 2003 та 2012 рр. Я. Свиді була вручена нагорода Закарпатської обласної адміністрації та обласної ради «За розвиток регіону».

Ярослав Васильович є одним із організаторів проведення традиційних міжнародних турнірів із гандболу, присвячених пам'яті заслуженому тренерові України Йосипу Васильовичу Зупку, а також колишнім директорам СДЮШОР «Карпати» з гандболу Юрію Башу та Юрію Телепаничу, тренеру-викладачу цього спортивного закладу Юрію Шерегію, начальнику ГК «Карпати» (Ужгород) Володимиру Іщенко тощо.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Гаджега, Василь. Це магічне слово «Колос» / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород : Папірус-Ф, 2015. – 228 с.
2. Крайняниця, П. Історія закарпатського футболу / П. Крайняниця. – Ужгород, 2004. – 268 с.
3. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті (1991–2011 рр.) / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Є., 2011. – 260 с.
4. Федак, В. В. Закарпаття у спортивному вимірі / В. В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 148 с.

***

5. Свида, Ярослав. «Візит Сергія Бубки – це хороший знак для Закарпаття» : [розмова з начальником упр. у справах молоді та спорту ОДА / вів С. Селменський] / Я. Свида // Спорт тайм. – 2010. – 14 груд. – С. 4-5.

6. Свида, Ярослав. Готуємо лижі влітку. Ярослав Свида сподівається, що на олімпіаді у Ванкувері виступить рекордна кількість закарпатців : [розмова із заст. начальника упр. у справах молоді та спорту ОДА / вів Я. Світлик] / Я. Свида // Спорт тайм. – 2009. – 22 верес. – С. 8.

7. Свида, Я. Майже 100 закарпатських спортсменів стали 2009 року призерами чемпіонатів України : [розмова з начальни-

ком упр. сім'ї, молоді та спорту ОДА / вів Ю. Лівак] / Я. Свида. – Старий Замок «Паланок». – 2010. – 2 січ.

***

8. Помер відомий спортивний функціонер Ярослав Свида. – РІО. – 2020. – 7 листоп. – С. 4.

Липень: 11

ДЬЕРДЬ РІЧЕЇ

130-річчя від дня народження органіста
(1891–1950)

Життєвий і творчий шлях Дьєрдя Річеї демонструє гідний для наслідування приклад самовідданого служіння музичному мистецтву.

Річеї Дьєрдь народився 11 липня 1891 р. в м. Берегові у сім'ї начальника поліції Самуїла Річеї. Музичні здібності юнака виявились вже під час навчання у місцевій гімназії (1900-1908 рр.), де хлопчик співав у хорі. Паралельно він брав уроки гри на органі у реформатській церкві і з часом зміг супроводжувати богослужіння. Непересічний талант Д. Річеї був високо оцінений земляками, що надихнуло юнака вдосконалити свої музичні уміння. Відтак хлопець став студентом Будапештської музичної академії у відомих педагогів: по класу органу – Аладара Заланфі, композиції – Деже Анталфі-Жироша, а після його еміграції – Золтана Кодая і Ене Губаї. У столиці юний музикант активно поринув у цікаве й наповнене концертне життя Будапешта та відкрив для себе теорію й практику конструювання органів. В якості одного з кращих студентів академії Д. Річеї здійснив успішні гастролі у Відні та Празі. Репертуар органіста складали масштабні композиції Й. С. Баха, Г. Ф. Генделя, С. Франка, Ш.-М. Відора, Ф. Мендельсона, гарно сприймалися слухачами і власні імпровізації музиканта.

Після закінчення навчання Д. Річеї обійняв посаду професора Вищої реформатської школи з підготовки канторів у м. Нодьке-

реш. Але вже у 1923 р. повернувся до Берегова, аби навчати музиці місцевих гімназистів. Для того, щоб продовжувати концертну діяльність, органіст у 1925 р. розробив проєкт двомануального органу з 24 регістрами для реформатської церкви Берегова, який реалізувала відома фірма «Riger».

У 1926 р. музиканта спіткала особиста драма – в пориві ревності його обличчя облили сірчаною кислотою, внаслідок чого Д. Річеї повністю втратив зір.

Це зробило недосяжною блискучу музичну кар'єру. Відтепер органіст не міг готувати нові концертні програми. Його діяльність обмежилася поодинокими виступами на найбільших храмових святах, навчанням обдарованих дітей гри на фортепіано і органі та музичним супроводом німих фільмів у місцевому кінотеатрі. Музикант володів неабияким талантом імпровізатора, але записати свої твори він не мав можливості.

Прихожани храму високо оцінювали його майстерність, заважаючи, що фізичне каліцтво робить його гру більш одухотвореною і експресивною. За заслуги перед церковною громадою Берегова Д. Річеї удостоїли звання почесного органіста реформатської церкви.

Помер музикант 8 квітня 1950 р. після невдалої операції. Похований на кладовищі поруч з могилами батьків.

Тетяна Росул

Джерельні приписи:

1. Росул, Т. І. Музичне життя Закарпаття 20-30-х років ХХ століття / Т. І. Росул. – Ужгород : ПоліПринт, 2002. – С. 66-68, 88.
2. Dupka, György. Kárpátalja magyar művelődéstörténete : kultúrtörténeti fejezetek Trianontól napjainkig / Gy. Dupka. – Ungvár ; Budapest : Intermix Kiadó, 2017. – О. 36. – Текст угор. мовою.

МОЙСЕЙ ЙОСИПОВИЧ ШПІЦЕР

100-річчя від дня народження поета (1921–1944)

В історії літератури Закарпаття є категорія воістину пасіонарних особистостей – поетів, які наче метеори, згоріли у грозяному небі війни, творчість яких обірвала невблаганна смерть, коли їх поезія могла от-от явитися людям небаченим самотнім цвітом.

Імена Івана Ірлявського, Дмитра Вакарова, Миколи Сокача, Марка Бараболі ввійшли в цей скорботний перелік. В ньому є ще одне ім'я, якому ми не дамо погаснути на небосхилі часу. Це – Мойсей Йосипович Шпіцер. Народився поет 26 липня 1921 року в с. Іза Хустського району. У 20-30-ті роки ХХ століття невеличке містечко Хуст було одним із центрів культурно-мистецького і духовного життя краю. Дмитро Вакаров, Кирило Галас, Михайло Симулик, Василь Сочка, Іван Чендей, Петро Продан та ряд інших, навчаючися у Хустській гімназії, самотньою потужною хвилею влились у тогочасний літературний процес Закарпаття. Серед них вирізнявся особливістю свого поетичного голосу, емоційною пристрасстю, закличним словом Мойсей Шпіцер.

Від імені свого талановитого, відданого ідеалом правди й свободи покоління він у 1941 році сказав одверто, від щирого серця:

«У віці двадцятому чуються кроки,
Тож ми переступимо вогнище тьми.
І сонце, і місяць, і зорі високі
Двадцятому віку засвіtimo ми!..»

Перед здібним, обдарованим до літературної творчості юнаком постав вибір: продовжити стежу дрібного торговця свого батька чи приєднатися до непокірних тогочасному режиму угорських поневолювачів борців. Він вирішив своє життя і слово присвятити боротьбі за кращу долю свого краю.

Друкувався Мойсей Шпіцер під псевдонімом Михайло Шпіцер, М. Вершинський, Максим Безпризорний. Звичайно, що далеко не все із написаного вдалося надрукувати в тогочасній періодиці – ужгородській газеті «Русское слово», «Літературном альманахе» (1943 р.), в знаменитому альманасі «Будет день» (1941 р.). Свої поезії він читав друзям, колегам-гімназістам.

Доля виявилася до молодого поета жорстокою і невблаганною. Мойсея Шпіцера виключили з гімназії і кинули в штрафний трудовий табір. На початку 1944 року був вивезений до Німеччини, в один із таборів смерті, у яких вже томилися наші країни, його побратими по слову – Дмитро Вакаров, Андрій Карабелеш, Михайло Попович та інші.

Звідти Мойсей Шпіцер не повернувся. Точна дата його смерті невідома. Не знаємо, де могила поета. Але знаємо, де його ім'я! Воно назавжди прописане на Закарпатті, у пам'яті нинішнього, а віримо, що і майбутніх поколінь.

У повоєнний час поезії Мойсея Шпіцера були опубліковані у збірниках, виданих у Пряшеві: «Поэзия Закарпатья» (1957 р.), «Поэти Закарпаття» (1965 р.), «Віщий вогонь» (Ужгород, 1974 р.).

Відзначаючи століття від дня народження поета Мойсея Шпіцера, з особливою щемливістю сприймаємо його рядки, написані у 1940 році:

«О надіє, надіє священна,
Видно, тільки тобою й живу!
Ти – молитва моя незбагненна,
Ти – дорога і пісня щоденна,
Ти – мій погляд у днину нову!...»
(переклад Миколи Матоли)

Василь Густі

Джерельні приписи:

1. Вирон, С. Шпицер Моисей / С. Вирон // Поп, Иван. Энциклопедия Подкарпатской Руси / И. Поп. – Ужгород, 2006. – С. 394. – Текст рос. мовою.

2. Михайло Шпіцер (1921–1944) : [вірші] // Поети Закарпаття : антол. закарпатоукр. поезії (XVI ст. – 1945 р.). – Братіслава : Словац. пед. вид-во в Братіславі, Від. укр. літ. в Пряшеві, 1965. – С. 566-570.

3. Мойсей Йосипович Шпіцер : [коротка біогр. поета ; в т. ч. вірші «Надія», «Зоря зі сходу», «Двадцятий вік», «Ми вчули клич», «Життя», «Життя вирує водоспадом», «Зоря», «Трембіта», «Я знаю пісню», «Попереду день»] // Віщий вогонь : зб. поезій 1939–1944 рр. – Ужгород : Карпати, 1974. – С. 59-70 : портр.

4. Поп, Дмитрий. Шпицер Моисей / Д. Поп // Поп, Дмитрий. Подкарпатская Русь : деятели культуры, науки, истории. – Ужгород, 2016. – С. 272. – Текст рос. мовою.

5. Хланта, Иван. Мойсей Шпіцер : поет / І. Хланта // Хланта, І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті : бібліогр. покажч. – Ужгород : Закарпаття, 1995. – С. 822 : портр.

Серпень:

МУКАЧІВСЬКА ХОРОВА ШКОЛА ХЛОПЧИКІВ ТА ЮНАКІВ

30-річчя з часу заснування
державного мистецького навчального закладу (1991)

Музично-естетичне виховання є невід'ємним компонентом духовного зростання молодого покоління, адже воно має на меті збагатити світогляд дитини, сформувати музичний смак і емоційну чутливість до прекрасного, розвинути творчі здібності тощо. Для успішного вирішення цих завдань необхідно організувати особливий освітній простір, котрий забезпечить і ціннісну, і когнітивну, і мотиваційну, і комунікативну потреби обдарованої дитини. Здебільшого такі функції виконує дитяча музична школа чи школа мистецтв, що складають досить численну мережу закладів початкової спеціалізованої мистецької освіти в нашій області. Особливе місце серед таких шкіл посідає Мукачівська хорова школа хлопчиків та юнаків.

Історія цього навчального закладу бере свій початок з хорової студії, ініційованої у 1983 р. В. І. Волонтиром, заслуженим діячем мистецтв України, членом Національної спілки композиторів України, лауреатом премій ім. В. Косенка та Д. Задора. Талановитий диригент, переконаний у силі визначального впливу хорового виконавства на творчий світ дитячої особистості, реалізував сміливу ідею – залучити до колективу хлопчиків молодшого і старшого шкільного віку, і тим самим надати дітям можливість для самовиявлення та самоствердження, розширення досвіду естетичних і життєвих відносин. В успіхові цієї справи ніхто не сумнівався, адже

традиційно хорова діяльність була в Україні найбільш доступним, емоційним видом дитячої творчості, яка здійснює величезний вплив на духовний світ дитини. Через шість років студія переросла у міську експериментальну хорову школу хлопчиків та юнаків, а в 1991 р. набула статусу державного мистецького навчального закладу.

Роки становлення і підвищення статусу хорової школи – це період напруженої творчої, методичної й організаторської праці, пошуків найефективніших програм і методик навчання, вивчення досвіду зарубіжних і вітчизняних колег. І в результаті – авторський навчальний план і програми В. І. Волонтира, що передбачають формування вокально-хорових навичок, розвиток музичних здібностей, глибоке пізнання музичного мистецтва.

Мукачівська хорова школа хлопчиків та юнаків давно переросла «рамки» дитячого навчального закладу. Це – повноцінний концертний колектив, без якого не можна уявити державні урочистості, музичні фестивалі, авторські концерти, релігійні свята. Репертуар хору вражає широкою стильовою перспективою, його складають: українська хорова класика (Д. Бортнянський, А. Ведель, М. Лисенко, М. Леонтович, К. Стеценко, О. Кошиць), західно-європейська класика (Й. Бах, Г. Гендель, В. Моцарт, Дж. Перголезі, Д. Палестрина, Ф. Шуберт, Й. Брамс, А. Брукнер), твори сучасних українських та зарубіжних композиторів, хорові обробки українських народних пісень.

Колектив має високу професійну репутацію, підтверджену перемогами на численних престижних конкурсах і фестивалях. Колектив репрезентував хорове мистецтво України в 20 країнах Європи: Австрії, Бельгії, Голландії, Естонії, Іспанії, Італії, Латвії, Литві, Німеччині, Польщі, Португалії, Росії, Румунії, Сербії, Словаччині, Словенії, Угорщині, Франції, Чехії, Хорватії.

Мукачівський хор хлопчиків та юнаків – лауреат премії ім. Д. Задора (1997 р.), багатьох українських і міжнародних конкурсів та фестивалів, серед яких: Міжнародний фестиваль хорів хлопчиків (Солнок, Угорщина, 1990, 1995 рр.), 44 і 46 Європейський молодіжний музичний фестиваль (Нірпельт, Бельгія, 1996, 1998 рр.), Міжнародний дитячо-юнацький хоровий фестиваль (Київ, 1997, 2003, 2005 рр.), 8 Міжнародний музичний молодіжний фестиваль «GaJa-2000» (Португалія, 2000 р.), Міжнародний молодіжний музичний фестиваль «Summa Cum Laude» (Відень, Австрія, 2007 р.), 37 Міжнародний конгрес «Pueri Cantores» (Гранада, Іспа-

нія, 2012 р.), 24 Міжнародний музичний молодіжний фестиваль «Eurochestries» (Charente-Maritime, Франція, 2013 р.), Міжнародний музичний молодіжний фестиваль «Шенгенський Меридіан» (Кошиці, Словаччина, 2012, 2015 рр.), 12 Європейський молодіжний хоровий фестиваль (Італія 2016 р.), 66 Байройтський молодіжний мистецький фестиваль (Німеччина 2016 р.), 26 Фестиваль духовної пісні (Снина, Словаччина 2016 р.), ювілейні авторські концерти В. Волонтира в Ужгороді, Львові, Києві, Мукачеві (2016 р.), Різдвяні концерти (Собранці, Словаччина 2017 р.), Адвент концерти (Штекне, Прага, Пльзен, Чехія 2017 р.).

Яскравим свідченням високого рівня хорової школи є її випускники, що гідно продовжують музичні традиції нашого краю і є гордістю педагогів. Серед них двоє членів Національної спілки композиторів України Віктор Янцо і Роман Меденці, головний хормейстер Львівського Національного оперного театру Василь Коваль, хормейстер Національної опери України, керівник Київського камерного хору «Кредо» Богдан Пліш, хормейстер ансамблю пісні і танцю Збройних сил України Тиберій Яцкулинець, хормейстер Ужгородського камерного хору «Cantus» Андрій Тазінгер та заслужений артист України, соліст Закарпатської обласної філармонії Олександр Садварі.

Понад 30 років історії Мукачівської хорової школи хлопчиків та юнаків – це незвичне, цікаве, творче дитинство кількох поколінь обдарованих дітей, це школа майстерності, професіоналізму, дружби та відповідального ставлення до творчої справи. Випускники школи всіх поколінь підтримують дружні стосунки з улюбленим колективом, відгукуються на його творчі ідеї і допомагають хору через участь у концертах. Загалом хор є символом непорушності традицій вітчизняної хорової культури, єдності демократичного й елітарного мистецтва, гідним прикладом для наслідування.

Тетяна Росул

Джерельні приписи:

1. І міжнародний фестиваль дитячих та молодіжних хорів / Мукачів. місьвиконком, Експеримент. хорова шк. хлопчиків та юнаків ; худож. керівник В. І. Волонтир. – Мукачево, 1994. – 10 с.

2. Хор хлопчиків та юнаків міста Мукачева / Мукачів. експеримент. хорова шк. хлопчиків та юнаків. – Ужгород : Патент, [1993]. – 17 с.

***

3. Бейреш, Михайло. Під сузір'ям животворної пісні : [про хор хлопчиків та юнаків Мукачів. хорової шк. під керівництвом В. І. Волонтира] / М. Бейреш // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 59-66.

4. Волонтир, Володимир. Мукачівська хорова школа хлопчиків та юнаків / В. Волонтир // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 55-58.

5. Хор хлопчиків та юнаків Мукачівської хорової школи : [в т. ч. про організатора шк. В. І. Волонтира] // Хто є хто. Закарпаття : міжнар. довід.-бібліограф. вид. – К. : Поліграфкнига, 2004. – Вип. 1. – С. 177 : портр., фот.

***

6. Зразковий хор хлопчиків та юнаків Мукачівської хорової школи // Культуролог. джерела. – 2012. – № 3-4. – С. [186] : фот. кольор.

7. Клекнер, Богдана. Хустяни стоячи аплодували знаменитому Мукачівському хору хлопчиків та юнаків : [різдвяна програма від хору хлопчиків та юнаків Мукачів. держ. хорової школи] / Б. Клекнер // Вісник Хустщини. – 2017. – 18 січ. – С. 1 : фот.

8. Хор хлопчиків та юнаків співав у Хорватії // Новини Закарпаття. – 2018. – 17 лип. – С. 2.

Серпень: 18

ЯРОСЛАВ АНТОНОВИЧ МЕЛЕЦЬ

75-річчя від дня народження
заслуженого артиста України (нар. 1946)

Народився Ярослав Мелець 18 серпня 1946 року в містечку Городок на Львівщині. До дванадцяти років виховувався бабцею

Параскою, бо офіційного батька не мав, а мати Марія після народження сина виїхала до Росії, де одружилася і створила іншу сім'ю. Важкі повоєнні роки, проведені з бабусяю, яка вже на той час овдовіла, були для хлопчика наймилішими. Проте доля була занадто сувора для сироти. У 1958 році помирає бабця і опіку над восьмирічним Славком перебирає мамина сестра, неодружена тітка Ангеліна.

Ще за шкільною партою хлопчина захопився театром, переписував на уроках ролі і мріяв стати актором. Навчався добре і грав у самодіяльному театрі. У 1965 році вступає у Київський державний інститут театрального мистецтва імені Карпенка-Карого, витримавши серйозний конкурс. Вчиться з величезним ентузіазмом, розуміючи, що театр є справою його життя. Під час навчання заприятелював з ужгородцем Тарасом Гарагоничем, який став йому другом на все життя.

У 1969 році випускник із дипломом «актора драми» високої міцної статури запрошений в Черкаський обласний муздрамтеатр, де відразу активно задіюється в репертуарі. У 1973 році переходить на роботу в Тернопільський обласний муздрамтеатр імені Тараса Шевченка, яким у той час керував народний артист України, відомий актор і режисер Ярослав Геляс.

У 1974 році Ярослава Геляса запрошують стати головним режисером Закарпатського обласного українського музично-драматичного театру. До Ужгорода він приїжджає з кількома провідними акторами тернопільського театру, серед яких і Ярослав Мелець. Починається зоряний час артиста. Він виконує чимало головних ролей у виставах «Отелло» Шекспіра, «Украдене щастя» Івана Франка, «Дон Карлос» Шіллера, «Дай серцю волю, заведе в неволю» Марка Кропивницького, «Жменяки» Михайла Томчання тощо. У 1992-1994 роках недовго працює у Львівському театрі Прикарпатського військового округу, а з 1994 року знову повертається в Закарпатський муздрамтеатр, в якому пропрацював майже півстоліття.

У 2001 році перший із закарпатських акторів отримав Всеукраїнську премію імені Марка Кропивницького Національної спілки діячів України. У 2004 році нагороджений обласною театральною премією імені братів Шерегіїв за високохудожнє втілення сценічних образів у виставах «Окей, Мойшо» за Шолом-Алейхемом та «Покаяння» за О. Духновичем. У 2007 році удостоєний звання «Заслужений артист України».

Репертуарний лист Ярослава Мелеця включає до півсотні ролей. Він завжди був активно задіяний у виставах. Переграв чи не всю українську класику. Однією з кращих своїх останніх робіт вважає роль Гордубала у виставі «Гордубал» режисера Василя Шершуна за романом Карела Чепека.

На жаль, здоров'я актора в останні роки похитнулося, і в 2018 році він змушений був попрощатися зі сценою. Того ж року переїхав у Будинок ветеранів сцени у Кончі-Заспі під Києвом, де проживає і досі. (Актор не був одружений і власної сім'ї не створив).

Ярослав Мелець завжди вирізнявся громадянською позицією – начитаний, вдумливий, приязний і щирий у стосунках, справжній патріот України і театрального мистецтва, з великою відповідальністю до будь-якої справи, за яку береться. Він належить до старійшин закарпатського театру, є одним із його корифеїв.

Олександр Гаврош

Джерельні приписи:

1. Зайцев, О. Мелець Ярослав Антонович / О. Зайцев // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 20 : Медична – Мікоян. – К., 2018. – С. 76-77 : фот.

2. Ярослав Антонович Мелець, актор-новатор // Закарпатський обласний державний український музично-драматичний театр : 60 років. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2006. – С. 25 : кольор. фот.

3. Ярослав Мелець : заслуж. артист України // Закарпатський обласний державний український музично-драматичний театр : 65 років. – Ужгород : Шарк, 2010. – С. 22 : кольор. фот.

***

4. Кобаль, Василь. Театр, театр, театр – справа усього його життя : [про Я. Мелеця] / В. Кобаль // Срібна Земля. Фест. – 2011. – 1-7 верес. – С. 14 : фот.

5. Мелець, Ярослав. «Нам кажуть, що театр не потрібний взагалі» : [інтерв'ю з актором / вів С. Федака] / Я. Мелець // Закарпат. правда. – 2006. – 14-20 січ. – С. 14.

Серпень : 19

ПАВЛО ПАВЛОВИЧ КІШ

90-річчя від дня народження відомого вченого-хіміка
та організатора науки (1931–1992)

У 2021 році виповнюється 90 років від дня народження основоположника наукового напрямку кафедри аналітичної хімії Ужгородського національного університету, відомого вченого, організатора науки, професора Павла Павловича Кіша. Павло Павлович увійшов в історію розвитку аналітичної хімії не лише на теренах України. Це особистість, людина, про яку пам'ятають, згадують не лише на кафедрі, але й далеко за її межами, в Україні та інших країнах колишнього Радянського Союзу.

П. П. Кіш народився 19 серпня 1931 р. в м. Севлюш (нині м. Виноградів Закарпатської області). Після закінчення середньої школи вступив на хімічний факультет Ужгородського університету, по закінченні якого в 1954 році працював вчителем, а потім заступником директора школи у Виноградіві. Але потяг до науки, до наукових досліджень нестримно дає про себе знати, і в 1959 р. він вступає в аспірантуру Київського університету ім. Тараса Шевченка. Його дисертаційною роботою керує відомий вчений в галузі аналітичної хімії – академік А. К. Бабко. За три роки навчання в аспірантурі П. П. Кіш виконує і в 1962 р. успішно захищає кандидатську дисертацію в галузі розробки фотометричних методів визначення індію.

Після захисту кандидатської дисертації П. П. Кіш незмінно працює в Ужгородському університеті: спочатку на посаді доцента, а потім професора, завідуючого кафедрою аналітичної хімії. В ці роки проявляються блискучі здібності П. П. Кіша як організатора науки. Ним формується новий науковий напрямок – розробка екстракційно-спектрофотометричних методів визначення елементів з використанням основних барвників, який і дотепер успішно розвивається на кафедрі аналітичної хімії Ужгородського університету. Ця ідея знаходить однодумців, на кафедрі з'являються перші аспіранти. Роботи, виконані на кафедрі аналітичної хімії Ужгородського університету, публікуються у провідних фахових журналах. Новий науковий напрямок підтримують всесвітньо відомі вчені-академіки І. П. Алімарін, Ю. О. Золотов, А. К. Бабко,

А. Т. Пилипенко. Не випадково в Ужгороді починають проводитись засідання координаційних Рад з аналітичної хімії. Починаючи з 1978 року, П. П. Кіш є незмінним членом Наукових Рад АН СРСР та АН УРСР з аналітичної хімії, членом редколегії «Українського хімічного журналу».

В 1977 р. П. П. Кіш успішно захищає в Інституті геохімії та аналітичної хімії АН СРСР докторську дисертацію «Екстракційно-фотометричні методи визначення мікрокількостей елементів з використанням основних барвників», стає професором, завідувачем кафедри. З середини 60-тих років співробітниками кафедри під керівництвом проф. П. П. Кіша проведено ряд наукових досліджень з теорії утворення і екстракції іонних асоціатів з основними барвниками. Встановлені загальні закономірності впливу кислотності середовища, природи галогенід-іону, металу, природи і будови основного барвника і розчинника на екстракцію. Вивчено кінетику екстракції і взаємний вплив елементів при екстракції основними барвниками, виявлені причини і характер впливу різних факторів на ступінь екстракції різних елементів. На основі цих досліджень були сформульовані основні положення теорії екстракції основними барвниками, які були використані при розробці методів визначення різних елементів. Самі ці дослідження закріпили пріоритет на теренах СРСР Ужгородської наукової школи з аналітичної хімії основних барвників. В цей період під його керівництвом І. І. Зимомря досліджував екстракцію основними барвниками тіоціанатних комплексів цинку, Ю. К. Онищенко розробив нові методи екстракційно-фотометричного визначення стибію з використанням основних барвників. І. П. Погойда досліджував екстракцію індію у вигляді комплексів з галогенід-йонами і основними барвниками, С. Г. Кременева – екстракцію барвниками комплексів талію і телуру, Г. М. Вітенко – ртуті, Є. М. Задорожна – золота, Й. С. Балог – кадмію, Я. Р. Базель – свинцю. Під керівництвом Павла Павловича Кіша починали свої наукові дослідження й інші науковці, зокрема, І. І. Желтвай, О. Г. Воронич, В. А. Андрух, Я. І. Студеняк, І. М. Мага. Його учнями вважають себе також відомі зараз науковці Кормош Ж. О., Сухарев С. М., Сухарева О. Ю., Молнар Д. І. Безперечно, великою заслугою Павла Павловича Кіша є те, що Й. С. Балог, С. Ю. Чундак, Я. Р. Базель, С. М. Сухарев та В. А. Андрух захистили докторські дисертації, чим доказали значимість започаткованої ним Ужгородської наукової школи аналітичної хімії.

Учні Павла Павловича Кіша стали відомим науковцями і викладачами, успішно працюють в різних наукових та промислових центрах. Продовжують розвивати започатковану ним наукову тематику в Ужгородському університеті професори Чундак С. Ю., Базель Я. Р., Сухарев С. М., доценти Студеняк Я. І., Воронич О. Г., Сухарева О. Ю. Провідними вченими в Угорщині та Словаччині стали учні Павла Павловича професор Й. Балог (Ніредьгазький коледж, Угорщина), професори В. Андрух та Я. Базель (Кошицький університет ім. П. Й. Шафарика, Словаччина). Думаю, Павло Павлович був би щиро радий сучасним досягненням кафедри аналітичної хімії Ужгородського національного університету, яка справедливо вважається провідним науковим центром в галузі аналітичної хімії в Україні.

П. П. Кіш був надзвичайно талановитою і працелюбною людиною. Мало хто може похвалитись такою кількістю наукових публікацій (понад 250) та авторських свідоцтв і патентів (понад 30). Особливо хочеться відзначити його педагогічні таланти. Лекції Павла Павловича ще й дотепер згадують на кафедрі. Звичайно, передусім за їх професійність, логічність, наповненість, методичну спрямованість. Його вміння навести цікаві приклади, порівняння, своєчасно розвантажити студента жартом чи цікавою фразою стали класичними і дотепер згадуються всіма, хто в свій час слухав його лекції. Він мав якусь особливу вишуканість, його одяг завжди був підібраний з особливою старанністю, навіть елегантністю. Студенти його дуже поважали і любили. На засідання наукового гуртка, яким він керував, приходила ледь не половина студентів курсу.

Особливо хочеться сказати про людяність Павла Павловича. Він цікавився особистим життям, проблемами своїх вихованців, завжди прагнув їм допомогти. Більшість учнів Павла Павловича успішно захистили кандидатські чи докторські дисертації і знайшли своє місце в житті.

У березні 1992 р. після важкої хвороби Павла Павловича Кіша не стало. Але він назавжди залишив слід в пам'яті колег, учнів, студентів, створеній ним Ужгородській науковій школі аналітиків, яка успішно розвивається завдяки його учням.

Ярослав Базель

Джерельні приписи:

1. Киш, П. Время достижения равновесия при экстракции галогенидных комплексов металлов основными красителями / П. Киш // Журн. аналит. химии. – 1978. – Т. 33. – № 5. – Текст рос. мовою.
2. Киш, П. Спектрофотометрическое исследование протолитических процессов в растворах хинолиновых красителей / П. Киш // Известия высших учебных заведений. Серия : Химия и химическая технология. – 1988. – Т. 31. – № 10. – Текст рос. мовою.
3. Киш, П. Экстракционно-фотометрическое определение микроколичеств цинка в воде, почве и растениях / П. Киш // Агрохимия. – 1971. – № 6. – Текст рос. мовою.
4. Киш, П. Экстракция и фотометрическое определение индия в виде тетраиодидата малахитового зеленого / П. Киш // Журн. аналит. химии. – 1974. – Т. 29. – № 1. – Текст рос. мовою.
5. Киш, П. Экстракция и фотометрическое определение свинца с этиловым фиолетовым / П. Киш // Известия высших учебных заведений. Серия : Химия и химическая технология. – 1983. – Т. 26. – № 10. – Текст рос. мовою.

***

6. Базель, Ярослав Рудольфович. Кіш Павло Павлович : [хімік, д-р хім. наук] / Я. Р. Базель // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 13 : Кіі – Кок. – К., 2013. – С. 262 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст.
7. Лендел, В. Кіш Павло Павлович : [д-р хім. наук, проф.] / В. Лендел // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 161 : портр.
8. Чундак, С. Павло Кіш : [д-р хім. наук, проф.] / С. Чундак // Педагоги-науковці. – Ужгород, 2000. – С. 63-65.
9. Чундак, С. Ю. Павло Павлович Кіш : (до 70-річчя від дня народж.) / С. Ю. Чундак, Я. Р. Базель // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Хімія. – Вип. 6. – 2001. – С. 3-4 : фот.

Вересень: 6

МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ ЛЕВДАР

105-річчя від дня народження громадського, культурного і політичного діяча, почесного члена Закарпатського крайового товариства «Просвіта» (1916–2004)

М. Левдар народився 6 вересня 1916 р. в селі Великі Лучки Мукачівського району у родині Петра Левдаря і Марії Волошин останньою, дев'ятою, дитиною. До власних дітей Левдарів долучилися ще й племінники Юрко і Ганна, батьки яких померли на початку 20-х років. І хоча родина постійно відчувала матеріальну скруту, жили в злагоді. Мати, доки вистачало борошна, двічі на тиждень пекла хліб, подавала до столу картоплю, квасолю і капусту. Харчів ледве вистачало до літа, і з цього приводу батьки завжди говорили: «На Петра – душа тепла: старого вже не є, а нового ще не є». Батьківська оселя, що складалася з однієї кімнати і сіней, незважаючи на нестатки, зігрівала дитячі серця теплом, єднала родину у радощах і горі. У хаті завжди пахло м'ятою, чебрецем і ромашкою, і цей ні з чим незрівняний запах рідної оселі і дорогий образ рідного краю зігрівав душу Михайла у найважчі хвили життя.

Діти виховувались на сільських традиціях, а також на щоденній тяжкій праці батьків. Михайло у дитинстві був кволим, часто хворів і мама весь час готувала мізинчику сорочку на смерть. Але дитина виявилася живучою, а Господь дарував їй довге і повнокровне життя.

З 1922 р. до 1927 р. вчився у початковій школі рідного села. З особливою теплою згадував вчителя Дмитра Остапчука, який запалив у його серці непогасну іскру любові до Т. Шевченка, української мови, історії українського народу та з боєм говорив про трагічну смерть цього патріота, якого у березні 1939 року угорські окупанти по-звір'ячому замучили у Великому Бичкові.

Два роки навчався у Мукачівській реальній гімназії, яку через матеріальні негаразди змушений був залишити. Хлопець продовжив навчання у Великолучківській горожанській школі, де брав участь у Пласті, драматичному гуртку, співав у хорі. З вдячністю говорив про вчителя Івана Чирія, який виховував дітей у національному дусі, а також часто згадував школяра Михайла Габовду – май-

бутнього активного учасника українського національно-визвольного руху, в'язня мадярських і радянських тюрем, розстріляного в Ужгороді 8 грудня 1945 р. згідно з рішенням спецсуду Закарпатської України під головуванням В. П. Русина за любов до України.

Школою патріотизму стало для Михайла навчання у Мукачівській торговельній академії, яка давала не тільки міцні професійні знання, але й була у той час одним із центрів українського національного життя. Тут він був членом Пласту, «Просвіти», Етнографічного товариства Підкарпатської Руси, збирав експонати для етнографічного музею в Мукачеві, співав у хорі, входив до складу редколегії журналу «Тиса» тощо. Великий вплив на формування його світогляду мали такі визначні вчителі-виховники і патріоти, як Августин Штефан, Олекса Приходько, Іван Трухлий, Василь Чапля, Яків Голота. На все життя залишився спомин про величавий Все-просвітянський з'їзд 17 жовтня 1937 року в Ужгороді, учасником якого, разом з іншими старшокласниками, був і Михайло Левдар.

А потім були буремні місяці кінця 1938 – початку 1939 років. Після окупації у листопаді 1938 р. Мукачева мадярами пішки подався у Хуст, перебував у казармі Карпатської Січі, згодом влаштувався у лікарняну касу хворих, відтак був переведений у Міністерство культу, шкіл і народної освіти, яке очолював професор А. Штефан.

Зранку до ночі працював з великим піднесенням, адже вперше в житті відчув себе вільним громадянином на своїй українській землі. Був свідком проголошення незалежності Карпатської України. Гімн «Ще не вмерла Україна», який зі сльозами на очах співали у те надвечір'я 14 березня 1939 р., коли А. Волошин проголосив незалежність Карпатської України, усі присутні при цій історичній події, довелося знову привселюдно проспівати Михайлові тільки через 50 літ – у 1989 році...

Далі були поневіряння за угорського режиму. Заробляв на хліб насущний там, де приймали на роботу, а у квітні 1940 року його, як свідомого українця для перевиховання в угорському дусі, переміщують углиб Угорщини. У 1945 році, по закінченню війни, Михайло повертається у рідне Закарпаття, працює у фінансових службах Мукачівського, Свалявського, Берегівського районів, далі тривалий час – керуючим Тячівським відділенням Держбанку. Був єдиним серед тринадцяти керуючих районними відділеннями обласної контори Держбанку, хто на службі і у всіх виступах користувався виключно українською мовою. Всі інші послугову-

валися мовою «старшого брата», хоча здебільшого були закарпатцями. У зв'язку з цим був «взятий на мушку» і зазнавав постійних принижень. Одного разу керуючий обласним банком А. Пленков закликав «підозрілого» підлеглого з Тячева на килим в Ужгород і безцеремонно запитав: «Почему Вы и в Тячеве и на областных совещаниях пользуетесь исключительно украинским языком?» М. Левдар відповів, що коли б працював у Росії, то користувався б російською мовою, а на свій захист процитував слова з гімну УРСР: «Живи, Україно, прекрасна і сильна, в Радянськiм Союзi ти щастя знайшла, між вільними вільна, між рівними рівна...» З таким «зухвальством» А. Пленков зустрівся на Закарпатті вперше. Після цієї «задушевної» розмови почалися відверті цькування, приниження національної гідності, різні ревізії. Довелося залишити улюблену роботу. Та фаховий поклик і наполегливість брали своє – працював юристконсультантом Тересвянського лісокомбінату, у Тячівському фінвідділі, очолював відділ соціального забезпечення Тячівського району. В останні роки багато сил і енергії віддавав перекладам німецькою, угорською, румунською, словацькою, чеською, російською мовами.

Визначною віхою в житті Михайла Левдаря, як і кожного справжнього українського патріота, стали політичні події 1989–1991 рр. Він, незважаючи на свій поважний вік, з головою занурився у вир суспільно-політичного життя: стояв біля джерел створення у Тячеві Товариства української мови ім. Т. Шевченка, районної організації Народного Руху України, крайового товариства «Просвіта», взяв діяльну участь у висуненні і підтримці кандидата у народні депутати України по Тячівському виборчому округові. 7 травня 1991 року за самовіддану працю на ниві українського національно-культурного відродження, у числі перших був обраний почесним членом Закарпатського крайового товариства «Просвіта». З тих пір жоден значний захід «Просвіти» не обходився без участі М. Левдаря. Було незрозуміло, як встигав цей чоловік у свої роки і при своїй завантаженості в оформленні численних юридичних документів бути активним ще й у громадсько-культурному і політичному житті Закарпаття!

А ще – він був щедрим благодійником українських справ на рідній землі, активним поширювачем щорічних календарів «Просвіти» та інших просвітянських видань, кореспондентом різних газет, діяльним громадським контролером за впровадженням української мови у всі сфери суспільного життя.

8 вересня 1996 р. за ініціативи крайового товариства «Просвіта» в Ужгородському замку українська громадськість Закарпаття відзначила 80-річчя від дня народження Михайла Левдаря. Голова оргкомітету, голова крайового товариства «Просвіта» Павло Федака відкрив ювілейний вечір і виголосив промову про життєвий шлях і діяльність ювіляра. Про заслуги М. Левдаря у справі культурного, політичного та економічного життя краю говорили у своїх виступах голова обласної організації Спілки письменників України, завідував кафедри української літератури УжДУ Василь Поп, завідував кафедри української мови УжДУ професор Михайло Сюсько, заступник голови крайового товариства «Просвіта», доцент УжДУ Йосип Баглай, політв'язень Омелян Росул, поет Петро Скунць, письменники Іван Чендей і Юрій Керекеш, почесний член «Просвіти» Ганна Божук, голова Берегівської «Просвіти» Микола Гриць, народний депутат України Іван Коршинський, педагог, просвітянин Михайло Федака та ін.

9 вересня 2001 р. у Народному Домі «Просвіти» в Ужгороді крайове товариство «Просвіта» організувало вечір з нагоди 85-річчя від дня народження Михайла Левдаря. Ювіляра сердечно вітали голова крайового товариства «Просвіта» Павло Федака, заступник голови «Просвіти» Йосип Баглай, поет Петро Скунць, голова Перечинської «Просвіти» поет Іван Козак, почесний член «Просвіти» Ганна Божук, голова виконкому Християнсько-народної спілки Закарпаття Ігор Гаврилів та ін.

У жовтні 2004 р. помер трагічно в дорозі на 89-му році життя.

Упродовж усіх свідомих років надихала ювіляра непогасна любов до рідного краю, рідної України. Своєю невтомною працею, істинним патріотизмом і щедрим благодійництвом він заслужив загальну шану і любов своїх земляків.

Павло Федака

Джерельні приписи:

1. Вітання «Просвіти» Михайлові Левдарю (80-річчя) // Календар «Просвіти» на 1996 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 1996. – С. 127.

2. Вітання «Просвіти» Михайлові Левдарю з нагоди 88-річчя // Календар «Просвіти» на 2004 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 2004. – С. 174.

3. Вітання «Просвіти» Михайлові Левдарю з нагоди 88-річчя // Просвіта: Часопис Закарпат. крайового т-ва «Просвіта». – 2004. – Серп. – № 1(6). – С. 5.
4. Михайлу Левдарю – 75! // Карпат. край. – 1991. – 3 верес. – № 34. – С. 16.
5. Пам'яті Михайла Левдаря : [некролог] // Срібна Земля – 2004. – 16 жовт. – № 32. – С. 2.
6. Пам'яті Михайла Левдаря : [некролог] // Календар «Просвіти» на 2005 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 2005. – С. 201.
7. Прощання із другом... : [некролог] // Трибуна – 2004. – 16 жовт. – № 75. – С. 10.
8. Урочистості з нагоди 80-річчя від дня народження Михайла Левдаря // Календар «Просвіти» на 1997 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 1997. – С. 128-129.
9. Федака, П. Великий просвітянин : до 80-річчя від дня народж. М. Левдаря / П. Федака // Новини Закарпаття. – 1996. – 12 верес. (№ 135). – С. 6.
10. Федака, П. Подвижник: до 85-річчя від дня народження Михайла Левдаря / П. Федака // Срібна Земля. – 2001. – 8 верес. – № 34. – С. 13.
11. Федака, П. Залишився у пам'яті просвітян світлою постаттю : до 100-річчя народж. М. Левдаря / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2016 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 2016. – С. 106-107.
12. Федака, П. М. Левдар Михайло Петрович / П. М. Федака // Енциклопедія Закарпаття : визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 188.
13. Федака, П. Михайло Левдар (1916–2004) / П. Федака // Карпатська Україна: Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії. У двох томах. Т. 2. : Карпатська Україна : хроніка подій. Персоналії. – Ужгород : Закарпаття, 2010. – С. 289-291.
14. Федака, П. Незабутній : до 90-річчя народж. М. Левдаря. / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2006 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород, 2006. – С. 123-124.
15. Федака, П. Патріот, громадський діяч і благодійник : до 85-річчя народж. Михайла Левдаря / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2001 рік / Закарпат. крайове т-во «Просвіта». – Ужгород : [Два кольори], 2001. – С. 43-44.

Жовтень: 8

НЕЛЯ МИХАЙЛІВНА ЖУЛКАНИЧ (ЛЕНДЕЛ)

50-річчя від дня народження доктора історичних наук,
професора, академіка Академії наук вищої школи України
(нар. 1971)

Серед моїх колег-істориків Ужгородського національного університету є люди, з якими завжди цікаво розмовляти на будь-які теми. Вони знають не тільки історичні факти, але й орієнтуються в основних здобутках з інших галузей знань. А ще розуміють особливості державотворчих процесів в Україні (і не тільки). Тобто, вони ерудовані, знаючі, багато працюють над собою. Саме до них належить доктор історичних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України Неля Михайлівна Жулканич. Її прийдешній ювілей заставив нас взятися за перо і познайомити широкий загал читачів з цією особистістю.

Неля Лендел народилася 8 жовтня 1971 року в древньому, але вічно молодому Ужгороді в сім'ї службовців. Успішно закінчила середню школу № 15, а у 1994 році – історичний факультет Ужгородського державного (тепер національного) університету. Трудову діяльність розпочала на посаді виховательки Шишлівського дитсадка (Ужгородський район), згодом працювала викладачем історії Ужгородської філії центру «Медик». 3 липня 2002 року – трудиться в Ужгородському національному університеті. Тут пройшла шлях від викладача до професора. Спочатку працювала на кафедрі історії України, а з січня 2019 року – професор кафедри модерної історії України та зарубіжних країн. За цей час вона здобула багато в науковій і педагогічній ниві. У пропонованій статті спробуємо це довести.

Почнемо з наукових здобутків колеги. Спочатку вона під керівництвом професора Володимира Євгеновича Задорожного досліджувала розвиток сільського господарства Закарпаття радянського періоду. Ґрунтовно опрацювала потрібні фонди Державного архіву Закарпатської області, а також опубліковані джерела. А ще використала статистичні матеріали, періодичну пресу та нечисленні праці своїх колег. Усе це дозволило молодому науковцю розкрити низку проблем, а саме: етапи колективізації

та реформування селянського господарства, структуру сільсько-господарського виробництва, технічну оснащеність та кадрову забезпеченість колгоспів, спроби впровадження сільськогосподарського розрахунку, колективного та орендного підрядів, соціальні та культурно-освітні процеси в закарпатському селі тощо. У 2002 році побачила світ монографія «Аграрно-виробничі та соціально-економічні відносини на Закарпатті (1945–1990 рр.)». А у травні 2004 року на засіданні спеціалізованої вченої ради Інституту українознавства ім. Івана Крип'якевича та Інституту народознавства НАН України відбувся успішний захист кандидатської дисертації на тему «Сільське господарство Закарпаття: соціально-економічний аспект (друга половина 40-х – 80-ті роки ХХ століття)». Він засвідчив появу нового кваліфікованого історика.

Неля Михайлівна недовго відпочивала. Уже наступного року вступила до докторантури Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Тут, на кафедрі історії та філософії історії Інституту філософської освіти і науки, під керівництвом професора Івана Івановича Дробота вона почала досліджувати аграрні перетворення в областях Українських Карпат в другій половині 60-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. Знову почалася копітка праця в архівах та бібліотеках. Так, вона опрацювала потрібні фонди Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного архіву вищих органів управління і влади України, а також державні архіви Карпатського регіону – Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей. Ретельно вивчила статистичні матеріали – союзні, республіканські та обласні статистичні щорічники за відповідні роки, а також галузеві статистичні збірники. Усе це дозволило ґрунтовно розкрити дисертаційну тему.

У дисертації та публікаціях показано історичні передумови аграрних перетворень в Україні, проаналізовано напрями аграрного господарювання в областях Українських Карпат у 60-х рр. ХХ – на початку ХХІ століть, узагальнено досвід розв'язання продовольчої проблеми в першій половині 1980-х років, виявлено закономірності й тенденції здійснення аграрної та земельної реформи за роки незалежної України (до 2009 року), узагальнено досвід європейських країн-сусідів щодо здійснення аграрних перетворень в умовах ринкової економіки, сформульовано практичні рекомендації щодо вдосконалення аграрних відносин у регіоні Українських Карпат.

Історик довела, що у досліджуваний період було зроблено чимало. Зокрема, підвищено ефективність сільськогосподарського виробництва, зміцнено матеріально-технічну базу, удосконалено систему фінансово-кредитного обслуговування аграрного виробництва, здійснено перехід до гарантованої оплати праці, колгоспники почали отримувати пенсії та відпустки, розвивалась на селі торгівля, громадське харчування та побутове обслуговування селян, зростало число бібліотек, будинків культури тощо.

Але й було чимало недоліків. Колективізація не призвела до заможного життя селян. Вони були відірвані від землі. Ціни на сільськогосподарську продукцію значно відставали від промислових, відчувалася нестача техніки (особливо якісної), мав місце командно-адміністративний тиск влади на голів колгоспів та радгоспів, низькою залишалась врожайність зернових та продуктивність тваринництва... Не покращилась ситуація і після 1991 року. Щоправда, відбулося розпаювання земель. Але фермерські господарства майже не розвивалися – не було в достатній кількості техніки, дешевих кредитів тощо. Тому, як стверджує Неля Михайлівна, подальшого дослідження потребують питання завершення аграрної і земельної реформи в регіоні (та й у державі в цілому).

У січні 2010 року на засіданні спеціалізованої вченої ради у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова відбувся блискучий захист докторської дисертації Нелі Жулканич на тему «Аграрні перетворення в областях Українських Карпат (друга половина 60-х рр. ХХ – початок ХХІ ст.)». Колега мала понад 45 наукових публікацій, у тому числі й дві монографії: «Трансформація аграрних відносин в областях Українських Карпат (друга половина 60-х рр. ХХ – початок ХХІ ст.)» (Ужгород, 2008) та у співавторстві з І. Дроботом «Соціальний розвиток карпатського села (1965–1990-ті рр.)» (Київ, 2008). Впродовж часу, що минув відтоді, колега й надалі успішно займається дослідженням вказаної теми.

Завершуючи аналіз наукових здобутків Нелі Жулканич, скажемо, що її праці користуються попитом у колег, на них покликаються як досвідчені вчені, так і молоді науковці.

Неля Михайлівна добре відома і як педагог вищої школи. Студентам викладає (чи викладала) нормативні курси «Історія України», «Історія та культура України новітнього часу», «Країнознавство», «Регіональна політика Європейського Союзу» та спецкурс «Аграрні відносини на Закарпатті (середина ХІХ – ХХ ст.)» та ін. Вона досконало знає фактичний матеріал своїх курсів. Викладає

їх згідно з навчальною програмою, враховуючи при цьому вікову психологію студентської молоді. Вчить студентів вчитися, робити узагальнення та аргументовані висновки. Є вимогливим, але справедливим викладачем. За це її шанують колеги та люблять вихованці.

Знаємо колегу і як досвідченого методиста. Вона розробили методичні матеріали зі своїх курсів, а окремі з них опублікувала. Серед них: «Країнознавство: Навчальна програма...» (2006), «Історія України: Методичні поради...» (2012), «Навчально-методичний комплекс з курсу «Економіка регіонів» (2012), «Навчально-методичний комплекс з курсу «Регіональна політика Європейського Союзу» (2012), «Історія та культура України: Методичні поради...» (2017), «Новітня історія України (1917–1991 рр.): Методичні рекомендації...» (2019) та ін.

Неля Михайлівна відома і як укладач. Вона уклала, зробила коментарі та написала передмову до збірника «Сторінки історії Ужгородського національного університету: документи і матеріали» (Ужгород, 2005. – 219 с.). Тут вперше зібрано найважливіші джерела з історії найстарішого в краї вишу. А ще була співукладачем видання «Анотований покажчик дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Д 26.053.02 (історичні науки) Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (2004–2012 рр.)» (Київ, 2012. – 226 с.). Це видання присвячено до 180-річчя університету.

Колега – щаслива у сімейному житті. Разом з чоловіком Олександром Михайловичем Жулканичем, кандидатом економічних наук, доцентом кафедри фінансів Ужгородського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету, виростили і виховали двох чудових дітей. Вони радують батьків своїми успіхами. Син Віктор і донька Неля (у заміжжі Бібікова) здобули вищу освіту (історичний та економічний факультети УжНУ відповідно), стали кандидатами економічних наук, працюють викладачами кафедри менеджменту туристичного та готельно-ресторанного бізнесу Ужгородського торговельно-економічного інституту КНТЕУ.

Майже три десятки років колега наполегливо трудиться на педагогічній та науковій роботі. За цей час вона здобула шану і повагу людей. Їй неодноразово оголошували подяки, нагороджували грамотами. А ще, як уже було згадано, її обрано академіком відділення історії, філософії та українознавства Академії наук ви-

щої школи України (2012). Але найбільшою нагородою для неї є слова вдячності від колишніх вихованців. Вони дякують не лише за знання, але й розуміння науки життя у цей складний час.

Професор Неля Михайлівна Жулканич підійшла до свого першого серйозного ювілею. Вона зустрічає його з вагомими здобутками, про які мовилось вище. А попереду нові ідеї та плани.

Микола Олашин

Джерельні приписи:

1. Дробот, І. Соціальний розвиток карпатського села (1965–1990-ті рр.) / І. Дробот, Н. Жулканич ; НАН України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – 78 с., табл.

2. Жулканич, Н. М. Аграрно-виробничі та соціально-економічні відносини на Закарпатті (1945–1990 роки) / Н. Жулканич ; МОН України, Ужгород. нац. ун-т, НДІ Карпатознавства ; відп. за вип. В. Є. Задорожний. – Ужгород, 2002. – 178 с.

3. Жулканич, Н. Трансформація аграрних відносин в областях Українських Карпат (друга половина 60-х рр. ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія / Н. Жулканич ; МОН України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова ; відп. ред. І. І. Дробот. – Ужгород : Карпати, 2008. – 408 с.

***

4. Дробот, І. І. Досвід реалізації аграрних реформ в окремих країнах Центрально-Східної Європи та можливості його використання в Україні / І. І. Дробот, Н. М. Жулканич // Науковий вісник [ОДЕУ]. Науки : Економіка, політологія, історія. – Вип. 19 (75). – Одеса, 2008. – С. 170-187.

5. Жулканич, Н. Аграрні відносини на Закарпатті (друга половина 40-х – 90-ті роки ХХ ст.) : історіограф. огляд / Н. Жулканич // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 10. – Ужгород : Вісник Карпат, 2004. – С. 163-167.

6. Жулканич, Н. Аграрні перетворення в регіоні Карпат (середина ХІХ – 20-30-ті рр. ХХ ст.) / Н. Жулканич // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету

ім. Володимира Гнатюка. Серія : Історія. – Вип. 1. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – С. 72-76.

7. Жулканич, Н. Грошові доходи як чинник підвищення життєвого рівня сільського населення Карпатського регіону (друга половина 1960 – 90-х рр.) / Н. Жулканич // Гуржіївські історичні читання : зб. наук. праць. – Вип. 6. – Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. А., 2013. – С. 199-201.

8. Жулканич, Н. Досвід аграрних реформувань в Польщі (1960–1970-і роки) / Н. Жулканич // Соціально-гуманітарні дослідження та інноваційна освітня діяльність : матеріали Міжнар. наук. конф., 24-25 трав. 2019 р., м. Дніпро. – Дніпро : Охотник, 2019. – С. 144-145.

9. Жулканич, Н. Досвід реалізації аграрних реформ в окремих країнах Центрально-Східної Європи та можливості його використання в Україні (на прикладі Румунії) / Н. Жулканич // Румунсько-українські відносини: історія та сучасність = Relații româno-ucrainene: istorie și contemporaneitate : зб. наук. праць за матеріалами III Міжнар. наук. конф. «Румунсько-українські відносини: історія та сучасність», (30 черв.-1 лип. 2009 р., м. Сату-Маре, Румунія). – Ужгород ; Сату-Маре, 2011. – С. 106-114.

10. Жулканич, Н. Еволюція аграрних відносин в період становлення ринкових умов господарювання / Н. Жулканич // Український селянин: зб. наук. праць. – Вип. 11 : Матеріали VII Міжнародного симпозіуму з проблем аграрної історії, присвяченого 90-ій річниці Української Держави гетьмана П. П. Скоропадського. – Черкаси, 2008. – С. 287-292.

11. Жулканич, Н. Історіографія аграрних відносин на Закарпатті радянської доби / Н. Жулканич // Carpatica-Карпатика. – Вип. 30 : Історична школа професора Володимира Задорожного : наук. зб. – Вип. 2. – Ужгород : Гражда, 2004. – С. 111-122.

12. Жулканич, Н. Культурно-освітні зміни в закарпатському селі (1945–1980 рр.) / Н. Жулканич // Література та культура Полісся : зб. праць. – Вип. 73 : Серія «Історичні науки», № 1. – Ніжин : Вид-во НДУ, 2013. – С. 276-285.

13. Жулканич, Н. Особисті господарства населення областей Українських Карпат: становлення та функціонування (60–90-і рр. ХХ ст.) / Н. Жулканич // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія : Історія. – Вип. 3. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 189-196.

14. Жулканич, Н. Перші «радянські» вибори на Закарпатті (вибори до Верховної Ради СРСР 10 лютого 1946 р.) / Н. Жулканич, В. Міщанин // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 6 : Історичні науки. – Вип. 13 : Ювілейний випуск до 180-річчя НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. – С. 52-60.

15. Жулканич, Н. Проблеми функціонування соціально-культурної сфери села областей Українських Карпат (1980–1990-ті рр.) / Н. Жулканич // Вісник Прикарпатського університету: Історія. – Вип. XII-XIII. – Івано-Франківськ, 2007. – С. 45-51.

16. Жулканич, Н. Ретроспектива соціально-економічних перетворень на селі в 60-х роках і сучасна аграрна реформа / Н. Жулканич // Економіка Закарпаття сьогодні і завтра: шляхи виходу з кризи : (матеріали наук.-практ. конф., 13-14 берез. 1997 р.) / Закарпат. обл. держ. адмін., Ужгород. держ. ун-т, Закарпат. регіон. центр соціал.-економ. і гуманітар. дослідж. НАН України, Ін-т регіонал. дослідж. НАН України. – Ужгород : [Патент], 1997. – С. 196-200.

17. Жулканич, Н. Розвиток транскордонного співробітництва Карпатського регіону (на прикладі АПК Закарпатської області) / Н. Жулканич // Історична панорама : зб. наук. ст. – Вип. 3. – Чернівці : Рута, 2006. – С. 104-113.

18. Жулканич, Н. Роль індивідуального сектора в розвитку сільського господарства Закарпаття в 1965–1985 рр. / Н. Жулканич // Дослідження історії соціально-економічного розвитку країн Центральної та Південно-Східної Європи: сучасний стан, проблеми, перспективи : доп. та повідомл. наук. конф., присвяч. 70-річчю д-ра іст. наук, проф., заслуж. працівника освіти України Гранчака Івана Михайловича, 7 жовт. 1997 р. / Упр. освіти Закарпат. ОДА, Ужгород. держ. ун-т, Ужгород. держ. ін-т інформатики, економіки і права, Закарпат. регіон. центр соціал.-економ. і гуманітар. дослідж. НАН України. – Ужгород : Патент, 1998. – С. 316-321.

19. Лендел, М. Економічний розвиток регіону / М. Лендел, Н. Жулканич // Регіоналістика. – 2011. – № 2. – С. 36-45.

20. Лендел, М. Перспективи інтеграції аграрного сектора України до Спільної аграрної політики ЄС: проблемні аспекти / М. Лендел, Н. Жулканич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні відносини. – Вип. 1. – Ужгород : Ліра, 2007. – С. 6-12.

21. Лендел, М. Пріоритетні напрями вивчення засад розвитку регіональної економіки у вищих навчальних закладах / М. Лендел,

Н. Жулканич // Науковий вісник [ОДЕУ]. Науки : Економіка, політологія, історія. – № 12 (164). – Одеса, 2012. – С. 3-15.

***

22. Жулканич (Лендєл) Неля Михайлівна // Олашин, М. В. Історичний факультет Ужгородського національного університету : біобібліогр. довід. / Держ. вищ. навч. заклад «Ужгород. нац. ун-т» ; бібліогр. ред. О. Д. Закривидорога ; відп. за вип. І. О. Мандрик. – Ужгород : Гражда, 2010. – С. 126-128 : фот.

23. Жулканич Неля Михайлівна // Іван Іванович Дробот : біобібліогр. покажч. / МОНМС України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Наук. б-ка, Ін-т філософ. освіти і науки, Каф. історії та філософії історії ; упоряд. : Л. В. Савенкова, Н. І. Тарасова ; голов. ред. В. М. Даниленко. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – С. 91-92 : фот.

24. Жулканич Неля Михайлівна // Під покровительством музи Кліо: історичному факультету Ужгородського національного університету – 60 років / МОН України, Ужгород. нац. ун-т ; уклад. : М. В. Олашин, М. Ю. Токар, Ю. О. Остапець, В. І. Фенич. – Ужгород, 2005. – С. 132-133 : фот.

Жовтень: 17

ДМИТРО ІЛЛІЧ СІКОРА

90-річчя від дня народження доктора фізико-математичних наук,
професора Інституту електронної фізики НАН України
(1931–2009)

Народився Дмитро Ілліч 17 жовтня 1931 року в селі Старе Давидково Мукачівського району в селянській сім'ї. Тяга до освіти та знань завжди жила в цій сім'ї, проте реалізувати свої мрії батьки Ілля Іванович та Марія Іванівна змогли лише для своїх п'яти дітей. Всі їхні діти отримали вищу освіту. Сини Дмитро, Мирон та Степан по закінченню фізичного факультету, дочка Юлія – економічну та Анна – філологічну освіти. Гідна, поважна та роботяща фамілія. Окрім Дмитра, кандидатом наук згодом став його молодший брат

Степан, який займав високі посади у державних органах влади Закарпаття, був директором відомого санаторію «Перлина Закарпаття». Дитинство та юність Дмитра Ілліча прийшлися на буремні повоєнні та воєнні роки, коли влада часто і кардинально змінювалася. З цих років, напевно, залишилися у нього знання чеської, словацької та угорської мов та філософське сприйняття дійсності.

Потяг Дмитра до знань та науки отримали підтримку у родині. У 1942 році він вступає в Мукачівську гімназію, викладачами якої в часи Чехословацької республіки були високоосвічені викладачі, професура, українці та росіяни, що втікали за кордон від тогочасного комуністичного режиму. Гімназія давала освіту, що дозволяла вступати у європейські університети. Наприклад, випускники гімназії добре володіли латиною, знали мінімум дві іноземні мови, мали гарну підготовку по природничих науках. Проте, закінчував гімназист уже середню школу №1 ім. Пушкіна м. Мукачево. Випускника десятирічки взяли вчителем початкових класів у с. Зняцево. При відкритті в 1950 році фізико-математичного факультету Дмитро Ілліч вступає в Ужгородський державний університет. Навчання на фізичному факультеті запам'яталося тим, що вони були першими студентами і спільно із викладачами здобували перший досвід. На четвертому курсі в Ужгородський держуніверситет приїхали нові викладачі, згодом відомі вчені із Києва, Москви та Ленінграду, Володимир Шкода-Ульянов, Іван Запіночний, Юрій Ломсадзе. Пізніше до них долучилися Дмитро Чепур, Матрона Братійчук. Це зовсім обновило фізичний факультет. Цим викладачам Дмитро Ілліч завдячував і своєму становленню як педагога, дослідника та організатора науки. В цей час розпочалися роботи по створенню матеріально-технічної бази з метою проведення експериментальних досліджень в галузі фізики атомного ядра. За відносно короткий проміжок часу зусиллями молодих виконавців у спеціально побудованій будівлі було змонтовано два електронні прискорювачі, мікротрон М-10 та бетатрон з енергією до 25 МеВ. Були також створені всі умови для стажування ужгородських фізиків у провідних ядерних центрах СРСР – Москві, Ленінграді (тепер Санкт-Петербург), Дубні, Томську, Новосибірську та інших академічних закладах. Протягом трьох років Сікора Д. І. проводить наукові дослідження у Харкові на базі Українського фізико-технічного інституту на новоствореному лінійному прискорювачу з енергією електронів до 2 ГеВ! Добра пам'ять про нього як розумного та працьовитого дослідника і до цього часу служить перепусткою для

ужгородських фізиків-ядерників у лабораторії НЦ ХФТІ НАН України. Результатом наукових досліджень Дмитра Ілліча стала кандидатська дисертація на тему «Виходи нейтронів з мішеней «нескінченно» великої товщини під дією електронів», яку він захистив 1964 року в Інституті фізики АН УРСР (м. Київ).

Використання електронних прискорювачів для створення інтенсивних пучків нейтронів, потрібних як для ядерної зброї, ядерної енергетики, так і для численних застосувань у матеріалознавстві, геології та медичних галузях, є завжди актуальним. Тому в цей час в Ужгороді починається будівництво приміщення для більш потужного прискорювача мікротрона М-30 з енергією електронів до 30 мільйонів електронвольт! Нагальною стала потреба у відкритті в Закарпатті першого академічного підрозділу. Така діяльність, ініційована проф. В. Шкодою-Ульяновим, у виконанні якої брав активну участь Сікора Д. І., була підтримана з боку керівництва Ужгородського університету (професор Д. В. Чепур), області (Ю. В. Ільницький), директора Інституту фізики АН УРСР (академік М. В. Пасічник), президії АН УРСР (академік Б. Є. Патон) та СРСР (академіки П. Л. Капіца, Г. М. Фльоров) та багатьох інших. Можливості цієї унікальної установки дозволили б формувати потужні потоки прискорених електронів, нейтронів та гальмівного гамма-випромінювання. Стало можливим проведення унікальних досліджень у галузі фізики збудження та поділу атомних ядер, нейтронної фізики, а також вирішення широкого кола прикладних ядерно-фізичних задач.

Наступні роки були щільно спресовані із важливих для нашого краю та сім'ї Сікори Д. І. подій: активна участь у створенні академічного підрозділу, робота для виділення окремої території для нього, початок будівництва лабораторного корпусу, кадрові питання, численні відрядження у Київ, Москву. Ще до виходу у світ офіційних рішень про створення академічного підрозділу на Закарпатті академік П. Капіца сприяв передачі в Ужгород з Об'єднаного інституту ядерних досліджень (м. Дубна, Московська обл.) обладнання – електромагніта ведучого поля і прискорювальної камери мікротрона М-30 з енергією прискорених електронів до 30 МеВ. Також були передані креслення для цього прискорювача. Для ужгородських фізиків це були нові задачі, тому були створені всі умови для стажування у провідних ядерних центрах СРСР – Москві, Ленінграді (тепер Санкт-Петербург), Дубні, Томську, Новосибірську та інших. Для Дмитра Ілліча участь у цих роботах поєдну-

валася із науковою роботою. Окрім досліджень фундаментальних закономірностей збудження та поділу ядра, ужгородські фізики-ядерники займалися вивченням радіоактивності мінеральних вод Закарпаття, вмістом благородних і дорогоцінних металів у геологічних породах та рудах краю, тощо. У 1967 році сім'ю Сікори Д. І. очікував новий життєвий поворот. Після проходження конкурсної процедури його включено у склад групи лекторів, яку відрядили до Алжиру для викладання в інституті «Африканський нафтовий і текстильний центр». Мова викладання там французька. Ось вам рівень Мукачівської гімназії та Ужгородського держуніверситету! Це відрядження, яке він провів разом із сім'єю, тривало три роки і залишило незабутні враження для родини Сікорів.

В цей час в Ужгороді завершується будівництво лабораторного корпусу та монтаж мікротрона М-30. У грудні 1969 року на Закарпатті був створений відділ фотоядерних процесів як підрозділ Інституту фізики, а потім, з 1970 р., Інституту ядерних досліджень АН УРСР. Першим завідувачем новоствореного відділу був фундатор ядерної науки на Закарпатті, професор В. О. Шкода-Ульянов, а з 1974 до 1996 року його очолює доктор фізико-математичних наук Д. І. Сікора. Під його керівництвом йшло завершення монтажу мікротрона М-30, його фізичного запуску на випромінювання, створення експериментальної бази та постановки експериментів з активаційного аналізу, фотоподілу ядер та вивчення фізики запізнлих нейтронів. У 1975 році мікротрон М-30 був зданий в експлуатацію, в чому велика заслуга організатора і вченого Дмитра Ілліча.

Здача мікротрона М-30 в експлуатацію і подальша його модернізація дозволили виконувати широке коло експериментів як у ядерній фізиці, так і в радіаційному матеріалознавстві. Посада завідувача ядерного відділу вимагала від керівника багато талантів, які були у Дмитра Ілліча: господарника – для належного упорядкування та охорони санітарно-захисної зони більш ніж у 3 га, забезпечення належних умов роботи співробітників в умовах автономного енерго- та водопостачання, комплектування апаратурою, комплектуючими та матеріалами від паперу, книг та електронних ламп до вугілля для кочегарки; адміністратора – адже штат відділу був понад 40 чоловік, що вимагало оптимального структурування колективу, виділення наукових груп по напрямках : ізомерія та фізика поділу атомного ядра, фізики нейтронів, автоматизації експерименту, численних прикладних роботах по

активаційному аналізі, ядерній медицині та радіоекології нашого краю. Теоретична група (Лендел О., Ремета Є., Чарнович Є., Маринець Т.) вирішувала важливі питання теорії поділу ядра, систематизації ядер-уламків. Експериментальні роботи стосувалися фотоподілу ядра, запізнілих нейтронів поділу. В центрі постійної уваги Д. І. Сікори була мікротронна група та механічна майстерня відділу, які акумулювали найбільш висококваліфікованих представників технічної інтелігенції області із головним інженером М-30 К. Поповичем. Був свій відділ кадрів, господарський підрозділ та охорона. Специфіка відділу потребувала введення та неухильного контролю Д. І. Сікорою виконання співробітниками ядерних регламентів, шкідливих умов праці, тощо. Однією з перших робіт відділу, виконаних під керівництвом Д. І. Сікори було вивчення часових та енергетичних розподілів запізнюючих нейтронів при поділі ядер ^{232}Th , ^{235}U , ^{238}U , ^{237}Np , ^{239}Pu та ^{241}Am гальмівним випромінюванням в інтервалі максимальних енергій 10-20 МеВ. Ці дослідження виконували під керівництвом Д. І. Сікори співробітники В. А. Удод, М. В. Стецьо, С. І. Сичовий, В. І. Ломоносов, П. П. Ганич, Є. Ю. Ремета, О. І. Лендел разом з групою мікротрона. Матеріали досліджень стали основою кандидатської дисертації П. П. Ганича та докторської дисертації Д. І. Сікори на тему «Запізнілі нейтрони поділу». Інша сфера наукових інтересів Дмитра Ілліча стосувалася систематизації уламків поділу важких ядер, проблема, що сягає задач нуклеосинтезу та формування ізотопного та хімічного складу Землі та небесних тіл. Значні результати були одержані під керівництвом Д. І. Сікори в прикладній сфері. Зокрема, на базі на мікротроні М-30 було розроблено і атестовано метрологічний стенд для проведення радіаційних випробувань космічної і спеціальної техніки. Наукові успіхи очолюваного ним відділу були однією із складових, що привели до відкриття в 1992 році першого академічного інституту на Закарпатті – ІЕФ НАН України, а Ужгород став третім ядерним центром України. Натепер мікротрон М-30 включено в реєстр об'єктів національного надбання України.

Наукова робота Д. І. Сікори завжди була тісно пов'язана з педагогічною діяльністю. Протягом багатьох років він читав лекції студентам фізичного факультету із загального курсу ядерної фізики та ряд спеціальних курсів для студентів спеціалізації «ядерна фізика». Викладацька робота дала йому можливість виявляти обдарованих студентів та залучати їх до наукової роботи. Дмитро

Ілліч дуже любив музику та хоровий спів, був активним учасником чоловічої хорової самодіяльної народної капели «Боян» Ужгородського університету. Він користувався великим авторитетом та повагою серед викладачів, студентів та всього колективу інституту.

Дмитро Ілліч був чудовим і надійним сім'янином. Великою опорою для нього була дружина Діна Іванівна Ляліна, старший викладач кафедри математичного аналізу УжДУ. Діти пішли по слідах батьків. Син Дмитро закінчив фізичний факультет, працює у сфері ІТ, донька Тетяна, закінчила математичний факультет, зараз працює у банківській установі. Дмитро Ілліч був винятково толерантною людиною, ніколи не вживав лайливих слів, мав почуття гумору. Його любили за порядність і доброту, він володів яскраво вираженою позитивною аурую душевної людини, з ним було легко і приємно спілкуватися.

Володимир Маслюк

Джерельні приписи:

1. Ганич, П. П. Сопоставление сечений образования ^{115}Cd , ^{140}Ba , ^{235}U , ^{237}Np , ^{239}Pu / П. П. Ганич, В. И. Ломоносо, Д. И. Сікора // Атомная энергия. – 1980. – Т. 48. – № 1. – С. 36-38.
2. Кутові розподіли уламків виділених мас при поділі ^{236}U та ^{239}Pu / М. І. Заїка, Ю. В. Кібкало, О. І. Лендел, О. О. Парлаг, Д. І. Сікора, В. Т. Токарєв, В. А. Шитюк // Укр. фізич. журн. – 1994. – Т. 39. – № 1. – С. 35-38.
3. Про зарядовий розподіл мас-стабільних ядер / О. І. Лендел, Т. Й. Маринець, Д. І. Сікора, Є. І. Чарнович, М. М. Янканич // Укр. фізич. журн. – 1992. – Т. 37. – № 5. – С. 647-650.
4. Про розподіл внутрішніх енергій ізобарів продуктів асиметричного і надасиметричного поділу важких ядер / А. І. Лендел, Т. Й. Маринець, Д. І. Сікора, Є. І. Чарнович, М. М. Янканич // Укр. фізич. журн. – 1993. – Т. 39. – № 10. – С. 1459-1463.
5. Про розподіл внутрішніх енергій ізобарів продуктів потрійного поділу важких нейтронодефіцитних ядер / О. І. Лендел, Т. Й. Маринець, Д. І. Сікора, Є. І. Чарнович, М. М. Янканич // Укр. фізич. журн. – 1994. – Т. 39. – № 3. – С. 284-287.
6. Сікора, Д. Структура сталих α -розпаду важких ядер / Д. І. Сікора, С. І. Сичов // Укр. фізич. журн. – 1997. – Т. 42. – № 5. – С. 527-529.

***

7. Сікора Дмитро : фізик // Дочинець, М. Енциклопедія Мукачева в іменах / М. Дочинець, В. Пагирия. – Мукачево : Карпат. вежа, 2006. – С. 115 : портр.

8. Сікора Дмитро Ілліч : (1931–2009) ; [д-р фізико-мат. наук] // 20 років Інституту електронної фізики Національної академії наук України. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2012. – С. 61–62 : портр.

9. Шимон, Л. Дмитро Сікора перший закарпатець – дослідник атомних ядер / Л. Шимон // Трибуна. – 2010. – 23 січ. – С. 12.

Жовтень: 18

НІНА ІВАНІВНА КОРАБЕЛЬЩИКОВА

95-річчя від дня народження доктора медичних наук,
професора (1926–1996)

Корабельщикова Ніна Іванівна – непересічна особистість, досвідчений клініцист, вчений, чудовий керівник та педагог.

Народилася Ніна Іванівна в Оренбурзі (Росія). У 1951 році закінчила 2-ий Московський медичний інститут. Працювала лікарем-терапевтом у Москві, Владикавказі.

У 1958 році у зв'язку з переведенням чоловіка-військового в Ужгород сім'я переїхала на Закарпаття і Ніна Іванівна почала працювати лікарем-ординатором терапевтичного відділення обласної клінічної лікарні, а згодом вступає до аспірантури і з 1961 року вся її діяльність пов'язується з Ужгородським державним університетом. Під керівництвом М. С. Туркельтауба Ніна Іванівна вивчала лікувальні властивості мінеральної води скважини 2-Р санаторію «Шаян». Експериментально, в умовах санаторію, були досліджені стан печінки, підшлункової залози, кишківника під дією мінеральної води у хворих хронічним гастритом. Успішно захищає кандидатську дисертацію «Лечение больных язвенной болезнью и хроническим гастритом на курорте «Шаян». Працює асистентом, доцентом, а після захисту докторської «Диагностика и лечение ревматических пороков сердца у беременных» у 1972

році – професором кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб. У 1974–1977 рр. Ніна Іванівна – декан медичного факультету УжДУ. З 1975 по 1990 рік очолювала кафедру госпітальної терапії. Упродовж 1974–1980 рр. – голова Вченої ради по захисту кандидатських дисертацій за спеціальністю «Внутрішні хвороби».

Під керівництвом Корабельщикової Н. І. кафедра госпітальної терапії була найбільшою за численністю викладачів на медичному факультеті і провідною за багатьма показниками діяльності. Колектив кафедри активно проводив наукові дослідження, присвячені актуальним проблемам кардіології, які входили у комплексний план наукових досліджень Київського НДІ ім. М. Д. Стражеска. Наукова робота тісно була пов'язана з організацією на Закарпатті спеціалізованої кардіологічної допомоги, що розвивалася по всій країні, та поетапним лікуванням хворих з інфарктом міокарду й профілактики ішемічної хвороби серця. За ініціативи та активної участі Ніни Іванівни у період 1976–1980 роки задля охорони здоров'я краян було створено кардіологічні бригади швидкої медичної допомоги, кардіореанімація, кардіологічне реабілітаційне відділення, реабілітаційне відділення в санаторії «Карпати», диспансерне спостереження кардіолога в поліклініці за місцем проживання. Все це поетапно було запроваджено в міські та центральні районні лікарні. Організаційно-методичний центр працював на базі кафедри та кардіологічного відділення обласної клінічної лікарні під керівництвом Корабельщикової Ніни Іванівни. Тут для кардіологів області працював постійно діючий семінар з навчання лікарів, проходили спеціалізацію та підвищували кваліфікацію лікарі кабінетів функціональної діагностики, лікарі-кардіологи з усіх куточків області, лікарі спеціалізованих бригад швидкої допомоги, лікарі базового санаторію «Карпати», готувалися і захищалися кандидатські дисертації. Серйозну увагу Ніна Іванівна приділяла підготовці та навчанню терапевтів. Двадцять років Корабельщикова Н. І. була головою обласного наукового товариства терапевтів, очолювала обласне товариство кардіологів і виховала цілу плеяду кваліфікованих спеціалістів для області. Вона була членом президії Республіканського наукового товариства терапевтів і кардіологів, депутатом Закарпатської обласної ради народних депутатів (1975–1977 рр.), головою депутатської комісії з охорони здоров'я і соціального забезпечення. Ніна Іванівна була сильною особистістю, принциповою, відповідальною, її поважали і любили. Її вклад у медицину краю надзви-

чайно важливий. Пам'ять про неї житиме вічно у серцях колег, друзів, врятованих пацієнтів.

*Наталія Вакула,
Дана Данко*

Джерельні приписи:

1. Корабельщикова, Н. И. Клинико-экспериментальные наблюдения секреторной функции желудка при применении минеральной воды «Шаян» / Н. И. Корабельщикова // Тезисы докладов XVII научной конференции профессорско-преподавательского состава : (секция медицинских наук), 8-13 апр. 1963 г. / УжДУ ; [редкол. : А. М. Кишко, В. С. Петрус, Э. О. Котелянский]. – Ужгород, 1963. – С. 24-25. – Текст рос. мовою.

2. Корабельщикова, Н. И. Отдаленные результаты лечения на курорте «Шаян» больных язвенной болезнью 12-перстной кишки и хроническими гастритами / Н. И. Корабельщикова // Тезисы докладов и сообщения XVIII научной конференции профессорско-преподавательского состава : (секция медицинских наук), 4-6 мая 1964 г. / УжДУ ; [редкол. : Г. Е. Марантиди, М. С. Туркельтауб, И. Н. Рембез, К. К. Сильвай]. – Ужгород, 1964. – С. 75-76. – Текст рос. мовою.

3. Корабельщикова, Н. И. Состояние некоторых клинико-лабораторных показателей у больных, лечившихся на курорте «Шаян» / Н. И. Корабельщикова // Тезисы докладов и сообщения юбилейной клинической конференции Закарпатского областного отдела здравоохранения и медицинского факультета Ужгородского госуниверситета : посвящен. 20-летию освобождения Закарпатья от фашистских захватчиков (март, 1965 г.) / [редкол. : М. С. Туркельтауб, А. В. Фединец, П. С. Ришко и др.]. – Ужгород, 1964. – С. 211-216. – Текст рос. мовою.

4. Корабельщикова, Н. И. Про взаємозв'язки між пепсиноутворюючою функцією шлунку та вмістом калію і натрію в шлунковому соці і крові у хворих хронічним гастритом з секреторною недостатністю / Н. И. Корабельщикова // Тези доповідей до XX-ої наукової конференції професорсько-викладацького складу : (секція медичних наук), берез. 1966 р. / УжДУ ; [редкол. : Г. Є. Марантіді, Н. І. Бут, М. М. Ганич та ін.]. – Ужгород, 1966. – С. 67-68.

***

5. Висіцька, Таміла. Корабельщикова Ніна Іванівна / Т. Висіцька // Висіцька, Т. Жіночі постаті в історії Закарпаття. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2004. – С. 153-156 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

6. Медичному факультету Ужгородського національного університету – 60 : [у т. ч. про Н. Корабельщикову] // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Медицина. – Вип. 25. – Ужгород, 2005. – С. 3-25.

7. Професор Н. І. Корабельщикова // Історія медичного факультету Ужгородського національного університету. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2005. – С. 34 : портр.

8. Світила іншим, згораючи сама : 18 жовт. виповнилося би 90 Н. І. Корабельщиковій : [лікар-кардіолог] // Новини Закарпаття. – 2016. – 18 жовт. – С. 7.

Листопад: 12

СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ ЧЕЙПЕШ

60-річчя від дня народження гравця команди майстрів футболу, півзахисника, форварда, депутата Верховної Ради України 2-го скликання (нар. 1961)

Сергій Іванович Чейпеш народився 12 листопада 1961 р. у невеличкому селі Веряця (входило до Королівської сільської ради до 2020 р.), що на Виноградівщині. Півзахисник, форвард. У шкільні роки займався багатьма видами спорту, що були доступні сільському юнакові, але найбільше любив із ровесниками ганяти м'яча. У старших класах Королівської ЗОШ I-III ст. Сергій спочатку грав за резервістів, а згодом й за основу команди місцевого «Локомотива», який виступав у першості області.

У 1979 р. 18-річний Сергій у складі збірної Закарпаття став не лише чемпіоном республіки серед ровесників, але й вперше одягнув футболку команди майстрів ФК «Говерла». А потрапив до ужгородської «Говерли» юнак випадково. У Мукачеві на турнірі був тренер «Говерли» Юрій Чирков, котрий і поклав око на верт-

кого форварда з Виноградова. І як з'ясувалося, цей хлопчина був школярем Королівської ЗОШ I-III ст., де свого часу навчався і Юрій Іванович. Окрім цього, того року вийшла постанова Федерації футболу колишнього Союзу в якій була вимога: «У команді майстрів за основу повинні грати щонайменше троє гравців не старші 19 років». Саме через цю постанову Чейпеш та його ровесники Михайло Іваниця з Великоберезнянщини і Віктор Пасулько з Іршавщини одягли футболки ужгородської «Говерли». У тому сезоні Сергію пощастило ще разом пограти зі своїм земляком Юрієм Чирковим (1947 р. н.), а також іншим ветераном клубу, зокрема, 31-річним Іваном Шопою з Довгого. За команду Чейпеш у тому сезоні провів 15 календарних ігор і став автором 2 голів. Для новачка це непогано. Свій дебютний гол за ужгородців виноградівчанин забив у 21-му турі (18 липня 1979 р.): ФК «Говерла» (Ужгород) – ФК «Новатор» (Жданов, нині Маріуполь) – 2:0. Ще раз С. Чейпеш заставив гостей розпочинати гру з центра поля у домашньому поєдинку (41-ий тур, 22 жовтня 1979 р.): ФК «Говерла» – ФК «Торпедо» (Луцьк) – 3:1.

Наступного сезону Сергій не грав за ужгородців через серйозні сімейні проблеми – помер батько. І все ж цей сезон 19-річний юнак провів у місцевому ФК «Керамік», який виступав у першості Закарпаття (1-ша ліга). Ця команда не лише зайняла перше місце у своїй зоні, але й виборола путівку з наступного року грати серед елітних команд краю – в чемпіонаті Закарпаття (Вища ліга).

Згідно з тодішнім новим положенням про змагання за команди 2-ої ліги першості СРСР (у ній грали закарпатські команди «Говерла» (Ужгород) та «Карпати» (Мукачево) могли виступати не більше чотирьох гравців віком старші 25 років, а також у колективі мали бути чотири спортсмени молодші 19 років. Отже, у 1981 році 19-річного С. Чейпеша знову запросили до ужгородської «Говерли». Цей сезон для нього став найбільш вдалим. Він став одним із кращих бомбардирів (у 18 календарних іграх забив 5 голів).

У 1981 році у «Говерлі» разом із С. Чейпешом грали такі знані у майбутньому футболісти та тренери як Віктор Пасулько, Михайло Іваниця, Ігор Надь, Йосип Микуланинець, Аттіла Зан та інші. Згодом Микуланинець перебереться до складу ФК «Динамо» (Київ), а Пасулько гратиме за збірну колишнього Радянського Союзу та ФК «Спартак» (Москва).

У 1982 році назву команди «Говерла» було змінено на «Закарпаття». До команди були зараховані член юнацької збірної СРСР В'ячеслав Медвідь із Нового Давидкова, а із львівських «Карпат»

повернувся Іван Буловчак з Великого Березного. Сергій Чейпеш за ужгородців у цьому сезоні відіграв 17 календарних поєдинків і через серйозну травму повернувся на малу батьківщину.

Футбол футбол, але Сергій Іванович ніколи не забував про науку. Понад усе любив фізику, а також мав неабиякі успіхи з природно-математичних предметів. Свого часу навіть працював інженером-технологом СКТБ на Виноградівському промкомбінаті (1984–1985 рр.).

Після завершення навчання на фізичному факультеті УжДУ (1979–1984 рр.) у рідній восьмирічній школі працював учителем фізики та трудового навчання, а ще три роки – керівником військової підготовки у Чорнотисівській середній школі. Також три роки працював у Виноградівській райдержадміністрації (відділ освіти).

Де б не працював Сергій Чейпеш, він завжди був у вирі футбольного життя. Скажімо за основну команду ФК «Керамік» (Виноградів) виступав 10 років (1982–1991 рр.), а також тренував його резервний склад. ФК «Керамік», що представляв трудовий колектив Виноградівського промкомбінату облспоживспілки був одним з кращих у краї. Про це говорить і той факт, що протягом 10 років (1982–1992 рр.) команда чотири рази виборювали золоті медалі (1984, 1988–1990 рр.) та двічі бронзові (1985 та 1987 р.) у чемпіонаті Закарпаття, а також була володарем (1987 р.) кубка області. Резервний склад «Кераміка», який тренував Сергій Чейпеш, теж кілька разів ставав чемпіоном Срібної Землі серед «дублюючих» складів (у той період був командний залік: призери визначалися за найбільшою кількістю набраних очок разом, як основного, так і резервного складу команди). Також команда протягом трьох сезонів (1989–1991 рр.) брала участь у чемпіонаті України серед аматорських команд. У 1991 році команда Чейпеша стала фіналістом всеукраїнського турніру на призи «Спортивної газети».

Впродовж 1994–1998 років Сергій Чейпеш був народним депутатом України 2-го скликання (Виноградівський виборчий округ № 170). У Верховній Раді працював у Комітеті з питань оборони та державної безпеки та був членом депутатської групи «Реформи».

У 1999 – 2020 роках С. Чейпеш викладає фізику у Королівській ЗОШ I-III ст. №2. І більше 15 років (2005–2020 рр.) виступає за ветеранські команди Виноградівщини та с. Королево (40+, 45 та 50+).

У 2014 році С. Чейпеш разом із командою ветеранів Королева став переможцем Меморіалу пам'яті екскапітана команди та тренера ФК «Говерла» (Ужгород) Ю. І. Чиркова. А у 2016 році у складі

ФК «Севлюш» Виноградів став срібним призером першості Закарпаття серед ветеранів (45+). Того ж року Сергій Чейпеш та його односельчанин Юрій Попович виступали за ФК «Ужгород-ветеран», який (30 серпня – 1 вересня) на мукачівському стадіоні «Авангард» виграли зональні змагання чемпіонату України з футболу серед ветеранів. У двох матчах проти ФК «Карпати» (Мукачево) та ФК «Маяк» (Сарни, Рівненська область) Сергій провів два голи. У 2017 році капітан команди збірної Виноградівщини С. Чейпеш став бронзовим призером всеукраїнського турніру з мініфутболу, присвяченого 70-річчю від дня народження гранда вітчизняного футболу, бронзового призера олімпійських ігор, ексгравця ФК «Динамо» (Київ) та збірної СРСР, заслуженого майстра спорту СРСР Стефана Решка із закарпатського села Ключарки.

Останніми роками Сергій Чейпеш разом із своїми друзями, зокрема депутатом районної ради Іваном Зеленьком, тренером і гравцем команд ветеранів Віктором Поповичем, місцевим істориком спорту Мирославом Лозюком організували добрий десяток різних турнірів у рідному Королеві та районі. Скажімо, у 2013 році у Виноградіві вони стали організаторами цікавого турніру, присвяченого 70-річчю від дня народження одного із засновників ФК «Керамік» (Виноградів) Роберта Ковача.

25 серпня 2019 р. на місцевому стадіоні «Юність» у рамках святкування міста Виноградів відбувся історичний матч між ветеранами та молодими футболістами, що тепер грають за команди аматорів області. Одне слово, збірна ветеранів Виноградівщини у складі Сергія Чейпеша, Сергія Баранича, Іван Фурика, Володимира Талабірчука, Степана Калмана, Віталія Макара, Тиберія Сверенка, Івана Дусина, Олександра Ороса, Івана Білака, Михайла Гебеша, граючого тренера Йосипа Гевеші за останні 5 років ставала переможцем та призером чемпіонату Закарпаття серед ветеранів, а також багатьох змагань і турнірів, що проводяться на теренах краю та за кордоном.

Сергій Чейпеш із дружиною Наталією Романівною (1969 р.н.) виховують доньку Лілію та сина Сергія.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Гаджега, Василь. Це магічне слово «Колос» / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород : Папірус-Ф, 2015. – 228 с.

2. Крайняниця, П. Історія закарпатського футболу / П. Крайни-
ниця. – Ужгород, 2004. – 268 с.
3. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті (1991–
2011 рр.) / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Брежа А. Є., 2011. – 260 с.
4. Федак, В. В. Закарпаття у спортивному вимірі / В. В. Фе-
дак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 148 с.

Листопад: 20

ЮРІЙ ІВАНОВИЧ БОЙЧУК

100-річчя від дня народження фольклориста (1921–1992)

Бойчук Юрій Іванович народився 20 листопада 1921 р. в с. Калинах Тячівського р-ну Закарпатської обл. в сім'ї селяни-на-бідняка. З 1927 по 1936 рр. навчався у рідному селі в народній школі. Після смерті батька (1936) пішов працювати: у 1939 р. – на лісорозробках Буштинської лісосправи, 1940–1942 рр. – на будівництві шосейної дороги Калини-Рахів та на Тересвянській лісовозній залізниці.

У жовтні 1942 р. мобілізований до угорського війська в 7-й піхотний полк м. Кечкемет. Перший рік перебував на військових заняттях, потім був переведений у робочий батальйон. Після визволення Закарпаття радянською армією працює перекладачем при одній з військових частин, а згодом в одному з таборів для військовополонених.

Повернувшись додому, з листопада 1945 р. працює табельником на Тересвянській лісовозній залізниці, потім – відповідальним секретарем Тячівської окружної ради профспілок, завідуючим сільським клубом і бібліотекою с. Калини.

З серпня 1948 по 1952 рр. – учитель початкових класів Калинівської семирічної школи. За цей період закінчив заочно Хустське педагогічне училище. З вересня 1952 по серпень 1961 рр. працює директором Лопухівської, завучем Дубово-Вітернянської, директором Русько-Мокрянської семирічних шкіл та директором Нересницької СШ. Одночасно вчиться заочно на історичному факультеті Ужгородського університету і закінчив його в 1959 р. З ве-

ресня 1961 р. і до 1971 р. аж до виходу на заслужений відпочинок працював учителем історії Калинівської середньої школи.

Понад сорок років збирав у різних селах області народно-пісенні твори, зокрема коломийки та балади, які публікувалися в обласних та республіканських газетах, журналах та колективних збірниках. Крім цього, він і сам складав коломийки.

Окремими виданнями вийшли збірники народних коломийок «Квіти Верховини» (1985) та «Співанки-балади Верховини» (1992).

Він щиро зізнавався, що коломийки належать до його улюблених пісень. Ще хлопчиком залюбки слухав їх. З ними ріс, вони постійно супроводжували його. «Так що це – давня моя любов, – наголошував він. У коломийках втілено ментальність горян з при-таманним нам панівним ліризмом».

Помер 24 серпня 1992 року.

Іван Хланта

Джерельні приписи:

1. Бойчук, Юрій. «Сімсот років панували»; «Ой співуча наша мова»: коломийки / Ю. Бойчук // Хланта, Іван. Коломийкарі Закарпаття / І. Хланта. – Ужгород: Патент, 2017. – С. 58-60.

2. Співанки-балади Верховини: зб. нар. творчості / запис текстів та упоряд. Ю. І. Бойчука; передмова І. В. Хланти. – Ужгород: Закарпат. орг. Т-ва книголюбів України, 1992. – 75. с.

***

3. Коломийки – його улюблені пісні: [про укр. фольклориста Ю. Бойчука] // Хланта, Іван. Коломийкарі Закарпаття / І. Хланта. – Ужгород: Патент, 2017. – С. 57-58: портр.

4. Хланта, Іван. Бойчук Юрій Іванович: [педагог, збирач народнопісен. творів] / І. Хланта // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород: Гражда, 2007. – С. 48-49: портр.

5. Хланта, Іван. Збирач коштовних скарбів: [про фольклориста із с. Калини Тячів. р-ну – Ю. І. Бойчука] / І. Хланта // Співанки-балади Верховини: зб. нар. творчості. – Ужгород: Закарпат. орг. Т-ва книголюбів України, 1992. – С. 3-4.

6. Юрій Бойчук : фольклорист // Хланта, Іван. Літературне Закарпаття у ХХ столітті / І. Хланта. – Ужгород : Закарпаття, 1995. – С. 69-70 : портр.

Листопад: 21

МИХАЙЛО ПРОКОПОВИЧ ВОВК

100-річчя від дня народження поета, лікаря (1921–1996)

Люди старшого покоління, очевидно, ще пам'ятають, як у 80-ті роки минулого століття не лише на Закарпатті, але й в інших областях України, навіть у республіках колишнього Союзу говорили: «Якщо хочете добре, змістовно і весело відпочити, оздоровитись на багато літ уперед, їдьте в санаторій «Карпати». Там є кардіолог, що зцілює не лише ліками, різними медичними процедурами, але і чарівним словом, яке називається – сміх». Тим чарівним добродієм був лікар-кардіолог, завідуючий реабілітаційним відділом санаторію «Карпати», член Національної спілки письменників України Михайло Прокопович Вовк.

Відпочиваючі залюбки спілкувалися з ним, адже фахівцем він був високого рівня. А ще можна було від нього почути веселе, добре, обнадійливе слово, від якого серце справді ставало здоровішим. У чудовій бібліотеці санаторію «Карпати» можна було прочитати його збірки талановитого гумору й сатири «Не туди путівка» (1971 р.), «Золоті пальці» (1979 р.), «Ескулапи і пацієнти» (1987 р.), «А ми сміялися і будемо сміятися» (1991 р.). Траплялося, що на прохання відпочиваючих проводилися творчі зустрічі із Михайлом Прокоповичем. Як він талановито читав свої твори! Публіка сміялася, а йому хоч би що. Обличчя спокійне, голос тихий, врівноважений, приємного звучання. У цьому він дещо нагадував незабутнього актора, майстра естради Аркадія Райкіна.

Шлях у літературу, як і в життя, для Михайла Прокоповича був дуже складним. Щоб вижити, не раз доводилося йому самому лікуватися «сміхом». Від сміху й горе відступало. Чого-чого, а всіляких труднощів вистачало від самого дитинства.

Народився Михайло Прокопович Вовк 21 листопада 1921 року в с. Війтівці (тепер Суворівське) Тульчинського району Вінницької області в селянській родині. З восьми років залишився круглим сиротою. На власні очі бачив хлопчина і сам пережив страхоття тридцятих років – голодомор, репресії. У 1936 році закінчив місцеву семирічку і поступив у Тульчинський медичний технікум, який закінчив у 1939 році. Один рік працював фельдшером. У 1940 році був призваний у ряди Радянської армії і в солдатській шинелі пройшов усю війну аж до 1946 року. Звільнившись у запас, закінчив у 1951 році Вінницький медичний інститут. Молодого лікаря направили працювати на Закарпаття, в санаторій «Карпати». Понад 40 років пропрацював він у цій, відомій на всю Європу, оздоровниці. Роботу лікаря-кардіолога прагнув активно поєднувати із творчою літературною працею, до якої прикипів серцем з юних літ. Коли навчався в п'ятому класі, у районній газеті був опублікований його перший вірш. Відтоді він продовжив прокладати свою стежку в літературу. Впевнено і послідовно. Спочатку з-під пера Михайла Вовка виходили ліричні поезії. Багато з них були опубліковані у періодичній пресі. У 1959 році вийшла в світ збірка лірики Михайла Вовка «Шелест нив». Її схвально сприйняли читачі, критики. Але надалі він надав перевагу улюбленому жанру гумору й сатири. Починаючи із 60-тих років на сторінках газет «Закарпатська правда», «Вінницька правда», «Друг читача», «Радянська Україна», «Сільські вісті», «Робітнича газета», «Літературна Україна», журналів «Перець», «Україна», «Прапор», «Жовтень», альманаху «Радянське Закарпаття», збірників «Веселий ярмарок», «Поезія» та багатьох інших рясно друкувалися поетичні гуморески Михайла Вовка. У цей період вийшли і зазначені вже його окремі збірки.

Належно збагатив й урізноманітнив доробок Михайло Прокопович путівник «Санаторій Карпати», який вийшов у світ українською і російською мовами у 1982 році в Ужгороді у республіканському видавництві «Карпати».

Обірвалась земля дорога великого життєлюбця, талановитого письменника, мудрого лікаря Михайла Прокоповича Вовка 13 липня 1996 року. Вічний спочинок знайшов він на цвинтарі смт Чинадієво, що поблизу санаторію «Карпати», в якому 45 років трудився і творив поет і лікар, степовик з Вінничини, який всім серцем любив гірський Карпатський край – Михайло Вовк.

Василь Густі

Джерельні приписи:

1. Вовк, Михайло. А ми сміялись і будемо сміятися : гумор і сатира з лірич. дод. / М. Вовк. – Ужгород : Карпати, 1991. – 195 с. : портр.
2. Вовк, Михайло. Ескулапи і пацієнти : гуморески / М. Вовк. – Ужгород : Карпати, 1987. – 53 с. : іл.
3. Вовк, Михайло. Золоті пальці : гуморески, жарти, баєчки / М. Вовк. – Ужгород : Карпати, 1979. – 77 с. : іл.
4. Вовк, Михайло. Не туди путівка : вірші-гуморески / М. Вовк. – Ужгород : Карпати, 1971. – 26 с.
5. Вовк, Михайло. Санаторій «Карпати» = Санаторий «Карпаты» : путівник / М. Вовк ; ред. В. М. Вишневська ; худож. оформ. М. Р. Лучків. – Ужгород : Карпати, 1982. – 32 с. : фот. кольор. – Текст укр., рос. мовами.
6. Вовк, Михайло. «Синевір» ; «Осінні роси» ; «Ви чули, як бджолами липа бринить...» : вірші / М. Вовк // Закарпатська поезія ХХ століття : антологія. – Ужгород : Закарпаття, 2003. – С.187-188.
7. Вовк, Михайло. Шелест нив : поезії / М. Вовк. – Ужгород : Закарпат. обл. вид-во, 1959. – 67 с.

***

8. Михайло Вовк : [біогр. поета-гумориста] // Закарпатська поезія ХХ століття : антологія. – Ужгород : Закарпаття, 2003. – С.186 : портр.
9. Михайло Вовк : поет // Хланта, І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті / І. Хланта. – Ужгород : Закарпаття, 1995. – С. 112-113 : портр.
10. Панчук, Надія. Михайло Вовк : [життєва та творча біогр. поета-гумориста] / Н. Панчук // Письменники Срібної Землі. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2006. – С. 310-314 : портр.

***

11. Андрейко, Р. Лікування сміхом : [рец. на кн. Вовка М. «Золоті пальці: гуморески, жарти, баєчки» (1979)] / Р. Андрейко // Прапор перемоги. – 1979. – 4 серп.
12. Гребя, В. Сміється Михайло Вовк : [рец. на кн. Вовка М. «Не туди путівка: вірші-гуморески» (1971)] / В. Гребя // Прапор перемоги. – 1971. – 6 серп.
13. Гребя, Василь. Незабутній Михайло Вовк, поет, гуморист і просто чудова людина : [про письменника] / В. Гребя // Панорама. – 2005. – 3 верес. – С.6

14. Лісун, Т. Сміємось, браття-запорожці! : [рец. на кн. Вовка М. «А ми сміялись і будемо сміятися: гумор і сатира» (1991)] / Т. Лісун // Закарпат. правда. – 1991. – 17 груд.

15. Малець, Л. Фонендоскоп і... перо : [рец. на кн. Вовка М. «Ескулапи і пацієнти: гуморески» (1987)] / Л. Малець // Друг чита-ча. – 1987. – 14 трав.

Грудень : 8

ВАСИЛЬ ПЕТРОВИЧ МІКЛОВДА

75-річчя від дня народження професора УжНУ, члена-кореспондента НАН України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (нар. 1946)

Народився 8.12.1946 року у с. Тур'я Пасіка Перечинського району Закарпатської області.

Закінчив Ужгородський університет (1970), в якому працює з 1971; з 1986 – завідувач кафедри економіки підприємства, а з 1989 по 2012 роки – декан економічного факультету. Нині завідувач кафедри економіки та підприємництва.

У 1979 році закінчив аспірантуру львівського державного університету ім. І. Франка. У 1980 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Господарський розрахунок виробничих об'єднань та шляхи його удосконалення», а в 1994 році – докторську на тему «Економіко-організаційні методи ефективної роботи промислових підприємств». Професор (1995), член-кореспондент НАНУ (2000), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (2003). Нагороджений орденом «За заслуги» 3-го ступеня (2006).

У 1995 році йому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України», у 2001 році нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України. Він – співзасновник наукової школи з проблем соціально-економічного розвитку регіону.

Василь Петрович Мікловда – автор понад 130 наукових праць, із них 11 монографій, серед яких 3 одноосібні, 5 у співавторстві і 3 колективні. Його одноосібні монографії – «Госпрозрахункове сти-

мулювання ефективності виробництва» (Ужгород, 1988), «Організаційно-економічні фактори ефективного використання трудового потенціалу в умовах трансформації економіки» (Ніредьгаза, 1996), «Ринкова трансформація економіки регіону (Ужгород, 2000).

Підготував 14 кандидатів економічних наук і одного доктора.

Наукові дослідження: проблеми розвитку регіонів України; обґрунтування регіональної, економічної, соціальної, екологічної політики; гармонізація економічних інтересів центру та регіонів в умовах територіального самоврядування; розвиток та ефективність функціонування підприємницьких структур в умовах формування національної економічної системи із урахуванням регіональних особливостей.

Юрій Кушнір

Джерельні приписи:

1. Мікловда, В. П. Інструментарій розвитку пріоритетних видів економічної діяльності в регіоні : монографія / В. П. Мікловда, С. С. Слава [та ін.] ; за ред. : В. П. Мікловда, С. С. Слава, С. В. Сембер ; Нац. акад. наук України, М-во освіти і науки України [та ін.]. – Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2015. – 314 с. : табл., рис.

2. Мікловда, В. П. Регіон в євроінтеграційних процесах : [монографія] / В. П. Мікловда [та ін.] ; Нац. акад. наук України, Закарпат. регіон. центр соц.-економ. і гуманіт. дослідж. – Ужгород : Вид-во ФОП Бреза А. Е., 2011. – 518 с. : рис. + табл.

* * *

3. Даньків, Й. Я. Мікловда Василь Петрович : [д-р економ. наук, проф.] / Й. Я. Даньків // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 20 : Медична – Мікоян. – К., 2018. – С. 673 : фот.

4. Когут, Юлія. Мікловда Василь Петрович : [чл.-кор. НАН України, д-р економ. наук, проф., лауреат Держ. премії в галузі науки і техніки] / Ю. Когут, І. Хланта // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 220 : портр.

5. Мікловда Василь Петрович : [декан економ. ф-ту УжНУ, канд. економ. наук, проф.] // Хто є хто. Закарпаття : міжнар. довід.-бібліогр. вид. Вип. 1. – К. : Поліграфкнига, 2004. – С. 138 : портр.

6. Мікловда Василь Петрович : [проф., канд. економ. наук] // Наукова еліта Закарпаття. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 81 : портр.

Грудень : 24

ІВАН ГЕОРГІЙОВИЧ ШЕРШУН

85-річчя від дня народження історика, педагога вищої освіти
(1936–2011)

Іван Шершун народився у селі Старе Давидково у селянській родині. Закінчив 1955 р. Мукачівське педагогічне училище. Трудову діяльність почав вчителем молодших класів у с. Вишка Великоберезнянського району, відтак був на дійсній військовій службі. 1958 р. вступив на історичний факультет Ужгородського університету, який успішно закінчив 1963 р. Потім працював інструктором відділу пропаганди Мукачівського райкому партії. З 1969 по 1972 р. вчився в аспірантурі при кафедрі історії КППС рідного вишу. З 1972 по 1997 р. працював на історичному факультеті як викладач (1972–1976), потім як старший викладач (1976–1978). 31 травня 1974 р. на вченій раді під керівництвом професора І. М. Гранчака захистив в Ужгороді кандидатську «Радянське будівництво на Закарпатті» (1945–1958) під науковим керівництвом В. Хайнаса. Від 1978 і до 1 лютого 1992 р. перебував на посаді доцента кафедри історії СРСР, а 1992-1997 рр. – на кафедрі нової і новітньої історії. Читав історикам історію СРСР радянської доби, а також різні спецкурси.

У вересні 1981 р. обраний деканом історичного факультету. Автор цих рядків вступив на цей факультет рівно через рік – у серпні 1982 р. Перед самими іспитами (тоді їх було чотири, проте я як медаліст здав лише перший – власне з історії) з кожним абітурієнтом декан проводив особисту співбесіду, намагався збагнути, навіщо ми до нього подалися (ніби ми самі знали!), проте ми чесно щось відповідали, він так само чемно кивав. 31 серпня відбулося посвята у студенти на пл. Народній, там уже декан був головною дією особою. 1 вересня він читав нам вступну лекцію, тоді уперше прозвучав афоризм, який далі доводилося чути ледве не щодня: «Студент – не глечик, який треба налити знаннями, а факел, який треба запалити». До Івана Георгійовича напрочуд пасувало визначення Лермонтова:

Полковник наш рожден был хватом –
Слуга царю, отец солдатам.

Коли ж вийшов на екрани фільм «Сибірський циркульник» (більшість дії відбувається у кадетському корпусі царських часів), мабуть, більшість вихованців І. Шершуна помітили дивовижну подібність (і зовнішню, і психологічну) нашого батька-наставника з кіношним капітаном Мокіним (у виконанні В. Ільїна): теж суворий зовні і добряк у душі, ладний стояти насмерть за кожного зі своїх підлеглих.

Історичний факультет тоді щойно перебрався на чергове, вже четверте за свою історію, місце – на вул. Університетську (тоді Північну), 14. Ми ділили з іноземними філологами п'ятий поверх, маючи на ньому півтори коридору – 14 кімнат для аудиторій і кафедр, а 15-ту – для деканату. Викладачі забрали під кафедри тихіші кімнати з вікнами у внутрішній двір, а для викладання лишили більш сонячні, з яких відкривався вид на аеродром і сусідню Словаччину.

Іван Георгійович знав усіх 250 своїх студентів (а щороку список оновлювався) не тільки в обличчя та за іменем-прізвищем, а й пам'ятав звідки хто, не кажучи вже про наш середній бал. Контингент студентів-істориків тоді помітно різнився від нинішнього. По-перше, кожний курс мав дві групи по 25 чоловік, всі отримували єдину спеціальність «історик, викладач історії та суспільствознавства», більшість влаштовувалося у школах, хоча дехто одразу ішов у владні чи правоохоронні органи. Юридичного і економічного факультетів у нас ще не було, то ж історичний факультет був кузнею кадрів не лише педагогічних. По-друге, факультет був чітко парубочим (понад 60%), нині ситуація прямо протилежна. По-третє, студенти тут були з більшості правобережних областей України і навіть з деяких лівобережних (зараз на факультеті майже виключно закарпатці за кількома винятками). Тому, по-четверте, відсоток мешканців гуртожитку був досить значним, він лишався обжитим і у вихідні дні.

Гуртожиток і був одним з головних болів декана. Історики мешкали у четвертому гуртожитку на п'ятому поверсі, теж щойно зданому. Він неодноразово бував там, організовував чергування викладачів. За І. Шершуна чи не вперше в історії факультету 1983 р. відзначено День історика. Відтоді такі професійні урочистості стали традиційними. А сам Іван Георгійович назавжди лишився добрим персонажем істфаківського фольклору.

Щодня він доїжджав із Мукачєва, де проживав. З 1997 р. працював вже у Мукачєвському технологічному інституті. Востаннє ми

бачились з Іваном Георгійовичем у рідному вузі за рік-два до його смерті на одній з наукових конференцій. Він нічим не змінився: та сама бадьорість і промениста енергійність, рвучкість у руках. Помер І. Шершун 9 грудня 2011 р.

Сергій Федака

Джерельні приписи:

1. Шершун, І. Г. Радянське будівництво на Закарпатті (1945–1958) : автореф. ... канд. іст. наук / І. Г. Шершун. – Ужгород, 1974.

***

2. Капітан, Л. І. Назрівання господарських і соціально-економічних суперечностей у 1950-х – 1970-х роках на Закарпатті / Л. І. Капітан, І. Г. Шершун // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 10. – 2002. – С. 168-172.

3. Троян, М. В. Великий Жовтень і революційна боротьба в Угорщині (1917–1919 рр.) / М. В. Троян, І. Г. Шершун // Укр. іст. журн. – 1977. – № 6. – С. 45-56.

4. Хайнас, В. В. Утворення і зміцнення Рад депутатів трудящих на Закарпатті / В. В. Хайнас, І. Г. Шершун // Укр. іст. журн. – 1972. – № 1. – С. 26-30.

5. Шершун, І. Г. Встановлення радянського тоталітарного режиму на Закарпатті / І. Г. Шершун // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 20. – 2005. – С. 52-60.

6. Шершун, І. Г. До питання про перехід влади на Закарпатті від народних комітетів до місцевих рад депутатів трудящих / І. Г. Шершун, В. В. Делеган // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 2. – 1996. – С. 83-87.

7. Шершун, І. Г. Науково-навчальна і виховна робота на історичному факультеті (1981–1986) / І. Г. Шершун // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 5. – 1999. – С. 12-14.

8. Шершун, І. Г. Негативний вплив сталінщини на суспільно-політичне життя Закарпаття 1940-х – початку 1950-х років / І. Г. Шершун // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 1. – 1995. – С. 83-87.

9. Шершун, І. Г. Розквіт Закарпаття за роки радянської влади / І. Г. Шершун // Укр. іст. журн. – 1980. – № 6. – С. 47-54.

***

10. Пам'яті доцента І. Г. Шершуна // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 27. – 2012. – С. 360.

11. Шершун Іван Георгійович // Олашин, М. В. Історичний факультет Ужгородського національного університету : [бібліогр. довід.] – Ужгород : Гражда, 2010. – С. 65-66.

12. Шершун Іван Георгійович // Під покровительством музи Кліо : іст. ф-ту Ужгород. нац. ун-ту – 60 років / упоряд. : М. В. Олашин, Ю. О. Остапець, М. Ю. Токар, В. І. Фенич. – Ужгород, 2005. – С. 52-53.

ЮВІЛЕЇ ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ – 2021 РІК

ГАННА ВАСИЛІВНА БАНДУРКА

65-річчя від дня народження (нар. 1956)

Є на світі такі особливі люди, які мають здатність вести за собою. Працюючи поруч з ними, ти поринаєш в їхній неосяжний космос, набуваючи величезного досвіду, заряджаючись невичерпною енергією та здатністю надихати інших. Однією з таких постатей є Ганна Василівна Бандурка – професіонал, мудрий наставник, активна й цілеспрямована людина, яка майже 50 років свого життя присвятила бібліотечній справі.

Життєву формулу цієї непересічної особистості можна охарактеризувати так: МЕТА+ЗНАННЯ+ДОСВІД=УСПІХ.

Народилася 4 квітня 1956 року в с. Руське Мукачівського району Закарпатської обл. У 1971 р. вступила на навчання в Хустське культосвітнє училище. Свою трудову діяльність почала в бібліотеці с. Залуж Мукачівського району, яку поєднувала з навчанням в Київському державному інституті культури ім. О. Корнійчука (завершила там навчання в 1988 р.). З 1974 року працювала в Мукачівській районній ЦБС на посадах бібліотекаря, методиста, директора. З 1987 по 2016 роки – директор Ужгородської міської ЦБС.

За плечима Ганни Василівни успішне керівництво Ужгородською міською централізованою бібліотечною системою. Завдяки вмінню передбачати й аналізувати вона перетворила Ужгородську МЦБС на провідний культурно-просвітницький та інформаційний центр міста.

З липня 2004 року читальний зал міської бібліотеки за сприяння Програми розширеного доступу та навчання в Інтернеті (IATP) поповнився комп'ютерним класом. Завдяки цьому користувачі бібліотеки одержали можливість не тільки опанувати комп'ютер, але й активно використовувати інтернет для наукової, виробничої, освітньої та пізнавальної діяльності.

Під її керівництвом було здійснено комп'ютеризацію бібліотечно-бібліографічних процесів, створено власні електронні ресурси, впроваджено послуги віртуального обслуговування.

Завдяки зусиллям Ганни Василівни при Ужгородській МЦБС вже друге десятиліття діє літературно-мистецька вітальня, яка збирає творчу інтелігенцію та громадськість міста. Тут відбуваються відкриття виставок творів народних художників, презентації книг закарпатських авторів, літературні вечори-зустрічі.

З 2016 року Ганна Василівна працює бібліотекарем відділу обслуговування користувачів міської бібліотеки.

Залюблена у книжку, читання, знаючи інтереси та уподобання користувачів, вона разом з колегами завжди у пошуку нових форм, методів, заходів, завдяки яким мешканці міста долучаються до мудрості і пам'яті віків, культури, науки, до вічного, невмирущого Слова.

Чимало зусиль докладає Ганна Василівна до справи організації проведення у бібліотеці змістовної дозвіллевої роботи, залучаючи спонсорів та доводячи громадськості, що бібліотека – це джерело інформації, середовище збереження національної культури, духовного виховання і зростання молодого покоління.

Креативність, чесність, невтомність Ганни Василівни, її вболівання за розвиток бібліотечної справи сприяють активній участі книгозбірень міста у житті місцевої громади, інформаційній, просвітницькій та соціокультурній діяльності. Г. Бандурка спонукає бібліотечну спільноту Ужгорода до вдосконалення своєї фахової майстерності, надихає молодих працівників на пошук і втілення оригінальних інноваційних ідей.

За високий професіоналізм та вагомий внесок у розвиток бібліотечної справи міста Ганна Василівна Бандурка неодноразово відзначалася Почесними грамотами обласної ради та обласної державної адміністрації, подяками ужгородського міського голови, грамотами Управління у справах культури, молоді та спорту.

Ірина Власик

ВАЛЕНТИНА НИКИФОРІВНА ВАЛІЄВА

70-річчя від дня народження (нар. 1951)

Валієва Валентина Никифорівна народилася 13 березня 1951 р. у місті Ленінград (тепер – Санкт-Петербург). У 1972 р. закінчила Ленінградський державний інститут культури ім. Н. К. Круп-

ської. В цьому ж році одружилася та поїхала разом з чоловіком, який був військовослужбовцем, на місце його служби. Працювала у військових частинах на різних посадах, зокрема бібліотекарем. У 1993 році з чоловіком та двома дітьми приїхала на Закарпаття. У цьому ж році була прийнята на посаду методиста Ужгородської районної ЦБС, а потім очолила цю систему. З цієї посади у 2019 році пішла на заслужений відпочинок.

Під її керівництвом бібліотеки системи домоглися значних результатів в роботі завдяки налагодженню тісної співпраці з владними структурами, громадськими організаціями, національно-культурними товариствами, навчальними закладами, ЗМІ та творчою інтелігенцією району. Ужгородська ЦРБ, філії сіл Великі Лази, Худльово, Середнє, Підгорб, Оріховиця, Циганівці та інші стали помітними просвітницькими центрами, осередками культурного життя регіону. Тут успішно проводились інтерактивні творчі акції та просвітницькі заходи за участі громадськості сіл району. Великим успіхом користувались ярмарки професій, діалоги з фахівцями, флешмоби, майстер-класи з рукоділля, презентації нових книг закарпатських письменників та ін.

Валієва В. Н. дбала про оновлення фондів бібліотек системи, зокрема тих, що обслуговують угорське та словацьке населення, використовуючи для цього зв'язки з видавництвами, національно-культурними товариствами, закарпатськими письменниками, благодійними фондами.

Валентина Никифорівна разом з колективом центральної районної бібліотеки брала активну участь в проєктній діяльності, що сприяло залученню додаткового фінансування на оптимізацію різних аспектів бібліотечної діяльності. Зокрема, в ЦРБ та бібліотеках-філіях сіл Середнє, Великі Лази, Сторожниця, Дубрівка, Коритняни були відкриті інтернет-центри. Ці бібліотеки отримали, крім комп'ютерної, копіювальну та мультимедійну техніку. Завдяки цьому вони змогли надавати численні сервісні послуги з використанням новітніх технологій.

Валієва В. Н. брала активну участь в обласних семінарах, заняттях школи керівника, тренінгах, на яких ділилася досвідом роботи бібліотек району. Ужгородська ЦРБ неодноразово була базою для проведення обласних заходів з підвищення професійної кваліфікації бібліотечних працівників області. Завдяки організаторським здібностям та авторитету серед представників владних структур району, вона домоглась значного покращення ма-

теріально-технічної бази центральної районної бібліотеки та ряду сільських бібліотек району.

За трудові досягнення Валієва В. Н. неодноразово була нагороджена почесними грамотами та подяками районного та обласного керівництва.

ТАМАРА ІВАНІВНА ВАСИЛЬЄВА

80-річчя від дня народження (нар. 1941)

Народилася 30 серпня 1941 р. в м. Нижні Сірогози Херсонської обл. Виховувалась мамою. Батько загинув в Другій світовій війні, ніколи не бачивши доньку. У 1955 році закінчила Жданівську середню школу та вступила на бібліотечне відділення Мелітопольського технікуму підготовки культосвітніх працівників. Після завершення навчання, з 1958 по 1965 рр., працювала на Херсонщині завідувачем Петрівської сільської, Нижнє-Сірогозької селищної, бібліотекарем районної Нижнє-Сірогозької бібліотек, інспектором районного відділу культури. Будучи дружиною військового, змушена була часто змінювати місце проживання, але завжди намагалась працювати. Бібліотекар бібліотеки для дітей № 22 ім. М. Островського Комінтернівського р-ну Харківської обл., завідувач бібліотеки військової частини на крайній півночі в Мурманській обл., бібліограф однієї з централізованих бібліотечних систем Львівської обл. З 1977 по 1993 рік – на посаді головного бібліографа, а згодом завідувача довідково-бібліографічного відділу, заступника директора Закарпатської обласної бібліотеки для дітей ім. Д. Вакарова. Професіоналізм і відповідальність Тамари Іванівни сприяли створенню дійового довідкового апарату бібліотеки, а її комунікабельність та інтелігентність – приверненню уваги вчителів та юних читачів до можливостей інформаційної грамотності і необхідності використання її в навчанні.

З 1993 р. Тамара Іванівна працювала головним бібліографом, завідувачем сектора краєзнавчої бібліографії Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка. Завдяки своїй ерудованості, постійній роботі над підвищенням освітнього та фахового рівня вона здобула глибокі знання з історії

краю та авторитет в науковому середовищі. Саме вона зуміла зацікавити і об'єднати наукову, мистецьку еліту навколо «Календаря краєзнавчих пам'ятних дат», який з 2002 року почав виходити в новому форматі, став дійсно популярним, змістовно насиченим і має неабиякий попит в бібліотеках України, Словаччини, Угорщини тощо. Своєю діяльністю на ниві краєзнавства Тамара Іванівна сприяла і тому, що бібліотека носить почесне ім'я Федора Потушняка. Її неодноразово нагороджували почесними грамотами Міністерства культури України, Закарпатської обласної ради та обласної державної адміністрації, управління культури ОДА.

Тамара Іванівна працювала в бібліотеці до виходу на заслужений відпочинок (2009 р.) і колектив до цього часу відчуває її відсутність.

ПИЛИП ОСТАПОВИЧ ГАВРИЛКО

105-річчя від дня народження (1916–1995)

Народився у 1916 році в с. Коташин Тростянецького р-ну Вінницької області. У 1936 р. закінчив Тульчинський культосвітній технікум, у 1940 р. – Харківський бібліотечний інститут. У 1940–1941 рр. призначався директором обласної бібліотеки для дорослих спочатку у м. Рівне, потім у Кіровограді (нині Кропивницький). З жовтня 1941 р. і до кінця Другої світової війни був у діючій армії, нагороджений орденом Вітчизняної війни II ст., медалями «За бойові заслуги», «За визволення Праги», «За перемогу над Німеччиною», низкою ювілейних медалей. На початку 1946 року був направлений на Закарпаття, де сприяв активізації розбудови бібліотечної мережі. Працював на посадах завідувача Мукачівської міської бібліотеки, директора Закарпатської обласної бібліотеки для дорослих, заступника начальника обласного управління культури. Пізніше був заступником та директором Закарпатської обласної філармонії. Вольовий, знавець людської психології П. О. Гаврилко намагався будувати стосунки з персоналом так, щоб кінцевий результат сприяв розвитку справи, якою він керував. На заслужений відпочинок він пішов з посади старшого бібліографа Закарпатської обласної наукової медичної бібліотеки.

МАРІЯ ФЕДОРІВНА КУЛИК

100-річчя від дня народження (1921–2004)

Народилася 25 квітня 1921 року в с. Кошманівка Полтавської області в бідній селянській родині. По закінченні 10 класів в м. Карлівка, куди родина переїхала у 1930 р., вступила до Харківського бібліотечного інституту. До початку війни закінчила лише 2 курси. Під час фашистської окупації працювала на різних чорнових роботах. Після звільнення території у жовтні 1943 р. продовжила навчання в Харківському педагогічному інституті ім. Г. Сковороди, при якому було відкрито бібліотечне відділення. У 1945 році отримала диплом. Комітетом в справах культосвітніх установ була направлена завідувачем сектору бібліотек Закарпатського обласного відділу культосвітньої роботи. В цей час формувалась бібліотечна мережа Закарпаття і Марія Федорівна брала активну участь у її організації. Спільна справа об'єднала в родину Марію Федорівну Кулик та Пилипа Остаповича Гаврилка. Після одруження її призначили завідувачем відділу комплектування та обробки фонду в Закарпатську обласну бібліотеку для дорослих. На цій посаді вона створила систему формування фондів, вперше був розроблений Тематико-типологічний план комплектування, встановлені зв'язки з іншими бібліотеками України. Бібліотека стала отримувати безкоштовний «обов'язковий примірник» творів друку. Багато зусиль доклала Марія Федорівна до створення довідкового апарату (каталогів та картотек) не лише в обласній бібліотеці, але й в бібліотеках області, надаючи методичну і практичну допомогу бібліотекарям, які практично організовували свою діяльність з нуля.

ОКСАНА СТЕПАНІВНА ДУРУНДА

60-річчя від дня народження (нар. 1961)
Заслужений працівник культури України (2020)

Кажуть, що справжній бібліотекар-професіонал постійно живе своєю роботою. І це справді так. Закінчився робочий день, але в думках продовжується нескінченний процес спілкування з читачами, книгами, творцями цих книг. Раз у раз дзвонить телефон.

Колеги, друзі, знайомі, які так чи інакше пов'язані з бібліотечною справою, діляться думками, враженнями, просять роз'яснити якесь незрозуміле нововведення, всього й не перелічити. Для головного спеціаліста департаменту культури Закарпатської ОДА, заслуженого працівника культури України Оксани Степанівни Дурунди все не тільки знайоме, звичне, але й близьке і рідне. Адже бібліотечна справа, робота в бібліотеці – її нива, яку з любов'ю доглядає, на якій трудиться, за яку вболіває вже не один десяток літ. Мабуть немає на Закарпатті бібліотеки, в якій би вона не побувала, не посприяла словом і ділом. Оксану Степанівну знають і поважають у журналістських і письменницьких колах, адже культурно-духовне життя без підтримки бібліотечної системи просто не уявляється. Як відповідальний фахівець департаменту культури облдержадміністрації, вона вміло підтримує цікаву ініціативу, бачить шляхи її реалізації, уміє об'єднати людей з різних сфер діяльності, щоб за нинішніх непростих обставин культурологічні джерела не міліли.

Дотепер згадують у районах, як за підтримки бібліотек спільно з обласною письменницькою організацією проводились Дні української літератури. Долучилась Оксана Степанівна і до організації та проведення п'яти Міжнародних літературних фестивалів «Карпатська ватра».

Знадобились її знання і досвід у підготовці проєктів обласної програми розвитку культури і мистецтва, в підготовці довгоочікуваного і найбільш вимріяного проєкту рішення обласної ради про присвоєння імені Федора Потушняка Закарпатській обласній універсальній науковій бібліотеці.

Доклала вона й свої зусилля до заходів, що проводились спільно з Міністерством культури України, зокрема всеукраїнських, міжнародних семінарів, конференцій, загальнодержавного Дня української писемності на Закарпатті, Всеукраїнського тижня дитячого читання, «Закарпатських діалогів» – творчих зустрічей відомих сучасних письменників України на чолі з А. Курковим із читачами міст і районів області. Прижилися і стали традиційними публічні конкурси, свята: «Найкращий читач року», «Лідер читання», «Найкраща читаюча сім'я», «Все Закарпаття читає дітям», «Розкажу Миколаю, про що я читаю», «Молодіжний едельвейс», – в яких теж є вагома частина праці О. Дурунди.

Як працівник департаменту культури майже 15 років активно працює секретарем комісії з присудження обласної премії імені Федора Потушняка в галузі літератури, щорічно готує проєкти роз-

поряджень для щомісячної матеріальної допомоги важкохворим письменникам-пенсіонерам. Чимало питань доводиться вирішувати у рамках своїх службових обов'язків і повноважень щодо підтримки бібліотек у розробленні і підготовці грантових програм на придбання комп'ютерної техніки, поповнення фондів, поглиблення форм роботи з читачами. А ще громадська робота як члена президії обкому профспілки працівників культури, асоціації бібліотекарів Закарпаття. Тепер, у зв'язку із створенням об'єднаних територіальних громад, виникають нові, не передбачувані проблеми. Тож доводиться підставляти своє плече у відстоюванні інтересів громад на право користуватися книгою, культурно-духовними надбаннями, інтернет-ресурсами. Будемо відвертими, бібліотеки на місцях вступили у смугу боротьби за виживання. У такий час важливо, щоб у галузевому департаменті була така людина, як Оксана Степанівна, котра знає проблеми бібліотек у обласному, районних центрах, містах, селах і в далекій глибинці, розуміє наскільки важливо, щоб молодь не розставалася з книгою, аби в недалекому майбутньому не розгубилися ті духовні цінності, які далися дорогою ціною.

Саме тут доречно сказати і про те, як відбувався процес становлення, формування її як особистості, фахівця, удостоєного високого звання «Заслужений працівник культури України».

Народилась Оксана Степанівна Дурунда 13 березня 1961 року в селі Драгово Хустського району у багатодітній родині колгоспників, де хоч і тяжко жили, але з книгою дружили. Та й село не просто називають «літературним». З Драгова родом один із фундаторів української літератури на Закарпатті поет Микола Рішко, поетеса, лауреат премії ім. Ф. Потушняка Христина Керита, відомий журналіст, публіцист Микола Васильович Рішко. Не оминали Драгова Василь Вовчок, Олександр Сливка, Олександр Маркуш, Василь Поп... Спілкування з такими особистостями залишило свій добрий слід у долі Оксани. Книжка в її нелегкому житті була втіхою і розрадою. А життя було справді непросте. Коли дівчині було 11 років – помер батько. На руках матері-вдови опинилось семеро сиріт. Найменшенький із них щойно пішов у перший клас.

У таких обставинах діти швидко стають дорослими. Після 8 класу Оксана Дурунда вступила до Хустського культурно-освітнього училища. Вирішила стати бібліотекарем. Відтоді минуло багато років, а в серці дотепер щира вдячність керівникові академгрупи Еммі Артемівні Палчей, яка і ази бібліотечної справи допомагала освоювати і в житті допомагала – посприяла, щоб Окса-

на змогла вже після другого курсу підробляти в бібліотеці. Для матері-вдови у Драгові стало легше, адже на колгоспні трудовні дітей важко на ноги піднімати.

У 1979 році, отримавши диплом з відзнакою, Оксана Дурунда вступила на бібліотечний факультет Київського державного інституту культури ім. О. Корнійчука. І знову непрості студентські будні. Навчання на стаціонарному відділенні потрібно було поєднувати з підробітком. Але з Божою допомогою інститут закінчила також успішно, отримавши право вибору направлення на роботу.

Закарпатська обласна бібліотека для дорослих у 1983 році стала для Оксани Дурунди першим місцем роботи як фахівця з вищою вузівською освітою. Знання набуті під час навчання, практика, досвід бібліотечної роботи сприяли швидкому освоєнню обов'язків старшого методиста, а відтак – завідувачки науково-методичного відділу, сектору інформації з питань культури і мистецтва, відділу довідково-бібліографічної та інформаційної роботи, заступника директора з наукової роботи.

Здавалося б, що отримавши диплом, клопотів із навчанням стає менше. Та де там! Якщо прагнемо бути на висоті, відповідати своєму покликанню, слід пам'ятати, що ти – *semper tiro* (завжди учень). Тож Оксана Степанівна невпинно дотримувалась цієї істини. (До речі, не відступає від неї і дотепер).

Невдовзі їй запропонували роботу в управлінні культури облдержадміністрації. Не погодилася Оксана. І колектив, і робота в обласній універсальній науковій бібліотеці були до душі їй. Та і в особистому житті склалися приємні зміни. Вийшла заміж за чудового хлопця – Юрка. Народився синочок Павлик – спільна радість і втіха.

Хоч побільшало родинних турбот і клопотів, але це не стало перешкодою у роботі в бібліотеці. Мабуть, коли працюєш за покликом серця, то вдається все вміло поєднувати. Коли ж знову запропонували перейти на державну службу, одважилась на відповідальний крок. З 2005 року по теперішній час Оксана Степанівна Дурунда працює на посаді головного спеціаліста департаменту культури облдержадміністрації. У держслужбовця, звичайно своє коло обов'язків, свої проблеми, завдання. Але попри все вона залишається бібліотекарем за покликом серця, який постійно живе своєю роботою. За це і шана, і повага з боку керівництва департаменту, про що свідчать почесні грамоти облдержадміністрації, обласної ради, Міністерства культури України. Звичайно, що це висока оцінка самовідданої праці. Такими ж важливими і добрими

для Оксани Степанівни є шана, повага колег-працівників культури як в обласному центрі, так і від Ужжа до Ясіня.

Коли ж у листопаді 2020 року з Києва надійшло повідомлення про присвоєння їй почесного звання «Заслужений працівник культури України», рідні, друзі, колеги, громадськість краю щиро раділи за неї, адже це достойна відзнака її багаторічної сумлінної праці. З такою ж радістю вітаємо її і з нагоди ювілейної дати. З роси і води Вам, шановна Оксано Степанівно.

Василь Густі

ОЛЕНА АНАТОЛІЇВНА КАНЮКА

60-річчя від дня народження (нар. 1961)

Канюка Олена Анатоліївна народилась 3 грудня в селищі Усть-Ординський Іркутської обл. (Бурятський автономний округ, Росія). У семирічному віці вона з родиною повернулась до України (Вінницька обл.).

Олена Анатоліївна Канюка справжній знавець своєї справи, яка не лише теоретично, а й на практиці засвоювала різні напрями та процеси професії, працюючи в бібліотеках на різних посадах: завідувачка відділу книгозберігання Закарпатської ОУНБ за направленням Рівненського інституту культури, завідувачка шкільної бібліотеки (через сімейні обставини), з 2005 р. завідувачка відділу наукової інформації та бібліографії, з 2011 р. заступник директора з наукової роботи, а з 2014 р. директоркою у Закарпатській ОУНБ ім. Ф. Потушняка.

На посаді директора обласної книгозбірні вона зарекомендувала себе вмілим керівником, талановитим організатором та управлінцем. Зберігаючи напрацьовані впродовж 75 років традиції бібліотеки, вона правильно визначає пріоритети сьогодення, чітко організовує роботу, намагається створювати комфортні умови та спокійну атмосферу в колективі, підтримує ініціативу та креативне мислення працівників, що заохочує колег до подальшого розвитку. Весь час, що Олена Анатоліївна займає посаду директора, книгозбірня впевнено тримається в перших рядах рейтингу кращих обласних бібліотек України. У 2019 р. за версією культур-

но-видавничого проєкту «Читомо» вона очолила список найуспішніших українських бібліотек. ЗОУНБ ім. Ф. Потушняка однією з перших стала партнером Національної бібліотеки ім. Я. Мудрого в роботі над створенням електронної бібліотеки «Культура України», брала активну участь у кількох грантових проєктах. І сьогодні не припиняє роботу проєкт «Вікно в Америку», завдяки якому щороку залучає інвестиції на свій розвиток (отримує певні кошти, технічне обладнання, літературу тощо).

Завдяки відповідальному ставленню директора до одного з основних завдань регіональної бібліотеки – пошуку та збереженню інформації з історії та сьогодення рідного краю – Закарпатська ОУНБ вже не перший рік отримує визнання науковців та бібліотечної громадськості України за видання бібліографічних матеріалів.

Сьогодні очолюваний Оленою Анатоліївною заклад має значний вплив на роботу бібліотек області. Його робота, як методичного центру, спрямована на їх удосконалення, а саме: надання методичної та практичної допомоги, проведення соціологічних досліджень, експертно-діагностичне аналізування діяльності, слухні зауваження та контроль за виконанням рекомендацій і т. ін. Багато уваги методцентр приділяє організації безперервної освіти бібліотечних працівників області. Пізнавальна насиченість та ефективність занять у форматі тренінгів, щорічної «Школи керівника», Методичних днів, які завжди є інтерактивними, незаперечна. З ініціативи Олени Канюки через сучасні засоби зв'язку організовано постійне консультування методистів районних бібліотек провідними фахівцями ОУНБ ім. Ф. Потушняка у форматі «На зв'язку» (мобільний, скайп, емейл, платформа Zoom), що не припинялись і під час карантину, а також здійснюється у режимі «запит-відповідь».

Олена Анатоліївна має авторитет серед бібліотечної громадськості України: неодноразово була членом експертної Ради при Міністерстві культури з відбору літератури для поповнення фондів, обиралась головою секції публічних бібліотек Української бібліотечної асоціації.

Великий досвід роботи не заважає їй прагненню розвиватися і професійне вигорання їй не загрожує, адже вона активно бере участь у профільних семінарах, тренінгах, вивчає досвід колег та гідно представляє область на всеукраїнських конференціях.

Неординарне мислення допомагає їй формувати новий погляд на традиційну роботу книгозбірні та швидко адаптовуватись до тих змін, які відбуваються в суспільстві. Завдяки її творчому під-

ходу до будь-якої справи бібліотека все частіше відходить від традиційних форм масової бібліотечної роботи, проводить та організовує інноваційні заходи, зокрема соціальні акції, майстер-класи, вуличні акції, кінопокази тощо. Бібліотека намагається урізноманітнити тематику своїх заходів і не зациклюватись лише на популяризації белетристики.

В бібліотеці працюють клуби фінансової грамотності, спілкування англійською. Велелюдну аудиторію збирають вінілові вечірки, танцювальні вечори, рокконцерти. Креативними є не лише форма та пізнавальна насиченість заходів, а й привертають увагу користувачів ще й їх назви. Наприклад, широкий резонанс отримали «Закарпатські позералки», «Бібліотечні гарадичі», «Капуркова книжка», «Бібліоаукціон» т. ін.

Комунікабельність та поважне ставлення до людей в місцевій громаді допомагає О. А. Канюці віднайти спільну мову з людьми різного віку, фаху, національності та соціального статусу, знаходити цікавих особистостей, які сприяють зростанню іміджу бібліотеки в суспільстві. Письменники, політики, журналісти, актори, видавці, лікарі, поліцейські, художники, науковці, рокери, АТОВці були учасниками зустрічей з міською громадою, адже нині книгозбірня – престижне місце проведення численних культурно-просвітницьких акцій, місце спілкування інтелектуальної та мистецької освіти Закарпаття.

Заслуговує на увагу її робота з кадрами, постійне підвищення їх фахової майстерності. Бібліотекарі беруть участь у всеукраїнських тренінгах та семінарах не лише як слухачі, а й як модератори та тренери, вчать англійську і т. ін.

Канюка О. А. та працівники бібліотеки є учасниками волонтерського руху. Організація благодійних акцій, бібліоаукціонів об'єднувала небайдужих громадян для збору коштів, речей, літератури для учасників війни на Сході України, військових шпиталів, дитячих будинків тощо.

Основними якостями Олени Анатоліївни Канюки є професійність, людяність, креативність, сумлінність та відповідальність, що допомагає утримувати бібліотечну галузь області на високому рівні і забезпечити її сталий і постійний розвиток.

Систематично підвищуючи свій професійний рівень, Олена Анатоліївна подає приклад іншим бібліотечним працівникам, спрямовує їх роботу на покращення обслуговування жителів нашого краю, активно підтримує книгозбірні Закарпаття в реалізації

різноманітних проєктів, в яких і сама бере безпосередню участь. Саме тому значна частина бібліотекарів – в постійному пошуку нових ідей і втілення їх в життя.

ІЛОНА ПАВЛІВНА КОВАЧ

80-річчя від дня народження (нар. 1941)

Ковач Ілона Павлівна народилась 8 червня 1941 року в селі Великі Береги Берегівського району. Після закінчення школи дівчина, шукаючи свій шлях у житті, працювала на різних роботах, а у 1961 році стала бібліотекарем сільської бібліотеки у рідному селі. Зрозумівши, що це її доля, вона вступає до Хустського культосвітнього технікуму на заочну форму навчання і у 1966 році отримує диплом. Комунікбельна і закохана у свою справу Ілона Павлівна активно популяризує книгу і бібліотеку, проводить огляди нових надходжень, читацькі конференції, запрошує односельчан на зустрічі з цікавими людьми і досягає своєї мети – у вільний від роботи час (а в селі його не так багато) люди йдуть в бібліотеку. В ті роки не часто в газетах публікувались матеріали з життя бібліотек, але активну роботу бібліотеки с. Великі Береги висвітлювала і обласна преса («Молодь Закарпаття»), і районна. Так в одному з випусків газети «Червоний прапор» є такі рядки: «Ілона Павлівна свій робочий день починає з огляду свіжих газет і журналів... сьогодні бібліотека одержала пакет з новими книгами. Одну за другою бере вона в руки нові книги, знайомиться з їх змістом. І мимоволі вже перераховує в думці читачів, яким буде ці твори рекомендувати...» Очолювана нею бібліотека була серед перших, що отримала звання «Бібліотека відмінної роботи». Авторитет бібліотеки був незаперечний. Про це свідчить і такий факт, що у вересні 1983 року колгосп виділив для неї приміщення з трьома залами, де розмістилися абонемент, читальна зала та дитяча кімната. На її базі працювала обласна «школа передового досвіду» з питань організації роботи бібліотек, що обслуговують компактно проживаючі національні групи.

Ілона Павлівна Ковач очолювала бібліотеку с. Великі Береги до виходу на пенсію у 1996 році. Зараз вона проживає в Угорщині.

Користувалась повагою і авторитетом у односельчан та працівників культосвітніх установ району і області.

Ковач І. П. була єдиною в області серед сільських бібліотекарів та першою серед бібліотекарів-угорців, якій за вагомих особистий внесок у розвиток бібліотечної справи в області присвоєно звання «Заслужений працівник культури України» (квітень, 1985 р.).

ОЛЕНА ІВАНІВНА ЛЕВКО

70-річчя від дня народження (нар. 1951)

Міську бібліотеку для дітей, яку в народі називають «Казка», знають усі юні читачі та їх батьки. Адже для більшості з них саме тут було привито любов до книги та читання. Особлива роль у повноцінній діяльності цієї бібліотеки належить колишній завідувачці Олені Левко, яка своїми духовними пориваннями, патріотизмом та самовідданою працею є зразком для інших.

Народилася Олена Левко 25 лютого 1951 року в мальовничому селі Мокра Перечинського району в багатодітній сім'ї Івана Васильовича та Катерини Дмитрівни Семаль.

У 1958 р. маленька Олена Семаль стає ученицею Мокрянської початкової школи. У 1968 р. вона закінчує Порошківську середню школу.

Свою трудову діяльність Олена Іванівна почала в рідному селі, де 5 років працювала бібліотекарем сільської бібліотеки. Паралельно навчалась на заочному відділенні Хустського культурно-освітнього училища, яке закінчила у 1973 році.

У цьому ж році Олена Левко переїжджає до Ужгорода, де починає працювати завідувачкою в дитячій бібліотеці №1, яка знаходилась на той час вул. Мукачівській. У 1976 році бібліотеку перенесено в нове приміщення на вулицю 8 Березня та перейменовано на бібліотеку-філію № 2. З 1981 року до 2012 року вона очолює центральну дитячу бібліотеку (сьогодні це міська бібліотека для дітей) та є водночас заступником директора по роботі з дітьми.

В яку б бібліотеку не переходила Олена Іванівна завжди на її долю припадала реконструкція та капітальні ремонти бібліотек,

тож з упевненістю можна сказати, що вона не просто бібліотекар, але ще й бібліотечний виконроб.

Бібліотека, в якій і донині трудиться О. І. Левко, була створена у 1951 році в тісному приміщенні на вул. Л. Толстого. У 1970 р. бібліотеку перенесено в нове приміщення, де вона знаходиться і до сьогодні. У 1981 р. Олену Левко призначають завідувачкою, а у 1983-1984 рр. на її долю припадає реконструкція бібліотеки, завдяки якій бібліотека набула зручного вигляду. Бібліотеку було оформлено чудовими роботами відомих художників міста: Надії Кирилової, Петра Гуліна, Василя Скакандія. Напевне, саме тому Олена Левко велику увагу приділяє естетичному вихованню молодого покоління.

У 2003 р. при бібліотеці вона організувала мистецьку вітальню творчого об'єднання «Барви Карпат». Чимало художніх робіт на різні теми побачили відвідувачі бібліотеки: «Тобі наша любов, наш рідний краю», «Літо йде до осені», «Різнобарвний світ природи», «Дарунок рідному місту» та інші. Свої персональні виставки в бібліотеці неодноразово оформляли Степан Сероухов, Марія Басараб, Ангеліна Турак, Богдан Тюшко. Дивлячись на роботи художників, юні читачі і собі починали малювати. Тож, поруч з відомими картинами організовувались і виставки дитячих малюнків. Протягом 5 років в бібліотеці працював гурток юних художників «Весела палітра», яку вела відома в місті письменниця та художниця Ангеліна Турак. Роботи гуртківців мали змогу побачити всі відвідувачі, адже вони прикрашали стіни бібліотеки та щотижня оновлювались.

Спілкування молоді з людьми поважного віку було забезпечено створенням при бібліотеці клубу «Світлячок», який об'єднував ветеранів війни і праці та працював при бібліотеці понад 10 років. Нерідко юні читачі приходили з виступами до поважних людей, а ті в свою чергу вітали дітей з Міжнародним днем захисту дітей та Днем знань.

Велику увагу в своїй роботі Олена Левко і до сьогодні приділяє вихованню патріотизму в дітей: любові до свого краю, до своєї Батьківщини, до своїх традицій. З метою ознайомлення з народними ремеслами в бібліотеці неодноразово організовувалась персональна виставка вишитих робіт відомої в нашому краї заслуженої майстрині-вишивальниці Ірини Куцик, на якій відвідувачі могли побачити вишиті рушники, картини та національні костюми всіх районів Закарпаття. Також в бібліотеці представлено вироби з дерева та соломки народного умільця з Великого Березного Федора Куртанича, які ознайомлювали користувачів із знаряддями праці наших предків.

Але, яку б просвітницьку роботу не проводила Олена Левко, все зводиться до книги. Багато уваги приділяється знайомству юних читачів бібліотеки з письменниками краю. Так, діти зустрічались з Г. Малик, Х. Керитою, О. Гаврошем, С. Сорокою, Л. Повх, В. Густі, Ю. Драгун, В. Галасом та багатьма іншими поетами та прозаїками. Неодноразово, щоб познайомити читачів з народними казками, легендами та піснями, до бібліотеки навідувались фольклористи краю Іван Хланта та Юрій Чорі, книги яких допомагали краще пізнати свій рідний край та його традиції.

На 50-річний ювілей бібліотеки Олена Левко започаткувала ведення альбому «Історія бібліотеки», у якому, як спомин про минулі роки, залишились пам'ятні записи П. Скунця, В. Басараба, В. Вовчка, С. Жупанина. На сторінках цього альбому можна відстежити всю роботу бібліотеки з 2001 року. Тут є публікації, світлини, відгуки, привітання та інше. В альбомі є запис волонтерів з м. Корваліс США, які відвідували бібліотеку, а незабаром надіслали понад 170 книг англійською мовою.

Зміст свого життя в бібліотечній сфері пані Олена вбачає у збереженні й примноженні духовних цінностей нашого народу, вихованні патріотизму, заохоченні молодого покоління до книги та читання.

З 2013 року Олена Левко працює на посаді бібліотекаря I категорії міської бібліотеки для дітей, тож, і надалі продовжує знайомити юне покоління з чудовим світом книги.

Поряд з основною діяльністю Олена Левко активно займалась громадською діяльністю. Тричі обиралася депутатом Порошківської сільської ради, делегатом 1-го та 20-го конгресів бібліотекарів 1992, 1995 років у м. Києві, у 1996 році була делегатом від Закарпатської області під час створення Української бібліотечної асоціації.

З 1979 р. до 1991 р. була головою профспілкового комітету Ужгородського міського відділу культури.

За свою віддану працю бібліотечній справі нагороджувалась грамотами обласного управління культури, обласної та міської ради. З нагоди 60-річного ювілею удостоєна відзнаки обласного управління культури. У 2018 році відсвяткувала 50-річний ювілей своєї професійної діяльності.

Всю свою трудову діяльність Олена Левко віддана бібліотеці. Вона зробила вагомий внесок в розвиток бібліотечної системи та бібліотечної справи міста. Неодноразово її професійні здібності ставали прикладом для наслідування.

О. І. Левко залишається генератором ідей для колективу, які дають змогу бібліотеці і надалі дивувати своїх відвідувачів різноманітними новинками.

Своїми фаховими знаннями та вміннями вона дотепер ділиться зі своїми колегами, а особливо з молодими бібліотекарями, для яких вона й досі залишається мудрим наставником.

Людмила Ленарт

ОЛЬГА АНДРІЇВНА СТАДНИК

70-річчя від дня народження (нар.1951)
Кавалер ордена княгині Ольги III ступеня

Хоча майже вся трудова діяльність Ольги Стадник пов'язана здебільшого із Мукачівськими районною та міською книгозбірнями, бібліотечна спільнота Закарпаття та профспілка області давно виділяє Ольгу Андріївну серед тих, у кого варто вчитися організації бібліотечної справи, налагодженню співпраці з бізнесовими та владними структурами, турботі про всебічний розвиток рідного колективу та його творчих можливостей.

Колеги особливо цінують її креативність, пошуки нових шляхів реалізації творчих планів.

Більше тридцяти років Ольга Андріївна очолювала Мукачівську міську центральну бібліотеку ім. О. Духновича, немало сприявши перетворенню книгозбірні в один із найбільш авторитетних та популярних закладів культури не тільки Мукачєва, але й області. Мукачівці справедливо вважають бібліотеку центром інтелектуального спілкування, змістовного дозвілля, актуальної інформації, місцем, де завжди знаходять поживу розум і серце.

Відомий мукачівський журналіст Михайло Бейреш зауважив: «Важко перелічити всі добрі справи, які в Мукачєві стали традиційними і до народження яких доклала рук Ольга Стадник. Конкурси і фестивалі, творчі звіти і огляди»...

Варта уваги і наслідування багаторічна діяльність Ольги Андріївни на посаді голови Мукачівського міського профспілкового комітету працівників культури, члена Президії обкому профспілки працівників культури, депутата міської ради. Обком

профспілки працівників культури не раз узагальнював досвід очолюваного нею Мукачівського міському, проводив тут семінари, інші заходи.

Інтерес до книг прокинувся в майбутньої майстрині бібліотечної справи в дитинстві. Народилася Ольга (дівоче прізвище Бабуська) 1 лютого 1951 року в інтелігентній мукачівській сім'ї, де інтерес до книг був визначальним. Тому логічним кроком до мрії був вступ на навчання у Київський державний інститут культури імені О. Є. Корнійчука, де в 1972 році здобула фах бібліотекаря-бібліографа вищої кваліфікації. Потім були сходинки обраної професії – завідувачка читальної зали, методист, заступник директора, директор Мукачівської районної бібліотечної системи.

А з 1986 року другим домом Ольги Андріївни стала Мукачівська центральна міська бібліотека, якій віддано більше, ніж три десятиліття творчої праці, творення нових орієнтирів діяльності в умовах формування державності незалежної України.

Багатогранна професійна та громадська робота Ольги Стадник відзначена численними відзнаками та урядовими нагородами, серед яких такі авторитетні як медаль «Профспілкова відзнака», але найбільша нагорода – повага різних поколінь мукачівців. Гордістю Мукачева давно називає Ольгу Андріївну журналістська спільнота Мукачева. Таке визнання, як і статтю в енциклопедії Мукачева, справді заслужила ця енергійна жінка з державним мисленням і ніжною поетичною душею.

Наталія Товтин

АНАСТАСІЯ СТАНІСЛАВІВНА ХАЛАХАН

90-річчя від дня народження (нар. 1931)

Халахан Анастасія Станіславівна народилась 17 січня 1931 року в с. Верховина Бистра Великоберезнянського району Закарпатської області. Вона з тієї когорти бібліотечних працівників, яких доля загартувала та випробувала на міцність впродовж всього життя. Її дитинство та юність пройшли у приватному сиротинці під опікою педагога, політика, прем'єр-міністра Підкарпатської Русі отця Августина Волошина. Саме тут формувался характер, цілеспрямованість та відповідальність за дору-

чену справу. Спеціальну бібліотечну освіту здобувала у Харківському державному бібліотечному інституті. В системі культури почала працювати у 1951 році на посаді інспектора бібліотек, з 1953 по 1960 рр. – старшим інспектором (згодом ця посада мала назву «завідувач відділу культосвітньої роботи») Закарпатського обласного управління культури. У 1963 році призначена на посаду завідувача Ужгородської міської бібліотеки для дітей, а з 1965 – завідувача Ужгородського районного відділу культури. З 1967 року і до виходу на пенсію її життя пов'язано виключно з бібліотечною справою.

Методист, завідувач методичного відділу, заступник директора з наукової роботи Закарпатської обласної бібліотеки для дітей ім. Д. Вакарова (1967–1977 рр.); директор Ужгородської міської централізованої бібліотечної системи (1978-1986 рр.); методист Ужгородської ЦБС (1987–2006 рр.). Безпосередньо під її керівництвом здійснювалась робота по завершенню об'єднання масових бібліотек міста в централізовану бібліотечну систему, удосконалювались форми роботи з читачами, зростав фаховий рівень багатьох молодих бібліотекарів.

Працьовита, вимоглива, з великим практичним досвідом, закохана у свою професію Анастасія Станіславівна і у свої 90 років продовжує підтримувати зв'язки з бібліотекою, користується авторитетом серед колег, є прикладом і наставником для молоді.

150-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

За велінням душі

Ім'я художника Павла Балли (1930–2008) добре знане серед професіоналів образотворчого мистецтва в нашій області, в Україні та сусідніх державах. Майже півстоліття працював він у жанрі живопису та монументального живопису. Створено сотні полотен, які експонувалися на найрізноманітніших виставках різних рівнів. Крім цього, тривалий час він був головою правління Закарпатської організації Спілки художників України, головним художником Закарпатських художньо-виробничих майстерень Худфонду України, багато років викладав в Ужгородському училищі прикладного мистецтва (нині коледж мистецтв ім. А. Ерделі).

Як у кожного митця, в Павла Балли була своя улюблена тема. Історія рідного краю, сповнена драматизму, суперечностей, вічної недомовленості, – ось те поле, на якому він успішно трудив не один десяток літ. За національністю художник – угорець. Тож об'єктом його досліджень і образотворчої діяльності насамперед, що закономірно, була історія угорського народу.

Але зараз не про це. Так склалося в житті, що з юних літ його, угорця, який зовсім не знав української мови, доля звела з молодими українськими художниками. Спочатку в Ужгороді, а відтак у Львові, де навчався в художньому інституті. Посередником у спілкуванні митців різних національностей стала поезія Лесі Українки. Вчитуючись у рядки, створені геніальною українською поетесою, закохався молодий угорець у красу української мови, у віще слово українки. Любов ця виявилася тривалою. На все життя. Бо, крім того, що Павло Балла прекрасно вивчив мову, він упродовж усього життя працює над творчістю Лесі Українки. Це наскільки рідкісне, настільки і благородне явище. Крім усього – і безперечний доказ того, як література, мистецтво одного народу здатні проникати в духовний світ іншого, збагачувати, поглиблювати і розширювати його.

У творчому доробку Павла Балли ціла серія картин, присвячених геніальній поетесі – «Портрет Лесі Українки», «Портрет юної Лесі», «Леся Українка із Сергієм Мержинським слухає спів сліпого бандуриста», «Леся Українка пише «Лісову пісню». Поштовхом для

написання ряду картин стали окремі поезії: «Горить моє серце...», «Дивлюсь я на яснії зорі...», «Стояла я і слухала весну...», «Хотіла б я піснею стати...», «Не дивіться на місяць весною...» та ряд інших. Особливо багато душевної теплоти вніс художник у роботу «Апофеоз Лесі Українки».

Та це ще не все.

– Тема Лесі Українки, – розповідав художник, – у моїй творчості далеко не вичерпана. Поки що в ескізах залишаються начерки, зроблені впродовж багатьох років, записи думок, навіяних її творами.

У наш прагматичний час закономірно виникає запитання: для чого здійснив і продовжував здійснювати митець таку воістину титанічну роботу? Адже замовлень на неї не отримував. Художник, тоді ще живий, відповів на це так:

– Леся Українка теж ніколи не писала на замовлення. А тим паче – заради грошей. Це – веління моєї душі, поклик мого серця. Єдиним щирим моральним віддаунком за такі одержимі труди стали вдячні й схвальні відгуки багатьох ужгородців і гостей міста, котрі відвідали виставку названих робіт, яка була розгорнута у фое обласного українського музично-драматичного театру в Ужгороді.

Завдяки підтримці палкого шанувальника літератури і образотворчого мистецтва, директора Ужгородської СШ № 6 Бориса Сливки ці роботи експонувалися також на виставці, розгорнутій у очолюваному ним навчальному закладі. Павло Балла мав на меті організувати виставку своїх художніх полотен і в інших містах Закарпаття. Нині його полотна зберігаються у родині спадкоємців. Було б доречно мрію митця здійснити тепер, під час святкування 150-річчя Лесі Українки. Хочеться вірити, що владні структури, а також громадські організації, осередки «Просвіти» всіляко сприятимуть здійсненню цієї благодійної акції.

Василь Густі

Золота нитка Лесиноного слова

Здається, де – Волинь, та ще й XIX століття, а де – Закарпаття. Однак інколи й не помітно, на перший погляд, як кручена нитка слова пронизує території, зшиваючи, мов плахту, дорогі духовні клапти в єдине культурне полотно.

Вперше я, другокласниця, зустрілась зі словом Лесі Українки далекого 1969-го року, коли на лавці під пахучим виноградом вчитувалась у новеньку читанку.

Поблискують черешеньки в листі зелененькім.

Черешеньки ваблять очі діточкам маленьким.

Дівчаточко й хлоп'яточко під деревцем скачуть.

Простягають рученята і мало не плачуть.

Раді б вишню з'їсти – та високо лізти.

Ой раді б і зірвати – та годі дістати!

Навіть тепер пам'ятаю, якою враженою була від простоти слова, що легко, кількома штрихами, вималювало картину сільського дитинства... Аж запахло бабусиним двором і почувся її тихий голос, згадалась її скупа, крізь сльозу, оповідь про дітей у минулому, про сирітство та голод і радість солодких черешень, які й поставали тим скарбом, безцінним даром рідної землі, що тішив гірких сиріт... Було жаль до сліз діточок, що не можуть дістати черешень, і відкладався в свідомість символ земних щедрот рідної землі, дарованих людині від народження, від того лиш, що тут живеш. Й усвідомлювалось: завжди необхідно потрудитись, аби отримати щось гарне і бажане...

Тоді я легко вивчила вірш напам'ять – він сам запам'ятовувався – і повторювала, й повторювала його батькам після вечері. Тато раптом звернув увагу на автора, запитав: «Знаєш, якою була та жінка, що написала ці рядки?» – і знайшов на полиці журнал та прочитав про Лесю Українку. Мабуть, відчув, що дитячій душі саме тепер це дуже потрібно...

Ми ще довго говорили про жахливу хворобу, яка мучила письменницю з дитинства. Там у добірці в журналі були й вірш про білу хатинку, яку зігріває сонце, мов мати дитинку, була й коліскова «Місяць ясененький промінь тихесенький кинув до нас...». І був вірш про вольову дівчинку, яка мужньо бореться з хворобою та болем: «...Що болить? – мене питали. Я була малою горда, щоб не плакати – сміялась».

Я й незчулася, як саме Лесиним словом почала вимірювати серйозний світ навколо, розуміти його сувору простоту. У сільській бібліотеці взяла яскраво ілюстровану книжечку пейзажних віршів поетеси і з захопленням її прочитала. Власне, прочитала її зі мною вся сім'я. Увечері ми знову говорили про Лесю, про безкі- нечні волинські ліси, про ліси наші, про мужніх людей.

А потім у лютому 1971-го був вечір до сторіччя від дня народження великої Українки, як і годиться, в переповненім сільським

клубі, перед батьками й сусідами. Готувались учителі – хтось із них виголошував лекцію про життєпис поетки, хтось звітував як керівник шкільного хору чи драмгуртка. Готувались випускники і ми, малеча. Скільки було репетицій! Що то були за свята! Скільки було хвилювань! Там складалась громадська думка, там давали оцінку школі, дітям, їх матерям та сім'ям, там вишліфовувалась культура, порівнювались родини, зачинались чийсь стосунки...

Я жалкувала, що не мала коси: дуже зайнята своєю бухгалтерією, мама з прагматичних міркувань стригла мене коротко. І подруга Тетянка теж її не мала, бо її мама теж уранці бігла чимдуж на роботу, аби встигнути на той вічно переповнений автобус. А ось Надійка з нашої вулиці мала розкішне волосся – її мама сиділа вдома і з насолодою купала й вичісувала ту густу й довгу косу, яка пахла то любистком, то липою. Тому саме Надійку, а не нас, найголосніших «артисток», було вибрано читати монолог Мавки з «Лісової пісні» – той, де «стара верба рипить: засни, засни...» Мати для Надійки позичила в когось довге біле плаття, на яке нашла позлітки-блискітки з шоколадних цукерок, ще – паперових зірочок, обсипаних битими ялинковими іграшками. А в волосся вплела кілька білих саморобних квіток. Надійка раптом стала неписаною красунею! Мавка...

Та як ми з Тетянкою її критикували від заздрості! Хіба так треба бубніти т а к и й вірш? Та ще й збилася на слові... От ми б прочитали!

А потім, уже коли я сама віршувала, взяла зачитаний томик Лесиних віршів у бібліотеці. Скільки то радості, насолоди принесли її прості рядки! «Мріє, не зрадь! Я так довго до тебе тужила...», «Я на вбогім, сумнім перелозі буду сіять барвисті квітки», – і по цей день виринає у пам'яті вивчене тоді.

Згодом я прочитала за порадою вчительки драми письменниці, особливо вподобала «Одержиму», написану біля ліжка помираючого Сергія Мержинського. У бібліотеці знайшлася також трилогія Миколи Олійника «Дочка Прометія», зі сторінок якої вимальовувався розкішний світ української культури, такий бажаний, такий багатий та свій! У цьому світі була гарна, однак вражена недугою, та незламна вольова дівчина, яку Іван Франко назвав «чи не єдиним мужчиною на всю сучасну Європу». А ще її псевдонім: який виховний потенціал патріотизму він несе в собі! Українка – це ж гордо, гідно, гарно...

Улітку в бабусі я теж читала Лесю Українку, на цей раз програмну «Лісову пісню». Бабуся раптом, потримавши в руці книжку,

аж помолоділа й зачитувала: «Як я умру, на світі запалає покинутий вогонь моїх пісень...»

- Звідки ти це знаєш?! – здивувалась я.
- З «Просвіти», дитино.

І вона розповіла, як закарпатська молодь у 30 рр. ХХ ст. збиралась під керівництвом вчителя у сільській читальні «Просвіти», готувала до гри на сцені «Наталку Полтавку», «Назара Стодолю», «Лісову пісню»... Інколи ходили пішки в одне з сусідніх сіл, щоб побачити п'єсу чи послухати декламування. Бабуся оповідала, а очі горіли молодечим вогнем, мистецьке слово підносило просту жінку до високості духовних обріїв.

Отой український світ Лесі, де червоніють плоди рідної землі, наповнюються сакральним змістом навіть старі коряві верби, виграє найдорожчими самоцвітами зима, загадково сяють зсередини нічні озера... Так хотілось його віднайти хай там що у буденності! Здається, в пошуках цього світу я й почала писати і пишу сама ще й понині.

Аж не віриться: деяким із моїх спогадів уже півстоліття. Ми звикаємо до рідних духовних просторів, вписуємо в них свої дії та помисли. І чи розуміють ті модерні мудрагелі, які переписують, спрощуючи, шкільні програми, одним помахом пера вилучаючи з них великі духовні постаті, чи усвідомлюють вони хоча б те, чого позбавляють у майбутньому покоління свого народу? Не уявляю, щоб сім'я, зібравшись увечері за родинним столом, обговорювала примітивні сучасні комікси та їх авторів так, як за мого дитинства – життя та творчість Лесі Українки. Бо Леся – золота нитка нашої культури. Висмикніть ті кручені нитки – і плахта духовного світу України розпадеться, дороге червоне намисто, дрібненькі хрестики вишиття, правічний знак нації розсиплються – розтечуться по світу кривавими краплями.

Лідія Повх

Драматургія Лесі Українки на сцені Закарпатського обласного академічного українського музично-драматичного театру ім. братів Ю. та А. Шерегіїв

Драматургія Лесі Українки прийшла на закарпатську сцену задовго до заснування у 1946 році нашого театру. «Руський театр товариства Просвіта» вперше у 1922 році звернувся до творчості Лесі Українки. Режисер Микола Садовський обрав для постановки драматичну поему «Бояриня». Художником-постановником виступив Микола Кричевський. Запропонували прем'єрний показ ужгородцям 14 лютого, в день 51-річниці від дня народження уславленої поетеси. У міському театрі було повнолюдно. Театральні критики не шкодували похвал, відмітили талановиту гру акторів, гарне сценічне оформлення та вдалий добір історичних костюмів. Валентина Іванова майстерно грала головну роль Оксани, Марія Приємська – Перебийнихи. А от Микола Певний імпував виконанням ролі Степана. Перша зустріч закарпатського глядача з драматургією Лесі Українки була успішною, справила на публіку гарне враження і, таким чином, доріжка до творчості була прокладена саме видатним М. Садовським.

Ще будучи учнем ужгородської школи № 6, активно відвідував наш театр. У мене були чудові вчителі, які заохочували любов до культури, мистецтва. Отож, «Камінного господаря» я мав нагоду дивитися у 1971 році, будучи учнем дев'ятого класу. Не скажу, що залишився у пам'яті подетальний малюнок вистави, але загальні обриси так. Вистава була приурочена до 100-річного ювілею. І хоч вистава була «датською», режисер М. Курінний спромігся на величкій сцені разом з художником В. Кошулиним змайструвати оформлення, яке було якоюсь мірою документальним: і світло, і музичний ряд підкреслювали впродовж дійства задум режисера. Звичайно, чи не найважливішою складовою у кожній виставі є актор. Тому акторський ансамбль режисер добирив так, щоб не тільки на сцені, а й у житті митці мали дружні стосунки між собою. Як згадує заслужена артистка Людмила Іванова, кожна репетиція була магією. Режисер сам володів кількома музичними інструментами, гарно співав, а ще чудово переповідав різні історії, які будили уяву виконавців.

«Факт постановки цього глибокого філософського твору», – писав Йосип Баглай у рецензії під заголовком «Камінний господар чи Дон Жуан?», – робить честь колективу театру, передусім постановник». Постановка була визнана гідною і визначною. З яким задоволенням згадують прем'єру Олена Сайдулаєва, яка гідно зіграла Донну Соль, і Людмила Скуридiна (Котик), що кріпко вжилась у роль Донни Анни. Яскравою зіркою виглядала Людмила Іванова у ролі благородної Долорес. І хоч багато води протекло між берегами Ужа, ще є чимало свідків витонченої гри А. Лещенка – Дон Жуана. В останній дії актор послідовно пішов за психологічною характеристикою персонажа: «Стриманість, темперамент, розсудливість у висловах, тверді розрахунки... В один момент знімалася маска, а під нею – дворушник!» Цікавим персонажем виглядав у виконанні актора Олексія Корнієнка. Потужний голос приємного тембру, статура, козацька врода – все це сприяло ворожбі у магiчному дiйствi. До речі, Лесь Артемович був не тільки чудовим актором, а й гарно володів пензлем, оформив чимало вистав театру. І був щедрою людиною, з якою певний період часу пощастило товаришувати, хоча різниця вікова була суттєва. Дві свої роботи – пейзажі, Лесь Артемович з щирим серцем презентував і мені, є гарний спогад...

Сганарель у виконанні артиста Івана Чуєнка теж запам'ятався.

Доповнювала акторський ансамбль артистка Г. Ушенко-Ноженко – чудова вишивальниця, а на сцені й співачка.

Не тільки місцева критика, а і театрознавці зі Львова і Києва у засобах масової інформації ділилися своїми позитивними враженнями, бо на прем'єри запрошувалися завжди і світила у цій галузі.

З уривком з «Камінного господаря» театр взяв участь на загальних святкуваннях ювілею Лесі Українки. Як згадує заслужена артистка України Л. Іванова, приймали закарпатців дуже тепло.

Закінчивши у 1977 році Київський театральний інститут факультет акторів театру і кіно, розпочав роботу в Києві, у театрі драми і комедії, служив в армії, продовжив професійну діяльність у Житомирському театрі, а з 1981 року запрошений на роботу в Ужгород.

Отже, вже не глядачем, а актором зріднився з драматургічною творчістю великої Лесі. А сталося це в 1990 році – у часи національного піднесення, усвідомлення України і українства. На постановку «Боярині» з нагоди 100-річного ювілею був запрошений дипломант Київського театального – Дмитро Чирилюк (працює зараз на посаді режисера-постановника у Національному театрі ім. І. Я. Франка (м. Київ), заслужений діяч мистецтв України). З першого дня він

активно долучився до постановки. Декорації довірив створити київському художнику Олексію Вакарчуку. Костюми – ушавлений Вікторії Гресь. А музику створив народний артист України Юрій Шевченко. Чудову музику, яка брала за душу, наганяла мурах до тіла...

Режисер головну роль доручив молодій, але вже досвідченій артистці – Ларисі Білак. Перебійнику виконувала народна артистка України Марія Харченко. Батьком Оксани – Перебійником, був призначений надзвичайно обдарований заслужений артист України Віктор Костюков. Інші ролі репетували, а згодом виходили у цих ролях на глядача В. Іванов, Л. Котик, Я. Мелець, заслужена артистка України Г. Ушенко, артисти Л. Буричко, О. Полуденний. Мені режисер довірив роль Джури, а згодом грав і роль Івана – брата Оксани. Тож і репетиції, і прокат вистави спостерігав зсередини.

Репетиційний процес був надзвичайно напруженим. У стилі строки випускалася вистава, тож доводилося не оглядатися на час, жертвувати не тільки денним часом, а й бувало і нічним. Лариса Білак настільки самовіддано репетувала, що бували моменти коли і свідомість губила. Відливали водою, невеличка зупинка – і знову до праці! Спостерігаючи творчий шлях Лариси Олексіївни, народної артистки України, стверджую, що свою найкращу роль вона зіграла саме у «Боярині».

Отож, жертвність була не марною! Саме на Оксані трималася вистава. Це роль була тим самим стержнем, довкола якого зав'язувалися всі події. Букети квітів, довготривалі оплески, вигуки «браво» сколихували не тільки стіни нашого театру, а і інших мистецьких закладів, до яких мандрував з «Бояриненю» театр.

До речі, «Бояриня» ставилася у театрі в часи великий перемир'я. Біля керма, на посаді головного режисера, перебував енергійний Станіслав Мойсеев, який згодом очолив Київський молодий театр, а потім і Національний театр ім. І. Франка. Саме С. Мойсеев модернував репертуар, залучав з-за меж театру митців, які засівали новаторські ідеї. Дмитро Чирилук був одним із тих, хто дуже вдало поповнив обойму новаторів.

Режисерське відділення у 1992-у році закінчив Ярослав Геляс – син народного артиста України Ярослава Геляса. Ярослав Томович тривалий час як головний режисер керував Закарпатським театром. А сини Володя і Ярослав, зростаючи за кулісами, пішли теж театральною студією. Один – в акторах, молодший – у режисурі.

Дипломант Київського театального забавав довести професійну спромогу через постановку «Лісової пісні». Добре знаючи

труп, Геляс не вагався з вибором актриси на роль Мавки. Лариса Білак! І двох літ не минуло, як дві головні ролі з драматичного до-робку Лесі Українки потрапили в одні руки. Це велике щастя!!!

Проект планувався авангардистським. Художник-поста-новник, головний художник театру Сергій Маслов з віденських стільців, перефарбованих у чорний колір, вибудовував різні кон-струкції, які розмічали місце дії. Своє бачення режисер нав'язав і художнику по костюмах Вікторії Гресь, отож і вона одягла декого у військову німецьку форму, когось – у дивовижні костюми. Ма-буть, нелегко було придумати одягину і дописаному персонажу Ліфту, якого грав артист А. Мацак.

Дядько Лев і Лісовик – то були образи від Ярослава Мелеця. В об'єднаному варіанті Лукаша грали Євген Басараб і Степан Ба-рабаш. Куця – Юрій Шкляр, Калину – заслужена артистка України Майя Геляс, по сумісництву мама режисера.

Театральні критики, як і глядачі, неоднозначно сприймали такі новації і вистава, пройшовши кілька разів, зникла з репертуару театру. 150-річний ювілей Лесі Українки керівництво мистець-кого закладу мало бажання зустріти достойно. Розглядалися різні варіанти постановок, але життя внесло свої корективи – тривалий карантин, а від того – відсутність прокату діючого репертуару, що не дає можливість приступати до нових постановок.

Отож, залишається сподіватись (вірити і не без надії), що часи для діяльності театру згодом покращаться, наступить очікувана стабільність і геніальні твори знов і знов бачитимуть світло рампи.

Василь Шершун

Леся Українка: краєзнавча бібліографія (з фондів Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка)

1. Українка Леся. Вибрані твори / Леся Українка ; вступ. ст. Л. І. Міщенко ; худож. В. С. Овчинников. – Ужгород : Карпати, 1988. – 246 с. : іл. – (Шкільна бібліотека).

2. Ukrajinka Leszja = Українка Леся. Válogatott versek = Вибрані поезії / Leszja Ukrajinka = Леся Українка ; összeáll., szerk. és az előszót írta L. Balla ; ford. : L. Balla és mások = пер., автор вступ. ст. Л. Балла. – Ungvár : Kárpáti Kiadó, 2007. – 256 о. : ill. – Текст угор., укр. мовами.

3. Голомб, Лідія. Легенди Середньовіччя в драмі «Камінний господар» та ліриці Лесі Українки / Л. Голомб // Голомб, Л. Із спостережень над українською поезією XIX–XX століть : зб. ст. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 119-129.

4. Голомб, Лідія. Музично-звуковий принцип у структурі поетичних циклів Лесі Українки / Л. Голомб // Голомб, Л. Із спостережень над українською поезією XIX–XX століть : зб. ст. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 130-140.

5. Голомб, Лідія. Символіка Старого Заповіту в творчій самосвідомості Лесі Українки як митця в «країні неволі» / Л. Голомб // Голомб, Л. Із спостережень над українською поезією XIX–XX століть : зб. ст. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 109-118.

6. Голомб, Лідія. Духовно-ціннісні орієнтації в художньому мисленні Лесі Українки – лірика / Л. Голомб // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 19. – Ужгород, 2008. – С. 44-50.

7. Голомб, Лідія. Концепція слави в творчості Лесі Українки крізь призму філософських ідей А. Шопенгауера / Л. Голомб // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 5 : Міжнародна наукова конференція «Українська література в загальноєвропейському контексті». – Ужгород, 2002. – С. 72-76. – Бібліогр. наприкінці ст.

8. Зимомря, О. Угорськомовні переклади Ласла Балли: специфіка організації та відтворення образів : [в т. ч. про переклади творів Лесі Українки] / О. Зимомря // Закарпатські філологічні студії. – Вип. 2. – Ужгород, 2018. – С. 57-60. – Бібліогр. наприкінці ст.

9. Кіаяк, М. Павло Балла – художник і педагог : (до 80-річчя від дня народження) : [в т. ч. про серію робіт з 13 полотен за мотивами творів Лесі Українки] / М. Кіаяк // Науковий вісник Закарпатського художнього інституту. – Вип. 1. – Ужгород : Гражда, 2010. – С. 68-75. – Бібліогр. наприкінці ст.

10. Кузьма, Оксана. Ідея свободи в екзистенційному вимірі драми Лесі Українки «На руїнах» / О. Кузьма // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. праць. – Вип. 22. – Ужгород, 2017. – С. 83-86. – Бібліогр. наприкінці ст.

11. Кузьма, Оксана. Лідія Голомб – дослідник творчості Лесі Українки / О. Кузьма // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 23. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2018. – С. 180-183.

12. Кузьма, Оксана. Проблеми свободи в драмі Лесі Українки «В катакомбах» / О. Кузьма // Сучасні проблеми мовознавства та

літературознавства : зб. наук. праць. – Вип. 18. – Ужгород, 2013. – С. 114-117. – Бібліогр. наприкінці ст.

13. Лісовий, П. М. Леся Українка і Закарпаття / П. М. Лісовий // Укр. літературознавство : республік. міжвід. наук. зб. – Вип. 15 / Львів. держ. ун-т. – Л., 1972. – С. 29-35.

14. Мушка, Оксана. Екзистенціал страждання в драмі Лесі Українки «Руфін і Прісцила» / О. Мушка // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 9 : Українська література в загальноєвропейському контексті : матеріали Міжнар. наук. конф. 10-12 жовт. 2005 р., Ужгород (Україна). – Ужгород, 2005. – С. 233-236. – Бібліогр. наприкінці ст.

15. Мушка, Оксана. Парадигма національного буття в драматичній поемі Лесі Українки «Кассандра» / О. Мушка // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 10. – Ужгород, 2004. – С. 122-124.

16. Мушка, Оксана. Семантика «руїни» в екзистенційному вимірі драми Лесі Українки «Бояриня» / О. Мушка // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 12. – Ужгород, 2005. – С. 130-133.

17. Сенько, Іван. Фінал легенди про Дон-Жуана в рецепції О. С. Пушкіна і Лесі Українки / І. Сенько // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 5 : Міжнародна наукова конференція «Українська література в загальноєвропейському контексті». – Ужгород, 2002. – С. 152-156. – Бібліогр. наприкінці ст.

18. Турчин, Наталія. Тема пророка в драмі Лесі Українки «Кассандра» / Н. Турчин // Студії з філогії та журналістики. – Вип. 5 : Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та аспірантів «Актуальні проблеми філогії та журналістики» (Ужгород, 26-27 квіт. 2018 р.) / М-во освіти і науки України, Держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. нац. ун-т» [та ін.]. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2018. – С. 378-380. – Бібліогр. наприкінці ст.

***

19. Айтай-Іванчова, Маріанна. У Тячівській книгозбірні для дорослих пройшов літературний вечір присвячений 145-річчю від дня народження Лесі Українки / М. Айтай-Іванчова // Тячів. – 2016. – 5 берез. – С. 6.

20. Андрій Червеняк написав музику на слова Лесі Українки : [з нагоди чергової річниці від дня народж. укр. письменниці закарпат. композитор А. Червеняк написав музику до її вірша «Без надії сподіваюсь»] // Трибуна. – 2013. – 15 берез. – С. 6.

21. Барбіл, Богдан. З Лесею Українкою та Шандором Петефі : [закарпат. художник П. Балла протягом 25-ти років працює над

циклом «Леся Українка» / Б. Барбіл // День. – 2005. – 25 трав. – С. 8.

22. Бужора, Василь. Слово Лесі Українки невмируще у віках : [про усний журн. «Довго щирими сими словами до людей промовлятиму я...», присвяч. 140-річчю від дня народж. Лесі Українки у залі інтернет-центру від. бібл.-інформ. технологій Іршав. район. б-ки] / В. Бужора // Нове життя. – 2011. – 15 берез. – С. 3 : фот.

23. Густі, Василь. За велінням душі : [тема Лесі Українки у творчості худож. П. Балли] / В. Густі // Уряд. кур'єр. – 1998. – 20 серп. – С. 24.

24. Долинич, Йосип. Вона палко любила Україну і творила для неї : [про літ.-муз. вечір з нагоди 140-річчя від дня народж. Лесі Українки, який підготували бібл. працівники ЦРБ та учні Сваляв. ЗОШ І-ІІІ ст. № 2] / Й. Долинич // Вісті Свалявщини. – 2011. – 5 берез. – С. 3.

25. Ножка, Анастасія. Фільм про Івана Силу здобув премію ім. Л. Українки : [фільм «Іван Сила» (2012) був знятий за мотивами кн. О. Гавроша «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу»] / А. Ножка // Новини Закарпаття. – 2014. – 8 лют. – С. 2 : іл.

26. Пензова, Анастасія. День Лесі Українки в театрі : [в рамках всеукр. акції, презентація вистави «Лісова пісня» в театрі ляльок «Бавка»] / А. Пензова // Срібна Земля. – 2011. – 28 жовт. – С. 4 : фот.

27. Титор, Ірина. «Полум'яне Лесине слово» : [про вечір поезії, присвяч. 140-річчю від дня народж. Лесі Українки у чит. залі центр. район. б-ки Рахова] / І. Титор // Зоря Рахівщини. – 2011. – 5 берез. – С. 4.

28. У шкільній бібліотеці Богданської ЗОШ І-ІІІ ст. відбулась... : [літ. година на тему «Україно моя, плачу слізьми за тобою», присвяч. 140-річчю від дня народж. Лесі Українки] // Зоря Рахівщини. – 2011. – 12 берез. – С. 4.

29. Фільм «Іван Сила» удостоєний премії імені Лесі Українки : [сценарій худож. фільму був написаний за повістю О. Гавроша «Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу»] // Закарпат. правда. – 2014. – 8 лют. – С. с-4.

*Письменники Закарпаття, які стали лауреатами
Всеукраїнської літературної премії імені Лесі Українки у номінації
«Літературні твори для дітей та юнацтва» (з 1970 р.)*

Володимир Ладижець (1985) за збірки віршів «Ластівки з Карпат», «Орлиний дом»

Степан Жупанин (1994) за збірку казок, загадок, скоромовок «На високій полонині» та співанок для дітей «Закарпатські візерунки»

Галина Малик (2003) за повість «Злочинці з паралельного світу»

КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ ДАТ І ПОДІЙ 2021 РОКУ

Організацією Об'єднаних Націй 2021 рік оголошено
Міжнародним роком ліквідації дитячої праці (A/RES/73/327)
Міжнародним роком миру і довіри (A/RES/73/338)
Міжнародним роком творчої економіки для сталого розвитку (A/RES/74/198)
Міжнародним роком овочів і фруктів (A/RES/74/244)

Генеральною Асамблеєю ООН оголошено
2021–2030 рр. Десятиріччям Організації Об'єднаних Націй по відновленню екосистем (A/RES/73/284)
2021–2030 рр. Десятиріччям науки про океан в інтересах сталого розвитку (A/RES/72/73)
2019–2028 рр. Десятиріччям сімейних фермерських господарств (A/RES/72/239)
2019–2028 рр. Десятиріччям миру в пам'ять Нельсона Мандели (A/RES/73/1)
2018–2028 рр. Міжнародним десятиріччям дій «Вода для сталого розвитку» (A/RES/71/222)
2018–2027 рр. Третє Десятиріччя Організації Об'єднаних Націй по боротьбі з бідністю (A/RES/72/233)
2016–2025 рр. Десятиріччям дій Організації Об'єднаних Націй з проблем харчування (A/RES/70/259)
2015–2024 рр. Міжнародним десятиріччям осіб африканського походження (A/RES/68/237)
2014–2024 рр. Десятиріччям постійної енергетики для всіх (A/RES/67/215)
2013–2022 рр. Десятиріччям зближення культур (A/RES/67/104)

В Україні

2011–2030 рр. оголошені Верховною Радою України періодом розвитку Загальнодержавної програми мінерально-сировинної бази України (Постанова № 3268-VI від 21.04.2011 р.)

Указом Президента України «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України» №156/2018 від 31.05.2018 р. оголошено, що з 2018 року в Україні починається **десятиліття української мови, та затверджено державну цільову програму на 2018–2028 роки.**

Указом Президента України №31/2020 від 30.01.2020 р. оголошено 2020/2021 навчальний рік **Роком математичної освіти в Україні.**

ЮНЕСКО оголосила Тбілісі (столиця Грузії) Всесвітньою столицею книги 2021 року. Книжковою столицею місто офіційно стане 23 квітня 2021 року, у Всесвітній день книги та авторського права.

Міста, названі книжковою столицею світу, зобов'язані популяризувати книжки і читання та організовувати відповідні заходи протягом року.

Тбілісі стане 21-ою Книжковою столицею світу, слідом за Куала-Лумпуром (столиця Малайзії). Перед ним цей статус отримували: Шарджа, ОАЕ (2019), Афіни, Греція (2018), Конакрі, Гвінея (2017), Вроцлав, Польща (2016), Інчхон, Південна Корея (2015), Порт-Гаркорт, Нігерія (2014), Бангкок, Таїланд (2013), Єреван, Вірменія (2012), Буенос-Айрес, Аргентина (2011), Любляна, Словенія (2010), Бейрут, Ліван (2009), Амстердам, Нідерланди (2008), Богота, Колумбія (2007), Турин, Італія (2006), Монреаль, Канада (2005), Антверпен, Бельгія (2004), Нью-Делі, Індія (2003), Александрія, Єгипет (2002) та Мадрид, Іспанія (2001).

ЗНАМЕННІ ДАТИ У ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОМУ ТА КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ 2021 РОКУ

1050 років тому підписано договір між князем Святославом і візантійським імператором Цимісієм, що підняв престиж Київської держави до європейської монархії (671);

1033 роки тому відбулося хрещення князем Володимиром населення Києва (988);

1005 років як ігумен Сильвестр уклав останній список Літопису «Повість минулих літ» (1016);

970 років із часу заснування Києво-Печерської лаври (1051);

950 років тому народилася Євпраксія Всеволодівна, князівна Київської Русі, королева Франції (1071–1109);

945 років з часу виходу рукопису «Ізборник Святослава» (1076);

915 років тому князь Володимир Мономах уклав перший дидактично-художній твір княжої Русі «Повчання» (1106);

905 років тому за наказом Володимира Мономаха ігумен Видубицького монастиря в Києві Сильвестр уклав 2-гу редакцію Літопису «Повість временних літ» (1116);

530 років з часу виходу у Кракові перших друкованих Ш. Фіолем книжок староукраїнською мовою («Осьмогласник», «Часословець», «Тріодь цвітна» для церковного вжитку) (1491);

455 років з часу укладення Другого Литовського статуту (1566);

445 років з часу заснування першого вищого навчального закладу України та Східної Європи – Острозької слов'яно-греко-латинської академії (нині – Національний університет «Острозька академія») (1576);

440 років із часу виходу Острозької Біблії (1581);

430 років з часу початку повстання Криштофа Косинського (1591–1593);

425 років від часу укладення Берестейської унії (1596);

405 років з часу першої писемної згадки про місто Умань (1616);

405 років з часу заснування міста Суботова (1616);

370 років від дня підписання Білоцерківської угоди між Богданом Хмельницьким і польським гетьманом М. Потоцьким (1651);

360 років тому у Львові засновано університет. Тепер – Львівський національний університет імені Івана Франка (1661);

205 років з часу виходу в місті Харкові «Українського вісника», першого в Україні літературно-художнього журналу (01.1816);

175 років з часу виникнення в Києві таємної політичної антикріпосницької організації «Кирило-Мефодіївське товариство» (1846);

160 років тому в Петербурзі видано «Букварь южнорусский» Тараса Шевченка (1861);

155 років з часу заснування Київської публічної бібліотеки (нині – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого) (03.03.1866);

130 років з часу утворення Братства тарасівців (1891);

115 років тому в Києві вийшов перший номер української щоденної газети «Рада» (1906);

110 років із часу заснування в Західній Україні організації «Пласт» (1911);

105 років з часу заснування Дослідної станції лікарських рослин Інституту агроекології і природокористування Національної академії аграрних наук України (1916);

105 років з часу створення Панфільської дослідної станції Національного наукового центру «Інститут землеробства Національної академії аграрних наук України» (1916);

105 років з часу заснування у місті Києві «Молодого театру» під керівництвом Леся Курбаса (1916);

105 років з часу боїв за гору Лисоня за участю легіону Українських січових стрільців (1916);

105 років з часу заснування Вищих жіночих курсів у місті Катеринославі (нині – Дніпропетровська медична академія) (1916);

105 років з часу відкриття Чернігівського учительського інституту (нині – Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка) (1916);

100 років тому у Львові засновано видавництво «Червона калина» (1921);

100 років тому створено Інститут української мови (з 1930 р. – Інститут мовознавства) (1921);

100 років з часу заснування Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (1921);

85 років з часу заснування Інституту історії України Національної академії наук України (1936);

80 років тому створено кіностудію науково-популярних фільмів (з 1954 р. «Київнаукфільм») (1941);

80 років тому почав виходити журнал «Україна» (1941);

80 років від трагедії Бабиного Яру;

75 років тому було створено ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (1946);

75 років тому було засновано Фонд ООН допомоги дітям (UNICEF–ЮНІСЕФ) (1946);

75 років з часу заснування Конструкторського бюро під керівництвом О. Антонова (нині – державне підприємство «Антонов») (1946);

75 років з часу заснування Київського національного торговельно-економічного університету (1946);

35 років з дня аварії на Чорнобильській АЕС (26.04.1986);

45 років з дня утворення Української Гельсінської групи (1976);

30 років з дня проголошення незалежності України (24.08.1991);

25 років з дня прийняття Конституції України (28.06.1996).

Ювілеї видатних історичних постатей, діячів культури, мистецтва, освіти, науки:

985 років тому народився Феодосій Печерський, давньоруський церковний письменник-полеміст, один із засновників Києво-Печерського монастиря (1036–1074);

965 років тому народився Нестор Літописець, давньоруський чернець, автор «Повісті временних літ» (1056 – після 1113);

495 років тому народився Костянтин-Василь Острозький, український політичний та культурний діяч (1526–1608);

375 років тому народився Іван Ілліч Скоропадський (бл.1646–1722), гетьман Лівобережної України (1708–1722);

335 років тому народився Атанасій Шептицький (світське ім'я – Антоній), предстоятель Української греко-католицької церкви, митрополит Київський (1686–1746);

305 років тому народився Матвій Значко-Яворський, православний церковний діяч, архімандрит (бл.1716–1809);

135 років тому народився Валентин Васильович Садовський (1886–1947), вчений, економіст, журналіст, громадський діяч, член Центральної Ради.

Січень

- 1** – Новий рік. Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 1** – 75 років від дня відкриття першої сесії Генеральної Асамблеї ООН (1946)
- 1** – 155 років тому народився Петро Федорович Залозний, український письменник, мовознавець, педагог (1866–1921)
- 1** – 125 років тому народився Василь Ілліч Касіян, український художник, графік, педагог, народний художник, лауреат премії ім. Т. Шевченка (1896–1976)
- 2** – 180 років тому народився Тадей Розеславович Рильський, український культурно-освітній і громадський діяч, етнограф (1841–1902)
- 2** – 95 років тому народилася Віра Вовк (справжнє ім'я та прізвище – Віра Остапівна Селянська), українська письменниця, перекладачка, літературознавець (Бразилія) (1926)
- 2** – 85 років тому народився Андрій Степанович Крижанівський, український письменник, гуморист, сатирик (1936–1989)
- 2** – 80 років тому народилася Оксана Павлівна Сенатович, українська поетеса, дитяча письменниця, перекладачка, редакторка (1941–1997)
- 4** – Всесвітній день азбуки Брайля. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/73/161 від 17.12.2018 р.)
- 4** – 205 років тому народився Осип Шухевич, український письменник, перекладач, громадський діяч (1816–1870)
- 5** – 175 років тому народився Рудольф Ойкен, німецький філософ і письменник, лауреат Нобелівської премії (1908) (1846–1926)
- 5** – 100 років тому народився Фрідріх Дюрренматт, швейцарський письменник, драматург, критик (1921–1990)
- 6** – 425 років тому народився Богдан (Зиновій-Богдан) Михайлович Хмельницький, український військовий, політичний та державний діяч, засновник і перший гетьман Української козацької держави – Гетьманщини (1596–1657)

- 6** – 255 років тому народився Мігаль Фазекош, угорський поет (1766–1828)
- 6** – 175 років тому Тарас Григорович Шевченко написав «Заповіт» (1846)
- 6** – 135 років тому народився Олексій Дмитрович Алмазів (Алмазов), український військовий і громадський діяч, генерал-хорунжий Армії УНР (1886–1936)
- 6** – 80 років тому народилася Ганна Танасівна Чубач, українська поетеса (1941–2019)
- 7** – Різдво Христове (за юліанським календарем). Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 8** – 85 років тому народився Анатолій Якович Янченко, український прозаїк, поет, критик (1936–2014)
- 8** – 110 років тому народився Степан Андрійович Крижанівський, український поет, літературознавець, критик, перекладач (1911–2002)
- 9** – 100 років тому народився Степан Андрійович Горlach, український письменник, публіцист (1921–2018)
- 9** – 85 років тому народився Вадим Іванович Пепа, український прозаїк, дитячий поет, кіносценарист (1936)
- 12** – День українського політв'язня. Ініціатором його запровадження був В'ячеслав Чорновіл (1975)
- 12** – 275 років тому народився Йоганн Генріх Песталоцці, швейцарський педагог, який розробив систему початкової освіти (1746–1827)
- 12** – 145 років тому народився Джек Лондон (справжнє ім'я та прізвище – Джон Гріфіт Чейні), американський письменник, публіцист (1876–1916)
- 13** – 175 років тому народився Василь Петрович Милорадович, фольклорист і етнограф (1846–1911)
- 13** – 140 років тому народився Антін Львович Лотоцький, український письменник, педагог (1881–1949)
- 14** – Новий рік за старим стилем. День пам'яті Василя Великого
- 14** – 95 років тому народився Василь Петрович Самойлов, український прозаїк (1926–2007)
- 14** – 85 років тому народився Анатолій Панасович Гарматюк, український поет (1936–2006)
- 14** – 80 років тому народилася Віра Михайлівна Гальчинська-Куліш, українська письменниця, поетеса (1941)

- 15** – 29 років тому Президія Верховної Ради України ухвалила Указ про Державний гімн України (затверджено музичну редакцію, автором якої є М. М. Вербицький) (1992)
- 15** – 150 років тому народився Агатангел Юхимович Кримський, український письменник, літературознавець, фольклорист, історик, сходознавець і перекладач (1871–1942)
- 15** – 130 років тому народився Осип Емілевич Мандельштам, російський поет (1891–1938)
- 15** – 105 років тому народився Ісаак Григорович Тельман, український письменник (1916–1982)
- 17** – 100 років тому у Відні створено Український Вільний університет (1921)
- 17** – 120 років тому народився Григорій Данилович Епик, український письменник, перекладач і публіцист (1901–1937)
- 18** – 200 років тому народився Антоній Степанович Петрушевич, український поет, публіцист, громадський діяч, історик (1821–1913)
- 18** – 85 років тому народився Ігор Юрійович Малишевський, український письменник, драматург, журналіст (1936–2015)
- 20** – День пам'яті захисників Донецького аеропорту
- 21** – 110 років тому народився Ілля Ісакович Стебун, український літературознавець, критик (1911–2005)
- 21** – 95 років тому народилася Нінель Федорівна Королевич, українська бібліографиня (1926–2013)
- 22** – День Соборності України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 871/2014 від 13.11.2014 р.
- 22** – 102 роки тому Директорія Української Народної Республіки проголосила на Софіївській площі в Києві злуку всіх українських земель (західних і східних) в єдину Українську Державу (1919)
- 22** – 105 років тому народився Данило Георгійович Нарбут, український художник театру, живописець, лауреат Шевченківської премії (1916–1998)
- 22-23** – 29 років тому в Києві відбувся Перший Світовий конгрес українців (1992)
- 24** – Міжнародний день освіти. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/73/25 від 03.12.2018 р.)
- 24** – День зовнішньої розвідки України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 381/18 від 22.11.2018 р.

- 24** – 245 років тому народився Ернест Теодор-Амадей Гофман, німецький письменник, композитор, драматург, художник (1776–1822)
- 24** – 60 років тому народився Олександр Васильович Ірванець, український поет, прозаїк, драматург і перекладач (1961)
- 25** – 195 років тому народився Пал Дюлої, угорський письменник, поет, критик (1826–1909)
- 25** – 75 років тому народився Гейза Бешеньєї, угорський письменник, режисер (1946)
- 26** – Всесвітній день митниці (митника). Відзначається щорічно з 1983 року
- 26** – День працівника контрольно-ревізійної служби України. Відзначається згідно з Законом «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» № 2939–XII від 26.01.1993 р.
- 27** – Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/60/7 від 21.11.2005 р.)
- 27** – 195 років тому народився Михайло Євграфович Салтиков-Щедрін, російський письменник (1826–1889)
- 27** – 185 років тому народився Леопольд фон Захер-Мазох, австрійський письменник (1836–1895)
- 27** – 150 років тому народився Іван Филипчак, український педагог, письменник, громадський діяч і краєзнавець (1871–1945)
- 27 (23 – за іншими свідченнями)** – 130 років тому народився Павло Григорович Тичина, український поет, державний і громадський діяч (1891–1967)
- 27** – 110 років тому народився Іван Макарович Гончар, український скульптор, живописець, графік, народний художник (1911–1993)
- 28** – 29 років тому Верховна Рада України ухвалила постанову № 2067-XII від 28.01.1992 р. «Про Державний прапор України»
- 29** – День пам'яті Героїв Крут. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 15/07 від 15.01.2007 р.
- 29** – 155 років тому народився Ромен Роллан, французький письменник, громадський діяч, лауреат Нобелівської премії (1915) (1866–1944)
- 29** – 165 років тому народився Александер Брюкнер, польський славіст та історик культури (1856–1939)
- 30** – Всесвітній день допомоги хворим на проказу. Відзначається щорічно з 1954 року

- 30** – 100 років тому народився Іван Петрович Шамякін, білоруський письменник (1921–2004)
- 30** – 80 років тому народився Василь Іванович Фольварочний, український поет, прозаїк, драматург (1941)
- 31** – 95 років тому народилася Ніна Антонівна Караванська (Строката), українська мікробіолог, правозахисниця, одна з перших засновників Української Гельсінської Групи (1926–1998)

Лютий

- 1–7** – Всесвітній тиждень гармонійних міжконфесійних відносин. Відзначається протягом першого тижня лютого (A/RES/65/5)
- 2** – Всесвітній день водно-болотних угідь. Відзначається в день підписання «Конвенції про охорону водно-болотних угідь» у місті Рамсар (Іран) (1971)
- 2** – Міжнародний день захисту Дунайського біосферного заповідника
- 2** – 125 років тому народився Шандор Гергей, угорський письменник (1896–1966)
- 2** – 120 років тому народився Валер'ян Петрович Підмогильний, український письменник і перекладач (1901–1937)
- 4** – 76 років тому в Ялті відкрилась Кримська конференція глав держав Великої трійки СРСР, США і Великобританії. Її рішення визначили геополітичну ситуацію в Європі на багато років уперед (1945)
- 4** – Всесвітній день боротьби з раком. Відзначається щорічно з ініціативи ВООЗ
- 4** – 95 років тому народилася Галина Никифорівна Кальченко, українська скульпторка (1926–1975)
- 4** – 85 років тому народився Борис Миколайович Мозолевський, український поет, історик, археолог (1936–1993)
- 5** – 185 років тому народився Микола Олександрович Добролюбов, російський літературний критик (1836–1861)
- 5** – 95 років тому народилася Віра Ворскло (справжнє ім'я та прізвище – Юлія Триріг), українська поетеса, перекладачка, літературний критик (1926–2013)
- 7** – 115 років тому народився Олег Костянтинівич Антонов, вчений, літакобудівельник, авіаконструктор (1906–1984)

- 8** – 160 років тому народився Євген Олександрович Кивлицький, український історик, бібліотекознавець, педагог, публіцист (1861–1921)
- 8** – 100 років тому народився Іван Петрович Мележ, білоруський письменник, перекладач творів українських письменників (1921–1976)
- 9** – День безпечного інтернету. Відзначається щорічно з 2004 р. у другий день другого тижня лютого з ініціативи європейських некомерційних організацій
- 10** – 85 років тому народився Богдан Миколайович Горинь, політичний та громадський діяч, журналіст, мистецтвознавець, дисидент (1936)
- 11** – Всесвітній день хворого. Засновано 30 травня 1992 року Папою Іваном Павлом II
- 11** – Міжнародний день жінок і дівчаток в науці. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/70/212)
- 11** – 85 років тому народився Євген Григорович Куртяк, український письменник (1936–1996)
- 12** – 155 років тому народився Лев Ісакович Шестов, український філософ і літератор (1866–1938)
- 12** – 150 років тому народився Лесь (Олекса Семенович) Мартович, український письменник, правник і громадський діяч (1871–1916)
- 12** – 120 років тому народився Іван Юхимович Сенченко, український письменник (1901–1975)
- 12** – 105 років тому народився Валентин Остапович Речмедін, український письменник (1916–1986)
- 13** – Всесвітній день радіо. Відзначається щорічно з ініціативи ЮНЕСКО з 2011 р.
- 13** – 100 років тому народився Володимир Микитович Вільний, український письменник (1921–1981)
- 14** – Міжнародний день дарування книг
- 14** – 155 років тому народився Микола Прокопович Василенко, український історик, громадський, державний діяч (1866–1935)
- 15** – День вшанування учасників бойових дій на території інших держав. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 180/04 від 11.02.2004 р.
- 15** – Всесвітній день онкохворої дитини. Основна мета цього дня – покращити інформування суспільства про проблеми дитячих

онкологічних хвороб. З 2003 року цей день відзначається і в Україні

- 15** – День комп'ютерника. Саме в цей день в 1946 році був запущений перший реально працюючий електронний комп'ютер ENIAC
- 15** – 155 років тому народився Гнат Павлович Житецький, український історик, діяч культури (1866–1927)
- 15** – 75 років тому народився Павло Сергійович Стороженко, український прозаїк, поет, журналіст, критик, перекладач (1946)
- 16** – 190 років тому народився Микола Семенович Лєсков, російський письменник, публіцист (1831–1895)
- 16** – 105 років тому народився Василь Миколайовича Баженов, український прозаїк (1916–1995)
- 18** – 165 років тому народилася Софія Федорівна Русова, українська громадська і культурно-освітня діячка, педагог (1856–1940)
- 18** – 90 років тому народилася Тоні Моррісон, американська письменниця, лауреатка Нобелівської премії (1993) (1931–2019)
- 19** – 29 років тому Верховна Рада України затвердила Тризуб як малий герб України, вважаючи його головним елементом великого Державного герба України (1992)
- 20** – Всесвітній день соціальної справедливості. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/62/10 від 18.12.2007 р.). В Україні відзначається згідно з Указом Президента України № 1021 від 04.11.2011 р.
- 20** – День Героїв Небесної Сотні. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 69/15 від 11.02.2015 р.
- 21** – Міжнародний день рідної мови. Проголошений Генеральною конференцією ЮНЕСКО 17.11.1999 р., відзначається щорічно з 2000 р.
- 21** – 100 років тому народився Володимир Кирилович Малик (справжнє прізвище – Сиченко), український письменник (1921–1998)
- 23** – 70 років тому народився В'ячеслав Григорович Медвідь, український письменник-прозаїк, есеїст (1951)
- 22** – Міжнародний день підтримки жертв злочинів. Відзначається з 1990 року, коли в цей день уряд Англії надрукував «Хартію жертв злочинів»
- 22** – 215 років тому народився Левко Іванович Боровиковський, український поет, фольклорист, етнограф, перекладач (1806–1889)
- 22** – 185 років тому народився Порфирій Іванович Бажанський, український фольклорист, музикознавець (1836–1920)

- 22** – 120 років тому народився Вільям Клеман Метьюз, англійський філолог, балтист і славіст, перекладач, дослідник творчості Т. Шевченка (1901–1958)
- 22** – 105 років тому народився Аркадій Семенович Школьник, український драматург (1916–1986)
- 23** – 115 років тому народився Богдан Романенчук, український літературний критик, бібліограф, історик української літератури (США) (1906–1989)
- 24** – 235 років тому народився Вільгельм Карл Грімм, німецький письменник, казкар (1786–1859)
- 25** – 150 років тому народилася Леся Українка (справжнє ім'я та прізвище – Лариса Петрівна Косач-Квітка), українська письменниця, перекладачка, культурна діячка (1871–1913)
- 25** – 100 років тому народився Олександр Іванович Саєнко, український поет, прозаїк (1921–1995)
- 26** – День спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України №58/2020 від 26.02.2020 р.
- 26** – 85 років тому народився Роберт Степанович Третьяков, український поет (1936–1996)
- 28** – 195 років тому народився Памфіл Данилович Юркевич, український філософ і педагог (1826–1874)
- 29** – 125 років тому народився Кость Котко (справжнє ім'я та прізвище – Микола Петрович Любченко), український письменник, сатирик, журналіст (1896–1937)

Березень

- 1** – Всесвітній день цивільної оборони. Саме в цей день 1972 р. набрав чинності статут МОЦО, який схвалили 18 держав
- 1** – Міжнародний день боротьби з наркоманією та наркобізнесом. Відзначається за рішенням ООН
- 1** – 120 років тому народився Павло Андрійович Байдебур, український прозаїк, журналіст (1901–1985)
- 3** – Всесвітній день письменника. Відзначається за рішенням 48-го конгресу Міжнародного ПЕН-клубу, який відбувся 12-18 січня 1986 р.

- 3** – Всесвітній день дикої природи
- 3** – 265 років тому народився Вільям Годвін, англійський філософ, історик і письменник-просвітител (1756–1836)
- 3** – 210 років тому народився Антін Любич Могильницький, український поет-романтик, греко-католицький священник та громадський діяч (1811–1873)
- 3** – 90 років тому народився Леонід Михайлович Тендюк, український поет, прозаїк, мариніст, фантаст (1931–2012)
- 4** – 170 років тому народився Александрос Пападіамандис, грецький письменник, прозаїк, один із засновників новітньої грецької прози (1851–1911)
- 4** – 105 років тому народився Ганс Юрген Айзенк, німецько-британський вчений-психолог, автор знаменитого теста інтелекту (1916–1997)
- 6** – 90 років тому народився Олександр Іванович Білаш, український композитор, Герой України (1931–2003)
- 7** – Міжнародний день дитячого телебачення і радіомовлення. Проголошений на Міжнародному ринку телепрограм представниками Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) у квітні 1994 р., відзначається в першу неділю березня
- 7** – 90 років тому народився Федір Михайлович Ковач, український і словацький письменник, літературознавець, громадський діяч та перекладач (1931–2009)
- 7** – 85 років тому народився Ярослав Дмитрович Ісаєвич, український вчений, історик, громадський діяч (1936–2010)
- 8** – Міжнародний день боротьби за права жінок і міжнародний мир. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/32/142 від 16.12.1977 р.
- 8** – Міжнародний жіночий день. Святковий неробочий день в Україні згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 8** – 260 років тому народився Ян Потоцький, польський історик, письменник, автор численних праць про минуле України (1761–1815)
- 8** – 100 років тому народився Йозеф Ромгані, угорський поет, письменник (1921–1983)
- 9** – 135 років тому народився Георгій Іванович Нарбут, український художник-графік, автор перших українських банкнот і поштових марок (1886–1920)
- 9** – 207 років тому народився Тарас Григорович Шевченко, український поет, художник, мислитель (1814–1861)

- 10** – 160 років від дня смерті Тараса Григорович Шевченка, українського поета, художника, мислителя (1814–1861)
- 11** – 205 років тому народився Олександр Афанасьєв-Чужбинський (справжнє прізвище Афанасьєв), письменник, історик, фольклорист (1816–1875)
- 13** – День землевпорядника. Відзначається щорічно у другу суботу березня згідно з Указом Президента України № 1556/99 від 11.12.1999 р.
- 14** – День українського добровольця. Відзначається щорічно згідно з постановою Верховної Ради України № 1822-VIII від 17.01.2017 р.
- 14** – День мобілізаційного працівника
- 15** – Всесвітній день захисту прав споживачів
- 15** – День планетаріїв. Найближча неділя до весняного рівнодення. Це свято вперше було проведено в Італії в 1990 році з ініціативи Асоціації італійських планетаріїв
- 15** – 110 років тому народився Богдан Ількович Стебельський, український художник, мистецтвознавець, громадський діяч (1911–1994)
- 17** – 100 років тому народився Григорій Драбат, український журналіст, громадсько-політичний діяч (1921–1977)
- 18** – 125 років тому народилася Надія Віталіївна Суворцева, українська громадська діячка, політв'язень, журналістка (1896–1985)
- 18** – 110 років тому народився Любомир Дмитрович Дмитерко, український письменник, драматург, критик (1911–1985)
- 19** – 300 років тому народився Тобіас Джордж Смоллет, англійський письменник (1721–1771)
- 19** – 105 років тому народилася Олена Станіславівна Компан, українська вчена, історик (1916–1986)
- 19** – 90 років тому народилася Емма Іванівна Андієвська, українська письменниця, поетеса та художниця (1931)
- 20** – Міжнародний день щастя. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/66/281 від 12.07.2012 р.)
- 20** – Міжнародний день Франкофонії. Відзначається у 47 країнах світу
- 20** – Всесвітній день Землі. Відзначається щорічно у день весняного сонцестояння. Проголошено Генеральним секретарем ООН у березні 1971 р.
- 21** – Всесвітній день поезії. Відзначається щорічно згідно з резолюцією 30-ої сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО 15.11.1999 р.

- 21** – Всесвітній день людей з синдромом Дауна. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/149 від 29.02.2012 р.
- 21** – Міжнародний день лісів. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/67/200 від 14.02.2013 р.
- 21** – Міжнародний день лялькаря
- 21** – Міжнародний день боротьби за ліквідацію расової дискримінації. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/2142 (XXI))
- 21** – День працівників житлово-комунального господарства і побутового обслуговування населення. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№46/94 від 15.05.1994 р.) в редакції Указу Президента №385/95 19.05.1995 р. у третю неділю березня як професійне свято
- 21-27** – Тиждень солідарності з народами, які борються проти расизму і расової дискримінації. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/34/24
- 22** – Всесвітній день водних ресурсів. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН 141EX/22 A/RES/47/193
- 23** – Всесвітній метеорологічний день. Відзначається щорічно з 1950 р. від дня набуття чинності Конвенції Всесвітньої метеорологічної організації (ВМО)
- 23** – 140 років тому народився Мартен дю Гар Роже, французький письменник-романіст, лауреат Нобелівської премії (1937) (1881–1958)
- 24** – Міжнародний день права на встановлення істини щодо грубих порушень прав людини та гідності жертв. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/196 від 03.03.2011 р.
- 24** – Всесвітній день боротьби з туберкульозом. Відзначається щорічно з 1882 р. від дня, коли доктор Р. Кох оголосив, що виявив туберкульозну бацилу
- 24** – Всеукраїнський день боротьби із захворюванням на туберкульоз. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 290/2002 від 22.03.2002 р.
- 24** – 70 років тому народився Юрій Григорович Буряк, український поет, перекладач, мистецтвознавець і видавець (1951)
- 25** – Міжнародний день солідарності із жертвами рабства та трансатлантичної работоргівлі. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/122 від 17.12.2007 р.

- 25** – День Служби безпеки України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 193/01 від 22.03.2001 р.
- 25** – 125 років тому народився Борис Григорович Монкевич, сотник Армії УНР, військовий історик (1896–1971)
- 26** – День Національної гвардії України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 148/15 від 18.03.2015 р.
- 27** – Міжнародний день театру. Відзначається щорічно з 1962 р. згідно з рішенням IX конгресу Міжнародного інституту театру при ЮНЕСКО
- 27** – 150 років тому народився Генріх Манн, німецький письменник (1871–1950)
- 27** – 110 років тому народився Михайло Михайлович Сорока, український громадський та військовий діяч (1911–1971)
- 27** – 90 років тому народився Петро Іванович Ковальчук, український письменник (1931–1995)
- 28** – 130 років тому народився Олексій Андрійович Слісаренко, український письменник (1891–1937)
- 29** – 180 років тому народилася Маруся Вольвачівна (справжнє ім'я та прізвище – Марія Степанівна Вольвач), українська поетеса, громадсько-культурна діячка (1841–1910)
- 30** – 130 років народився Борис Васильович Романицький, український режисер і актор (1891–1988)
- 30** – 100 років тому народився Олексій Іванович Дей, український літературознавець, фольклорист, книгознавець (1921–1986)
- 30** – 90 років тому народився Олексій Олексійович Пахучий, український письменник (1931–1996)

Квітень

- 1** – Міжнародний день птахів. Відзначається щорічно з 1906 р. з дня підписання Міжнародної Конвенції про охорону птахів
- 1** – 110 років тому народився Габор Года, угорський письменник, лауреат премії ім. А. Йожефа (1957, 1960, 1971) та премії ім. Л. Кошшута (1966) (1911–1996)
- 1** – 100 років тому народився Андре Стіль, французький письменник, публіцист (1921–2004)

- 2** – Всесвітній день поширення інформації про аутизм. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/139 від 18.12.2007 р.
- 2** – Міжнародний день дитячої книги. Відзначається у день народження казкаря Ганса Крістіана Андерсена
- 2** – 100 років тому народився Олексій Стратонович Романець, український критик, літературознавець, перекладач (1921–2006)
- 2** – 85 років тому народився Іштван Чукаш, угорський поет, дитячий письменник (1936–2020)
- 4** – Міжнародний день Інтернету
- 4** – День створення НАТО
- 4** – Міжнародний день просвіти з питань мінної загрози і допомоги в діяльності, пов'язаній з розмінуванням. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/60/97 від 08.12.2005 р.
- 4** – День геолога. Відзначається щорічно у першу неділю квітня згідно з Указом Президента України № 110/95 від 07.02.1995 р.
- 4** – 75 років тому народився Дьйордь Шпіро, угорський письменник, поет, літературознавець, співпрацівник Угорської Академії Наук, лауреат премії ім. А. Йожефа (1982), премії «Книга року» (1988), премії ім. Ерне Сеп (1977), премії «Лавровий вінок» (1998) (1946)
- 4** – 80 років тому народився Леонід Никифорович Горлач, український письменник (1941)
- 5** – 140 років тому народився Дмитро Миколайович Ревуцький, український музикознавець, фольклорист, літературознавець (1881–1941)
- 6** – Міжнародний день спорту на благо розвитку та миру
- 6** – День працівників слідчих органів України
- 7** – Міжнародний день пам'яті євреїв – жертв фашизму
- 7** – Всесвітній день здоров'я. Відзначається щорічно в день набуття чинності Статуту ВООЗ WHA/A.2/Res.35, 1948 р.
- 8** – Міжнародний день циган. У цей день 1971 року в Лондоні відбувся Всесвітній конгрес циган, де були представники 30 країн світу. Цигани (роми) визнали себе єдиною не територіальною нацією і прийняли національні символи – прапор і гімн

- 9** – 200 років тому народився Шарль Бодлер, французький поет (1821–1867)
- 10** – 100 років тому народився Володимир Михайлович Ковалик, український поет (1921–2017)
- 11** – Міжнародний день визволення в'язнів фашистських концтаборів. Відзначається щорічно за ініціативи ООН в день, коли в'язні концтабору Бухенвальд почали інтернаціональне повстання проти гітлерівців
- 11** – Всесвітній День боротьби з хворобою Паркінсона
- 12** – Міжнародний день польоту людини в космос. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/271 від 07.04.2011 р.
- 12** – Всесвітній день авіації та космонавтики. Відзначається щорічно за рішенням Міжнародної авіаційної федерації (ФАІ)
- 12** – День працівників ракетно-космічної галузі України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 230/97 від 13.03.1997 р.
- 13** – 400 років тому народився Жан Лафонтен, французький письменник (1621–1695)
- 13** – 115 років тому народилася Оксана Дмитрівна Іваненко, українська письменниця (1906–1997)
- 13** – 115 років тому народився Семюел Беккет, письменник-романіст ірландського походження, драматург, поет, лауреат Нобелівської премії (1969) (1906–1989)
- 14** – 135 років тому народився Арпад Товт, угорський поет, перекладач, журналіст (1886–1928)
- 14** – 115 років тому народився Айзик Шмульович Губерман, єврейський письменник (1906–1966)
- 15** – День працівників карного розшуку України
- 15** – Міжнародний день культури
- 16** – 95 років тому народився Борис Григорович Возницький, український вчений, музейний діяч, мистецтвознавець, Герой України (1926–2012)
- 16** – 180 років тому народилася Христина Данилівна Алчевська, українська педагог, організаторка народної освіти (1841–1920)
- 16** – 90 років тому народився Вацлав Жидлицький, чеський літературознавець, перекладач (1931–2002)
- 17** – Міжнародний день гемофілії. Відзначається за рішенням Всесвітньої федерації гемофілії та Всесвітньої організації охорони здоров'я щорічно в цей день

- 17** – День пожежної охорони. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 555/13 від 11.10.2013 р.
- 17** – День доквілля. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№855/98, від 06.08. 1998 р.) щорічно у третю суботу квітня
- 18** – Міжнародний день пам'яток та визначних місць
- 18** – День пам'яток історії та культури. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1062/99 від 23.08.1999 р. у Міжнародний день пам'яток і визначних місць
- 18** – 120 років тому народився Ласло Ниймет, угорський письменник, есеїст, перекладач, лауреат премії ім. А. Йожефа (1951) та премії ім. Л. Кошшута (1957) (1901–1975)
- 19** – День Голокосту. Відзначається в пам'ять про євреїв, які стали жертвами нацизму. Цей день приурочено початку повстання у Варшавському гетто 19 квітня 1943 р.
- 19** – 90 років тому народився Ростислав Іванович Доценко, український письменник, перекладач (1931–2012)
- 21** – Всесвітній день творчості та інноваційної діяльності
- 21** – 100 років тому народилася Лариса Григорівна Скрипник, українська мовознавчиня (1921–2004)
- 22** – Міжнародний день Матері-Землі. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/63/278 від 22.04.2009 р.
- 22** – 60 років тому народилася Наталія В'ячеславівна Сумська, українська акторка та телеведуча (1956)
- 23** – Всесвітній день книги і авторського права. Відзначається щорічно згідно з рішенням 28-ої сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО від 15.11.1995 р.
- 23** – Всеукраїнський день психолога
- 23** – 110 років тому народився Олександр Якимович Гаврилюк, український письменник, публіцист (1911–1941)
- 23** – 95 років тому народилася Єва Яніковська, угорська дитяча письменниця, лауреат премії ім. А. Йожефа (1977), премії «Молодь» (1979), премії за дітей (1986), премії «Гвоздики» (1997), кавалер ордену усміху (1988) (1926–2003)
- 23** – 60 років тому народився Андрій Юрійович Курков, український письменник (1961)
- 24** – Міжнародний день солідарності молоді
- 24** – 175 років тому народився Іван Григорович Верхратський, український мовознавець, фольклорист, письменник (1846–1919)

- 24** – 150 років тому народилася Любов Борисівна Хавкіна, українська та російська бібліотекознавиця і бібліографиня (1871–1949)
- 24** – 120 років тому народився Сава Захарович Божко, український письменник, журналіст, педагог (1901–1947)
- 24** – 80 років тому народився Микола Васильович Хижняк, український письменник (1941–2009)
- 25** – Всесвітній день боротьби проти малярії. Заснований державами-членами ВООЗ на сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я в 2007 році.
- 25** – Міжнародний день ДНК
- 25** – Всесвітній день поріднених міст. Відзначається щорічно в останню неділю квітня за рішенням Всесвітньої федерації поріднених міст
- 26** – Міжнародний день інтелектуальної власності. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), ухваленого у вересні 2000 р.
- 26** – Міжнародний день пам'яті жертв радіаційних аварій. Відзначається за рішенням ООН
- 26** – День Чорнобильської трагедії (1986)
- 28** – Всесвітній день охорони праці. Відзначається щорічно з 2003 р. з ініціативи Міжнародної організації праці (МОП)
- 28** – День охорони праці. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 685/06 від 18.08.2006 р.
- 28** – 80 років тому народилася Ірина Володимирівна Жиленко, українська поетеса, прозаїк (1941–2013)
- 28** – 80 років тому народився Володимир Антонович Луценко, український прозаїк-гуморист (1941)
- 29** – Міжнародний день танцю. Відзначається з 1982 р. за рішенням ЮНЕСКО в день народження Ж. Ж. Новера, французького балетмейстера
- 29** – День пам'яті жертв застосування хімічної зброї. Відзначається щорічно згідно з рішенням 10-ї сесії Конференції держав-учасниць Організації заборони хімічної зброї С-10/5 від 11.11.2005 р.
- 30** – Міжнародний день джазу. День був проголошений на Генеральній конференції ЮНЕСКО в листопаді 2011 р.
- 30** – День прикордонника України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 111/2018 від 27.04.2018 р.

Травень

- 1** – День Міжнародної солідарності трудящих. Відзначається щорічно згідно з рішенням конгресу II Інтернаціоналу 14-21 липня 1889 р. (Париж)
- 1** – День праці. Відзначається в Україні щорічно та вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 1** – 120 років тому народився Антал Серб, угорський письменник, літературознавець (1901–1945)
- 2** – Великдень. Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 2** – 120 років тому народився Віллі Бредель, німецький письменник, громадський діяч (1901–1964)
- 2** – 90 років тому народився Ярослав Іванович Дзира, український літературознавець, критик, перекладач (1931–2009)
- 3** – Всесвітній день свободи преси. Відзначається щорічно, згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/48/432 від 20.12.1993 р.
- 3** – Міжнародний день Сонця. Відзначається щорічно з 1994 р. з ініціативи Міжнародного товариства сонячної енергії (МТСЕ)
- 3** – 80 років тому народився Валерій Петрович Бойченко, український поет, перекладач, публіцист (1941–2011)
- 4** – Міжнародний день пожежників
- 4** – 80 років тому народився Роман Михайлович Кудлик, український поет, критик (1941–2019)
- 4** – 70 років тому народився Юрій Михайлович Дмитренко, український письменник (1951)
- 5** – Міжнародний день акушерства. Відзначати цей день запропоновано у 1987 р. Міжнародною конфедерацією акушерок
- 5** – 185 років тому народився Сидір Іванович Воробкевич, український письменник, священик, композитор, педагог, редактор часописів (1836–1903)
- 5** – 175 років тому народився Генрік Сенкевич, польський письменник, лауреат Нобелівської премії (1905) (1846–1916)
- 5** – 85 років тому народився Ервін Лазар, угорський дитячий письменник і журналіст, лауреат премії ім. А. Йожефа (1974), премії ім. Л. Кошшута (1996) (1936–2006)
- 6** – Міжнародний день астрономії – професійне свято людей, чия діяльність безпосередньо пов'язана з астрономією

- 6** – День піхоти. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 152/2019 від 19.04.2019 р.
- 6** – 165 років тому народився Зигмунд Фрейд (Фройд), австрійський психолог і невролог, засновник школи психоаналізу (1856–1939)
- 6** – 80 років тому народився Микола Андрійович Горбаль, український поет, дисидент, член Української Гельсінської Групи (1941)
- 7** – 245 років тому народився Даніель Бержені, угорський поет (1776–1836)
- 7** – 160 років тому народився Рабіндранат Тагор, індійський і бенгальський поет, письменник, лауреат Нобелівської премії (1913) (1861–1941)
- 8** – Міжнародний день Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Відзначається щорічно у день народження Анрі Дюнана (1828–1910), засновника Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця
- 8** – День пам'яті та примирення. В Україні відзначається щороку з метою вшанування пам'яті всіх жертв Другої світової війни 1939–1945 років, згідно з Указом Президента України № 169/15 від 24.03.2015 р.
- 9** – День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (День перемоги). Державне свято в Україні відзначається щороку та вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 9** – День Європи. Відзначається щорічно за рішенням, ухваленим лідерами країн-членів ЄС на зустрічі у Мілані у 1985 р.
- 9** – День Матері. Відзначається щорічно в другу неділю травня згідно з Указом Президента України № 489/99 від 10.05.1999 р.
- 9** – 85 років тому народився Юрій Герасимович Ілленко, український кінорежисер, оператор, сценарист, педагог, народний артист України (1936–2010)
- 9** – 60 років тому народився Віктор Володимирович Неборак, український поет, есеїст, літературознавець (1961)
- 10** – 105 років тому народилася Алла Борисівна Лисянська, українська художниця-графік (1916–1943)
- 10** – Міжнародний день мігруючих птахів (ЮНЕП). Відзначається з 2006 р.
- 11** – 105 років тому народився Каміло Хосе Села, іспанський письменник, публіцист, лауреат Нобелівської премії (1989) (1916–2002)

- 12** – День екологічної освіти. Цю дату святкують із 1992 р. У цей день заходи проводять у навчальних закладах усіх рівнів
- 12** – Міжнародний день медичної сестри. Започатковано в 1971 році та відзначається на честь англійської медсестри Флоренс Найтінгейл у день її народження 12 травня 1820 р. за рішенням Міжнародної організації Червоного Хреста
- 12** – 66 років тому Україна стала членом ЮНЕСКО (1954)
- 14** – 150 років тому народився Василь Семенович Стефаник, український письменник-новеліст, громадський діяч (1871–1936)
- 15** – Міжнародний день сім'ї. Відзначається щорічно за рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/237 від 20.09.1993 р.
- 15** – Міжнародний день клімату. Міжнародне співтовариство відзначає цей день із 1992 р.
- 15** – День Європи в Україні. Відзначається щорічно у третю суботу травня згідно з Указом Президента України № 339/03 від 19.04.2003 р.
- 15** – День науки. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 145/97 від 14.02.1997 р. у третю суботу травня
- 15** – 130 років тому народився Михайло Опанасович Булгаков, російський письменник, драматург, лікар (1891–1940)
- 16** – День пам'яті жертв політичних репресій. Відзначається щорічно в третю неділю травня згідно з Указом Президента України № 431/2007 від 21.05.2007 р.
- 16** – День пам'яті померлих від СНІДу. Відзначається щорічно з 1983 р. в третю неділю травня
- 17** – Всесвітній день електрозв'язку та інформаційного суспільства. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/60/252 від 27.03.2006 р. у день підписання першої Міжнародної телеграфної конвенції і створення Міжнародного союзу електрозв'язку
- 18** – Міжнародний день музеїв. Відзначається щорічно згідно з рішенням XI Генеральної Конференції Міжнародної ради музеїв, яка відбулась у травні 1977 р.
- 18** – Міжнародний день рослин. Відбувається під егідою Європейської організації біології рослин (Брюссель) та відзначається з 2012 р. в понад 50 країнах світу
- 18** – День боротьби за права кримськотатарського народу. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом в. о. Президента України № 472/2014 від 16.05.2014 р.

- 18** – День резервіста України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 154/2019 від 19.04.2019 р.
- 20** – Всесвітній день метеорології. Відзначається щорічно з 1999 р. згідно з пропозиції Міжнародного комітету мір та ваг (МКМВ)
- 20** – День банківських працівників. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 316/04 від 06.03.2004 р.
- 20** – День перекладача жестової мови. В Україні це професійне свято з'явилося в 2009 році, відзначається щорічно
- 20** – День вишиванки – всеукраїнське свято, проводиться щороку в третій четвер травня
- 21** – Всесвітній день культурного різноманіття в ім'я діалогу та розвитку. Відзначається за рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/249 від 20.12.2002 р.
- 21** – 100 років тому народився Андрій Дмитрович Сахаров, російський фізик-теоретик, громадський діяч, дисидент і правозахисник, лауреат Нобелівської премії миру (1975) (1921–1989)
- 22** – Міжнародний день біологічного різноманіття. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/201 від 08.02.2001 р.
- 22** – 130 років тому народився Йоганнес-Роберт Бехер, німецький письменник, теоретик мистецтва і громадський діяч (1891–1958)
- 22** – 160 років тому відбулось перепоховання праху Тараса Григоровича Шевченка на Чернечій горі поблизу м. Канів (1861)
- 23** – День морської піхоти України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 145/2018 від 23.05.2018 р.
- 23** – День Героїв. Щорічне свято, встановлене на честь українських вояків-борців за волю України
- 23** – 130 років тому народився Пар Фабіан Лагерквіст, шведський письменник, лауреат Нобелівської премії (1951) (1891–1974)
- 23** – 160 років тому народився Йожеф Ріппл-Ронаї, угорський художник (1861–1927)
- 24** – День слов'янської писемності й культури. Відзначається щорічно в день вшанування пам'яті святих рівноапостольних Кирила і Мефодія згідно з Указом Президента України № 1096/04 від 17.09.2004 р.
- 24** – Європейський день парків. Організований Федерацією Європарк, святкується щорічно по всій Європі. Саме 24 травня 1909 у Швеції було створено перший з дев'яти Європейських національних парків

- 24** – 110 років тому народився Юрій Володимирович Корецький, український поет, літературознавець і перекладач (1911–1941)
- 25–31** – Тиждень солідарності з народами несамоверхніх територій. Проводиться щорічно з 1972 р. під егідою Спеціального комітету по деколонізації з ініціативи Генеральної Асамблеї ООН
- 25** – Всесвітній день щитовидної залози
- 25** – День філолога. Відзначається щорічно в цей день як професійне свято
- 25** – День зниклих безвісти дітей. Відзначається з 2002 р. з ініціативи Європейського центру зниклих дітей і таких, що зазнали сексуального насильства
- 26** – 120 років тому народився Борис Павлович Грабовський, український винахідник (1901–1966)
- 27** – 205 років тому народився Олександр Вікентійович Беретті, російський архітектор (1816–1895)
- 29** – Міжнародний день миротворців ООН. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/129 від 11.12.2002 р. В Україні Міжнародний день миротворців ООН відзначається щороку згідно з Указом Президента України № 374/03 від 30.04.2003 р.
- 29** – День працівників видавництва, поліграфії і книгорозповсюдження. Відзначається щорічно в останню суботу травня згідно з Указом Президента України № 563/99 від 25.05.1999 р.
- 30** – День хіміка. Відзначається щорічно в останню неділю травня згідно з Указом Президента України № 219/94 від 07.05.1994 р.
- 31** – Всесвітній день проти тютюну. Проводиться з ініціативи Всесвітньої організації охорони здоров'я
- 31** – 90 років тому народився Петро Петрович Кононенко, український вчений, літературознавець, письменник (1931)

Червень

- 1** – Всесвітній день батьків. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/292 від 15.10.2012 р.
- 1** – Міжнародний день захисту дітей. Проводиться щорічно з 1949 р. згідно з ухвали Ради Міжнародної демократичної федерації жінок

- 1 – День захисту дітей. Відзначається в Україні щорічно згідно з Указом Президента України № 568/98 від 30.05.1998 р.
- 1 – 90 років тому народився Володимир Якович Бровченко, український поет, громадський діяч (1931–2013)
- 2 – 100 років тому народився Ференц Карінті, угорський письменник, драматург, лауреат премії ім. А. Йожефа (1950, 1954, 1974), премії ім. Л. Кошшута (1955) (1921–1992)
- 3 – 345 років тому народився Петер Апор, угорський письменник, поет (1676–1752)
- 4 – Міжнародний день безневинних дітей – жертв агресії. Відзначається щорічно згідно з рішенням Надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН A/RES/ES–7/8 від 19.08.1982 р.
- 4 – День господарських судів України. 4 червня 1991 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон № 1142-XII «Про арбітражний суд» (а 6 листопада 1991 – Арбітражний процесуальний кодекс України, який набув чинності з 1 березня 1992 р.)
- 4 – 80 років тому народився Володимир Олександрович Мельник, український літературознавець, критик (1941–1997)
- 5 – Всесвітній день навколишнього середовища. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/2994 (XXVII) від 15.12.1972 р.
- 5 – 110 років тому народився Іван Іванович Гриць-Дуда, український письменник, актор, фольклорист, педагог (Словаччина) (1911–1999)
- 6 – День журналіста. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 251/94 від 25.05.1994 р. як професійне свято працівників засобів масової інформації
- 6 – День працівників водного господарства. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 226/03 від 18.03.2003 р. щорічно у першу неділю червня
- 6 – День працівників місцевої промисловості. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 726/02 від 20.08.02 р. щорічно в першу неділю червня
- 6 – 180 років тому народилася Еліза Ожешко, польська письменниця (1841–1910)
- 7 – 105 років тому народився Петро Атанасійович Дужий, український письменник, політичний діяч, член ОУН, публіцист (1916–1997)
- 7 – 95 років тому народився Анатолій Дмитрович Базилевич, український художник, графік (1926–2005)

- 8** – Всесвітній день океанів. Всесвітній день боротьби за збереження біорізноманіття мешканців морських глибин і стабільну екологічну ситуацію в океанах
- 8** – 95 років тому народилася Ірина Михайлівна Сенік, українська поетеса, дисидент, член Української Гельсінської групи (1926–2009)
- 9** – Міжнародний день друзів
- 10** – 90 років тому народився Степан Михайлович Литвин, український поет, перекладач (1931–2019)
- 10** – 70 років тому народився Василь Миколайович Шкляр, український письменник, політичний діяч (1951)
- 12** – Всесвітній день боротьби з дитячою працею, встановлений Міжнародною організацією праці (МОП), відзначається щорічно
- 12** – День працівника фондового ринку. Відзначається в Україні щорічно згідно з Указом Президента України № 202/2008 від 11.03.2008 р.
- 12** – 90 років тому народилася Євгенія Семенівна Мірошніченко, українська оперна співачка, педагог, Герой України (1931–2009)
- 13** – День працівників легкої промисловості. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 285/94 від 09.06.1994 р. у другу неділю червня
- 14** – Всесвітній день донора крові. Відзначається щорічно згідно з рішенням Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я ВНА 58.13 від 23.05.2005 р. Цього дня в 1868 р. народився австрійський лікар К. Ландштейнер, який відкрив існування груп крові людини
- 14** – 210 років тому народилася Гаррієт Бічер-Стоу, американська письменниця (1811–1896)
- 14** – 130 років тому народився Євген Олексійович Коновалець, український військовий і політичний діяч, голова проводу ОУН (1891–1938)
- 15** – День захисту людей похилого віку. Всесвітній день поширення інформації про зловживання стосовно літніх людей відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/127 від 09.03.2012 р.
- 15** – 80 років тому народився Іван Васильович Миколайчук, український кіноактор, кінорежисер, сценарист (1941–1987)
- 17** – Всесвітній день боротьби з опустелюванням і засухою. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/115 від 19.12.1994 р.

- 17** – 110 років тому народився Віктор Платонович Некрасов, український письменник, громадський діяч, дисидент (1911–1987)
- 18** – 340 років тому народився Феофан Прокопович, український богослов, науковець, філософ, письменник (1681–1736)
- 19** – День фермера. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 234/2020 від 18.06.2020 р.
- 20** – День Святої Трійці. П'ятидесятниця. Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 20** – Всесвітній день біженців. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/76 від 04.12.2000 р.
- 20** – Міжнародний день батька. В Україні це свято відзначається щорічно у третю неділю червня згідно з Указом Президента України № 274/2019 від 18.05.2019 р.
- 20** – День медичного працівника. Відзначається щорічно в третю неділю червня згідно з Указом Президента України № 281/94 від 03.06.1994 р.
- 21** – Міжнародний день йоги. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/69/131 від 11.12.2014 р.
- 21** – Всесвітній день гідрографії. Відзначається з 2006 р. з ініціативи Міжнародної географічної організації за підтримки Генеральної Асамблеї ООН
- 22** – День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1245/2000 від 17.11.2000 р.
- 22** – 130 років тому народився Петро Андрійович Лісовий (справжнє прізвище – Свашенко), український письменник, журналіст (1891–1943)
- 23** – Міжнародний день вдів. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/189 від 23.02.2011 р.
- 23** – Міжнародний Олімпійський День. Святується за рішенням Міжнародного олімпійського комітету щорічно
- 23** – День державної служби ООН. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/277 від 20.12.2002 р.
- 23** – День державної служби. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 291/03 від 04.04.2003 р.
- 23** – 130 років тому народився Владислав Ванчур, чеський письменник (1891–1942)

- 23** – 180 років тому народився Бенуа Малон, французький письменник, історик, автор розвідок про життя Т. Г. Шевченка (1841–1893)
- 24** – 60 років тому народився Максим Віталійович Стріха, український науковець, перекладач, критик (1961)
- 25** – День митника України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 251/2020 від 25.06.2020 р.
- 25** – 135 років тому народився Іван Петрович Крип'якевич, український історик, вчений (1886–1967)
- 25** – 90 років тому народився Віталій Макарович Русанівський, український науковець, мовознавець (1931–2007)
- 26** – Міжнародний день ООН у підтримку жертв катувань. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/52/149 від 12.12.1997 р.
- 26** – Міжнародний день боротьби зі зловживанням наркотиками і їх незаконним обігом. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/42/112 від 07.12.1987 р.
- 26** – День кримськотатарського прапора – національного прапора кримських татар, корінного народу Криму. Відзначається з 2010 р.
- 26** – 150 років тому народився Андрій Митрофанович Лобода, український фольклорист, літературознавець і етнограф (1871–1931)
- 27** – Всесвітній день рибальства. Відзначається щорічно за рішенням Міжнародної конференції з урегулювання та розвитку рибальства, яка відбулась у липні 1984 р.
- 27** – День молоді. Відзначається щорічно в останню неділю червня згідно з Указом Президента України № 323/94 від 22.06.1994 р.
- 27** – День молодіжних та дитячих громадських організацій. Відзначається щорічно в останню неділю червня згідно з Указом Президента України № 599/2008 від 27.06.2008 р.; зі змінами № 600/2011 від 24.05.2011 р.
- 28** – День Конституції України. Відзначається щорічно в день ухвалення Верховною Радою України Основного Закону України. Святковий неробочий день в Україні згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 29** – День Дунаю. Відзначається з 2004 р. з ініціативи Міжнародної комісії ООН з охорони басейну ріки Дунай
- 30** – Міжнародний день дружби оголошений Генеральною Асамблеєю ООН в резолюції № 65/275 від 27.04.2011 р.

- 30** – 110 років тому народився Чеслав Мілош, польський поет, письменник, перекладач, лауреат Нобелівської премії з літератури (1980) (1911–2004)
- 30** – 80 років тому народилася Світлана Григорівна Барабаш, українська поетеса, літературознавиця (1941–2007)

Липень

- 1** – День архітектури України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 456/95 від 17.06.1995 р. у Всесвітній день архітектури
- 2** – Міжнародний день спортивного журналіста. За ініціативи Міжнародної асоціації спортивної преси з 1995 р. відзначається щорічно
- 2** – День податківця України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 252/2020 від 25.06.2020 р.
- 3** – Міжнародний день Дніпра. Свято третьої по величині (після Волги та Дунаю) річки Європи відзначається щорічно в першу суботу липня
- 3** – Міжнародний день кооперативів. Відзначається щорічно в першу суботу липня згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/90 від 16.12.1992 р.
- 3** – 80 років тому народився Богодар Антонович Которович, український скрипаль, диригент, педагог (1941–2009)
- 4** – День Національної поліції України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 97/2018 від 04.04.2018 р.
- 4** – День судового експерта. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 424/09 від 10.06.2009 р.
- 4** – День Військово-морських сил Збройних Сил України, відзначається щорічно у першу неділю липня згідно з Указом Президента України № 331/2015 від 12.06.2015 р.
- 4** – День працівників морського та річкового флоту, відзначається щорічно у першу неділю липня згідно з Указом Президента України № 332/15 від 12.06.2015 р.
- 4** – 155 років тому народився Сергій Миколайович Дельвіг, військовий діяч, генерал-полковник Армії УНР, військовий історик (1866–1944)

- 4** – 130 років тому народився Петро Йосипович Панч (справжнє прізвище – Панченко), український письменник (1891–1978)
- 4** – 80 років тому народився Володимир Іванович Заремба, український письменник (1941–2010)
- 6** – 170 років тому народився Іван Іванович Левинський, український архітектор, підприємець, громадський діяч (1851–2010)
- 6** – 110 років тому народився Петро Ілліч Кравчук, український письменник, літературознавець, громадський діяч і журналіст (Канада) (1911–1997)
- 7** – День працівника природно-заповідної справи. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 629/09 від 18.08.2009 р.
- 7** – 33 роки тому заснована українська громадсько-політична і правозахисна організація Українська Гельсінська спілка (1988)
- 7** – 100 років тому народився Петро Дмитрович Яцик, канадський підприємець українського походження, меценат і філантроп (1921–2001)
- 8** – День родини. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1209/11 від 30.12.2011 р.
- 9** – 80 років тому народився Віктор Терен (справжнє ім'я та прізвище – Віктор Васильович Таран), український письменник, поет, політик (1941)
- 10** – 165 років тому народився Нікола Тесла, сербський та американський фізик, інженер, винахідник (1856–1943)
- 10** – 150 років тому народився Марсель Пруст, французький письменник, есеїст та критик (1871–1922)
- 11** – Всесвітній день народонаселення. Відзначається щорічно згідно з рекомендацій Керівної ради Фонду ООН в галузі народонаселення, поданих у рішенні № 89/46 від 1989 р.
- 11** – День рибалки. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 464/95 від 22.06.1995 р. у другу неділю липня як професійне свято працівників рибного господарства
- 14** – 160 років тому народився Август Гарамбашич, хорватський поет, перекладач творів Т. Г. Шевченка (1861–1911)
- 15** – День українських миротворців. Відзначається щорічно згідно з Постанови Верховної Ради України № 292-VII від 21.05.2013 р.
- 16** – 31 рік тому Верховна Рада Української РСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України (1990)

- 16** – День бухгалтера та аудитора. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 662/2004 від 18.06.2004 р.
- 16** – 80 років тому народився Володимир Гаврилович Ковтун, український письменник, перекладач (1931)
- 17** – День етнографа
- 17** – 175 років тому народився Микола Миклухо-Маклай, етнограф, географ та мандрівник (1846–1888)
- 18** – Міжнародний день Нельсона Манделі. Відзначається щорічно з 2009 року згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН №64/13 від 10.11.2009 р.
- 18** – День працівників металургійної та гірничодобувної промисловості. Відзначається щорічно в третю неділю липня згідно з Указом Президента України № 187/93 від 03.06.1993 р.
- 18** – 210 років тому народився Вільям Мейкпіс Теккерей, англійський письменник-сатирик, майстер реалістичного роману (1811–1863)
- 19** – 125 років тому народився Арчібальд Джозеф Кронін, англійський письменник (1896–1981)
- 19** – 145 років тому народився Володимир Мусійович Чехівський, громадський та політичний державний діяч (1876–1937)
- 20** – Міжнародний день шахів
- 20** – День шахів в Україні. Відзначають щорічно згідно з постановою Верховної Ради України № 3985-VI від 01.11.2011 р.
- 20** – 110 років тому народився Василь Степанович Кучер, український письменник (1911–1967)
- 20** – 100 років тому народилася Оксана Миколаївна Вікул, українська балерина (1921–2001)
- 21** – 100 років тому народився Борис Олександрів (справжнє ім'я та прізвище – Олександр Грибінський), український письменник, перекладач, журналіст (Канада) (1921–1979)
- 21** – 115 років тому народилася Олена Іванівна Теліга, українська поетеса, публіцистка, громадська та політична діячка (1906–1942)
- 22** – 130 років тому народився Сергій Володимирович Пилипенко, український письменник і публіцист (1891–1943)
- 25** – День працівників торгівлі. Відзначається щорічно в останню неділю липня згідно з Указом Президента України № 427/95 від 05.06.1995 р.

- 25** – 155 років тому народився Модест Пилипович Левицький, український письменник, публіцист, політичний діяч (1866–1932)
- 26** – 165 років тому народився Джордж Бернард Шоу, англійський драматург, романіст, критик, лауреат Нобелівської премії (1925) (1856–1950)
- 26** – 90 років тому народився Іван Михайлович Дзюба, український літературознавець, критик, громадський діяч (1931)
- 28** – День хрещення Київської Русі-України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 668/08 від 25.07.2008 р.
- 28** – День пам'яті святого рівноапостольного князя Володимира – хрестителя Київської Русі
- 28** – 110 років тому народився Володимир-Джорджо Щербаненко, італійський письменник українського походження (1911–1969)
- 29** – День Сил спеціальних операцій Збройних Сил України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 311/2016 від 26.07.2016 р.
- 30** – Всесвітній день протидії торгівлі людьми. У 2013 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію A/RES/68/192
- 30** – Міжнародний день системного адміністратора. Відзначається з 2000 року в останню п'ятницю липня
- 30** – 160 років тому народилася Любов Олександрівна Яновська, українська письменниця (1861–1933)
- 31** – 75 років тому народився Володимир Дмитрович Шевченко, український артист цирку, дресирувальник хижаків (1946–2012)

Серпень

- 1** – День інкасатора. Професійне свято працівників служби інкасації
- 1** – День Повітряних сил Збройних Сил України. Відзначається щорічно у першу неділю серпня згідно з Указом Президента України № 579/2007 від 27.06.2007 р.
- 1** – 90 років тому народився Ілля Галайда, український письменник, педагог (Словаччина) (1931–2017)
- 1** – 80 років тому народився Василь Манолійович Довгий, український письменник, журналіст (1941–2018)

- 2 – Міжнародний день Голокосту ромів. В цей день 1944 р. у концтаборі Аушвіц-Біркенау гітлерівські фашисти влаштували «циганську ніч». Відзначається в Україні згідно з постановою Верховної Ради № 2085-IV від 08.10.2004 р.
- 4 – 160 років тому народився Трохим Аврамович Зіньківський, український письменник фольклорист і публіцист (1861–1891)
- 4 – 80 років тому народився Іван Петрович Головченко, український письменник, поет і журналіст (1941)
- 5 – 155 років тому народився Володимир Миколайович Леонтович, український письменник, громадський та політичний діяч (1866–1933)
- 6 – Всесвітній день боротьби за заборону ядерної зброї (День Хіросіми). В цей день американська авіація здійснила атомне бомбардування японського міста Хіросіма (1945)
- 6 – Міжнародний день «Лікарі світу за мир». Відзначається за рішенням виконкому Міжнародного руху «Лікарі світу за запобігання ядерної війни»
- 8 – День військ зв'язку. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 154/2000 від 01.02.2000 р.
- 8 – День працівників ветеринарної медицини. Відзначається щорічно в другу неділю серпня згідно з Указом Президента України № 1035/01 від 01.11.2001 р.
- 8 – День будівельника. Відзначається в другу неділю серпня згідно з Указом Президента України № 273/93 від 22.07.1993 р. як професійне свято працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів
- 9 – Міжнародний день корінних народів світу. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/214 від 17.02.1995 р.
- 9 – 135 років тому народився Олександр Тисовський, український вчений, педагог, основоположник і організатор Пласту (1886–1968)
- 9 – 110 років тому народився Орест Масикевич, український письменник, перекладач (Румунія) (1911–1980)
- 10 – 90 років тому народився Юрій Якович Барабаш, український літературознавець, критик (1931)
- 10 – 80 років тому народився Роман Мар'янович Лубківський, український поет, перекладач, літературознавець (1941–2015)

- 11** – 150 років тому народився Єне Гелтої, угорський письменник, поет, журналіст, лауреат премії ім. Л. Кошшута (1957) (1871–1957)
- 12** – Міжнародний день молоді. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/54/120 від 20.01.2000 р.
- 12** – 190 років тому народилася Олена Петрівна Блаватська, письменниця, мандрівниця, філософ, теософ (1831–1891)
- 12** – 155 років тому народився Хасінто Бенавенте-і-Мартінез, іспанський драматург, лауреат Нобелівської премії (1922) (1866–1954)
- 12** – 60 років тому народилася Марія Василівна Дзюба, українська письменниця, поетеса і художниця (1961)
- 13** – 100 років тому народився Імре Шоркодї, угорський письменник, журналіст, лауреат премії ім. А. Йожефа (1951, 1952, 1954), премії ім. Л. Кошшута (1955) (1921–1961)
- 15** – День археолога. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 694/08 від 06.08.2008 р.
- 15** – 250 років тому народився Вальтер Скотт, англійський письменник (1771–1832)
- 15** – 155 років тому народився Олександр Васильович Дедюлін, український вчений, засновник вітчизняної імунобіології, організатор української ветеринарної служби (1866–1924)
- 18** – 185 років тому народився Олександр Якович Кониський, український письменник, публіцист, перекладач, громадський діяч, автор духовного гімну «Молитва за Україну» (1836–1900)
- 19** – Всесвітній день гуманітарної допомоги. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/63/139/ від 05.03.2009 р.
- 19** – День пасічника. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 815/97 від 15.08.1997 р. як професійне свято бджолярів
- 20** – 120 років тому народився Сальваторе Квазімодо, італійський поет, перекладач, критик, лауреат Нобелівської премії (1959) (1901–1968)
- 20** – 100 років тому народився Микола Якович Зарудний, український письменник, драматург (1921–1991)
- 23** – Міжнародний день пам'яті жертв работоргівлі та її ліквідації. День був проголошений на 150-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО за підтримки ООН в 1998 році

- 23** – День Державного Прапора України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 987/04 від 23.08.2004 р.
- 23** – 110 років тому народився Володимир Тимофійович Конвісар, український письменник (1911–1990)
- 23** – 95 років тому народився Дюла Гернаді, угорський письменник, поет, лауреат премії ім. А. Йожефа (1976) та премії ім. Л. Кошшута (1996) (1926–2005)
- 24** – День Незалежності України. Відзначається щорічно як державне загальнонародне свято згідно з постановою Верховної Ради України № 2143-XII від 20.02.1992 р. Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 25** – 120 років тому народився К'елль Абелл, датський драматург та театральний художник (1901–1961)
- 27** – 165 років тому народився Іван Якович Франко, український письменник, перекладач, науковець, громадський і політичний діяч (1856–1916)
- 27** – 150 років тому народився Теодор Драйзер, американський письменник і громадський діяч (1871–1945)
- 28** – День авіації. Відзначається щорічно в останню суботу серпня згідно з Указом Президента України № 305/93 від 16.08.1993 р. як професійне свято військових і цивільних авіаторів та працівників авіаційної промисловості і транспорту
- 29** – День пам'яті захисників України, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 621/2019 від 23.08.2019 р.
- 29** – День шахтаря. Відзначається щорічно в останню неділю серпня згідно з Указом Президента України № 304/93 від 16.08.1993 р.
- 29** – 100 років тому народився Микола Захарович Романченко, український письменник (1921–1991)

Вересень

- 1** – День знань. Відзначається з 1984 р.
- 1** – 81 рік від дня нападу фашистської Німеччини на Польщу. Початок Другої світової війни (1939)
- 2** – День закінчення Другої світової війни (1945)

- 2 – День нотаріату. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 211/10 від 22.02.2010 р.
- 2 – 130 років тому народився Павло Петрович Филипович, український поет та літературознавець (1891–1937)
- 2 – 210 років тому народився Іван Миколайович Вагилевич, український поет, мовознавець, етнограф, громадський діяч (1811–1866)
- 3 – 160 років тому народився Михайло Андрійович Беркос, український художник-імпресіоніст (1861–1919)
- 4 – 180 років тому народився Данило Костянтинович Мороз, український письменник (1841–1894)
- 5 – Міжнародний день благодійництва, встановлений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН №A/RES/67/105 від 07.03.2013 р., відзначається щорічно, співпадає й приурочений до Дня пам'яті Терези Калькуттської
- 5 – День підприємця. Відзначається щорічно в першу неділю вересня згідно з Указом Президента України № 1110/98 від 05.10.1998 р.
- 7 – День знищення військової іграшки. Відзначається з 1998 р. за ініціативою Всесвітньої асоціації допомоги сиротам та дітям, які не мають батьківської опіки
- 7 – День військової розвідки України
- 8 – Міжнародний день грамотності. Відзначаються в системі Організації Об'єднаних Націй щорічно згідно з рішенням 14-ї сесії ЮНЕСКО №1.141 від 1966 р.
- 8 – Міжнародний день солідарності журналістів. Відзначається щорічно з 1958 р. згідно з рішенням IV конгресу Міжнародної організації журналістів. Приурочений до дня пам'яті Ю. Фучика
- 9 – Всесвітній день краси. Проводиться з ініціативи Міжнародного комітету естетики та косметології
- 9 – Всесвітній день надання першої медичної допомоги
- 11 – День українського кіно. Відзначається щорічно в другу суботу вересня згідно з Указом Президента України № 52/96 від 12.01.1996 р. як професійне свято працівників кінематографії
- 11 – День фізичної культури і спорту. Відзначається щорічно в другу суботу вересня згідно з Указом Президента України № 340/94 від 29.06.1994 р.
- 11 – 75 років тому народився Анатолій Дмитрович Криволап, український художник, майстер нефігуративного малярства та пейзажу (1946)

- 12** – Міжнародний день пам'яті жертв фашизму. Відзначається щорічно у другу неділю вересня
- 12** – День танкістів. Відзначається щорічно в другу неділю вересня згідно з Указом Президента України № 922/97 від 29.08.1997 р.
- 12** – День працівників нафтової, газової та нафтопереробної промисловості. Відзначається щорічно в другу неділю вересня згідно з Указом Президента України № 302/93 від 12.08.1993 р.
- 12** – 100 років тому народився Станіслав Лем, польський письменник (1921–2006)
- 13** – 360 років тому народився Даніель Дефо, англійський письменник і публіцист, один із основоположників європейського реалістичного роману (1661–1731)
- 13** – 90 років тому народився Борис Микитович Харчук, український письменник (1931–1988)
- 15** – Міжнародний день демократії. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/7 від 13.12.1997 р.
- 15** – День створення міжнародної екологічної організації «Грінпіс»
- 15** – 130 років тому народилася Агата Крісті, англійська письменниця (1891–1976)
- 16** – Міжнародний день збереження озонового шару. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/114 від 23.01.1995 р.
- 16** – 100 років тому народився Михайло Семенович Логвиненко, український критик, літературознавець (1921–2002)
- 17** – День рятувника. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 830/08 від 12.09.2008 р.
- 17** – День безпеки пацієнтів. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента № 648/2019 від 04.09.2019 р.
- 17** – День пам'яті українських журналістів. Відзначається в Україні щороку в третю п'ятницю вересня. День встановлений у 2007 році з ініціативи Національної спілки журналістів України
- 17** – 120 років тому народився Микола Петрович Глущенко, український художник (1901–1977)
- 18** – День фармацевтичного працівника. Відзначається щорічно в третю суботу вересня згідно з Указом Президента України № 1128/99 від 07.09.1999 р.

- 18** – День винахідника і раціоналізатора. Відзначається щорічно в третю суботу вересня згідно з Указом Президента України № 443/94 від 16.08.1994 р.
- 19** – День працівників лісу. Відзначається щорічно в третю неділю вересня згідно з Указом Президента України № 356/93 від 28.08.1993 р.
- 19** – 110 років тому народився Вільям Джеральд Голдінг, англійський письменник-романіст, лауреат Нобелівської премії (1983) (1911–1993)
- 20** – 110 років тому народився Микола Львович Нагнибіда, український поет (1911–1985)
- 20** – 80 років тому народився Степан Гостиняк, український поет, літературознавець, перекладач (Словаччина) (1941)
- 21** – 135 років тому народився Герберт Джордж Велз (Уелс), англійський письменник-фантаст (1886–1946)
- 21** – 230 років тому народився Іштван Сечені, угорський письменник, політичний діяч, засновник Академії наук Угорщини (1791–1860)
- 21** – Міжнародний день миру. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/282 від 07.09.2001 р.
- 21** – День миру. Відзначається в Україні щорічно згідно з Указом Президента України № 100/02 від 05.02.2002 р. у Міжнародний день миру
- 22** – День партизанської слави. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1020/2001 від 30.10.2001 р.
- 22** – 130 років тому народився Павло Варламович Носач, український кобзар, композитор (1890–1966)
- 24** – 125 років тому народився Френсіс Скотт Фіцджеральд, американський письменник (1896–1940)
- 24** – 200 років тому народився Ціпріан Каміл Норвід, польський поет-романтик, філософ, художник, скульптор (1821–1883)
- 25** – 130 років тому народився Іван Васильович Ткачук, український письменник, журналіст (1891–1948)
- 26** – 120 років тому народився Семен Дмитрович Склярєнко, український письменник (1901–1962)
- 26** – Європейський день мов
- 26** – Міжнародний день боротьби за повну ліквідацію ядерної зброї

- 26** – Всеукраїнський день дошкілля. Відзначається щорічно в останню неділю вересня
- 26** – День машинобудівника. Відзначається щорічно в четверту неділю вересня згідно з Указом Президента України № 361/93 від 08.09.1993 р. як професійне свято працівників машинобудування і приладобудування
- 26** – Міжнародний день глухонімих. Встановлено в пам'ять про створення Міжнародної Федерації глухонімих (1951 рік). Відзначається в останню неділю вересня
- 27** – Всесвітній день туризму. Відзначається щорічно в день затвердження статуту Всесвітньої туристичної організації
- 27** – День туризму. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом Президента України № 1047/98 від 21.09.1998 р.
- 27** – 150 років тому народилася Грація Деледда, італійська письменниця, лауреат Нобелівської премії (1926) (1871–1936)
- 28** – Міжнародний день права знати. Започаткований у 2002 році на конференції, де зібралися різні громадські організації та ініціативи, що діють в галузі свободи інформації
- 28** – Міжнародний день загального доступу до інформації
- 28** – Всесвітній день моря. Відзначається за рішенням X сесії Асамблеї Міжурядової морської консультативної організації, яка відбулася у листопаді 1977 року. У різних країнах День моря святкується в найбільш доречний день останнього тижня вересня
- 28** – 100 років тому народився Василь Федорович Лисенко, український письменник, літературознавець, редактор (1921–1993)
- 29** – День пам'яті жертв Бабиного Яру
- 29** – Всесвітній день серця
- 29** – 155 років тому народився Михайло Сергійович Грушевський, український державний та політичний діяч, Голова Центральної Ради Української Народної Республіки, історик і організатор української науки (1866–1934)
- 30** – Всеукраїнський день бібліотек. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 471/98 від 14.05.1998 р.
- 30** – День усиновлення. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1088/08 від 27.11.2008 р.
- 30** – Міжнародний день перекладача, відзначають щорічно. Його проголосили члени Міжнародної федерації перекладачів, вибравши для свята саме 30 вересня, оскільки цього дня в 420 році помер перекладач, історик і письменник Ієронім Стридонський

30 – 130 років тому народився Отто Юлійович Шмідт, видатний вчений, геофізик, математик, астроном (1891–1956)

Жовтень

- 1** – Міжнародний день музики. Відзначається за рішенням Міжнародної музичної ради ЮНЕСКО, ініціатором відзначення цього дня був Д. Шостакович
- 1** – Міжнародний день громадян похилого віку. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/45/106 від 14.12.1990 р.
- 1** – День ветерана. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1135/04 від 24.09.2004 р.
- 2** – Міжнародний день боротьби проти насилля. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/61271 від 15.06.2007 р.
- 2** – 115 років тому народився Іван Багряний (справжнє ім'я та прізвище – Іван Павлович Лозов'яга), український поет, прозаїк, публіцист, політичний діяч (1906–1963)
- 3** – День працівників освіти. Відзначається щорічно в першу неділю жовтня згідно з Указом Президента України № 513/94 від 11.09.1994 р.
- 3** – День територіальної оборони. Відзначається щорічно в першу неділю жовтня згідно з Указом Президента України № 417/2020 від 30.09.2020 р.
- 3** – 140 років тому народився Михайло Степанович Возняк, український літературознавець (1881–1954)
- 4-10** – Всесвітній тиждень космосу. Проголошено Міжнародною Федерацією астронавтики на честь запуску першого у світі штучного супутника Землі (A/54/68)
- 4** – Всесвітній день тварин
- 4** – Всесвітній день середовища проживання. Відзначається за рішенням Генеральної Асамблеї ООН (1985 р.) у перший понеділок жовтня
- 4** – Всесвітній день учителя. Відзначається щорічно на ознаменування річниці підписання рекомендації ЮНЕСКО та Міжнародної організації праці щодо становища вчителів

- 4** – Всесвітній день архітектури. Ініціатором його створення був Міжнародний союз архітекторів. Відзначається щорічно у перший понеділок жовтня
- 5** – 85 років тому народився Вацлав Гавел, чеський політик та громадський діяч, дисидент, драматург та есеїст (1936–2011)
- 5** – 80 років тому народився Вадим Леонтійович Скуратівський, український мистецтвознавець, історик, літературознавець, публіцист (1941)
- 6** – 140 років тому народився Іван Антонович Кочерга, український письменник, драматург (1881–1952)
- 8** – 100 років тому народився Іван Антонович Маценко, український письменник (1921–2011)
- 8** – 150 років тому народився Іван Максимович Піддубний, український спортсмен-борець, шестиразовий чемпіон світу з боротьби (1871–1949)
- 8** – День юриста. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1022/97 від 16.09.1997 р.
- 9** – Міжнародний день поштової служби. Відзначається щорічно в річницю заснування Всесвітнього поштового союзу (1874 р., м. Берн, Швейцарія). В усьому світі починаючи з 9 жовтня проводять Міжнародний тиждень листа
- 10** – Всесвітній день охорони психічного здоров'я. Відзначається щорічно з 1992 р. з ініціативи Всесвітньої федерації психічного здоров'я ВООЗ
- 10** – День працівників стандартизації та метрології. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 910/02 від 08.10.2002 р.
- 10** – День художника. Відзначається згідно з Указом Президента України № 1132/98 від 09.10.1998 р. у другу неділю жовтня
- 10** – День працівників санітарно-епідеміологічної служби. Відзначається щорічно в другу неділю жовтня згідно з Указом Президента України № 1178/04 від 05.10.2004 р.
- 10** – 140 років тому народився Калман Кіттенбергер, угорський розвідник Африки, автор дорожніх нарисів (1881–1958)
- 10** – 90 років тому народилася Атена-Святомира Василівна Пашко, українська поетеса, громадська діячка (1931–2012)
- 11** – Міжнародний день дівчаток
- 11** – День професійних спілок України
- 11-17** – Європейський тиждень місцевої демократії. Держави-члени Ради Європи, які підписали Хартію (15 жовтня 1985 р.),

- зобов'язуються втілювати принципи місцевого самоврядування у своєму національному законодавстві. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 922/07 від 27.09.2007 р. щорічно в тиждень, що включає 15 жовтня
- 12** – 125 років тому народився Еудженіо Монтале, італійський поет, прозаїк, літературний критик, лауреат Нобелівської премії (1975) (1896–1981)
  - 13** – Міжнародний день зменшення ризику природних катастроф. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/64/200 від 25.02.2010 р.
  - 14** – День захисника України. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 806/14 від 14.10.2014 р. Святковий неробочий день згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
  - 14** – День Українського козацтва. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 966/99 від 07.08.1999 р. в день свята Покрови Пресвятої Богородиці
  - 14** – 79 років тому утворено Українську повстанську армію (УПА) (1942)
  - 14** – Міжнародний день стандартизації. Відзначається в день створення Міжнародної організації зі стандартизації
  - 15** – Міжнародний день сільських жінок. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/136 від 18.12.2007 р. Ініціатором відзначення цього свята в Україні стало Всеукраїнське громадське об'єднання «Рада жінок-фермерів України», яке створено в 1998 р.
  - 15** – 100 років тому народився Дмитро Омелянович Луценко, український поет (1921–1989)
  - 16** – Всесвітній день продовольства. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/35/70 від 05.12.1980 р.
  - 16** – День працівників целюлозно-паперової промисловості. Відзначається щорічно у третю суботу жовтня згідно з Указом Президента України № 885/2008 від 01.10.2008 р.
  - 16** – 100 років тому народився Степан Гапак, український педагог, художник, скульптор, публіцист і громадський діяч (Словаччина) (1921–1997)
  - 17** – Міжнародний день боротьби з бідністю. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/196 від 22.12.1992 р.
  - 17** – День працівників харчової промисловості. Відзначається в третю неділю жовтня згідно з Указом Президента України № 714/95 від 08.08.1995 р.

- 18** – 145 років тому народився Сергій Олександрович Єфремов, український громадсько-політичний і державний діяч, літературний критик, історик літератури (1876–1939)
- 19** – 95 років тому народився Богдан-Володимир Дмитрович Гаврилишин, український, канадський, швейцарський економіст, громадський діяч, меценат (1926–2016)
- 20** – Міжнародний день авіадиспетчера. Міжнародна федерація асоціацій авіаційних диспетчерів, створена в Амстердамі 20 жовтня 1961 р. Федерація представляє інтереси більше сорока тисяч авіадиспетчерів 127 країн світу
- 20** – Всеукраїнський день боротьби із захворюванням на рак молочної залози. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 42/05 від 17.01.2005 р.
- 22** – 210 років тому народився Ференц Ліст, угорський композитор, піаніст, диригент (1811–1886)
- 24-30** – Тиждень роззброєння. Проводиться щорічно за закликом спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН (1978) і починається у день річниці заснування ООН A/RES/S-10/2, п.102
- 24** – День Організації Об'єднаних Націй. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/168 (II) від 31.10.1947 р.
- 24** – Всесвітній день інформації щодо розвитку. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/3038 (XXVII) від 19.12.1972 р.
- 24** – 110 років тому народилася Оксана Керч (справжнє ім'я та прізвище – Ярослава-Оксана Гаращак), українська письменниця, літературознавець, публіцистка і громадська діячка (США) (1911–1991)
- 25** – Міжнародний день боротьби жінок за мир
- 25** – Міжнародний день шкільних бібліотек. Відзначається щорічно четвертого понеділка жовтня, починаючи з 1999 р. з ініціативи ЮНЕСКО
- 27** – 285 років тому народився Джеймс Макферсон, шотландський письменник (1736–1796)
- 27** – 90 років тому народився Юрій Тимофійович Кочерга, український письменник (1931–2002)
- 28** – 32 роки тому Верховна Рада УРСР затвердила Закон про державний статус української мови № 8312/XI від 28.10.1989 р.

- 28** – День визволення України від фашистських загарбників. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 836/09 від 20.10.2009 р.
- 28** – 555 років тому народився Еразм Роттердамський, нідерландський письменник (1466–1536)
- 28** – 270 років тому народився Дмитро Степанович Бортнянський, український композитор, співак і диригент (1751–1825)
- 29** – 110 років тому народився Іван Антонович Цюпа, український письменник, публіцист (1911–2004)
- 30** – 270 років тому народився Річард Брінслі Шерідан, англійський письменник, драматург, політик (1751–1816)
- 30** – 110 років тому народився Григорій Якович Крук, український скульптор та графік (1911–1988)
- 31** – Міжнародний день Чорного моря. Ініційовано громадськістю та владними структурами причорноморських країн
- 31** – Всесвітній день заощаджень. Цей день відзначають у багатьох країнах Європи, де громадяни користуються послугами банків і зберігають там свої заощадження
- 31** – День автомобіліста і дорожника. Відзначається в Україні в останню неділю жовтня як професійне свято працівників автомобільного транспорту і дорожнього господарства згідно з Указом Президента України № 452/93 від 13.10.1993 р. в редакції Указу Президента України № 1173/97 від 22.10.1997 р.
- 31** – 170 років тому народився Іван Іванович Манжура, український письменник, поет, фольклорист-етнограф (1851–1893)
- 31** – 120 років тому народився Шандор Даллош, угорський письменник, лауреат премії ім. А. Йожефа (1953) (1901–1964)

Листопад

- 1** – 30 років тому Верховна Рада України ухвалила «Декларацію прав національностей України» (1991)
- 1** – 160 років тому народилася Дніпрова Чайка (справжнє ім'я та прізвище – Людмила Олексіївна Василевська-Березіна), українська письменниця та поетеса (1861–1927)
- 2** – 140 років тому народився Остап Грицай, український письменник, перекладач літературознавець, журналіст та педагог (1881–1954)

- 3 – День інженерних військ. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1390/99 від 27.10.1999 р.
- 3 – День ракетних військ і артилерії. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1215/97 від 31.10.1997 р.
- 4 – 75 років тому в Парижі створено Організацію Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) (1946)
- 4 – День залізничника. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1140/02 від 11.12.2002 р. Саме в цей день в 1861 р. з Відня через Перемишль до залізничного вокзалу Львова прибув перший поїзд на територію сучасної України. Цей день вважається початком історії залізниць в Україні
- 6 – Міжнародний день запобігання експлуатації навколишнього середовища під час війни та збройних конфліктів
- 6 – Всесвітній день чоловіків. Цей день було встановлено в 2000 році за ініціативою магістрату Відня (Австрія) і керівництва відділення ООН у Відні. Його святкують першої суботи листопада
- 6 – 210 років тому народився Маркіян Семенович Шашкевич, український письменник, культурно-громадський діяч (1811–1843)
- 7 – День працівника соціальної сфери. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента №374/99 від 13.04.1999 р. в першу неділю листопада
- 7 – 85 років тому народився Микола Степанович Вінграновський, український письменник та поет, режисер, актор, сценарист (1936-2004)
- 8 – 85 років тому народилася Надія Олексіївна Світлична, журналістка, правозахисниця, публіцистка, мемуаристка (1936-2006)
- 8 – 130 років тому народився Олесь Досвітній (справжнє ім'я та прізвище – Олександр Федорович Скрипаль-Міщенко), український політик та письменник (1891–1934)
- 9 – Всесвітній день якості. Відзначається з ініціативи міжнародних організацій зі стандартизації та якості за підтримки ООН
- 9 – День української писемності та мови. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1241/97 від 6.11.1997 р. в день вшанування пам'яті преподобного Нестора Літописця
- 9 – Всеукраїнський день працівників культури та майстрів народного мистецтва. Відзначається щорічно згідно Указу Президента України від 30.12.2013 р. № 717/13 «Про додаткові заходи щодо державної підтримки культури і мистецтва в Україні»

- 9** – День книги рекордів Гіннеса
- 10** – Всесвітній день молоді. Відзначається у день створення Всесвітньої Федерації демократичної молоді
- 10** – Всесвітній день науки в ім'я миру та розвитку
- 11** – 230 років тому народився Йозеф Катон, угорський драматург (1791–1830)
- 11** – 200 років тому народився Федір Михайлович Достоевський, російський письменник, публіцист (1821–1881)
- 11** – 80 років тому народився Леонід Миколайович Талалай, український поет (1941–2012)
- 12** – 370 років тому народилася Хуана Інес де ла Крус, мексиканська поетеса (1651–1695)
- 12** – 85 років тому народився Микола Федорович Сингаївський, український поет (1936–2013)
- 13** – Всесвітній день незрячих. Відзначається у день народження Валентина Гаюї, французького педагога, який у 1784 році заснував у Парижі перший у світі інтернат для незрячих
- 14** – Всесвітній день боротьби з цукровим діабетом. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/61/225 від 18.01.2007 р.
- 14** – День виноградаря і винороба. Відзначається щороку у другу неділю листопада згідно з Указом Президента України № 403/2020 від 22.09.2020 р.
- 16** – Міжнародний день толерантності. Відзначається в усьому світі у 1995 р. за рішенням ЮНЕСКО. Саме цього дня ухвалили Декларацію принципів терпимості
- 16** – День працівників радіо, телебачення та зв'язку. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 667/94 від 11.11.1994 р.
- 17** – Міжнародний день студентів. Встановлений 17 листопада 1946 р. на Всесвітньому конгресі студентів, що відбувся в Празі, в пам'ять чеських студентів-патріотів
- 17** – День студента. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 659/99 від 16.07.1999 р.
- 18** – День сержанта Збройних Сил України. Відзначається в Україні щороку згідно з Указом Президента України № 153/2019 від 19.04.2019 р.
- 18** – Всесвітній день філософії. Свято відзначається в третій четвер листопада, починаючи з 2002 року, за регламентом ЮНЕСКО

- 18** – Міжнародний день відмови від паління. Відзначається щорічно в третій четвер листопада в більшості країн світу. Встановлений Американським онкологічним товариством в 1977 р.
- 18** – 100 років тому народився Дмитро Олексійович Міщенко, український письменник (1921–2016)
- 19** – 310 років тому народився Михайло Васильович Ломоносов, російський вчений, поет (1711–1765)
- 21** – 110 років тому народився Василь Лозовий (справжнє ім'я та прізвище – Михайло Миколайович Ходаківський), український письменник, журналіст (1911–1995)
- 19** – День працівників гідрометеорологічної служби. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 208/03 від 11.03.2003 р.
- 19** – День скловиробника. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1417/03 від 09.12.2003 р.
- 20** – Всесвітній день дітей. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/836 (1X) від 14.12.1954 р. 20 листопада 1959 року Генеральна Асамблея ухвалила Декларацію прав дитини, а 20 листопада 1989 року – Конвенцію про права дитини.
- 20** – День пам'яті жертв голодоморів. Відзначається щорічно у четверту суботу листопада згідно з Указом Президента України № 1310/98 від 26.11.1998 р.
- 21** – День працівників сільського господарства. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента № 428/93 від 07.10.1993 р. у третю неділю листопада як професійне свято
- 21** – Всесвітній день іммігранта. Відзначається у третю неділю листопада за ініціативою національних єпископських конференцій
- 21** – Всесвітній день телебачення. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/51/205 від 17.12.1996 р.
- 21** – День Гідності та Свободи. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом Президента України № 872/2014 від 13.11.2014 р. на честь початку двох революцій: Помаранчевої революції (2004 р.) та Революції Гідності (2013 р.)
- 21** – День Десантно-штурмових військ Збройних Сил України. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом Президента України № 380/2017 від 21.11.2017 р.

- 22** – 220 років тому народився Володимир Іванович Даль, російський письменник, лексикограф, етнограф данського походження (1801–1872)
- 24** – 215 років тому народився Олекса Петрович Стороженко, український письменник, етнограф, драматург (1806–1874)
- 24** – 195 років тому народився Карло Коллоді (справжнє ім'я та прізвище – Карло Лоренціні), італійський письменник та журналіст (1826–1890)
- 25** – Міжнародний день боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/54/134 від 17.12.1999 р.
- 26** – Всесвітній день інформації. Це свято проводиться щорічно з 1994 року за ініціативою Міжнародної академії інформатизації
- 26** – 215 років тому народився Пилип Семенович Морачевський, український письменник, педагог, поет-романтик, філолог, перекладач (1806–1879)
- 27** – 120 років тому народився Михайло Орест, український поет, перекладач, педагог (1901–1963)
- 27** – 100 років тому народився Янош Пілінські, угорський поет, письменник, лауреат премії ім. А. Йожефа (1971) та премії ім. Л. Кошшута (1980) (1921–1981)
- 28** – 140 років тому народився Стефан Цвейг, австрійський письменник критик (1881–1942)
- 28** – День працівника системи фінансового моніторингу. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 523/2020 від 28.11.2020 р.
- 29** – 240 років тому народився Андрес Бельо, венесуельський і чилійський філософ, державний діяч, письменник (1781–1865)
- 29** – Міжнародний день солідарності з палестинським народом. Відзначається щорічно за закликом резолюції Генеральної Асамблеї ООН (1977 р.) у день, коли у 1947 році Генеральною Асамблеєю ООН було схвалено резолюцію про розділ Палестини
- 30** – Міжнародний день захисту інформації
- 30** – 50 років тому народився Володимир Іванович Рибак, український політик, патріот, Герой України (1971–2014)

- 30** – 70 років тому народився Назарій Назарович Яремчук, український естрадний співак тенор (1951–1995)
- 30** – 110 років тому народився Андрій Семенович Михайлюк, український поет (1911–1937)

Грудень

- 1** – Всесвітній день боротьби зі СНІДом. Відзначається щорічно з ініціативи ВООЗ згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/43/15 від 27.10.1988 р.
- 1** – 30 років тому на всенародному референдумі підтверджено Акт проголошення незалежності України (1991)
- 1** – День працівників прокуратури. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1190/00 від 02.11.2000 р.
- 1** – 60 років тому народився Олександр Богданович Гордон, український поет, прозаїк, науковець (1961)
- 2** – Міжнародний день боротьби за скасування рабства. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/317 (1V) від 02.12.1949 р.
- 3** – Міжнародний день людей з інвалідністю. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/3 від 14.10.1992 р.
- 5** – Міжнародний день волонтерів. Відзначається щорічно згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/40/212 від 17.12.1985 р.
- 5** – День працівників статистики. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1120/2002 від 02.12.2002 р.
- 5** – 90 років тому народився Григій Михайлович Тютюнник український письменник-прозаїк, новеліст (1931–1980)
- 6** – День Збройних Сил України. Відзначається згідно з Постановою Верховної Ради України № 3528-XII від 19.10.1993 р.
- 7** – Міжнародний день цивільної авіації. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/51/33 від 06.12.1996 р.
- 7** – День місцевого самоврядування. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1250/2000 від 25.11.2000 р.
- 7** – 210 років тому народився Микола Леонтійович Устиянович, український письменник і громадський діяч (1811–1885)

- 8** – 265 років тому народився Пал Аньош, угорський поет (1756–1784)
- 8** – 145 років тому народилася Марія Степанівна Крушельницька, українська акторка і письменниця, громадська діячка (1876–1935)
- 8** – 120 років тому народився Дмитро Прокопович Гордієнко, український письменник, журналіст (1901–1974)
- 9** – Міжнародний день боротьби з корупцією. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/58/4 від 31.10.2003 р.
- 9** – Міжнародний день пам'яті жертв злочинів геноциду, вшанування їхньої людської гідності і попередження цих злочинів.
- 9-15** – Всеукраїнський тиждень права. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1149/08 від 08.12.2008 р. щорічно в тиждень, що включає День прав людини, який відзначається (10 грудня) в пам'ять про проголошення Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 р. «Загальної декларації прав людини»
- 10** – Міжнародний день прав людини. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/423 (V) від 04.12.1950 р.
- 10** – 200 років тому народився Микола Олексійович Некрасов, російський поет, прозаїк, критик, видавець (1821–1878)
- 10** – 130 років тому народилася Неллі Закс, німецька поетеса, лауреат Нобелівської премії (1966) (1891–1970)
- 11** – Міжнародний день гір. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/245 від 20.12.2002 р.
- 12** – День Сухопутних військ України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1167/97 від 18.10.1997 р.
- 12** – День благодійництва. Відзначається щорічно у другу неділю грудня згідно з Указом Президента України № 1220/2007 від 13.12.2007 р.
- 12** – 200 років тому народився Гюстав Флобер, французький письменник (1821–1880)
- 12** – 155 років тому народився Іштван Томоркенй, угорський письменник, журналіст (1866–1917)
- 12** – 80 років тому народився Борис Семенович Хижняк, український письменник (1941–2008)

- 13** – 120 років тому народився Микола Атанасійович Дужий, український громадський і політичний діяч, журналіст, редактор (1901–1955)
- 14** – День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 945/2006 від 10.10.2006 р.
- 15** – День працівників суду. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1318/2000 від 08.12.2000 р.
- 16** – 100 років тому народився Віктор Дмитрович Вакуленко, український письменник, драматург (1921–2000)
- 17** – День працівника державної виконавчої служби. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 569/2009 від 22.07.2009 р.
- 18** – Міжнародний день мігрантів. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/55/93) від 04.12.2000 р.
- 18** – 115 років тому народився Золтан Зелк, угорський поет, письменник, лауреат премії Баумгартена (1948), премії ім. Л. Кошшута (1949, 1954), премії ім. А. Йожефа (1951, 1974) (1906–1981)
- 18** – 90 років тому народилася Михайлина Хомівна Коцюбинська, українська літературознавиця, критик, перекладачка (1931–2011)
- 18** – 90 років тому народився Тібор Дюркович, угорський поет, письменник, лауреат премії ім. А. Йожефа (1982), премії ІВВУ (1985), премії Белені (1987), премії ім. Л. Кошшута (1994) та премії «Угорська спадщина» (1997) (1931–2008)
- 18** – 145 років тому народився Петро Іванович Холодний, український вчений, художник, громадський діяч, педагог (1876–1930)
- 19** – День адвокатури. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1121/02 від 02.12.2002 р.
- 19** – 150 років тому народився Микола Кіндратович Вороний, український поет, театрознавець, перекладач (1871–1942)
- 20** – Міжнародний день солідарності людей. Відзначається щорічно за рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/60/209)
- 21** – 180 років тому народився Володимир Степанович Іконников, український історик та педагог (1841–1923)
- 21** – 160 років тому народився Євген Харлампійович Чикаленко, український громадський і культурний діяч, фольклорист, мемуарист, журналіст, меценат (1861–1929)
- 23** – 60 років тому народився Василь Дмитрович Слапчук, український поет, прозаїк, критик (1961)

- 22** – День працівника дипломатичної служби. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1639/05 від 21.11.2005 р.
- 22** – День енергетика. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 282/01 від 25.04.2001 р.
- 24** – День працівників архівних установ. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1200/98 від 30.10.1998 р.
- 24** – 140 років тому народився Жан Рамон Хіменес, іспанський поет, лауреат Нобелівської премії (1956) (1881–1958)
- 25** – Різдво Христове (за григоріанським календарем). Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
- 28** – 155 років тому народився Данило Кирилович Заболотний, український вчений, мікробіолог, епідеміолог (1866–1929)
- 29** – 145 років тому народився Микола Дмитрович Стражеско, український вчений-медик, лікар-терапевт (1876–1952)
- 29** – 130 років тому народився Володимир Левкович Смирненко, український вчений-помолог і селекціонер (1891–1938)
- 30** – 115 років тому народився Святослав Ярославович Гординський, український художник, мистецтвознавець, поет та перекладач (1906–1993)

ПОКАЖЧИК ПРИЗВИЩ ЮВІЛЯНТІВ ТА АВТОРІВ СТАТТЕЙ

А

Абелл К. 266
Аверкій, архієпископ *див.* Таушев О. П.
Айзенк Г. Ю. 243
Алексахін І. С. 38
Алмазів (Алмазов) О. Д. 236
Андієвська Е. І. 244
Андялоші О. І. 25
Антонов О. К. 239
Аньош П. 281
Апор П. 256
Аржевітін С. М. 33
Аркас (II) М. 41
Арсирій А. Т. 61
Афанасьєв-Чужбинський О. (Афанасьєв) 244

Б

Бабиниць О. І. (Савва, архієпископ) 20
Багрянний Іван (Лозов'яга І. П.) 271
Бадзьо Ю. В. 25
Баєр П. М. 37
Бажанський П. І. 241
Баженов В. М. 241
Базель Я. Р. 3, 161
Базилевич А. Д. 256
Байдебура П. А. 242
Баконій З. С. 6
Балагурі Е. А. 46
Балла Т. 62
Балог Б. 48
Бандровська І. К. (Шпильова) 54
Бандурина Л. О. 11
Бандурка Г. В. 199
Баник М. І. 48
Барабаш С. Г. 260
Барабаш Ю. Я. 264
Баран В. М. *див.* Салаї Б.
Барнич Я. 47
Барток Б. 19
Барчій І. Є. 56
Басараб М. В. 24
Баяновська М. Р. 23

Бедзір Н. П. (Луценко) 48
Бедзір П. Ю. 9
Беккет С. 248
Белень М. О. 29
Белень-Пуглик М. І. 15
Бельо А. 279
Бенавенте-і-Мартінез Х. 265
Бережанин *див.* Фогорашій І.
Беретті О. В. 255
Берец М. В. 19
Бержені Д. 252
Беркос М. А. 267
Бехер Й.-Р. 254
Бешеньєї Г. 238
Біба С. Ю. 55
Бідерман Г.-І. 39
Бідзіля В. І. 19
Білаш О. І. 243
Біров А. А. 5
Бірчак В. І. 16
Бічер-Стоу Г. 257
Блаватська О. П. 265
Блецкан Д. І. 53
Блистів О. 10
Бобак М. 21
Бобонич Г. В. 47
Бодлер Ш. 248
Божко С. З. 250
Бойченко В. П. 251
Бойчук Ю. І. 56, 188
Бокшай Й. Й. 47
Бокшай О. П. 20
Бора В. М. 27
Борканюк О. О. 6
Боровиковський Л. І. 241
Бородіна Л. П. 28
Боролич Ю. Ю. 14
Бортнянський Д. С. 275
Бочко М. Г. 8
Бредель В. 251
Бровченко В. Я. 256
Брюкнер А. 238
Бубряк І. І. 18

Булгаков М. О. 253
Булеца Б.-М. А. 62
Буркало І. Ф. 16
Буряк Ю. Г. 245

В

Вагилевич І. М. 267
Вайнраух К. О. 16
Вакула Н. С. 117, 183
Вакуленко В. Д. 282
Валієва В. Н. 200
Вальо В. В. 25
Ванчур В. 258
Варі Ф. Л. 17
Василевська-Березіна Л. О. *див.* Дні-
прова Чайка
Василенко М. П. 240
Василій, архімандрит (Пронін) 44
Васильєва Т. І. 202
Вашкеба І. М. 13
Ващиліна Н. М. 11
Велз (Уелс) Г. Д. 269
Вергун Д. М. 50
Вереш В. 36
Верхратський І. Г. 249
Висіч Н. Д. 41
Віднянський С. В. 20
Відор М. 24
Вікул О. М. 262
Вільний В. М. 240
Вінграновський М. С. 276
Вінтер Е. 45
Власик І. 3, 200
Вовк Віра (Селянська В. О.) 235
Вовк М. П. 56, 190
Вовканич І. І. 57
Вовканич М. Д. 5
Возницький Б. Г. 248
Возняк М. С. 271
Волонтир В. І. 36
Волощук В. С. *див.* Поляк В. С.
Вольвач М. С. *див.* Вольвачівна Ма-
руся
Вольвачівна Маруся (Вольвач М. С.)
246
Воробкевич С. І. 251
Ворон А. М. 53

Вороний М. К. 282
Ворскло В. (Триріг Ю.) 239
Врабель М. А. 56

Г

Габда В. В. 14
Габорець В. С. 7
Габсбург Й. ІІ, імператор 17
Гавел В. 272
Гаврилишин Б.-В. Д. 274
Гаврилко П. О. 203
Гаврилюк О. Я. 249
Гаврош О. 3, 19, 158
Гаджега В. 3, 92, 113, 133, 148, 187
Гайсак М. О. 13
Галайда І. 263
Галас К. Й. 22
Галас М. І. 59
Гальчинська-Куліш В. М. 236
Гамор Ф. Д. 20
Ганинець П. П. 54
Ганич М. М. 29
Гапак С. 273
Гарамбашич А. 261
Гарані Й. Й. 17
Гаращак Я.-О. *див.* Керч О.
Гарматюк А. П. 236
Гафіяк М. І. 50
Гашпар І. Ф. (Іов, ігумен) 48
Гвардіонов Б. О. 38
Гвоздяк В. М. 38
Гелтої Є. 265
Геляс Я. Т. 56
Гендера М. М. 49
Гергей Ш. 239
Герго Е. Й. 47
Герзанич В. І. 58
Гернаді Д. 266
Геровський Г. Ю. 48
Герц Н. С. 50
Герц Ю. Д. 14
Гече Ф. Е. 36
Гиря В. І. 60
Главачек Ф. 57
Глуханич А. 18, 107
Глущенко М. П. 268
Гнатюк В. М. 28

Года Г. 246
Годвін В. 243
Гожец Я. 62
Головацький А. С. 56
Головченко І. П. 264
Голяна І. І. 29
Гомоннай О. 3, 87, 138
Гончар І. М. 238
Гончарова С. Ф. 61
Гораль-Пономаренко Н. М. 31
Горбаль М. А. 252
Горват В. 3, 76
Гординський С. Я. 283
Гордієнко Д. П. 281
Гордон О. Б. 280
Горзов І. П. 53
Горинь Б. М. 240
Горлач Л. Н. 247
Горлач С. А. 236
Гостиняк С. 269
Готтієр Л. 12
Готько Н. П. *див.* Заславська Н. П.
Гофман Е. Т-А. 238
Грабар І. Е. 19
Грабовський Б. П. 255
Гранчак *див.* Лемко О. І.
Грегершенне А. *див.* Лукс А.
Грибінський О. *див.* Олександрів Б.
Грига А. І. 59
Грицай О. 275
Гриць-Дуда І. І. 256
Грімм В. К. 242
Грушевський М. С. 270
Губаль І. І. 7
Губерман А. Ш. 248
Гудивок П. М. 23
Густі В. П. 3, 18, 152, 191, 208, 219

Г

Гаджега В. 16
Голдінг В. Д. 269
Гренджа-Донська З. В. 6

Д

Даллош Ш. 275
Даль В. І. 279
Данилюк Д. Д. 46

Данканич І. В. 57
Данко Д. 4, 117, 183
Деак Г. П. 22
Дедюлін О. В. 265
Дей О. І. 246
Декамеіс І. Й. 63
Деледда Г. 270
Дельвіг С. М. 260
Демійєн М. 42
Дефо Д. 268
Дешко А. 63
Дзендзелівський Й. О. 11
Дзира Я. І. 251
Дзюба І. М. 263
Дзюба М. В. 265
Дідик І. М. 30
Дмитерко Л. Д. 244
Дмитренко Ю. М. 251
Дніпрова Чайка (Василевська-Березіна Л. О.) 275
Добош А. 52
Добош А. А. 41
Добош В. І. 31
Добра П. П. 31
Добролюбов М. О. 239
Довгий В. М. 263
Долгош І. І. 38
Долішній М. І. 27
Домбровська (Ленерт) М. О. *див.* Підгірянка М.
Досвітній Олесь (Скрипаль-Мищенко О. Ф.) 276
Достоєвський Ф. М. 277
Доценко Р. І. 249
Драбат Г. 244
Дравої Г. 27
Драгоманов М. П. 44
Драйзер Т. 266
Друляк Ю. 22
Дуда В. Ф. 15
Дудинський І. 71
Дудич І. І. 33
Дужий М. А. 282
Дужий П. А. 256
Дурунда А. І. 53
Дурунда О. С. 204
Дюлої П. 238

Дюркович Т. 282
Дюрренматт Ф. 235
Дьєндєші Л. 6

Е

Еган Е. 37
Едельман А. І. 23
Епік Г. Д. 237
Ердевді М. М. 59
Ерделі А. М. 30
Ефендієв Е. Б. 37

Є

Ємець Г. С. 45
Єршов Б. М. 22, 120
Єршова І. І. 18
Єфремов С. О. 274

Ж

Жаткович Г. 58
Желіцкі Б. Й. 49
Желтвай В. 70
Желтвай І. І. 38
Желтвай М. В. 54
Жидлицький В. 248
Жиленко І. В. 250
Жилінська З. П. 34
Житецький Г. П. 241
Жудер С. С. 45
Жулканич (Лендел) Н. М. 48, 168
Жупан І. Й. 10
Жупанин С. І. 7

З

Заболотний Д. К. 283
Завілопуло А. М. 40
Закс Н. 281
Залеський А. М. 40
Залозний П. Ф. 235
Заремба В. І. 261
Зарудний М. Я. 265
Заславська Н. П. 14
Захер-Мазох Л. фон 238
Заяць В. А. 57
Звенигородський В. Б. 28
Зелк З. 282
Зимомря М. І. 58

Зіньківський Т. А. 264
Злоцький Ф. 49
Значко-Яворський М. 234
Зубанич Л. Л. 27
Зупко Й. В. 8, 89

І

Іваненко О. Д. 248
Іванчо В. Ю. 10
Іванчо І. В. 35
Іванчов Ф. В. 50
Іваняс І. М. 42
Іваньо І. В. 33
Іконников В. С. 282
Ілленко Ю. Г. 252
Ільтьо І. І. 30
Іоанн о., *див.* Моланич І. О.
Іов, ігумен *див.* Гашпар І. Ф.
Ірванець О. В. 238
Ісаєвич Я. Д. 243

К

Кабалюк-Тисянська М. М. 49
Кадош К. 37
Калитич Г. І. 24
Кальченко Г. Н. 239
Канюка О. А. 208
Карабелеш А. В. 46
Караванська (Строката) Н. А. 239
Карінті Ф. 256
Карпатський Іван *див.*
Костевич І. А.
Касіян В. І. 235
Катон Й. 277
Качала Л. О. 13
Кашшай А. М. 13
Квазімодо С. 265
Керекеш Ю. Ю. 34
Керецман В. Ю. 6
Керч О. (Гарацак Я.-О.) 274
Керча Ю. Ю. 5
Кечкеш Б. 39
Кешеля Д. М. 51
Кивлицький Є. О. 240
Кизак І. 61
Кишко О. М. 30
Кікінеші О. О. 52

Кіттенбергер К. 272
Кіш Є. Б. 27
Кіш П. П. 40, 159
Климентюк М. В. 57
Климуш В. 70
Климуш О. Д. 11
Ковалик В. М. 248
Ковальчук П. І. 246
Ковач І. П. 211
Ковач Пастелі Я. *див.* Пастелій І.
Ковач Ф. М. 243
Ковач Ю. І. 13
Ковтун В. Г. 262
Козак І. Ю. 49
Колесса Ф. М. 37
Коллоді К. (Лоренціні) 279
Коломацький В. 11
Колос І. В. 44
Комаромі А. 55
Комендар В. І. 14
Компан О. С. 244
Конвісар В. Т. 266
Кониський О. Я. 265
Коновалець Є. О. 257
Кононенко П. П. 255
Контрош Є. Е. 52
Копинець А. М. 10
Корабельщикова Н. І. 50, 181
Корецький Ю. В. 255
Корж-Радько Л. А. 28
Коробець Є. П. *див.* Пацкан О.
Королевич Н. Ф. 237
Корсун О. М. 32
Косач-Квітка Л. П. *див.* Українка Леся
Костевич І. А. (Іван Карпатський,
псевд.) 57
Котко Кость (Любченко М. П.) 242
Котлар Л. 69
Которович Б. А. 260
Коцка А. А. 29
Коцюбинська М. Х. 282
Кочерга І. А. 272
Кочерга Ю. Т. 274
Кравчук П. І. 261
Красницька Т. А. 6
Криванич Д. В. 50
Криволап А. Д. 267

Крижанівський А. С. 235
Крижанівський С. А. 236
Крижевський В. В. 32
Крилов М. М. 17
Кримський А. Ю. 237
Крип'якевич І. П. 259
Крісті А. 268
Кронін А. Д. 262
Кроо *див.* Сенеш Л.
Крук Г. Я. 275
Крус Х. Інес де ла 277
Крушельницька М. С. 281
Ксаверій М. О. *див.* Гайсак М. О.
Кудлик Р. М. 251
Кузка О. І. 58
Кузьма М. П. 8
Кукольник В. Г. 10
Кукуруза П. 15
Кулик М. Ф. 204
Курков А. Ю. 249
Куртяк Є. Г. 240
Куруц В. Ю. 9
Кухта В. В. 25
Кучер В. С. 262
Кушнір Ю. 4, 194
Кушніренко М. 55

Л

Лагерквіст П. Ф. 254
Лазар Е. 251
Лафонтен Ж. 248
Левдар М. П. 44, 163
Левинський І. І. 261
Левицький М. П. 263
Левко О. І. 212
Легеза І. Й. 21
Легеза Ф. 54
Лем С. 268
Лемко О. І. (Гранчак) 23
Ленарт Л. 4, 215
Лендел В. Г. 4, 94, 121
Лендел Н. М. *див.* Жулканич Н. М.
Ленерт (Домбровська) М. О. *див.*
Підгірянка М.
Леонтович В. М. 264
Лечига Й. Й. 15
Лесков М. С. 241

Леснік І. В. 33
Лисенко В. Ф. 270
Лисянська А. Б. 252
Литвин С. М. 257
Лихварчик М. 56
Лінзінген О., фон 35
Лісовий (Свашенко) П. А. 258
Ліст Ф. 274
Літераті Я. 7
Лобода А. М. 259
Логвиненко М. С. 268
Лозовий В. (Ходаківський М. М.) 278
Лозов'яга І. П. *див.* Багрянний Іван
Ломоносов М. В. 278
Лондон Д. (Д. Г. Чейні) 236
Лотоцький А. Л. 236
Лоя В. Ю. 6, 85
Лубківський Р. М. 264
Лукс (Греггершенне) А. 51
Луценко В. А. 250
Луценко Д. О. 273
Луценко Н. П. *див.* Бездзір Н. П.
Любченко М. П. *див.* Котко Кость
Лях В. В. 42

М

Мадарас Ю. *див.* Марина Ю.
Мадяр Б. 70
Мадяр С.-А. 41
Мадяр-Новак В. В. 9
Майданний В. Л. 35
Макферсон Д. 274
Малик В. К. (Сиченко) 241
Малик Г. 39
Малильо С. М. 59
Малишевський І. Ю. 237
Малон Б. 259
Мандельштам О. Е. 237
Манжура І. І. 275
Манн Г. 246
Маньо-Хрипак Н. П. 8, 93
Маргітич І. А. 10, 96
Марина Ю. (Мадарас Ю., псевд.) 30
Маркін Ф. Є. 51
Марко, архієпископ *див.* Петровцій М. І.
Марко В. П. 6, 78
Маркуш І. І. 43

Маркуш К. Є. 28
Маркуш О. І. 52
Мартович Л. (О. С.) 240
Марченко Г. В. 11
Масикевич О. 264
Маслюк В. 4, 180
Маценко І. А. 272
Машкін М. В. 57
Мегела І. П. 30
Медвідь В. Г. 241
Меденцій Д. І. 53
Мейнек А. Е. 55
Мейсарош К. 37
Мележ І. П. 240
Мелець Я. А. 40, 156
Мельник В. О. 256
Мендлик О. 35
Метьюз В. К. 242
Микита В. В. 10
Миклухо-Маклай М. 262
Миколайчук І. В. 257
Милимок Я. А. М. 51
Милорадович В. П. 236
Милославський П. П. 34
Михайлюк А. С. 280
Мишанич М. В. 56
Мишанич С. В. 40
Мігалкович Й. 19
Мікловда В. П. 60, 193
Мілош Ч. 260
Міравчик Г. 46
Мірошниченко Є. С. 257
Місюра В. П. 52
Міщенко Д. О. 278
Міщенко Н. П. 39
Могильницький А. Л. 243
Мозолевський Б. М. 239
Мокану Л. М. 61
Моланич І. О. (о. Іоанн) 28
Молнар І. І. 64
Монкевич Б. Г. 246
Монтале Е. 273
Морачевський П. С. 279
Мороз Д. К. 267
Моррісон Т. 241
Моца А. І. 43
Мураній І. І. 16

Мураній М. І. 26
Мушинка М. 12

Н

Набиванець Б. Й. 58
Нагнибіда М. Л. 269
Нарбут Г. І. 243
Нарбут Д. Г. 237
Небола І. І. 41
Неборак В. В. 252
Невицька І. П. 60
Нейметі М. І. 32
Некрасов В. П. 258
Некрасов М. О. 281
Нестор Літописець 234
Неточаєв В. І. 34
Ниймет Л. 249
Ніколайчук В. І. 35
Норвід Ц. К. 269
Носач П. В. 269
Няхай М. 33

О

Огієнко В. М. *див.* Чекотіло В. М.
Ожешко Е. 256
Ойкен Р. 235
Олашин М. В. 4, 172
Олександрів Б. (Грибінський О.) 262
Олексик І. 30
Олексик Х. М. 32
Опачко І. І. 16
Опіярі В. І. 48
Орест М. 279
Орлай І. С. 63
Орос В. О. 45
Орсаг Л. 39
Ортутай Е. 31
Остапець І. Ю. 41
Остапець Ю. О. 51
Остапчук А. Я. 23
Острозький К-В. 234

П

Павленко Г. В. 24
Пал Л. 36
Палаш Ю. С. 26
Палфій М. Ю. 50

Панч П. Й. (Панченко) 261
Панченко П. Й. *див.* Панч П. Й.
Пападиамандис А. 243
Папп Ж. 38
Парканій І. 5
Пастелій І. 8
Пастелій І. (Пастельї Я. К.) 27
Пастеляк А. В. 9
Пахучий О. О. 246
Пацкан О. (Коробець Є. П.) 12
Пацкан О. В. 27
Пашко А.-С. В. 272
Пепа В. І. 236
Переста Ю. Ю. 17
Песталоцці Й. Г. 236
Петридес Я. 71
Петрінко В. С. 52
Петровцій Д. І. 51
Петровці М. І. (Марко, архієпископ) 60
Петрушевич А. С. 237
Печерський Ф. 234
Пилипенко С. В. 262
Підгірянкa М. (Домбровська М. О.,
Ленерт) 20
Піддубний І. М. 272
Підмогильний В. П. 239
Пілінські Я. 279
Плахотнюк В. М. 62
Повх Л. П. 4, 25, 222
Погойда І. І. 12
Поливка І. А. 58
Поляк В. С. (Волощук) 63
Пономаренко Н. С. 22
Поп Д. І. 23
Поп Ю. І. 15
Попович В. 45
Попович Д. П. 11
Попович І. І. 32
Попович П. П. 22
Потоцький Я. 243
Потушняк М. Ф. 11, 101
Почекутова О. І. 18
Прокоп Ю. І. 26
Прокопович Ф. 258
Пронін *див.* Василій, архімандрит

Пруст М. 261
Пуґа П. П. 35

Р

Ракоці Ф. II 19
Рац В. Л. 19, 110
Ребрик І. М. 5, 74
Ревуцький Д. М. 247
Рейсман Г. 45
Ремета Є. Ю. 27, 134
Речмедін В. О. 240
Рибак В. І. 279
Рибар І. Г. 39
Рильський Т. Р. 235
Різдорфер М. 59
Ріппл-Ронаї Й. 254
Річеї Д. 36, 149
Рішко В. В. 32
Рішко М. В. 18
Рішко М. І. 61
Рогач І. М. 10
Роглев Х. Й. 69
Роже М. дю Г. 245
Роллан Р. 238
Роман І. Ю. 44
Романенчук Б. 242
Романець О. С. 247
Романицький Б. В. 246
Романченко М. З. 266
Ромгань Й. 243
Ромжа Т., єпископ 23
Росоха В. В. 28
Росул В. 46
Росул О. І. 46
Росул Т. 4, 150, 155
Роттердамський Е. 275
Рощахівський М. А. 8
Руденко Х. Ю. 48
Русанівський В. М. 259
Русова С. Ф. 241

С

Сабінін А. С. 42
Сабов В. В. 17
Савва, архієпископ *див.*
Бабинець О. І.
Савіна О. Е. 51

Садовський В. В. 235
Садовський М. К. (Тобілевич) 61
Саєнко О. І. 242
Сайдлер Е. 18
Салаї Б. (Баран В. М.) 34
Салтиков-Щедрін М. Є. 238
Самойлов В. П. 236
Сахаров А. Д. 254
Сачко М. О. 41
Свалявчик В. П. 49
Свенціцький І. С. 22
Свида Я. В. 32, 146
Свистак В. В. 23
Світлик П. М. 14
Світлична Н. О. 276
Секереш-Кеслер К. Ю. 32
Села К. Х. 252
Селянська В. О. *див.* Вовк Віра
Семак Д. Г. 63
Сенатович О. П. 235
Сенеш (Кроо) Л. 36
Сеник І. М. 257
Сенкевич Г. 251
Сенченко І. Ю. 240
Сенько І. М. 4, 128
Серб А. 251
Сечені І. 269
Сидоряк М. І. 47
Симиренко В. Л. 283
Симчера І. В. 59
Сингаївський М. Ф. 277
Сігетій С. В. 15
Сікора Д. І. 50, 175
Сільвай С. 9
Скакандій В. Ю. 15
Скляренко С. Д. 269
Склярський І. Ю. (Югасевич І.) 63
Скоропадський І. І. 234
Скотт В. 265
Скрипаль-Мищенко О. Ф. *див.* Досвіт-
ній Олесь
Скрипка В. В. 48
Скрипник Л. Г. 249
Скунзяк Ю. І. 26
Скуратівський В. Л. 272
Слапчук В. Д. 282
Слісаренко О. А. 246

Слюсарчук П. В. 13
Смоланка В. І. 21, 114
Смоллет Т. Д. 244
Снігурський О. В. 46
Сокач П. П. 31
Соколов В. О. 34
Сопільняк Т. М. 36
Сорока М. М. 246
Сочка В. В. 7
Стадник О. А. 215
Стадник П. М. 55
Станинець Ю. І. 44
Станкович В. В. 25, 130
Стебельський Б. І. 244
Стебун І. І. 237
Стегней С. Н. 40
Стефаник В. С. 253
Стіль А. 246
Стойка І. М. 12
Стороженко О. П. 279
Стороженко П. С. 241
Стражеско М. Д. 283
Стріха М. В. 259
Сумська Н. В. 249
Сурнін В. Б. 44
Суровцева Н. В. 244
Сухан В. В. 41
Сухан В. С. 16
Суховій М.-І. І. 24

Т

Тагор Р. 252
Талалай Л. М. 277
Тарабан О. І. 7
Таран В. В. *див.* Терен В.
Таушев О. П. (Аверкій, архієпископ) 52
Тегза В. Ю. 26
Текерей В. М. 262
Теліга О. І. 262
Тельман І. Г. 237
Тендюк Л. М. 243
Терен В. (Таран В. В.) 261
Тесла Н. 261
Тесовська Н. А. 7
Тиводар М. П. 10
Тисовський О. 264
Тичина П. Г. 238

Тіхий Ф. 29
Тканко О. В. 62
Ткачук І. В. 269
Тобілевич М. К. *див.* Садовський М. К.
Товт А. 248
Товтин Н. 4, 216
Томашевська В. І. 35
Томечек Я. 47
Томоркень І. 281
Томчаній М. М. 54
Тор Б. 59
Торич З. З. 26
Третьяков Р. С. 242
Триріг Ю. *див.* Ворскло В.
Туниця Ю. Ю. 29
Туряннин І. І. 54
Турянниця І. І. 30
Турянчик М. І. 34
Тютюнник Г. М. 280

У

Угрин П. І. 16
Українка Леся (Косач-Квітка Л. П.) 218,
219, 223, 226, 242
Устиянович М. Л. 280

Ф

Фабіан М. П. 22
Фазекош М. 236
Фаринич О. О. 33
Фегир В. В. 23
Федак В. В. 45
Федака П. 4, 100, 109, 144, 166
Федака С. Д. 4, 105, 197
Феделеші К. 70
Фединець А. О. 59
Феєр В. І. 51
Фенцик К. 37
Ференц Н. С. 24
Ференці Т. 57
Фесті А. 62
Филипович П. П. 267
Филипчак І. 238
Фізер С. В. 11
Філевич І. П. 43
Фінцицький М. 8
Фірцак Ю., єпископ 41

Фіцджеральд Ф. С. 269
Флобер Г. 281
Фогорашій І. (Бережанин) 19
Фольварочний В. І. 239
Франко І. Я. 266
Фрейд (Фройд) З. 252
Фушич В. І. 55

Х

Хавкіна Л. Б. 250
Халахан А. С. 216
Харабарук В. 33
Харчук Б. М. 268
Хижняк Б. С. 281
Хижняк М. В. 250
Химинець Ю. 37
Хіменес Ж. Р. 283
Хланта І. В. 4, 24, 83, 123, 189
Хмельницький Б. (З.-Б.) М. 235
Ходанич П. М. 34
Холодний П. І. 282

Ц

Цвейг С. 279
Цібере В. М. 62
Цірікус К. І. 49
Цюпа І. А. 275

Ч

Чейпеш С. І. 54, 184
Чекотіло В. М. (Огієнко) 57
Чекрій Г. С. 27
Ченгері Д. 18
Черкасенко С. Ф. 60
Чехівський В. М. 262
Чикаленко Є. Х. 282
Чобей С. М. 28
Чонка Я. В. 42
Чопей Л. 47
Чубач Г. Т. 236
Чубуков Я. А. 52
Чукаш І. 247
Чургович І. 8

Ш

Шайтош Д. 13
Шамякін І. П. 239

Шафраньош І. І. 60
Шашкевич М. С. 276
Шевченко В. Д. 263
Шевченко Т. Г. 243, 244
Шелепець В. І. 36
Шелепець К. І. 12
Шепа В. В. 20
Шептицький А. 234
Шерідан Р. Б. 275
Шершун В. 4, 226
Шершун І. Г. 62, 195
Шестов Л. І. 240
Шкляр В. М. 257
Шкільник А. С. 242
Шманько П. І. 54
Шмідт О. Ю. 271
Шоркодї І. 265
Шоу Дж. Б. 263
Шпала Ф. 48
Шпильова І. К. *див.* Бандровська І. К.
Шпіро Д. 247
Шпіцер М. Й. 38, 151
Шпонтан М. 29, 140
Шрамла Й. 7
Шуаїбов О. К. 24
Шульга І. Г. 39
Шухевич О. 235
Шютев М. М. 55

Щ

Щербаненко В.-Дж. 263

Ю

Югасевич І. *див.* Склярський І.
Юркевич П. Д. 242
Юсип-Якимович Ю. В. 7

Я

Яніковські Є. 249
Янович Й. Ф. 25
Яновська Л. О. 263
Янченко А. Я. 236
Янчик О. І. 60
Яремчук Н. Н. 280
Ясої М. 13
Яцик П. Д. 261
Яцко П. 32

ЗМІСТ

ВІД УКЛАДАЧІВ	3
ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЗАКАРПАТТЯ 2021 РОКУ	5
ЦЕ ЦІКАВО ЗНАТИ – 2021 РІК	65
КРАЄЗНАВЧІ ЮВІЛЕЙНІ ТА ЗНАМЕННІ ДАТИ	74
Іван Михайлович Ребрик	74
Василь Петрович Марко.....	78
Василь Юрійович Лоя	85
Йосип Васильович Зупко	89
Наталія Петрівна Маньо-Хрипак	93
Іван Антонович Маргітич	96
Михайло Федорович Потушняк.....	101
Андрій Глуханіч	107
Василь Карлович Рац	110
Володимир Іванович Смоланка	114
Борис Михайлович Єршов	120
Іван Васильович Хланта	123
Василь Васильович Станкович	130
Євген Юрійович Ремета	134
Михайло Шпонтанк	140
Ярослав Васильович Свида.....	146
Дьєрдь Річеї.....	149
Мойсей Йосипович Шпіцер	151
Мукачівська хорова школа хлопчиків та юнаків.....	153
Ярослав Антонович Мелець	156
Павло Павлович Кіш.....	159
Михайло Петрович Левдар	163
Неля Михайлівна Жулканич (Лендел)	168
Дмитро Ілліч Сікора	175
Ніна Іванівна Корабельщикова	181

Сергій Іванович Чейпеш.....	184
Юрій Іванович Бойчук.....	188
Михайло Прокопович Вовк.....	190
Василь Петрович Мікловда.....	193
Іван Георгійович Шершун.....	195
ЮВІЛЕЇ ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ – 2021 РІК	199
Ганна Василівна Бандурка.....	199
Валентина Никифорівна Валієва.....	200
Тамара Іванівна Васильєва.....	202
Пилип Остапович Гаврилко.....	203
Марія Федорівна Кулик.....	204
Оксана Степанівна Дурунда.....	204
Олена Анатоліївна Канюка.....	208
Ілона Павлівна Ковач.....	211
Олена Іванівна Левко.....	212
Ольга Андріївна Стадник.....	215
Анастасія Станіславівна Халахан.....	216
150-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ	218
За велінням душі.....	218
Золота нитка Лесиноного слова.....	219
Драматургія Лесі Українки на сцені Закарпатського обласного академічного українського музично- драматичного театру ім. братів Ю. та А. Шерегіїв.....	223
Леся Українка: краєзнавча бібліографія (з фондів Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка).....	226
КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ ДАТ І ПОДІЙ 2021 РОКУ	230
ЗНАМЕННІ ДАТИ У ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОМУ ТА КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ 2021 РОКУ.....	232
ПОКАЖЧИК ПРІЗВИЩ ЮВІЛЯНТІВ ТА АВТОРІВ СТАТЕЙ	284

Довідкове видання

**КАЛЕНДАР КРАЄЗНАВЧИХ
ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗАКАРПАТТЯ
НА 2021 РІК**

Рекомендаційний
бібліографічний посібник

Укладачі:

О. О. Шелак, М. Б. Бадида

за участі:

Є. Й. Слуцька, І. Р. Фофлак, І. М. Горват

Відповідальна за випуск *О. А. Канюка*
Випусковий редактор *Н. М. Бондаренко*
Бібліографічний редактор *Л. О. Падяк*

Комп'ютерна верстка *І. Полянської*
Дизайн обкладинки *Л. Миколюк*

Підписано до друку 10.12.2020. Формат 60x80/16.
Гарнітура Муриад Pro. Умов. друк. арк. 17,2. Папір офсетний.
Замовлення №3329. Тираж 150.

Оригінал-макет виготовлено та видруковано:
ТОВ «РІК-У», 88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36
Свідоцтво Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року